පාලිපාඨාවලී

පළමු භාගය.

පාළිපාඨාවලී (පළමුවන පාඩම් පොත)

FRIST PALI READER

පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත මහානායකස්ථවිර
A . P. BUDDHADATTA
MAHANAYAKATHERA

විඥාපනය

පාලිභාෂාව ඉගෙනගනු කැමති ශිෂ්‍යයන්ට ව්‍යාකරණ හා වාක්‍යරචනය එකවිට ඉගෙනීමට හැකිවනසේ අප විසින් **පාලිභාෂාවතරණය** සම්පාදනය කරනලදී. පළමුවෙන් භාෂාවක් ප්‍රගුණවී තිබේ නම් එහි ව්‍යාකරණ ඉගෙනීම පහසුවේ; පළමුකොට ව්‍යාකරණ ඉගෙන සිත්හි ධාරණය කරගැනීම පහසු නොවේ. නමුත් ඒ ඒ විභක්තිවලට අර්ථ කියන පිළිවෙළ ව්‍යාකරණයෙන් ඉගෙන නොගෙන කථාව්‍යවහාරයෙහි නොපවත්නා භාෂාවක් ඉගෙනීම ද හැකි නො වේ; එබැවින් **පාලිභාෂාවතරණයේ** පළමුවෙනි පොත ඉගෙනගන්ට පටන්ගත් ශිෂ්‍යයන් විසින් විභක්තිවලට හා ක්‍රියාපදවලට අර්ථ කීම ඉගෙනගත් පසු පාලිපාඩම් පොතක් ද ඉගෙනීම යුතුව තිබේ.

මේ සඳහා යොග්‍යවූ පොතක් නොතිබුණ බැවින් ආනන්ද මහා විද්‍යාලයෙහි පාලි ඉගැන්වීමේ යෙදී සිටියදී මා විසින් මේ **පාලි-පාඨාවලිය** සම්පාදිතව පළමුවර 1926 දී ප්‍රචාරයට පමුණුවනලදී. මෙහි ලිහිල් වාක්‍ය ඇත්තාවූ ද, ශිෂ්‍යයන්ගේ ගුණධර්ම වර්ධනයට උපකාර වූ සදුපදේශවලින් යුක්ත වූ ද, කියවීමට ආශා උපද වන්නා වූ ද කථාවස්තු ආදිය **ධම්මපදට්ඨකථා**, **ජාතකට්ඨකථා**, **රසවාහිනී** ආදි පොත්වලින් උපුටා ඇතුළත් කරනලදී. මුල් පාඩම් පස වනාහි ඒ පොත්වල තිබෙන වාක්‍යම නොගෙන ගැඹුරු වචන හැර දමා සංක්ෂිප්ත කොට ගළපන ලදී.

මීට ගැඹුරු වූ වාක්‍ය ප්‍රදෙශයන් නොයෙක් පොත්වලින් උපුටා තවත් පාඩම් පොතක් සම්පාදනය කළ යුතුය යන අදහසක් එකල්හි පැවති නමුත් එය ඉගෙනීමට ගන්නා ශිෂ්‍යයන් දුර්ලභ විය හැකි බැවින් ඒ අදහස හැර දමා විතීය සංස්කාරණයේ දී තරමක් ගැඹුරු වාක්‍යයන්ගෙන් යුත් පාඩම් කීපයක් අගට යොදනලදී. දුටුගැමුණු රජුගේ පුවත් දක්වන **මහාවංශයෙන්** උපුටාගත් ගාථා පෙළක් ද මෙහි ඇතුළත් වේ.

පොතේ ඇතුළත් සියලු වචන අකාරාදි පිළිවෙළින් යොද සිංහල-ඉංග්‍රීසි අර්ථ දීමෙන් සම්පාදනය කළ **වචනමාලාවක්** ද එය බැලීමෙනුත් තෝරාගත නොහැකිවන වාක්‍යඛණ්ඩයන්ගේ අදහස් දක්වන ගැටපදයක් ද පොත අවසානයෙහි ඇත්තේය.

පළමුවෙන් ඉගෙනීම කරන ශිෂ්‍යයන්ට මේ **පාළිපාඨාවලිය** ගැඹුරු වැඩියයි අසන්ට ලැබුණු බැවින් මීට වඩා ලිහිල්වූ ද ශිෂ්‍යයන්ට නිතර දකින්ට ලැබෙන කරුණු සම්බන්ධවූ ද **ප්‍රථමපාඨාවලි** නමැති පොතක් සම්පාදනය කෙළෙමි. එහි මා විසින්ම සම්පාදිත වූ ''බළලා-බල්ලා-පොල්ගස'' ආදිය සම්බන්ධ පාලිපාඩම් වෙති. නොදත් වචනවල තේරුම ඒ පාඩම ළඟම දක්වනලදී. එහි යෙදූ සම්පූර්ණ වචනමාලාවෙහි පාලිවචනවලට සිංහල-ඉංග්‍රීසි තේරුම් දෙකම යොද තිබේ.

මීට,

පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත මහාස්ථවිර

අග්‍රාරාමය
අම්බලම්ගොඩ
1953

පටුන

TABLE OF CONTENTS

පිට

1. මච්ඡරී බ්‍රාහ්මණො. A Miserly Brahman. 1
2. අකාරුණිකො අසාධුවෙජ්ජො. A Wicked Physician. 1
3. බුද්ධුපට්ඨාකා වෙ තිරච්ඡානා.
   The Beasts that Attended the Buddha. 2
4. උජුජාතිකො සුනඛො. A Faithful Dog. 3
5. කතඤ්ඤූ සිගාලො. A Grateful Fox. 4
6. කතවේදී සුනඛො. A Grateful Dog. 5
7. නකුලඋපාසකස්ස වත්ථු. The Story of Nakula. 6
8. අඤ්ඤෙසු කතො අනත්ථො අත්තනො උපරි පතිස්සති.
   The harm done to others falls on himself. 7
9. මුඛරභාවස්ස දොසො. Fault of Garrulity. 8
10. පණ්ඩිත-අතිපණ්ඩිත වාණිජා.
    Two merchants, the clever and the too clever. 9
11. සඨස්ස සාඨෙය්‍යං. Craft for Craft. 10
12. ධනලොලො බ්‍රාහ්මණො. A Greedy Brahman. 11
13. කිසා ගොතමී. Gotami, the Haggard. 13
14. චිත්තං නාමෙතං දූරඞ්ගමං.
    The mind is often wandering afar. 15
15. අලසභාවස්ස දොසො. Fault of Idleness. 16
16. සාමග්ගියා බලං. Power of Unity. 17
17. කථමෙකො දුග්ගතකුලපුත්තො සෙට්ඨිභාවං පත්තො.
    How a Poor Boy become a Millionaire. 19
18. යාචකභාවප්පත්තො අසමෙක්ඛකාරී මහාසෙට්ඨි.
    A Prodigal Millionaire who became a Beggar. 21
19. අතිලුද්ධෙන සෙට්ඨිනා ලද්ධවිහෙසා.
    Distress of a Miserly Millionaire. 23
20. නිබ්භයො කුමාරො. A Brave Prince. 26
21. වඤ්චකො සබ්බදා සුඛං න ලභති.
    Fraudulent is not always successful. 28
22. අවමඞ්ගලං නාමං. An Unlucky Name. 30
23. අකතඤ්ඤූ මිත්තො. An Ungrateful Friend. 31

පිට

24. හරන්තිකො චොරො. The Thief Harantika. 34

25. තදෙව එකස්ස කල්‍යාණං, එකස්ස පාපකං.
'One's meat is another's Poison.' 36

26. පුඤ්ඤවා කුමාරො. (පඨමභාගො)
A Fortunate Boy, Part I. 39

27. පුඤ්ඤවා කුමාරො. (දුතියභාගො)
A fortunate Boy, Part II. 42

28. අපක්ඛිකෙ දෙසෙ කාකොපි පූජීයතෙ. Even a crow is highly admired where there are no birds. 46

29. මහාසත්තස්ස උප්පත්ති. The Birth of the Great Being. 47

30. කාළදෙවල සමාගමො.
Meeting with the Sage Kala-Devala. 50

31. බොධිසත්තස්ස අභිනික්ඛමනං.
Renunciation of the Prince Siddhartha. 51

32. භගවතො පරිනිබ්බාණසමයෙ.
At the time of the Buddha's Demise. 54

33. අග්ගසාවකානං ආගමනං
Coming of the two chief disciples. 56

34. ජීවකො වෙජ්ජො. Jivaka, the Physician. 59

35. දුට්ඨගාමණිරඤ්ඤො පවත්ති. King Dutthagamani. 62

36. පාළි-සිංහල-ඉංග්‍රීසි වචනමාලාව. 65

37. ශුද්ධිපත්‍රය. 129

පාළි පාඨාවලී

නමත්ථු සත්ථුනො

1 මච්ඡරී බ්‍රාහ්මණො.

A MISERLY BRAHMAN

සාවත්ථියං **අදින්නපුබ්බකො** නාම බ්‍රාහ්මණො අහොසි. තෙන කස්සචි කිඤ්චි න දින්නපුබ්බං. තස්ස එකො'ව පුත්තො අහොසි පියො මනාපො. බ්‍රාහ්මණො පුත්තස්ස පිළන්ධනං දාතුකාමො ''සචෙ සුවණ්ණකාරස්ස ආචික්ඛිස්සාමි, වෙතනං දාතබ්බං භවිස්සතී''ති සය'මෙව සුවණ්ණං කොට්ටෙත්වා මට්ටානි කුණ්ඩලානි කත්වා අදාසි; තෙන'ස්ස පුත්තො '**මට්ටකුණ්ඩලී**'ති පඤ්ඤායි.

තස්ස සොළසවස්සකාලෙ පණ්ඩුරොගො උදපාදි. බ්‍රාහ්මණො වෙජ්ජානං සන්තිකං ගන්ත්වා ''තුම්හෙ අසුකරොගස්ස කිං භෙසජ්ජං කරොථා''ති පුච්ඡි. තෙ අස්ස යං වා තං වා රුක්ඛතචාදිං ආචික්ඛිංසු. සො තං ආහරිත්වා භෙසජ්ජං කරි. තථා කරොන්තස්සෙ'ව තස්ස රොගො බලවා අහොසි. බ්‍රාහ්මණො තස්ස දුබ්බලභාවං ඤත්වා එකං වෙජ්ජං පක්කොසි. සො තං ඔලොකෙත්වා ''අම්හාකං එකං කිච්චං අත්ථි; අඤ්ඤං වෙජ්ජං පක්කොසිත්වා තිකිච්ඡාපෙහී''ති වත්වා නික්ඛමි.

බ්‍රාහ්මණො තස්ස මරණසමයං ඤත්වා ''ඉමස්ස දස්සනත්ථාය ආගතාගතා අන්තොගෙහෙ සාපතෙය්‍යං පස්සිස්සන්ති. තස්මා නං බහි කරිස්සාමී''ති පුත්තං නීහරිත්වා බහි ආළින්දෙ නිපජ්ජාපෙසි. තස්මිං කාලකතෙ බ්‍රාහ්මණො තස්ස සරීරං ඣාපෙත්වා දෙවසිකං ආළාහනං ගන්ත්වා ''කහං එකපුත්තක! කහං එකපුත්තකා!''ති රොදි.

---

2. අකාරුණිකො වෙජ්ජො

A WICKED PHYSICIAN

අතීතෙ එකො වෙජ්ජො ගාමනිගමෙසු චරිත්වා වෙජ්ජකම්මං කරොන්තො එකං චක්ඛුදුබ්බලං ඉත්ථිං දිස්වා පුච්ඡි: ''කිං තෙ අඵාසුක''න්ති? ''අක්ඛීහි න පස්සාමී''ති. ''භෙසජ්ජං තෙ කරොමී''ති. ''කරොහි සාමී''ති. ''කිං මෙ දස්සසී?''ති. ''සචෙ මෙ අක්ඛීනි පාකතිකානි කාතුං සක්ඛිස්සසි. අහං තෙ පුත්තධීතාහි සද්ධිං දාසී

භවිස්සාමී''ති. සො භෙසජ්ජං සංවිදහි. එකභෙසජ්ජෙනෙ'ව අක්ඛීනි පාකතිකානි අහෙසුං. සා චින්තෙසි: ''අහං එතස්ස 'පුත්තධීතාහි සද්ධිං දාසී භවිස්සාමී'ති පටිජානිං; වඤ්චෙස්සාමි නං''ති. සා වෙජ්ජෙන ''කීදිසං භද්දෙ?''ති පුට්ඨා ''පුබ්බෙ මෙ අක්ඛීනි ථොකං රුජිංසු, ඉදානි අතිරෙකතරං රුජන්තී'ති ආහ.

වෙජ්ජො ''අයං මං වඤ්චෙත්වා කිඤ්චි අදාතුකාමා; න මෙ එතාය දින්නභතියා අත්ථො; ඉදානෙව නං අන්ධං කරිස්සාමී''ති චින්තෙත්වා ගෙහං ගන්ත්වා භරියාය ආචික්ඛි. සා තුණ්හී අහොසි. සො එකං භෙසජ්ජං යොජෙත්වා තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා ''භද්දෙ ඉමං භෙසජ්ජං අඤ්ජාහී''ති අඤ්ජාපෙසි. තස්සා ච අක්ඛීනි දීපසිඛා විය විජ්ඣායිංසු.

---

3. බුද්ධුපට්ඨාකා ච තිරච්ඡානා

THE BEASTS THAT ATTENDED THE BUDDHA

එකස්මිං සමයෙ සත්ථා ගණං පහාය එකකො'ව එකං වනං පාවිසි. **පාරිලෙය්‍යකනාමො** එකො හත්ථිරාජා පි හත්ථිගණං පහාය තං වනං පවිසිත්වා භගවන්තං එකස්ස රුක්ඛස්ස මූලෙ නිසින්නං දිස්වා පාදෙන පහරන්තො රුක්ඛමූලං සොධෙත්වා සොණ්ඩාය සාඛං ගහෙත්වා සම්මජ්ජි. තතො පට්ඨාය දිවසෙ දිවසෙ සොණ්ඩාය ඝටං ගහෙත්වා පානීය-පරිභොජනීය-උදකං ආහරති. උණ්හොදකෙන අත්ථෙ සති උණ්හොදකං පටියාදෙති: කථං? කට්ඨානි ඝංසිත්වා අග්ගිං පාතෙති; තත්ථ දාරූනි පක්ඛිපන්තො ජාලෙත්වා තත්ථ තත්ථ පාසාණෙ පචිත්වා දාරුදණ්ඩකෙන පවට්ටෙත්වා ඛුද්දක-සොණ්ඩියං ඛිපති. තතො හත්ථං ඔතාරෙත්වා උදකස්ස තත්තභාවං ජානිත්වා ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දති. සත්ථා තත්ථ ගන්ත්වා න්හායති. අථ නානාවිධානි ඵලානි ආහරිත්වා දෙති. යදා පන සත්ථා ගාමං පිණ්ඩාය පවිසති, තදා සත්ථු පත්තචීවර'මාදාය කුම්භෙ ඨපෙත්වා සත්ථාරා සද්ධිං යෙව ගච්ඡති. රත්තිං වාළමිගනිවාරණත්ථං මහන්තං දණ්ඩං සොණ්ඩාය ගහෙත්වා යාව අරුණුග්ගමනා වනසණ්ඩෙ විචරති.

අපරෙ'කො මක්කටො තං හත්ථිං දිවසෙ දිවසෙ තථාගතස්ස උපට්ඨානං කරොන්තං දිස්වා 'අහම්පි කිඤ්චි'දෙව කරිස්සාමී'ති විචරන්තො එකදිවසං නිම්මක්ඛිකං දණ්ඩකමධුං දිස්වා දණ්ඩකං භඤ්ජිත්වා දණ්ඩකෙනෙ'ව සද්ධිං මධුපටලං සත්ථු සන්තිකං ආහරිත්වා කදලිපත්තං ඡින්දිත්වා තත්ථ ඨපෙත්වා අදාසි. සත්ථා ගණ්හි. මක්ක

ටො "කරිස්සති නු ඛො පරිභොගං, න කරිස්සතී"ති ඔලොකෙන්තො ගහෙත්වා නිසින්නං දිස්වා "කින්නුඛො"ති විනොදෙත්වා දණ්ඩකොටියං ගහෙත්වා පරිවත්තෙත්වා ඔලොකෙන්තො අණ්ඩකානි දිස්වා තානි සනිකං අපනෙත්වා අදාසි. සත්ථා පරිභොගමකාසි. සො තුට්ඨමානසො තං තං සාඛං ගහෙත්වා නච්චන්තො අට්ඨාසි. තස්ස ගහිත-සාඛා'පි අක්කන්ත-සාඛා'පි භිජ්ජි. සො එකස්මිං ඛාණු මත්ථකෙ පතිත්වා නිබ්බිද්ධගත්තො සත්ථරි පසන්නෙන චිත්තෙන කාලඞ්කත්වා තාවතිංසභවනෙ නිබ්බත්ති.

---

4. උජුජාතිකො සුනඛො

A FAITHFUL DOG

අතීතෙ ජම්බුදීපෙ **අජිතරට්ඨෙ** එකො ගොපාලකො වසි. තස්ස ගෙහෙ එකො පච්චෙකබුද්ධො නිබද්ධං භුඤ්ජති. තස්මිං ගෙහෙ එකො කුක්කුරො ච අහොසි. පච්චෙකබුද්ධො භුඤ්ජන්තො තස්ස නිබද්ධං එකං භත්තපිණ්ඩං අදාසි. සො තෙන පච්චෙකබුද්ධෙ සිනෙහ'මකාසි. ගොපාලකො දිවසස්ස ද්වෙ වාරෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස උපට්ඨානං ගච්ඡි. සුනඛො'පි තෙන සද්ධිං ගච්ඡි.

ගොපාලො එකදිවසං පච්චෙකබුද්ධං ආහ: "භන්තෙ, යද මෙ ඔකාසො න භවිස්සති, තද ඉමං සුනඛං පෙසෙස්සාමි; තෙන සඤ්ඤාණෙන ආගච්ඡෙය්‍යාථා"ති තතො පට්ඨාය අනොකාස- දිවසෙ සුනඛං පෙසෙසි. සො එකවචනෙනෙ'ව පක්ඛන්දිත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා තික්ඛත්තුං භුස්සිත්වා අත්තනො ආගතභාවං ජානාපෙත්වා එකමන්තං නිපජ්ජි. පච්චෙකබුද්ධෙ වෙලං සල්ලක්ඛෙත්වා නික්ඛමන්තෙ භුස්සන්තො පුරතො ගච්ඡි. පච්චෙකබුද්ධො තං වීමංසන්තො එකදිවසං අඤ්ඤං මග්ගං පටිපජ්ජි; අථ සුනඛො පුරතො තිරියං ඨත්වා භුස්සිත්වා ඉතරමග්ගමෙව නං ආරොපෙසි.

අථෙ'කදිවසං අඤ්ඤං මග්ගං පටිපජ්ජිත්වා සුනඛෙන තිරියං ඨත්වා වාරියමානො'පි අනිවත්තිත්වා තං පාදෙන අපනෙත්වා පායාසි. සුනඛො තස්ස අනිවත්තනභාවං ඤත්වා නිවාසනකණ්ණෙ ඩසිත්වා ආකඩ්ඪන්තො ගන්තබ්බමග්ගමෙ'ව පාපෙසි. එවං සො සුනඛො තස්මිං පච්චෙකබුද්ධෙ බලවසිනෙහං උප්පාදෙසි.

අපරභාගෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස චීවරං ජීරි. අථ'ස්ස ගොපාලකො චීවරවත්ථානි අදසි. පච්චෙකබුද්ධො "ඵාසුකට්ඨානං ගන්ත්වා චීවරං කාරෙස්සාමී"ති ගොපාලකං ආහ. සො'පි "භන්තෙ මා චිරං බහි වසිත්ථා"ති අවදි. සුනඛො'පි තෙසං කථං සුණන්තො අට්ඨාසි. පච්චෙකබුද්ධෙ වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ගච්ඡන්තෙ භුඞ්කරිත්වා ඨිතස්ස සුනඛස්ස හදයං ඵලි. තිරච්ඡානා නාමෙ'තෙ උජුජාතිකා හොන්ති අකුටිලා. මනුස්සා පන අඤ්ඤං චින්තෙන්ති, අඤ්ඤං වදන්ති.

---

5. කතඤ්ඤූ සිගාලො

A GRATEFUL FOX

සීහළදීපෙ කිර දණ්ඩගොණ්ණගාමෙ එකො සිගාලො තත්ථ තත්ථ ගොචරං පරියෙසමානො එකං සල්ලකං දිස්වා ගණ්හිතුං ධාවි. තස්මිං ඛණෙ සල්ලො සූචියො විජ්ඣි. තතො එකා සූචි සිගාලස්ස අක්ඛිං භින්දි; තෙන සො 'කාණසිගාලො'ති පඤ්ඤායි.

අපරභාගෙ ගොචරත්ථාය ඉතොචිතො ච විචරන්තං තං එකො අජගරො භොගෙන බන්ධි, අථෙ'කො ගොපාලකො තං අජගරෙන නිප්පීළියමානං දිස්වා තස්ස කාරුඤ්ඤෙන අජගරෙන සද්ධිං වායමිත්වා තං විස්සජ්ජාපෙසි. අජගරො සිගාලං විස්සජ්ජෙත්වා ගොපාලං ගණ්හි. සිගාලො තං දිස්වා 'මයා කතඤ්ඤුනා භවිතබ්බ'න්ති මඤ්ඤමානො අජගරස්ස භොගෙ තත්ථ තත්ථ ඩසන්තො සද්දං කරොන්තො'පි තං විස්සජ්ජාපෙතුමසක්කොන්තො සමීපක්ඛෙත්තෙ කසන්තෙ මනුස්සෙ දිස්වා සීඝසීඝං තත්ථ ගන්ත්වා සද්දං කත්වා තත්ථ ඨපිතං එකං වත්ථං ඩසිත්වා ධාවි, මනුස්සා සද්දයන්තා'පි වත්ථං පාතෙතුං අසක්කොන්තා ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදිහත්ථා තං අනුබන්ධිංසු. සිගාලො අජගරස්ස සමීපෙ වත්ථං පාතෙත්වා පටික්කම්ම අට්ඨාසි, මනුස්සා අජගරං ච ගොපාලං ච දිස්වා අජගරං මාරෙත්වා ගොපාලං විස්සජ්ජාපෙසුං.

එවං තිරච්ඡානගතාපි අත්තනො කතං උපකාරං සල්ලක්ඛෙත්වා පච්චුපකාරං කරොන්ති. කාරණාකාරණං ජානන්තෙහි පන මනුස්සෙහි අවස්සං පච්චුපකාරො කාතබ්බො'ච හොති. තථා'පෙ'කච්චෙ නරාධමා අත්තානං උපකාරකානං හිතෙසීනං සප්පුරිසානං අනත්ථමෙව කරොන්ති. තෙ පනෙ'තෙ අසප්පුරිසා තිරච්ඡානගතෙහි'පි ගුණහීනා'ති ඤාතබ්බා.

6. කතවෙදී සුනඛො

A GRATEFUL DOG

ජම්බුදීපෙ **චන්දභාගා** නාම ගඞ්ගාතීරෙ **හොමගාමං** නාම අත්ථි. තස්මිං එකො **මරුදත්තො** නාම බ්‍රාහ්මණො පටිවසති. තදා සො වොහාරත්ථාය **තක්කසිලං** ගන්ත්වා ගෙහං ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ එකාය සාලාය කුට්ඨරොගාතුරං සුනඛං දිස්වා තස්මිං කාරුඤ්ඤෙන නීලවල්ලිං තක්කම්බිලෙන මද්දිත්වා පායෙසි. සුනඛො වූපසන්තරොගො පාකතිකො හුත්වා බ්‍රාහ්මණෙන අත්තනො කතූපකාරං සල්ලක්ඛෙන්තො තෙනෙ'ව සද්ධිං අගමාසි.

අපරභාගෙ බ්‍රාහ්මණස්ස භරියා ගබ්භං පටිලභි. පරිපුණ්ණගබ්භාය තාය විජායනකාලෙ දරකො තිරියම්පතිත්වා අන්තොගබ්භෙ යෙව මතො., තදා තං සත්ථෙන ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡින්දිත්වා නීහරිංසු. අථ බ්‍රාහ්මණො තං දිස්වා නිබ්බින්නහදයො ඝරාවාසං පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අරඤ්ඤෙ විහරති. අථ'ස්ස භරියා අඤ්ඤෙන සද්ධිං සංවසන්ති 'අයං මං පහාය පබ්බජිතො'ති බ්‍රාහ්මණෙ පදුට්ඨචිත්තා 'හො, බ්‍රාහ්මණං මාරෙහී'ති සාමිකෙන සද්ධිං මන්තෙසි. තෙසං මන්තණං සුනඛො සුත්වා බ්‍රාහ්මණෙනෙ'ව සද්ධිං චරති.

අථෙ'කදිවසං තස්සා සාමිකො 'තාපසං මාරෙස්සාමී'ති ධනුකලාපං ගහෙත්වා නික්ඛමි. තදා තාපසො ඵලාඵලත්ථාය අරඤ්ඤං ගතො; සුනඛො අස්සමෙ යෙව ඔහියි. පුරිසො තාපසස්සාගමනමග්ගං ඔලොකෙන්තො ගච්ඡන්තරෙ නිලීනො අච්ඡි. සුනඛො තස්ස පමාදං ඔලොකෙත්වා ධනුනො ගුණං ඛාදිත්වා ඡින්දි. සො පුන ගුණං පාකතිකං කත්වා ආරොපෙසි. එවං සො ආරොපිතං අරොපිතං ඛාදතෙ'ව. අථ සො පාපපුරිසො තාපසස්සා' ගමනං ඤත්වා තං මාරෙස්සාමී'ති ධනුනා සද්ධිං අගමාසි. අථ'ස්ස සුනඛො පාදෙ ඩසිත්වා පාතෙත්වා තස්ස මුඛං ඛාදිත්වා දුබ්බලං කත්වා භුඞ්කාර'මකාසි.

එවං හි සප්පුරිසා අත්තනො උපකාරකානං **පච්චුපකාරං** කරොන්ති. වුත්තං හි :-

1. උපකාරං සරන්තො සො, සුනඛො කතවෙදිකො
   සත්තුපඝාතකං කත්වා ඉසිනො'දසි ජීවිතං.

2. තිරච්ඡානා'පි ජානන්ති, ගුණමත්තනි කතං සදා
   ඉති ඤත්වාන මෙධාවී, කතඤ්ඤූ හොන්ති පාණිනො.

(**රසවාහිනී.**)

7. නකුලඋපාසකස්ස වත්ථු
THE STORY OF NAKULA

ලඞ්කායං **කාකවණ්ණතිස්ස**මහාරාජෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ **රොහණජනපදෙ** අඤ්ඤතරස්මිං ගාමෙ **නකුලො** නාම උපාසකො වසි. සො දුක්ඛිතො දුක්ඛෙන කසිරෙන පුත්තදාරෙ පොසෙසි. සො අත්තනො ධීතරං **මහාගාමෙ** එකස්මිං කුලෙ ඨපෙත්වා ද්වාදසකහාපණමත්තං ඉණං ගණ්හි. අපරභාගෙ ධීතරං මොචෙතුකාමො යන්තාහත්ථං කත්වා දුක්ඛෙන ද්වාදස කහාපණෙ උප්පාදෙත්වා ත'මාදය මහාගාමං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ **සකට භින්නඛණ්ඩං** නාම ඨානං සම්පාපුණි.

සො තස්මිං **තිස්සමහාවිහාරවාසිං චූළපිණ්ඩපාතිකතිස්සථෙරං** අද්දස. දිස්වා පන "පුරෙභත්තකාලො'යං; ආසන්නො ගාමො'පි න සන්ති; සචෙ ථෙරො ඡින්නභත්තො භවෙය්‍ය, නෙ'තං පතිරූපං; කින්නු ඛො කාතබ්බ"න්ති චින්තෙන්තො අට්ඨාසි. තස්මිං ඛණෙ එකො පුරිසො පුටභත්තං ගහෙත්වා ආගඤ්ඡි. තං දිස්වා සො සොමනස්සො "භො, භත්තපුටං මෙ දෙහී"ති ආහ. තස්මිං දතුං න ඉච්ඡිතෙ පුන "කහාපණං ගහෙත්වා දෙහී"ති ආහ. සො තම්පි න ඉච්ඡි. අථ උපාසකො කහාපණෙ වඩ්ඪෙන්තො "සම්ම, ද්වාදස කහාපණෙ ගහෙත්වා දෙහී"ති වත්වා භත්තපුටං ගහෙත්වා ථෙරං උපසංකමිත්වා පත්තං ගහෙත්වා **භත්තං** ආකිරිත්වා අදාසි.

ථෙරො භත්තස්ස ලද්ධාකාරං සල්ලක්ඛෙත්වා එකං රුක්ඛමූලමුපසඞ්කම්ම පත්තං ඨපෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අග්ගඵලං අරහත්තං පත්වා'ව පරිභුඤ්ජි. සො විහාරං ගන්ත්වා ත'මපවත්තිං භික්ඛූනං ආරොචෙසි. ආරොචෙත්වා ච පන "යද'හං පරිනිබ්බායිස්සාමි, තද මෙ නිපන්නකූටාගාරං අඤ්ඤෙහි උට්ඨාපෙන්තෙ න උට්ඨහතු; යද සො උපාසකො ආගන්ත්වා උට්ඨාපෙති, තද උට්ඨහතූ"ති වත්වා අපරභාගෙ පරිනිබ්බායන්තො තථෙ'ව අධිට්ඨාය පරිනිබ්බායි.

අථ'ස්ස ආළාහනකිච්චං කරිස්සාමා'ති මනුස්සා මහන්තං පූජාවිධානං කත්වා කූටාගාරං සජ්ජෙත්වා ථෙරස්ස කලෙබරං තත්ථ නිපජ්ජාපෙත්වා උක්ඛිපන්තා ඨපිතට්ඨානතො චාලෙතුං නා'සක්ඛිංසු. අථ සත-විසත-තිසත-චතුසත-පඤ්චසතා'පි මනුස්සා උස්සහන්තා තං උක්ඛිපිතුං නාසක්ඛිංසු. අථ තෙ තං පවත්තිං කාකවණ්ණතිස්සමහාරාජානං ආරොචෙසුං. රාජාපි සෙනඞ්ගං පරිවාරෙත්වා ආගන්ත්වා වායාමං කරොන්තො චාලෙතුං නාසක්ඛි. තතො රාජා භික්ඛුසංඝං

උපසඞ්කමිත්වා කාරණං පුච්ඡි. භික්ඛූ ත'මත්ථං ආරොචෙසුං. රාජා උපාසකං පක්කොසාපෙත්වා ''කූටාගාරං ගණ්හාහී''ති ආහ. තෙන ගන්ත්වා කූටාගාරකණ්ණිකං හත්ථෙන ඵුට්ඨමත්තො යෙව ආකාසං උප්පතිත්වා ආළාහනට්ඨානං අගමාසි. අථ රාජා ච මනුස්සා ච තං අච්ඡරියං දිස්වා තස්ස මහාසම්පත්තිං අදංසු.

---

8. අඤ්ඤෙසං කතො අනත්ථො අත්තනො උපරි පතිස්සති

(අනුන්ට කළ දේ තමන්ට පලදේ)

WHAT YOU DO UNTO OTHERS WILL BEAR FRUIT FOR YOURSELF

අතීතෙ කිර එකො වෙජ්ජො වෙජ්ජකම්මත්ථාය ගාමං විචරිත්වා කිඤ්චි කම්මං අලභිත්වා ජාතජිඝච්ඡො නික්ඛමිත්වා ගාමද්වාරෙ සම්බහුලෙ කුමාරකෙ කීළන්තෙ දිස්වා 'ඉමෙ සප්පෙන ඩංසාපෙත්වා තිකිච්ඡිත්වා ආහාරං ලභිස්සාමී'ති එකස්මිං රුක්ඛබිලෙ සීසං නීහරිත්වා නිපන්නං සප්පං දස්සෙත්වා ''අම්භො කුමාරකා එසො සාලිකපොතකො; ගණ්හථ න''න්ති ආහ. අථෙ'කො කුමාරකො, සප්පං ගීවාය දළ්හං ගහෙත්වා නීහරිත්වා තස්ස සප්පභාවං ඤත්වා විරවන්තො අවිදූරෙ ඨිතස්ස වෙජ්ජස්ස මත්ථකෙ ඛිපි. සප්පො වෙජ්ජස්ස ඛන්ධට්ඨිකං පරික්ඛිපිත්වා දළ්හං ඩංසිත්වා තත්ථෙ'ව ජීවිතක්ඛයං පාපෙසි.

(එසො පන වෙජ්ජො අපරභාගෙ **කොකො** නාම සුනඛලුද්දකො අහොසි.) සො කිර එක දිවසං පුබ්බණ්හසමයෙ ධනුං ආදය සුනඛපරිවුතො අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ එකං පිණ්ඩාය පවිසන්තං භික්ඛුං දිස්වා කුජ්ඣිත්වා ''කාලකණ්ණී මෙ දිට්ඨො, අජ්ජ කිඤ්චි න ලභිස්සාමී''ති චින්තෙන්තො පක්කාමි. ථෙරො'පි ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා කතභත්තකිච්චො පුන විහාරං පාවිසි. ඉතරො'පි අරඤ්ඤං චරිත්වා කිඤ්චි අලභිත්වා පච්චාගච්ඡන්තො පුන ථෙරං දිස්වා ''අජ්ජා'හං ඉමං කාලකණ්ණිං දිස්වා අරඤ්ඤං ගතො කිඤ්චි න ලභිං; ඉදනි මෙ පුන'පි අභිමුඛො ජාතො; සුනඛෙහි තං ඛාදාපෙස්සාමී''ති සඤ්ඤං දත්වා සුනඛෙ විස්සජ්ජෙසි. ථෙරො'පි ''එවං මා කරි උපාසකා''ති යාචි. ''අජ්ජා'හං තව සම්මුඛීභූතත්තා කිඤ්චි නාලත්ථං; පුන'පි මෙ සම්මුඛීභාව'මාගතොසි; ඛාදාපෙස්සාමෙ'ව ත''න්ති වත්වා සුනඛෙ උය්යොජෙසි එව.

ථෙරො වෙගෙනෙ'කං රුක්ඛං අභිරුහිත්වා පුරිසප්පමාණෙ ඨානෙ නිසීදි. සුනඛා රුක්ඛං පරිවාරෙසුං. කොකො ගන්ත්වා ''රුක්ඛං අභිරුහිත්වා''පි තෙ මොක්ඛො නත්ථී''ති තං සරතුණ්ඩකෙන පාදතලෙ විජ්ඣි. ථෙරො ''මා එවං කරොහී''ති යාචි යෙව. ඉතරො තස්ස යාචනං අනාදියිත්වා පුනප්පුන විජ්ඣි යෙව. ථෙරො එකස්මිං පාදතලෙ විජ්ඣියමානෙ තං උක්ඛිපිත්වා දුතියං පාදං ඔලම්බෙති; තස්මිං විජ්ඣියමානෙ තම්පි උක්ඛිපති. එවමස්ස සො යාචනං අනාදියිත්වා ද්වෙ පි පාදතලානි විජ්ඣි යෙව. ථෙරස්ස සරීරං උක්කාහි ආදීපිතං විය අහොසි. සො............පාරුතං චීවරං භස්සන්තම්පි න සල්ලක්ඛෙසි. තං පතමානං කොකං සීසතො පට්ඨාය පරික්ඛිපන්ත'මෙව පති. සුනඛා 'ථෙරො පතිතො'ති සඤ්ඤාය චීවරන්තරං පවිසිත්වා අත්තනො සාමිකං ලුඤ්චිත්වා ඛාදන්තා අට්ඨිමත්තාවසෙසං කරිංසු. අථ තෙසං ථෙරො එකං සුක්ඛදණ්ඩකං භඤ්ජිත්වා ඛිපි. සුනඛා ථෙරං දිස්වා ''සාමිකො'ව අම්හෙහි ඛාදිතො''ති අරඤ්ඤං පවිසිංසු.

(ධම්මපදට්ඨකථා)

---

9. මුඛරභාවස්ස දොසො

FAULT OF GARRULITY

අතීතෙ කිර **බාරාණසියං** සාලිත්තකසිප්පෙ නිප්ඵත්තිං පත්තො එකො පීඨසප්පී අහොසි. සො නගරද්වාරෙ එකස්ස වටරුක්ඛස්ස හෙට්ඨා නිසින්නො සක්ඛරා ඛිපිත්වා තස්ස පණ්ණානි ඡින්දන්තො ''හත්ථිරූපකං නො දස්සෙහි. අස්සරූපකං නො දස්සෙහී''ති ගාමදාරකෙහි වුච්චමානො ඉච්ඡිතිච්ඡිතානි රූපානි දස්සෙත්වා තෙසං සන්තිකා ඛාදනීයාදීනි ලභති.

අථෙ'කදිවසං රාජා උය්‍යානං ගච්ඡන්තො තං පදෙසං පාපුණි. දාරකා පීඨසප්පිං පාරොහන්තරෙ කත්වා පලායිංසු. රඤ්ඤො ඨිත මජ්ඣන්තිකෙ රුක්ඛමූලං පවිට්ඨස්ස ඡිද්දච්ඡායා සරීරං ඵරි. සො 'කින්නු ඛො එතං'ති උද්ධං ඔලොකෙන්තො රුක්ඛස්ස පණ්ණෙසු හත්ථිරූපකාදීනි දිස්වා ''කස්සෙ'තං කම්ම''න්ති පුච්ඡිත්වා ''පීඨසප්පි නො''ති සුත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා ආහ: ''මය්හං පුරොහිතො අතිමුඛරො අප්පමත්තකෙ'පි වුත්තෙ බහුං භණන්තො මං උපද්දවෙති; සක්ඛිස්සසි තස්ස මුඛෙ නාළිමත්තා අජලණ්ඩිකා ඛිපිතු''න්ති? ''සක්ඛිස්සාමි දෙව; අජලණ්ඩිකා ආහරාපෙත්වා පුරොහිතෙන සද්ධිං තුම්හෙ අන්තොසාණියං නිසීදථ. අහ'මෙත්ථ කත්තබ්බං ජානිස්සාමී''ති.

රාජා තථා කාරෙසි. ඉතරො'පි කත්තරියග්ගෙන සාණියං ඡිද්දං කත්වා පුරොහිතස්ස රඤ්ඤා සද්ධිං කථෙන්තස්ස මුඛෙ විවට මත්තෙ එකෙකං අජලණ්ඩිකං ඛිපි. පුරොහිතො මුඛං පවිට්ඨං පවිට්ඨං ගිලි. පීඨසප්පී ඛීණාසු අජලණ්ඩිකාසු සාණිං චාලෙසි. රාජා තාය සඤ්ඤාය අජලණ්ඩිකානං ඛීණභාවං ඤත්වා ආහ: ''ආචරිය, අහං තුම්හෙහි සද්ධිං කථෙන්තො කථං නිත්ථරිතුං න සක්ඛිස්සාමි. තුම්හෙ අතිමුඛරතාය නාළිමත්තා අජලණ්ඩිකා ගිලන්තා'පි තුණ්හී භාවං නාපජ්ජථා''ති. බ්‍රාහ්මණො මඞ්කුභාවං ආපජ්ජිත්වා තතො පට්ඨාය මුඛං විවරිත්වා රඤ්ඤා සද්ධිං සල්ලපිතුං නාසක්ඛි.

රාජා පීඨසප්පිං පක්කොසාපෙත්වා ''තං නිස්සාය මෙ සුඛං ලද්ධ''න්ති තුට්ඨො තස්ස සබ්බට්ඨකං නාම ධනං දත්වා නගරස්ස චතූසු දිසාසු චත්තාරො වරගාමෙ අදාසි.

(ධම්මපදට්ඨකථා)

- 10. පණ්ඩිත-අතිපණ්ඩිතවාණිජා

TWO MERCHANTS, THE CLEVER AND THE TOO CLEVER

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බොධිසත්තො බාරාණසියං වාණිජකුලෙ නිබ්බත්ති. නාමගහණදිවසෙ ච'ස්ස **පණ්ඩිතො**'ති නාම'මකංසු. සො වයප්පත්තො අඤ්ඤෙන වාණිජෙන සද්ධිං එකතො හුත්වා වාණිජ්ජං කරොති. තස්ස **අතිපණ්ඩිතො**'ති නාමං අහොසි. තෙ බාරාණසිතො පඤ්චහි සකටසතෙහි භණ්ඩං ආදාය ජනපදං ගන්ත්වා වණිජ්ජං කත්වා ලද්ධ-ලාභා පුන බාරාණසිං ආගමිංසු. අථ තෙසං භණ්ඩ-භාජනකාලෙ අතිපණ්ඩිතො ආහ: ''මයා ද්වෙ කොට්ඨාසා ලද්ධබ්බා''ති. ''කිං කාරණා?'' ''ත්වං පණ්ඩිතො, අහං අතිපණ්ඩිතො; පණ්ඩිතො එකං ලද්ධුං අරහති, අතිපණ්ඩිතො ද්වෙ'' ති. ''නනු අම්හාකං ද්වින්නං භණ්ඩමූලම්පි ගොණාදයො'පි සම-සමා යෙව? කස්මා ත්වං ද්වෙ කොට්ඨාසෙ ලද්ධුං අරහසී?''ති. ''අතිපණ්ඩිතභාවෙනා''ති. එවං තෙ කථං වඩ්ඪෙත්වා කලහං අකංසු.

තතො අතිපණ්ඩිතො 'අත්ථෙ'කො උපායො'ති චින්තෙත්වා අත්තනො පිතරං එකස්මිං සුසිර-රුක්ඛෙ පවෙසෙත්වා ''ත්වං අම්හෙසු ආගතෙසු ''අතිපණ්ඩිතො ද්වෙ කොට්ඨාසෙ ලද්ධුං අරහතී''ති

වදෙය්‍යාසී''ති වත්වා බොධිසත්තං උපසඞ්කමිත්වා ''සම්ම, මය්හං චින්තං කොට්ඨාසානං යුත්තාභවං වා අයුත්තභාවං වා එසා රුක්ඛදෙවතා ජානාති, එහි නං පුච්ඡිස්සාමා''ති, තං තත්ථ නෙත්වා ''අය්‍යො රුක්ඛදෙවතෙ, අම්හාකං අට්ටං පච්ඡින්ද''ති ආහ. අථ'ස්ස පිතා සරං පරිවත්තෙත්වා ''තෙන හි කථෙථා''ති ආහ. ''අය්‍යො, අයං පණ්ඩිතො, අහං අතිපණ්ඩිතො. අම්හෙහි එකතො වොහාරො කතො; තත්ථ කෙන කිං ලද්ධබ්බ''න්ති? ''පණ්ඩිතෙන එකො කොට්ඨාසො, අතිපණ්ඩිතෙන ද්වෙ ලද්ධබ්බා''ති. බොධිසත්තො එවං විනිච්ඡිතං අට්ටං සුත්වා ''ඉදානි දෙවතාභාවං වා අදෙවතාභාවං වා ජානිස්සාමී''ති පලාලං ආහරිත්වා සුසිරං පූරෙත්වා අග්ගිං අදාසි. අතිපණ්ඩිතස්ස පිතා ජාලාය ඵුට්ඨකාලෙ අඩ්ඪජ්ඣාමෙන සරීරෙන උපරි ආරුය්හ සාඛං ගහෙත්වා ඔලම්බන්තො භූමියං පතිත්වා ඉමං ගාථ'මාහ:-

''සාධුකො පණ්ඩිතො නාම,
නත්වෙ'ව අතිපණ්ඩිතො.''

(කූටවාණිජජාතකං).

---

11. සඨස්ස සාඨෙය්‍යං
CRAFT FOR CRAFT

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බොධිසත්තො අමච්චකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො තස්ස විනිච්ඡයාමච්චො අහොසි. තදා ගාමවාසී ච නගරවාසී ච ද්වෙ වාණිජා මිත්තා අහෙසුං. ගාමවාසී නගරවාසිස්ස සන්තිකෙ පඤ්ච-ඵාලක සතානි ඨපෙසි. සො තෙ ඵාලෙ වික්කිණිත්වා මූලං ගහෙත්වා ඵාලානං ඨපිතට්ඨානෙ මූසිකවච්චං ආකිරිත්වා ඨපෙසි. අපරභාගෙ ගාමවාසී ආගන්ත්වා ''ඵාලෙ මෙ දෙහී''ති ආහ. ''ඵාලා තෙ මූසිකාහි ඛාදිතා'' ති මූසිකවච්චං දස්සෙසි.

ඉතරො ''ඛාදිතා ච හොන්තු මූසිකෙහි, ඛාදිතෙ කිං සක්කා කාතු!''න්ති නහානත්ථාය තස්ස පුත්තං ආදාය ගච්ඡන්තො සහායකස්ස ගෙහෙ ''ඉමස්ස කඤ්චි ගන්තුං මා' දත්ථා''ති වත්වා අන්තො ගබ්භෙ නිසීදාපෙත්වා සයං නහායිත්වා කූටවාණිජස්ස ගෙහං අගමාසි. සො ''පුත්තො මෙ කහ?''න්ති ආහ. ''සම්ම, තව පුත්තං තීරෙ ඨපෙත්වා මම උදකෙ නිමුග්ගකාලෙ එකො කුලලො ආගන්ත්වා තව පුත්තං නඛපඤ්ජරෙන ගහෙත්වා ආකාසං පක්ඛන්තො, අහං

පාණිං පහරිත්වා විරවිත්වා වායමන්තො'පි මොචෙතුං නාසක්ඛි''න්ති. "ත්වං මුසා භණසි! කුලලො දරකෙ ගහෙත්වා ගන්තුං සමත්ථො නාම නත්ථී''ති. "සම්ම, හොතු, අයුත්තෙ'පි හොන්තෙ අහං කිං කරොමි? කුලලෙනෙ ව තෙ පුත්තො නීතො''ති.

සො තං සන්තජ්ජෙත්වා "අරෙ දුට්ඨචොර! මනුස්සමාරක! ඉදානි තං විනිච්ඡයං ගන්ත්වා කඩ්ඪාපෙස්සාමී''ති නික්ඛමි. සො "තව රුච්චනක'මෙව කරොහී''ති තෙනෙව සද්ධිං විනිච්ඡයට්ඨානං අගමාසි. කූටවාණිජො බොධිසත්තං ආහ: "අයං සාමි, මම පුත්තං ගහෙත්වා නහායිතුං ගතො; 'කහං මෙ පුත්තො?'ති වුත්තෙ කුලලෙන හටො''ති ආහ. විනිච්ඡිනථ මෙ අට්ටං''න්ති. බොධිසත්තො "සච්චං භණෙ?''ති ඉතරං පුච්ඡි. "ආම, සාමි, අහං තං ආදාය ගතො; සෙනෙන පන හටභාවො සච්ච'මෙව සාමී''ති. "කිං පන ලොකෙ කුලලා නාම දරකෙ හරන්තී?''ති. "සාමි, අහම්පි තුම්හෙ පුච්ඡාමි; කුලලා දරකෙ ගහෙත්වා ආකාසෙන ගන්තුං න සක්කොන්ති, මූසිකා පන අයඵාලෙ ඛාදන්ති''ති? "ඉදං කිං නාමා''ති? "සාමි, මයා එතස්ස ඝරෙ පඤ්ච-ඵාලක-සතානි ඨපිතානි; ස්වායං 'ඵාලා තෙ මූසිකාහි ඛාදිතා'ති වත්වා 'ඉදං තෙ ඵාලෙ ඛාදිතමූසිකානං වච්ච'න්ති වච්චං දස්සෙති. සාමි, මූසිකා චෙ ඵාලෙ ඛාදන්ති, කුලලා'පි දරකෙ හරිස්සන්ති. සචෙ න ඛාදන්ති, සෙනාපි' තං න හරිස්සන්ති. එසො පන 'ඵාලා තෙ මූසිකාහි ඛාදිතා' ති වදෙති; තෙසං ඛාදිතභාවං වා අඛාදිතභාවං වා ජානාථ. අට්ටං මෙ විනිච්ඡිනථා''ති.

(218) කූටවාණිජජාතකං

---

12. ධනලොලො බ්‍රාහ්මණො
A GREEDY BRAHMAN

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බොධිසත්තො සුසානවනෙ රුක්ඛදෙවතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තදා බාරාණසියං නක්ඛත්තං ඝුට්ඨං. මනුස්සා 'යක්ඛබලිකම්මං කරොමා'ති තෙසු තෙසු චච්චර-රච්ඡාදීසු ඨානෙසු මච්ඡ-මංසාදීනි විප්පකිරිත්වා කපාලකෙසු බහුං සුරං ඨපයිංසු. අථ'කො සිගාලො අඩ්ඪරත්ත සමයෙ නිද්ධමනෙන නගරං පවිසිත්වා මච්ඡමංසං ඛාදිත්වා සුරං පිවිත්වා පුන්නාග-ගච්ඡන්තරං පවිසිත්වා යාව අරුණුග්ගමනා නිද්දං ඔක්කමි.

සො පබුජ්ඣිත්වා ආලොකං දිස්වා "ඉදනි නික්ඛමිතුං න සක්කා"ති මග්ගසමීපං ගන්ත්වා අදිස්සමානො නිපජ්ජිත්වා අඤ්ඤ මනුස්සෙ දිස්වා'පි කිඤ්චි අවත්වා එකං බ්‍රාහ්මණං මුඛධොවනත්ථාය ගච්ඡන්තං දිස්වා චින්තෙසි. "බ්‍රාහ්මණා නාම ධනලොලා හොන්ති, ඉමං ධනෙන පලොභෙත්වා යථා මං උපකච්ඡන්තරෙ කත්වා උත්තරාසඞ්ගෙන පටිච්ඡාදෙත්වා නගරා නීහරති, තථා කරිස්සාමී"ති. සො මනුස්සභාසාය "බ්‍රාහ්මණා"ති ආහ. සො නිවත්තිත්වා "කො මං පක්කොසතී?"ති ආහ. "අහං බ්‍රාහ්මණා".ති "කිං කාරණා?"ති. "බ්‍රාහ්මණ, මය්හං වෙ කහාපණසතානි අත්ථි; සචෙ මං උපකච්ඡන්තරෙ කත්වා උත්තරාසඞ්ගෙන පටිච්ඡාදෙත්වා යථා න කොචි පස්සති, තථා නගරා නික්ඛාමෙතුං සක්කොසි, තුය්හං තෙ කහාපණෙ දස්සාමී"ති.

බ්‍රාහ්මණො ධනලොභෙන 'සාධූ'ති සම්පටිච්ඡිත්වා තං තථා කත්වා ආදාය නගරා නික්ඛමිත්වා ථොකං අගමාසි. අථ නං සිගාලො පුච්ඡි: "කතරං ඨානං බ්‍රාහ්මණා?"ති. "අසුකං නාමා"ති. "අඤ්ඤං ථොකං ඨානං ගච්ඡා"ති. එවං පුනප්පුන වදන්තො මහාසුසානං පත්වා "ඉධ මං ඔතාරෙහී"ති ආහ. තත්ථ නං ඔතාරෙසි. සිගාලො "තෙන හි බ්‍රාහ්මණ, උත්තරිසාටකං පත්ථරා"ති ආහ. සො ධනලොභෙන 'සාධූ'ති පත්ථරි. අථ නං "ඉමං රුක්ඛමූලං ඛණාහී"ති පථවිඛණනෙ යොජාපෙත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස උත්තරිසාටකං අභිරුය්හ චතූසු කණ්ණෙසු මජ්ඣෙ චාති පඤ්චසු ඨානෙසු සරීරනිස්සන්දං පාතෙත්වා මක්ඛෙත්වා චෙව තෙමෙත්වා ච සුසානවනං පාවිසි. බොධිසත්තො රුක්ඛවිටපෙ ඨත්වා ඉමං ගාථ'මාහ–

"සද්දහාසි සිගාලස්ස
සුරාපීතස්ස බ්‍රාහ්මණ?
සිප්පිකානං සතං නත්ථි,
කුතො කංසසතා දුවෙ?"ති.

බොධිසත්තො ඉමං ගාථං වත්වා "ගච්ඡ බ්‍රාහ්මණ, තව සාටකං ධොවිත්වා නහායිත්වා අත්තනො කම්මං කරොහී"ති වත්වා අන්තරධායි.

(113) සිගාලජාතකං

13. කිසාගොතමී
GOTAMI THE HAGGARD

සාවත්ථියං කිරේ'කස්ස සෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ චත්තාලීසකොටිධනං අඞ්ගාරා එව හුත්වා අට්ඨාසි. සෙට්ඨි තං දිස්වා උප්පන්නසොකො ආහාරං පටික්ඛිපිත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි. තස්සෙ'කො සහායකො ගෙහං ගන්ත්වා "සම්ම, කස්මා සොචසී"ති පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා "සම්ම, මා සොචි; අහං එකං උපායං ජානාමි, තං කරොහී"ති. "කිං කරොමි සම්මා"ති? "අත්තනො ආපණෙ කිලඤ්ජං පසාරෙත්වා තෙ අඞ්ගාරෙ රාසිං කත්වා වික්කිණන්තො විය නිසීද, ආගතාගතෙසු මනුස්සෙසු යෙ එවං වදන්ති:- සෙසජනා වත්ථ-තෙල-මධු-ඵාණිතාදීනි වික්කිණන්ති; ත්වං පන හිරඤ්ඤ-සුවණ්ණං වික්කිණන්තො නිසින්නො'ති, තං වදෙය්‍යාසි: 'කහං හිරඤ්ඤ සුවණ්ණං'?ති. 'ඉදඤ්චි'දඤ්චා' ති වුත්තෙ 'ආහර තාව නං'ති හත්ථෙහි පටිච්ඡෙය්‍යාසි; එවං දින්නං තව හත්ථෙ හිරඤ්ඤ-සුවණ්ණං භවිස්සති. සා පන සචෙ කුමාරිකා හොති, තව ගෙහෙ පුත්තස්ස තං ආහරිත්වා චත්තාලීසකොටිධනං තස්සා නීයාදෙත්වා තාය දින්නං වලඤ්ජෙය්‍යාසි; සචෙ කුමාරකො හොති, තව ගෙහෙ වයප්පත්තං ධීතරං තස්ස දත්වා චත්තාලීසකොටිධනං තස්ස නීයාදෙත්වා තෙන දින්නකං වලඤ්ජෙය්‍යාසී"ති.

සො 'භද්දකො උපායො'ති අත්තනො ආපණෙ අඞ්ගාරෙ රාසිං කත්වා වික්කිණන්තො විය නිසීදි..............................අථෙ'කා ගොතමී නාම කුමාරිකා කිසසරීරතාය "කිසා ගොතමී"ති පඤ්ඤායමානා පරිජිණ්ණකුලස්ස ධීතා අත්තනො එකෙන කිච්චෙන ආපණද්වාරං ගතා තං සෙට්ඨිං දිස්වා එව'මාහ: "කිං තාත, සෙසජනා වත්ථ-තෙල-මධු-ඵාණිතාදීනි වික්කිණන්ති. ත්වං පන හිරඤ්ඤ සුවණ්ණං වික්කිණන්තො නිසින්නො?ති"..................අථ නං සෙට්ඨි "කතරං තෙ අම්ම ගෙහ"න්ති පුච්ඡිත්වා "අසුකං නාමා"ති වුත්තෙ තස්සා අස්සාමිකභාවං ඤත්වා ධනං පටිසාමෙත්වා තං අත්තනො පුත්තස්ස ආනෙත්වා චත්තාලීසකොටිධනං පටිච්ඡාපෙසි; සබ්බං හිරඤ්ඤසුවණ්ණ'මෙව අහොසි.

තස්සා අපරෙන සමයෙන ගබ්භො පතිට්ඨහි. සා දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජායි. සො පදසා ගමනකාලෙ කාලමකාසි. සා අදිට්ඨපුබ්බමරණත්තා තං ජ්ඣාපෙතුං නීහරන්තෙ වාරෙත්වා" පුත්තස්ස මෙ භෙසජ්ජං පුච්ඡිස්සාමී"ති මතකලෙබරං අඞ්කෙනා'දාය "අපි නු මෙ පුත්තස්ස භෙසජ්ජං ජානාථා"ති? පුච්ඡන්තී සරපටි

පාටියා විචරති. අථ නං මනුස්සා ''අම්ම උම්මත්තිකා'සි ජාතා? මතපුත්තස්ස භෙසජ්ජං පුච්ඡන්තී විචරසි?''ති වදන්ති. සා 'අවස්සං මම පුත්තස්ස භෙසජ්ජජානනකං ලභිස්සාමී'ති මඤ්ඤමානා විචරති.

අථ නං එකො පණ්ඩිතපුරිසො දිස්වා: ''අයං මම ධීතා පඨමපුත්තකං විජාතා භවිස්සති අදිට්ඨපුබ්බමරණතාය මයා ඉමිස්සා අවස්සයෙන භවිතුං වට්ටතී'ති චින්තෙත්වා ආහ: ''අහං අම්ම, භෙසජ්ජං න ජානාමි. භෙසජ්ජජානනකං පන ජානාමී''ති. ''කො ජානාති තාතා''ති? ''සත්ථා අම්ම, ජානාති. ගච්ඡ නං පුච්ඡා''ති. සා ''ගමිස්සාමි තාත, පුච්ඡිස්සාමී'' ති වත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තෙ ඨිතා පුච්ඡි: ''තුම්හෙ කිර මෙ පුත්තස්ස භෙසජ්ජං ජානාථ භන්තෙ?''ති ''ආම, ජානාමී''ති. ''කිං ලද්ධුං වට්ටතී''ති? ''අච්ඡරගහණමත්තෙ සිද්ධත්ථකෙ ලද්ධුං වට්ටතී''ති. ''ලභිස්සාමී භන්තෙ, කස්ස පන ගෙහෙ ලද්ධුං වට්ටතී'' ති?'' යස්ස ගෙහෙ පුත්තො වා ධීතා වා න කොචි මතපුබ්බා''ති.

සා ''සාධු භන්තෙ''ති සත්ථාරං වන්දිත්වා මතපුත්තකං අඞ්කෙනාදාය අන්තොගාමං පවිසිත්වා පඨමගෙහස්ස ද්වාරෙ ඨත්වා ''අත්ථි නු ඛො ඉමස්මිං ගෙහෙ සිද්ධත්ථකා? පුත්තස්ස කිර මෙ භෙසජ්ජං එත''න්ති වත්වා ''අත්ථී''ති වුත්තෙ ''තෙන හි දෙථා''ති තෙහි ආහරිත්වා සිද්ධත්ථකෙසු දීයමානෙසු ''ඉමස්මිං ගෙහෙ පුත්තො වා ධීතා වා මතපුබ්බා කොචි නත්ථි අම්මා?ති'' පුච්ඡිත්වා ''කිං වදෙසි අම්ම, ජීවමානා හි කතිපයා; මතකා එව බහුකා''ති වුත්තෙ ''තෙන හි ගණ්හථ වො සිද්ධත්ථකෙ; න නං මම පුත්තස්ස' භෙසජ්ජ'න්ති පටික්ඛිපි.

සා ඉමිනා නියාමෙන ආදිතො පට්ඨාය පුච්ඡන්තී විචරි. සා එකගෙහෙ'පි සිද්ධත්ථකෙ අගහෙත්වා සායණ්හසමයෙ චින්තෙසි. ''අහො! භාරියං කම්මං! අහං මමෙ'ව පුත්තො මතො'ති සඤ්ඤ'ම කාසිං සකලගාමෙ පන ජීවන්තෙහි මතකා'ව බහුතරා''ති. තස්සා එවං චින්තයමානාය පුත්තසිනෙහ-මුදුකහදයං ථද්ධභාවං අගමාසි. සා පුත්තං අරඤ්ඤෙ ඡඩ්ඩෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා ''ලද්ධා තෙ එකච්ඡරමත්තා සිද්ධත්ථකා?''ති ආහ. ''න ලද්ධා භන්තෙ, සකලගාමෙ ජීවන්තෙහි මතකා එව බහුතරා''ති.

(ධම්මපදට්ඨකථා)

14. චිත්තං නාමෙ'තං දූරඞ්ගමං

THE MIND IS OFTEN WANDERING AFAR

සාවත්ථියං කිරෙ'කො කුලපුත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතො ලද්ධූපසම්පදො **සංඝරක්ඛිතත්ථෙරො** නාම හුත්වා කතිපාහෙනෙ'ව අරහත්තං පාපුණි. තස්ස කණිට්ඨිකා පුත්තං ලභිත්වා ථෙරස්ස නාමමකාසි. සො **භාගිනෙය්‍ය-සංඝරක්ඛිතො** නාම හුත්වා වයප්පත්තො ථෙරස්සෙ'ව සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො අඤ්ඤතරස්මිං ගාමකාරාමෙ වස්සං උපගන්ත්වා එකං සත්තහත්ථං, එකං අට්ඨහත්ථ'න්ති ද්වෙ වස්සාවාසික-සාටකෙ ලභිත්වා "අට්ඨහත්ථං උපජ්ඣායස්ස මෙ භවිස්සති"ති-සල්ලක්ඛෙත්වා 'සත්තහත්ථං මය්හං භවිස්සතී'ති චින්තෙත්වා වුට්ඨවස්සො උපජ්ඣායං පස්සිස්සාමී'ති ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ පිණ්ඩාය චරන්තො ආගන්ත්වා ථෙරෙ විහාරං අනාගතෙ යෙව විහාරං පවිසිත්වා, ථෙරස්ස දිවාඨානං සම්මජ්ජිත්වා, පාදොදකං උපට්ඨපෙත්වා, ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා, ආගමනමග්ගං ඔලොකෙන්තො නිසීදි.

අථ තස්සා'ගතභාවං දිස්වා පච්චුග්ගමනං කත්වා පත්තචීවරං පටිග්ගහෙත්වා "නිසීදථ භන්තෙ"ති ථෙරං නිසීදපෙත්වා, තාලවණ්ටං ආදාය බීජෙත්වා, පානීයං දත්වා, පාදෙ ධොවිත්වා, තං සාටකං ආනෙත්වා පාදමූලෙ ඨපෙත්වා "භන්තෙ ඉමං පරිභුඤ්ජථා"ති වත්වා බීජයමානො අට්ඨාසි. අථ නං ථෙරො ආහ: "සඞ්ඝරක්ඛිත, මය්හං චීවරං පරිපුණ්ණං; ත්වමෙව පරිභුඤ්ජා"ති. "භන්තෙ, මයා ලද්ධකාලතො පට්ඨාය අයං තුම්හාකමෙව සල්ලක්ඛිතො; පරිභොගං කරොථා"ති. "හොතු සඞ්ඝරක්ඛිත, පරිපුණ්ණං මෙ තිචීවරං; ත්වමෙව පරිභුඤ්ජා"ති. "භන්තෙ, මා එවං කරොථ; තුම්හෙහි පරිභුඤ්ජන්තෙ මය්හං මහප්ඵලං භවිස්සතී"ති. අථ නං තස්ස පුනප්පුන කථෙන්තස්සාපි ථෙරො න ඉච්ඡි.

එවං සො බීජයමානො ඨිතො'ව "චින්තෙසි: "අහං ථෙරස්ස ගිහිකාලෙ භාගිනෙය්‍යො, පබ්බජිතකාලෙ සද්ධිවිහාරිකො; එවම්පි මයා සද්ධිං උපජ්ඣායො පරිභොගං න කාතුකාමො. ඉමස්මිං මයා සද්ධිං පරිභොගං අකරොන්තෙ කිං'මෙම සමණභාවෙන? ගිහී භවිස්සාමී"ති. අථස්ස එත'දහොසි; දුස්සණ්ඨාපියො ඝරාවාසො; කින්නු ඛො කත්වා ගිහිභූතො ජීවිස්සාමී?"ති. තතො චින්තෙසි: 'අට්ඨහත්ථ සාටකං වික්කිණිත්වා එකං එළිකං ගණ්හිස්සාමි. එළිකා නාම ඛිප්පං විජායති. ස්වා'හං විජාතං විජාතං වික්කිණිත්වා මූලං කරිස්සාමි. මූලං කත්වා එකං පජාපතිං ආනෙස්සාමි. සා එකං පුත්තං

විජායිස්සති. අථ'ස්ස මම මාතුලස්ස නාමං කත්වා චූලයානකෙ නිසීදපෙත්වා මම පුත්තං ච භරියඤ්ච ආදාය මාතුලං වන්දිතුං ආගච්ඡිස්සාමි. ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ මම භරියං වක්ඛාමි: ''ආනෙහි තාව මෙ පුත්තං වහිස්සාමී''ති. ''සා කිං තෙ පුත්තෙන ගහිතෙන? එහි ඉමං යානකං පාජෙහී'ති වත්වා පුත්තං ගහෙත්වා ....සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්ති චක්කපාදෙ ඡඩ්ඩෙස්සති. අථ'ස්ස සරීරං අභිරුහිත්වා චක්කං ගමිස්සති. අථ නං ''ත්වං මම පුත්තං නෙව මය්හං අදාසි, න සන්ධාරෙතුං අසක්ඛි; නාසිතොම්හි තයා''ති වත්වා පතොදලට්ඨියා පිට්ඨිං පහරිස්සාමී''ති.

සො එවං විතක්කෙන්තො ඨත්වා වීජයමානො ථෙරස්ස සීසෙ තාලවණ්ටෙන පහරි. ථෙරො ''කිං නු ඛො අහං සඞ්ඝරක්ඛිතෙන සීසෙ පහටො?''ති උපධාරෙන්තො තෙන විතක්කිත-විතක්කිතං සබ්බං ඤත්වා: ''සඞ්ඝරක්ඛිත, මාතුගාමෙ පහාරං දාතුං නාසක්ඛි. කො එත්ථ මහල්ලකථෙරස්ස දොසො?''ති ආහ. සො ''අහො! නට්ඨො'මහි!! ඤාතං කිර මෙ උපජ්ඣායෙන විතක්කිතවිතක්කිතං. කිං'මෙ සමණභාවෙනා?''ති තාලවණ්ටං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායිතුං ආරද්ධො. අථ නං දහරා ච සාමණෙරා ච අනුබන්ධිත්වා ආදාය සත්ථු සන්තිකං අගමංසු.

(ධම්මපදට්ඨකථා)

---

15. අලසභාවස්ස දොසො
FAULT OF IDLENESS

අතීතෙ ගන්ධාරරට්ඨෙ තක්කසිලායං බොධිසත්තො දිසාපාමොක්ඛො ආචරියො හුත්වා පඤ්ච-මාණවක-සතානි සිප්පං උග්ගණ්හාපෙති. අථ'ස්ස තෙ මාණවා එකදිවසං දාරු-ආහරණත්ථාය අරඤ්ඤං ගන්ත්වා දාරූනි උද්ධරිංසු. තෙසං අන්තරෙ එකො කුසීත මාණවො මහන්තං වරණරුක්ඛං දිස්වා ''සුක්ඛරුක්ඛො එසො''ති සඤ්ඤාය ''මුහුත්තං තාව නිපජ්ජිත්වා පච්ඡා රුක්ඛං අභිරුහිත්වා දාරූනි පාතෙත්වා ආදාය ගමිස්සාමී''ති උත්තරිසාටකං පත්ථරිත්වා නිපජ්ජිත්වා කාකච්ඡමානො නිද්දං ඔක්කමි.

ඉතරෙ මාණවකා දාරුකලාපෙ බන්ධිත්වා ආදාය ගච්ඡන්තා තං පාදෙන පිට්ඨියං පහරිත්වා පබොධෙත්වා අගමංසු. කුසීතමාණවො උට්ඨාය අක්ඛීනි පුඤ්ඡිත්වා පුඤ්ඡිත්වා අවිගතනිද්දො'ව තං රුක්ඛං අභිරුහිත්වා සාඛං ගහෙත්වා අත්තනො අභිමුඛං ආකඩ්ඪිත්වා භඤ්ජන්තො භිජ්ජිත්වා උට්ඨිතකොටියා අත්තනො අක්ඛිං භින්දාපෙත්වා

එකෙන හත්ථෙන තං පිධාය එකෙන හත්ථෙන අල්ල-දරූනි භඤ්ජිත්වා රුක්ඛතො ඔරුය්හ දරුකලාපං බන්ධිත්වා උක්ඛිපිත්වා වෙගෙන ගන්ත්වා තෙහි පාතිතානං දරූනං උපරි පාතෙසි.

තං දිවසං ච ජනපදගාමකතො එකං කුලං.................... ....ආචරියං නිමන්තයිංසු. ආචරියො මාණවකෙ ආහ: ''ස්වෙ එකං ගාමං ගන්තබ්බං; තුම්හෙ පන නිරාහාරා න සක්ඛිස්සථ ගන්තුං; පාතො'ව යාගුං පචාපෙත්වා තත්ථ ගන්ත්වා අත්තනා ලද්ධං කොට්ඨාසඤ්ච අම්හාකං පත්ත-කොට්ඨාසඤ්ච සබ්බං ආදය ආගච්ඡථා''ති. තෙ පාතො'ව යාගු-පචනත්ථාය දසිං උට්ඨාපෙත්වා ''ඛිප්පං නො යාගුං පචාහී''ති ආහංසු. සා දරූනි ගණ්හන්තී උපරි ඨිතානි අල්ල-වරණදරූනි ගහෙත්වා පුනප්පුන මුඛවාතං දදමානා'පි අග්ගිං උජ්ජාලෙතුං අසක්කොන්තී සූරියං උට්ඨාපෙසි.

මාණවකා ''අතිදිවා ජාතො, ඉදානි න සක්කා ගන්තු''න්ති ආචරියස්ස සන්තිකං අගමිංසු. ආචරියො ''කිං තාතා, න ගතත්ථා?''ති. ආම ආචරිය, න ගතම්හා''ති. ''කිං කාරණා''ති? ''අසුකො නාම කුසීතමාණවො අම්හෙහි සද්ධිං දරූනත්ථාය ගන්ත්වා වරුණරුක්ඛමූලෙ නිද්දායිත්වා පච්ඡා වෙගෙනා'රුය්හ අක්ඛිං භින්දපෙත්වා අල්ලවරණදරූනි ආහරිත්වා අම්හෙහි ආනීතදරූනං උපරි පක්ඛිපි. යාගුපාචිකා තානි සුක්ඛදරූසඤ්ඤාය ගහෙත්වා යාව සූරියුග්ගමනා උජ්ජාලෙතුං නාසක්ඛි. ඉමිනා නො කාරණෙන ගමනන්තරායො ජාතො''ති. ආචරියො මාණවෙන කතකම්මං සුත්වා ''අන්ධබාලානං කම්මං නිස්සාය එවරූපා'ව පරිහානි හොතී''ති වත්වා ඉමං ගාථං ආහ:

''යො පුබ්බෙ කරණීයානි පච්ඡා සො කාතු'මිච්ඡති,
වරණකට්ඨ-භඤ්ජො'ව ස පච්ඡා අනුතප්පතී''ති.

(71) **වරණජාතකං**

---

16. සාමග්ගියා බලං
POWER OF UNITY

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බොධිසත්තො වට්ටකයොනියං නිබ්බත්තිත්වා අනෙකවට්ටකසහස්ස-පරිවාරො අරඤ්ඤෙ වසති. තදා එකො වට්ටකලුද්දකො තෙසං වසනට්ඨානං ගන්ත්වා වට්ටකවස්සිතං කත්වා තෙසං සන්නිපතිතභාවං ඤත්වා තෙසං උපරි ජාලං ඛිපිත්වා පරියන්තෙසු මද්දන්තො සබ්බෙ එකතො කත්වා පච්ඡිං පූරෙත්වා ඝරං ගන්ත්වා තෙ වික්කිණිත්වා තෙන මූලෙන ජීවිකං කප්පෙති.

අපරෙ'කදිවසං බොධිසත්තො තෙ වට්ටකෙ ආහ: "සාකුණිකො අම්හාකං ඤාතකෙ විනාසං පාපෙති; අහං එකං උපායං ජානාමි, යෙනෙ'ස අම්හෙ ගණ්හිතුං න සක්ඛිස්සති: ඉතො'දනි පට්ඨාය එතෙන තුම්හාකං උපරි ජාලෙ ඛිත්තමත්තෙ එකෙ'කො එකෙකස්මිං ජාලක්ඛිකෙ සීසං ඨපෙත්වා ජාලං උක්ඛිපිත්වා ඉච්ඡිතට්ඨානං හරිත්වා එකස්මිං කණ්ටකගුම්බෙ පක්ඛිපථ. එවං සන්තෙ හෙට්ඨා තෙන තෙන ඨානෙන පලායිස්සාමා"ති. තෙ සබ්බෙ "සාධූ"ති පටිසුණිංසු.

දුතියදිවසෙ උපරි ජාලෙ ඛිත්තෙ බොධිසත්තෙන වුත්තනයෙනෙ'ව ජාලං උක්ඛිපිත්වා එකස්මිං කණ්ටකගුම්බෙ ඛිපිත්වා සයං හෙට්ඨාභාගෙන තතො තතො පලායිංසු. සාකුණිකස්ස ගුම්බතො ජාලං මොචෙන්තස්සෙ'ව විකාලො ජාතො. සො තුච්ඡහත්ථො'ව අගමාසි. පුනදිවසතො පට්ඨාය'පි වට්ටකා තථෙ'ව කරොන්ති සො'පි යාව සූරියත්ථඞ්ගමනා ජාලමෙ'ව මොචෙන්තො කිඤ්චි අලභිත්වා තුච්ඡහත්ථො'ව ගෙහං ගච්ඡති. අථ'ස්ස භරියා කුජ්ඣිත්වා ත්වං දිවසෙ දිවසෙ තුච්ඡහත්ථො ආගච්ඡසි; අඤ්ඤම්පි තෙ බහි පොසිතබ්බට්ඨානං අත්ථි මඤ්ඤෙ"ති ආහ. සාකුණිකො "භද්දෙ, මම අඤ්ඤං පොසෙතබ්බට්ඨානං නත්ථි. අපි ච ඛො පන තෙ වට්ටකා සමග්ගා හුත්වා චරන්ති. මයා ඛිත්තමත්තං ජාලං ආදාය කණ්ටකගුම්බෙ ඛිපිත්වා ගච්ඡන්ති. න ඛො පනෙ'තෙ සබ්බකාලමෙව සම්මොදමානා විහරිස්සන්ති. ත්වං මා චින්තයි; යදා තෙ විවාද'මාපජ්ජිස්සන්ති. තදා තෙ සබ්බෙ ආදාය තව මුඛං හාසයමානො ආගච්ඡිස්සාමී'ති........................භරියං සමස්සාසෙසි.

කතිපාහස්සෙ'ව පන අච්චයෙන එකො වට්ටකො ගොචරභූමිං ඔතරන්තො අසල්ලක්ඛෙත්වා අඤ්ඤස්ස සීසං අක්කමි. ඉතරො "කො මං සීසෙ අක්කමී"ති කුජ්ඣි. "අහං අසල්ලක්ඛෙත්වා අක්කමිං, මා කුජ්ඣී"ති වුත්තෙ'පි කුජ්ඣි යෙව. තෙ පුනප්පුන කථෙන්තා "ත්ව"මෙව මඤ්ඤෙ ජාලං උක්ඛිපසී"ති අඤ්ඤමඤ්ඤං විවාදං කරිංසු. තෙසු විවදන්තෙසු බොධිසත්තො චින්තෙසි: "විවාදකෙ සොත්ථිභාවො නාම නත්ථි; ඉදනෙ'ව තෙ ජාලං න උක්ඛිපිස්සන්ති; තතො මහන්තං විනාසං පාපුණිස්සන්ති; සාකුණිකො ඔකාසං ලභිස්සති. මයා ඉමස්මිං ඨානෙ න සක්කා වසිතු"න්ති. සො අත්තනො පරිසං ආදාය අඤ්ඤත්ථ ගතො.

සාකුණිකො'පි ඛො කතිපාහච්චයෙන ආගන්ත්වා වට්ටකවස්සිතං වස්සිත්වා තෙසං සන්නිපතිතානං උපරි ජාලං ඛිපි. අථෙ'කො වට්ටකො: ''තුය්හං කිර ජාලං උක්ඛිපන්තස්සෙ'ව මත්ථකෙ ලොමානි පතිතානි; ඉදානි උක්ඛිපා'ති ආහ. අපරො: ''තුය්හං කිර ජාලං උක්ඛිපන්තස්සෙ'ව ද්වීසු පක්ඛෙසු පත්තානි පතිතානි, ඉදානි උක්ඛිපා''ති ආහ. ඉති තෙසං ''ත්වං උක්ඛිප, ත්වං උක්ඛිපා''ති වදන්තානඤ්ඤෙ'ව සාකුණිකො ජාලං උක්ඛිපිත්වා සබ්බෙ'ව තෙ එකතො කත්වා පච්ඡිං පූරෙත්වා භරියං හාසයමානො ගෙහං අගමාසි.

(38) සම්මොදමානජාතකං

---

17. කථ'මෙකො දුග්ගතකුලපුත්තො සෙට්ඨිභාවං පත්තො

HOW A POOR BOY BECAME A MILLIONAIRE

අතීතෙ කාසිරට්ඨෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බොධිසත්තො සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො සෙට්ඨිට්ඨානං ලභිත්වා **චූළසෙට්ඨි** නාම අහොසි. සො පණ්ඩිතො සබ්බනිමිත්තානි ජානාති. සො එකදිවසං රාජුපට්ඨානං ගච්ඡන්තො අන්තරවීථියං මතමූසිකං දිස්වා තඞ්ඛණෙ නක්ඛත්තං සමානෙත්වා ඉදමාහ: ''සක්කා චක්ඛුමතා කුලපුත්තෙන ඉමං උන්දූරං ගහෙත්වා දර–භරණං වා කාතුං, කම්මන්තෙ වා පයොජෙතු''න්ති.

අඤ්ඤතරො **දුග්ගතකුලපුත්තො** තං සෙට්ඨිස්ස වචනං සුත්වා ''නා'යං අජානිත්වා කථෙස්සතී''ති මූසිකං ගහෙත්වා එකස්මිං ආපණෙ බිළාලස්ස'ත්ථාය දත්වා කාකණිකං ලභි. තාය කාකණිකාය ඵාණිතං ගහෙත්වා එකෙන කුටෙන පානීයං ගණ්හි. සො අරඤ්ඤතො ආගච්ඡන්තෙ මාලාකාරෙ දිස්වා ථොකං ථොකං ඵාණිතඛණ්ඩං දත්වා උළුඞ්කෙන පානීයං අදසි. තෙ තස්ස එකෙකං පුප්ඵමුට්ඨිං අදංසු. සො තෙන පුප්ඵමූලෙන පුනදිවසෙ ඵාණිතඤ්ච පානීයඝටඤ්ච ගහෙත්වා පුප්ඵාරාම'මෙව ගතො. තස්ස තං දිවසං මාලාකාරා අඩ්ඪාවචිතකෙ පුප්ඵගච්ඡෙ දත්වා අගමංසු. සො න චිරස්සෙ'ව ඉමිනා උපායෙන අට්ඨකහාපණෙ ලභි.

පුන එකස්මිං වාතවුට්ඨිදිවසෙ රාජුය්‍යානෙ බහූ සුක්ඛදණ්ඩකා ච සාඛා ච පලාසං ච වාතෙන පතිතං හොති. උය්‍යානපාලො ඡඩ්ඩෙතුං උපායං න පස්සති. සො තත්ථ ගන්ත්වා ''සචෙ ඉමානි දරු–පණ්ණානි මය්හං දස්සසි, අහං තෙ ඉමානි සබ්බානි නීහරිස්සාමී''ති උය්‍යානපාලං ආහ. සො ''ගණ්හ අය්‍යා''ති

සම්පටිච්ඡි. චූලන්තෙවාසිකො දරකානං කෙළිමණ්ඩලං ගන්ත්වා ඵාණිතං දත්වා මුහුත්තෙන සබ්බානි දරුපණ්ණානි නීහරාපෙත්වා උය්‍යානද්වාරෙ රාසිං කාරෙසි. තදා රාජකුම්භකාරො රාජකුලානං භාජනානි පචනත්ථාය දරූනි පරියෙසමානො උය්‍යානද්වාරෙ තානි දිස්වා තස්ස හත්ථතො වික්කිණිත්වා ගණ්හි. තං දිවසං චූලන්තෙවාසිකො දරුවික්කයෙන සොළස කහාපණෙ චාටි ආදීනි ච පඤ්ච භාජනානි ලභි.

සො චතුවීසතියා කහාපණෙසු ජාතෙසු ''අත්ථි අයං උපායො මය්හ''න්ති නගරද්වාරතො අවිදූරට්ඨානෙ එකං පානීයචාටිං ඨපෙත්වා පඤ්චසතෙ තිණ්හාරකෙ පානීයෙන උපට්ඨහි. තෙ ආහංසු ''ත්වං සම්ම, අම්හාකං බහූපකාරො; කිං තෙ කරොමා?''ති. සො ''මය්හං කිච්චෙ උප්පන්නෙ කරිස්සථා'' ති වත්වා ඉතොචිතො ච විචරන්තො ථලපථකම්මිකෙන ච ජලපථකම්මිකෙන ච සද්ධිං මිත්තසන්ථවං අකාසි. තස්ස ථලපථකම්මිකො ''ස්වෙ ඉමං නගරං අස්සවාණිජකො පඤ්ච අස්සසතානි ගහෙත්වා ආගමිස්සතී''ති ආචික්ඛි. සො තස්ස වචනං සුත්වා තිණහාරකෙ ආහ: ''අජ්ජ මය්හං එකෙකං තිණකලාපං දෙථ; මයා ච තිණෙ අවික්කීතෙ අත්තනො තිණං මා වික්කිණථා''ති. තෙ ''සාධූ''ති සම්පටිච්ඡිත්වා පඤ්චතිණකලාපසතානි ආහරිත්වා තස්ස ඝරෙ පාතයිංසු. අස්සවාණිජො සකලනගරෙ අස්සානං ගොචරං අලභිත්වා තස්ස සහස්සං දත්වා තං තිණං ගණ්හි.

තතො කතිපාහච්චයෙන'ස්ස ජලපථකම්මිකසහායො ආරොචෙසි: ''පට්ටනං මහානාවා ආගතා''ති. සො 'අත්ථි අයං උපායො'ති අට්ඨහි කහාපණෙහි සබ්බ-පරිවාර-සම්පන්නං තාවකාලිකං රථං ගහෙත්වා මහන්තෙන යසෙන නාවාපට්ටනං ගන්ත්වා එකං අඞ්ගුලිමුද්දිකං නාවාය සච්චකාරං දත්වා අවිදූරට්ඨානෙ සාණිං පරික්ඛිපාපෙත්වා නිසින්නො . පුරිසෙ ආණාපෙසි: ''බාහිරතො වාණිජෙසු ආගතෙසු තතියෙන පටිහාරෙන ආරොචෙථා''ති. 'නාවා ආගතා'ති සුත්වා බාරාණසිතො සතමත්තා වාණිජා ''භණ්ඩං ගණ්හාමා''ති ආගමිංසු. ''භණ්ඩං තුම්හෙ න ලභිස්සථ; අසුකට්ඨානෙ නාම මහාවාණිජෙන සච්චකාරො දින්නො''ති. තෙ තං සුත්වා තස්ස සන්තිකං ආගතා. පාදමූලිකපුරිසා පුරිමසඤ්ඤාවසෙන තතියෙන පටිහාරෙන තෙසං ආගතභාවං ආරොචෙසුං. තෙ සතමත්තා'පි වාණිජා එකෙකං සහස්සං දත්වා තෙන සද්ධිං නාවාය පත්තිකා හුත්වා පුන එකෙකං සහස්සං දත්වා පත්තිං විස්සජ්ජාපෙත්වා භණ්ඩං අත්තනො සන්තකං අකංසු.

චූළන්තෙවාසිකො ද්වෙ සතසහස්සානි ගණ්හිත්වා බාරාණසිං ආගන්ත්වා “කතඤ්ඤුනා මෙ භවිතුං වට්ටතී”ති එකං සතසහස්සං ගාහාපෙත්වා චූළකසෙට්ඨිස්ස සමීපං ගතො. අථ නං සෙට්ඨී “කිං’නෙත තාත කත්වා ඉදං ධනං ලද්ධ”න්ති පුච්ඡි, සො “තුම්හෙහි කථිත-උපායෙ ඨත්වා චතුමාසබ්භන්තරෙ යෙව ලද්ධ”න්ති මතමූසිකං ආදිං කත්වා සබ්බං වත්ථුං කථෙසි. චූළකමහාසෙට්ඨී තස්ස වචනං සුත්වා “න ඉදානි එවරූපං දාරකං පරසන්තකං කාතුං වට්ටතී”ති වයප්පත්තං ධීතරං දත්වා සකලකුටුම්බස්ස සාමිකං අකාසි. සො සෙට්ඨිනො අච්චයෙන තස්මිං නගරෙ සෙට්ඨිට්ඨානං ලභි.

(4) **චූළසෙට්ඨිජාතකං**

---

18. සාවකභාවප්පත්තො අසමෙක්ඛකාරී මහාසෙට්ඨී
A PRODIGAL MILLIONAIRE

ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා **ඉසිපතනෙ** විහරන්තො මහාධන **සෙට්ඨිපුත්තං** ආරබ්භ කථෙසි:

සො කිර බාරාණසියං අසීතිකොටිවිභවෙ කුලෙ නිබ්බත්ති. අථ’ස්ස මාතාපිතරො චින්තෙසුං: “අම්හාකං කුලෙ මහාභොගක්ඛන්ධො, පුත්තස්ස නො ඨපෙත්වා යථාසුඛ-පරිභොගං අඤ්ඤෙන කම්මෙන කිච්චං නත්ථී”ති, තං ගීතවාදිත’මෙව සික්ඛාපෙසුං. තස්මිං යෙව නගරෙ අසීතිකොටිවිභවෙ කුලෙ ධීතා’පි නිබ්බත්ති. තස්සා’පි මාතාපිතරො තථෙ’ව චින්තෙත්වා තං නච්චගීතමත්ත මෙව සික්ඛාපෙසුං. තෙසං වයප්පත්තානං ආවාහවිවාහො අහොසි.

අථ තෙසං අපරභාගෙ මාතාපිතරො කාලමකංසු. ද්වෙ අසීති කොටිධනං එකස්මිඤ්ඤෙ’ව ගෙහෙ අහොසි. සෙට්ඨිපුත්තො දිවසස්ස තික්ඛත්තුං රඤ්ඤො උපට්ඨානං ගච්ඡති. අථ තස්මිං නගරෙ ධුත්තා චින්තෙසුං “සචා’යං සෙට්ඨිපුත්තො සුරාසොණ්ඩො භවිස්සති, අම්හාකං ඵාසුකං භවිස්සති; උග්ගණ්හාපෙම නං සුරාසොණ්ඩභාව”න්ති.

තෙ සුරං ආදය භජ්ජිතමංසෙ චෙව ලොණසක්ඛරා ච දසන්තෙ බන්ධිත්වා මූලකන්දෙ ගහෙත්වා තස්ස රාජකුලතො ආගච්ඡන්තස්ස මග්ගං ඔලොකයමානා නිසීදිත්වා තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා සුරං පිවිත්වා ලොණසක්ඛරං මුඛෙ ඛිපිත්වා මූලකන්දෙ ඩසිත්වා “වස්සසතං ජීව සාමි සෙට්ඨිපුත්ත! තං නිස්සාය මයං ඛාදන-පිවන-සමත්ථා

භවෙය්‍යාමා''ති ආහංසු. සො තෙසං වචනං සුත්වා පමජ්ජන්තො ආගච්ඡන්තං චූළූපට්ඨාකං පුච්ඡි; ''කිං එතෙ පිවන්තී?''ති. ''එකං පානකං සාමී''ති. ''මනාපජාතිකං එත''න්ති? ''සාමි ඉමස්මිං ජීවලොකෙ ඉමිනා සදිසං පාතබ්බයුත්තකං නාම නත්ථී''ති!! සො ''එවං සන්තෙ මයා'පි පාතුං වට්ටතී''ති ථොකං ථොකං ආහරාපෙත්වා පිවති.

අථ'ස්ස න චිරෙනෙ'ව තෙ ධුත්තා පිවනභාවං ඤත්වා තං පරිවාරයිංසු. ගච්ඡන්තෙ කාලෙ පරිවාරො මහා අහොසි. සො සතෙනපි සතද්වයෙනපි සුරං ආහරාපෙත්වා පිවන්තො ඉමිනා අනුක්කමෙන නිසින්නට්ඨානාදීසු කහාපණරාසිං ඨපෙත්වා සුරං පිවන්තො ''ඉමිනා මාලා ආහරථ; ඉමිනා ගන්ධෙ ආහරථ; අයං ජනො ජූතෙ ඡෙකො, අයං නච්චෙ, අයං ගීතෙ, අයං වාදිතෙ; ඉමස්ස සහස්සං දෙථ. ඉමස්ස ද්වෙ සහස්සානී''ති එවං විකිරන්තො න චිරස්සෙ'ව අත්තනො සන්තකං අසීතිකොටිධනං ඛෙපෙත්වා 'ඛීණං තෙ සාමි, ධන''න්ති වුත්තෙ ''කිං? භරියාය මෙ සන්තකං නත්ථී''ති? ''අත්ථි සාමී''ති. ''තෙන හි තං ආහරථා''ති, තම්පි තථෙ'ව ඛෙපෙත්වා අනුපුබ්බෙන ඛෙත්ත-ආරාමුය්‍යාන-යොග්ගාදිකම්පි, අන්තමසො භොජනභණ්ඩකම්පි, අත්ථරණ-පාවුරණ-නිසීදනම්පි, සබ්බං අත්තනො සන්තකං වික්කිණිත්වා ඛාදි.

අථ නං මහල්ලකකාලෙ යෙහි'ස්ස කුලසන්තකං ගෙහං වික්කිණිත්වා ගහිතං, තෙ තං ගෙහා නීහරිංසු. සො භරියං ආදාය ජනස්ස ගෙහභිත්තිං නිස්සාය වසන්තො කපාලඛණ්ඩ'මාදාය භික්ඛාය චරිත්වා ජනස්ස උච්ඡිට්ඨකං භුඤ්ජිතුං ආරභි. අථ නං එකදිවසං ආසනසාලාය ද්වාරෙ ඨත්වා දහර-සාමණෙරෙහි දීයමානං උච්ඡිට්ඨභොජනං පටිග්ගණ්හන්තං දිස්වා **සත්ථා** සිතං පාත්වාකාසි. අථ නං **ආනන්දත්ථෙරො** සිතකාරණං පුච්ඡි. සත්ථා සිතකාරණං කථෙන්තො: ''පස්සා'නන්ද ඉමං **මහාධනසෙට්ඨිපුත්තකං** ඉමස්මිං යෙව නගරෙ ද්වෙ අසීතිකොටිධනං ඛෙපෙත්වා භරියං ආදාය භික්ඛාය චරන්තං, සචෙ හි අයං පඨමවයෙ භොගෙ අඛෙපෙත්වා කම්මන්තෙ පයොජයිස්ස, ඉමස්මිං යෙව නගරෙ අග්ගසෙට්ඨී අභවිස්ස. සචෙ පන නික්ඛමිත්වා පබ්බජිස්ස, අරහත්තං පාපුණිස්ස; භරියා'පි'ස්ස අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහිස්ස.............................. ඉදානි පනෙ'ස ගිහිභොගතො'පි පරිහීනො, සාමඤ්ඤතො'පි; පරිහායිත්වා ච පන සුක්ඛපල්ලලෙ කොඤ්චසකුණො විය ජාතො''ති.

(මහාධනසෙට්ඨිපුත්තවත්ථු)

ධම්මපදට්ඨකථා.

19. අනිලුද්ධෙන සෙට්ඨිනා ලද්ධ-විහෙසා

DISTRESS OF A MISERLY MILLIONAIRE

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බාරාණසියං **ඉල්ලිසො** නාම සෙට්ඨී අහොසි අසීතිකොටිවිභවො. ....මාතාපිතරො පන'ස්ස යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා දායකා දානපතිනො. සො සෙට්ඨිට්ඨානං ලභිත්වා කුලවංසං නාසෙත්වා දානසාලං ඣාපෙත්වා යාචකෙ පොථෙත්වා නික්කඩ්ඪිත්වා ධනමෙව සණ්ඨපෙසි.

සො එකදිවසං රාජූපට්ඨානං ගන්ත්වා අත්තනො ඝරං ආගච්ඡන්තො එකං මග්ගකිලන්තං ජානපදමනුස්සං එකං සුරාවාරකං ආදාය පීඨකෙ නිසීදිත්වා අම්බිලසුරාය චසකං පූරෙත්වා පූරෙත්වා පූතිමච්ඡකෙන උත්තරිභඞ්ගෙන පිවන්තං දිස්වා සුරං පාතුකාමො හුත්වා චින්තෙසි: "සචා'හං සුරං පිවිස්සාමි, මයි පිවන්තෙ බහූ පිවිතුකාමා භවිස්සන්ති, එව'මෙම ධනපරික්ඛයො භවිස්සතී"ති. සො තණ්හං අධිවාසෙන්තො විචරිත්වා ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාලෙ අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො..ගබ්භං පවිසිත්වා මඤ්චකං උපගූහිත්වා නිපජ්ජි. තමෙ'නං භරියා උපසඞ්කමිත්වා පිට්ඨිං පරිමජ්ජිත්වා "කි'න්තෙ සාමි, අඵාසුක"න්ති පුච්ඡි. "න මෙ කිඤ්චි අඵාසුකං අත්ථී"ති "කින්නු ඛො තෙ රාජා කුපිතො?"ති. "රාජා පි මෙ න කුප්පතී"......................"කිස්මිඤ්චි පන තෙ තණ්හා අත්ථී"ති? එවං වුත්තො'පි ධනහානිභයෙන කිඤ්චි අවත්වා නිස්සද්දො'ව නිපජ්ජි. අථ නං භරියා "කථෙහි සාමි කිස්මිං හි තෙ තණ්හා?"ති ආහ. සො වචනං පරිගිලන්තො විය "අත්ථි මෙ එකා තණ්හා"ති ආහ. "කිං තණ්හා සාමී?"ති. "අම්බිලසුරං පාතුකාමොම්හී"ති.................................."තෙන හි එකකස්සෙ'ව තෙ පහොනකං සුරං කරොමී"ති පන වුත්තො "ගෙහෙ සුරාය කරීයමානාය බහූ පච්චාසිංසන්ති; අන්තරාපණතො ආහරාපෙත්වා'පි න සක්කා ඉධ නිසීදිත්වා පාතු"න්ති මාසකමත්තං දත්වා අන්තරාපණතො සුරාවාරකං ආහරාපෙත්වා චෙටකෙන ගාහාපෙත්වා නගරා නික්ඛම්ම නදීතීරං ගන්ත්වා මහාමග්ගසමීපෙ එකං ගුම්බං පවිසිත්වා සුරාවාරකං ඨපාපෙත්වා "**ගච්ඡ** ත්ව"න්ති චෙටකං දූරෙ නිසීදාපෙත්වා කොසකං පූරෙත්වා පාතුං ආරභි.

පිතා පන'ස්ස දානාදීනං පුඤ්ඤානං කතත්තා දෙවලොකෙ සක්කො හුත්වා නිබ්බත්ති. සො තස්මිං ඛණෙ........................ මනුස්සපථං ඔතරිත්වා ඉල්ලිසසෙට්ඨිනා නිබ්බිසෙසං ඛඤ්ජ-කුණිං

විසමචක්ඛුලං අත්තභාවං නිම්මිනිත්වා නගරං පවිසිත්වා රඤ්ඤො නිවෙසනද්වාරෙ ඨත්වා අත්තනො ආගතභාවං ආරොචාපෙත්වා "පවිසතූ"ති වුත්තො පවිසිත්වා රාජානං වන්දිත්වා අට්ඨාසි. රාජා "කිං මහාසෙට්ඨි, අවෙලාය ආගතො'සී?"ති ආහ. "ආගතො'ම්හි දෙව, ඝරෙ මෙ අසීතිකොටිමත්තං ධනං අත්ථි. තං දෙවො ආහරාපෙත්වා අත්තනො භණ්ඩාගාරෙ පූරාපෙතූ"ති. "අලං මහාසෙට්ඨි; තව ධනතො අම්හාකං ගෙහෙ බහුතරං ධන"න්ති. "සචෙ දෙව තුම්හාකං කම්මං නත්ථි, යථාරුචියා තං ගහෙත්වා දානං දම්මී"ති. "දෙහි මහාසෙට්ඨී"ති. සො "සාධු, දෙවා"ති රාජානං වන්දිත්වා නික්ඛමිත්වා ඉල්ලිසසෙට්ඨිනො ගෙහං අගමාසි. සබ්බෙ උපට්ඨාක මනුස්සා පරිවාරෙසුං. එකො'පි "නා'යං ඉල්ලිසො"ති ජානිතුං සමත්ථො නත්ථි.

සො ගෙහං පවිසිත්වා අන්තොඋම්මාරෙ ඨත්වා දොවාරිකං පක්කොසාපෙත්වා "යො අඤ්ඤො මයා සමානරූපො ආගන්ත්වා 'මමෙ'තං ගෙහ'න්ති පවිසිතුං ආගච්ඡති, තං පිට්ඨියං පහරිත්වා නීහරෙය්‍යාථා"ති වත්වා පාසාදං ආරුය්හ මහාරහෙ ආසනෙ නිසීදිත්වා සෙට්ඨිභරියං පක්කොසාපෙත්වා සිතාකාරං දස්සෙත්වා "භද්දෙ, දානං දෙමා"ති ආහ. තස්ස තං වචනං සුත්වා'ව සෙට්ඨිභරියා ච පුත්තධීතරො ච දාසකම්මකරා ච "එත්තකං කාලං දානං දාතුං චිත්තම්පි නත්ථි; අජ්ජ පන සුරං පිවිත්වා මුදුචිත්තො හුත්වා දාතුකාමො ජාතො භවිස්සතී"ති වදිංසු. අථ නං සෙට්ඨිභරියා "යථාරුචියා දෙථ සාමී"ති ආහ. "තෙන හි භෙරිවාදකං පක්කොසාපෙත්වා: සුවණ්ණ-රජත-මණි-මුත්තාදීහි අත්ථිකා ඉල්ලිසසෙට්ඨිස්ස ඝරං ගච්ඡන්තූති සකලනගරෙ භෙරිං චරාපෙහී"ති. සා තථා කාරෙසි. මහාජනො පච්ඡි-පසිබ්බකාදීනි ගහෙත්වා ද්වාරෙ සන්නිපති. සක්කො සත්තරතන-පූරෙ ගබ්භෙ විවරිත්වා "තුම්හාකං දම්මි, යාවදත්ථං ගහෙත්වා ගච්ඡථා"ති ආහ. මහාජනො ධනං නීහරිත්වා මහාතලෙ රාසිං කත්වා ආභතභාජනානි පූරෙත්වා ගච්ඡති.

අඤ්ඤතරො ජානපදමනුස්සො ඉල්ලිසසෙට්ඨිනො ගොණෙ තස්සෙ'ව රථෙ යොජෙත්වා සත්තහි රතනෙහි පූරෙත්වා නගරා නික්ඛම්ම මහාමග්ගං පටිපජ්ජිත්වා තස්ස ගුම්බස්ස අවිදූරෙන රථං පාජෙන්තො වස්සසතං ජීව සාමි ඉල්ලිසසෙට්ඨි! තන්නිස්සායි'දානි මෙ යාවජීවං කම්මං අකත්වා ජීවිතබ්බං ජාතං. තවෙ'ව රථො, තවෙ'ව ගොණා, තවෙ'ව ගෙහෙ සත්තරතනානි; නෙ'ව මාතරා දින්නානි න පිතරා; තන්නිස්සාය ලද්ධානි සාමී"ති සෙට්ඨිනො ගුණකථං කථෙන්තො ගච්ඡති. සො තං සද්දං සුත්වා භීතතසිතො

චින්තෙසි: "අයං මම නාමං ගහෙත්වා ඉදඤ්චිදඤ්ච වදති; කච්චිනු ඛො රඤ්ඤො මම ධනං ලොකස්ස දින්න"න්ති ගුම්බා නික්ඛමිත්වා ගොණෙ ච රථඤ්ච සඤ්ජානිත්වා "අරෙ චෙටක, මය්හං ගොණා, මය්හං රථො!"ති වත්වා ගන්ත්වා ගොණෙ නාසාරජ්ජුයං ගණ්හි. ගහපතිකො ඔරුය්හ "අරෙ දුට්ඨචෙටක, ඉල්ලිසමහාසෙට්ඨි සකල නගරස්ස දානං දෙති, ත්වං කිං හොසී?"ති පක්ඛන්දිත්වා අසනිං පාතෙන්තො විය ඛන්ධෙ පහරිත්වා රථං ආදාය අගමාසි. සො පුන කම්පමානො උට්ඨාය පංසුං පුඤ්ඡිත්වා පුඤ්ඡිත්වා වෙගෙන ගන්ත්වා රථං ගණ්හි. ගහපතිකො ඔතරිත්වා කෙසෙසු ගහෙත්වා නාමෙත්වා කප්පරප්පහාරෙහි කොට්ටෙත්වා ගලෙ ගහෙත්වා අගතමග්ගාභිමුඛං ඛිපිත්වා පක්කාමි. එත්තාවතා'ස්ස සුරාමදො ඡිජ්ජි.

සො කම්පමානො වෙගෙන නිවෙසනද්වාරං ගන්ත්වා ධනං ආදාය ගච්ඡන්තෙ "අම්භො, කිං නාමෙ'තං? රාජා මම ධනං විලුම්පාපෙතී!"ති තං තං ගන්ත්වා ගණ්හාති. ගහිත-ගහිතා පහරිත්වා පාදමූලෙ යෙව පාතෙන්ති. සො..................ගෙහං පවිසිතුං ආරභි. ද්වාරපාලො "අරෙ දුට්ඨගහපති, කහං පවිසසී?"ති වංසපෙසිකාහි පොථෙත්වා ගීවාය ගහෙත්වා නීහරි. සො "ඨපෙත්වා ඉදානි රාජානං නත්ථි මෙ අඤ්ඤො කොචි පටිසරණො"ති රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා "දෙව, මම ගෙහං තුම්හෙ විලුම්පාපෙථා"ති? "නාහං සෙට්ඨි, විලුම්පාපෙමි, නනු ත්ව'මෙව ආගන්ත්වා: "සචෙ තුම්හෙ න ගණ්හථ, අහං මම ධනං දානං දස්සාමී"ති නගරෙ භෙරිඤ්චරාපෙත්වා දානං අදාසී"ති. "නාහං දෙව, තුම්හාකං සන්තිකං ආගච්ඡාමි; කිං තුම්හෙ මය්හං මච්ඡරියභාවං න ජානාථ? අහං තිණග්ගෙන තෙලබින්දුම්පි න කස්සචි දෙමි. යො දානං දෙති, තං පක්කොසාපෙත්වා වීමංසථ දෙවා"ති. රාජා සක්කං පක්කොසාපෙසි. ද්වින්නං ජනානං විසෙසං නෙ'ව රාජා ජානාති, න අමච්චා, මච්ඡරියසෙට්ඨි "කිං දෙව, අයං සෙට්ඨි? අහං සෙට්ඨී?"ති ආහ. "මයං න සඤ්ජානාම; අත්ථි තෙ කොචි සඤ්ජානනකො"ති". "භරියා මෙ දෙවා"ති. භරියං පක්කොසාපෙත්වා "කතරො තෙ සාමිකො?"ති පුච්ඡිංසු. සා "අය"න්ති සක්කස්සෙ'ව සන්තිකෙ අට්ඨාසි. පුත්තධීතරො දාස-කම්මකරාදයො පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡිංසු. සබ්බෙ සක්කස්සෙ'ව සන්තිකෙ තිට්ඨන්ති. පුන සෙට්ඨි චින්තෙසි: මය්හං සීසෙ පිළකා අත්ථි කෙසෙහි පටිච්ඡන්නා, තං ඛො පන කප්පකො ජානාති, තං පක්කොසාපෙස්සාමී"ති.......................රාජා තං පක්කොසාපෙත්වා "ඉල්ලිසසෙට්ඨිං ජානාසී?"ති පුච්ඡි. "සීසං ඔලොකෙත්වා සඤ්ජානාමි දෙවා"ති. තෙන හි ද්වින්නම්පි සීසං ඔලොකෙහී"ති

තස්මිං ඛණෙ සක්කො සීසෙ පිළකං මාපෙසි. (කප්පකො) තනම්පි සීසං ඔලොකෙන්තො පිළකා දිස්වා 'මහාරාජ, තනම්පි සීසෙ පිළකා අත්ථෙ'ව, නා'හං එතෙසු එකස්සා'පි ඉල්ලිසභාවං සඤ්ජානිතුං සක්කොමී''ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

''උභො ඛඤ්ජා උභො කුණී,
උභො විසමචක්ඛුලා,
උභින්නං පිළකා ජාතා,
නා'හං පස්සාමි ඉල්ලිස''න්ති.

(තස්ස) වචනං සුත්වා සෙට්ඨි කම්පමානො ධනසොකෙන සතිං පච්චුපට්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තො තත්ථෙ'ව පති.

(78) ඉල්ලිසජාතක

---

20. නිබ්භයො කුමාරො
A BRAVE PRINCE

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බොධිසත්තො තස්ස රඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්ති. තස්ස නාමගහණදිවසෙ.........................බ්‍රාහ්මණා ලක්ඛණසම්පත්තිං දිස්වා ''පුඤ්ඤසම්පන්නො මහාරාජ, කුමාරො; තුම්හාකං අච්චයෙන රජ්ජං පාපුණිස්සති. පඤ්චාවුධකම්මෙ පඤ්ඤාතො පාකටො ජම්බුදීපෙ අග්ගපුරිසො භවිස්සතී''ති ආහංසු. බ්‍රාහ්මණානං වචනං සුත්වා නාමං ගණ්හන්තා **පඤ්චාවුධකුමාරොති** නාමං අකංසු.

අථ නං විඤ්ඤුතං පත්වා සොළසවස්සුද්දෙසෙ ඨිතං රාජා ආමන්තෙත්වා ''තාත, සිප්පං උග්ගණ්හාහී''ති ආහ. ''කස්ස සන්තිකෙ උග්ගණ්හාමි දෙවා?'ති. ''ගච්ඡ තාත, **ගන්ධාරරට්ඨෙ තක්කසිලා**නගරෙ දිසාපාමොක්ඛස්ස ආචරියස්ස සන්තිකෙ උග්ගණ්හ. ඉද'මස්ස ආචරියභාගං දදෙය්‍යාසී''ති සහස්සං දත්වා උය්‍යොජෙසි. සො තත්ථ ගන්ත්වා සිප්පං සික්ඛිත්වා ආචරියෙන දින්නං පඤ්චාවුධං ගහෙත්වා ආචරියං වන්දිත්වා තක්කසිලානගරතො නික්ඛමිත්වා සන්නද්ධ-පඤ්චාවුධො බාරාණසීමග්ගං පටිපජ්ජි.

සො අන්තරාමග්ගෙ **සිලෙසලොම** යක්ඛෙන නාම අධිට්ඨිතං එකං අටවිං පාපුණි. අථ නං අටවිමුඛෙ මනුස්සා දිස්වා ''භො මාණව, මා ඉමං අටවිං පවිස; සිලෙසලොමයක්ඛො නාමෙ'ත්ථ අත්ථි, සො දිට්ඨදිට්ඨමනුස්සෙ ජීවිතක්ඛයං පාපෙතී''ති ආහ. බොධිසත්තො

......................අසම්භීත කෙසරසීහො විය අටවිං පාවිසි යෙව. තස්මිං අටවිමජ්ඣං සම්පත්තෙ සො යක්ඛො.................බොධිසත්තස්ස අත්තානං දස්සෙත්වා ''කහං යාසි? තිට්ඨ, භක්ඛො මෙ''ති ආහ. අථ නං බොධිසත්තො ''යක්ඛ,......................ත්වං අප්පමත්තො හුත්වා මං උපගච්ඡෙය්‍යාසි; විසපීතෙන හි තං සරෙන විජ්ඣිත්වා එත්ථෙ'ව පාතෙස්සාමී''ති සන්තජ්ජෙත්වා හලාහලවිසපීතං සරං සන්නය්හිත්වා මුඤ්චි. සො යක්ඛස්ස ලොමෙසු යෙව අල්ලීයි; තතො අඤ්ඤ'න්ති එවං පඤ්ඤාස සරෙ මුඤ්චි; සබ්බෙ තස්ස ලොමෙසු යෙව අල්ලීයිංසු. යක්ඛො සබ්බෙපි තෙ සරෙ පොථෙත්වා අත්තනො පාදමූලෙ යෙව පාතෙත්වා බොධිසත්තං උපසඞ්කමි. බොධිසත්තො පුන'පි තං තජ්ජෙත්වා ඛග්ගං කඩ්ඪිත්වා පහරි; තෙත්තිංසඞ්ගුලායතො ඛග්ගො ලොමෙසු යෙව අල්ලීයි. අථ නං කණයෙන පහරි; සො'පි ලොමෙසු යෙව අල්ලීයි. තස්ස අල්ලීනභාවං ඤත්වා මුග්ගරෙන පහරි. සො'පි ලොමෙසු යෙව අල්ලීයි. තස්ස අල්ලීනභාවං ඤත්වා ''භො යක්ඛ, න තෙ අහං **පඤ්චාවුධකුමාරො**'ති සුතපුබ්බො? අහං තයා අධිට්ඨිතං අටවිං පවිසන්තො න ධනු ආදීනි තක්කෙත්වා පවිට්ඨො, අත්තානං යෙව පන තක්කෙත්වා පවිට්ඨො. අජ්ජ තං පොථෙත්වා චුණ්ණවිචුණ්ණං කරිස්සාමී''ති................ උන්නදිත්වා දක්ඛිණහත්ථෙන යක්ඛං පහරි; හත්ථො ලොමෙසු යෙව අල්ලීයි,. වාමහත්ථෙන පහරි; සො'පි අල්ලීයි. දක්ඛිණපාදෙන පහරි; සො'පි අල්ලීයි. වාමපාදෙන පහරි; සො'පි අල්ලීයි. ''සීසෙන තං පොථෙත්වා චුණ්ණවිචුණ්ණං කරිස්සාමී''ති සීසෙන පහරි; තම්පි ලොමෙසු යෙව අල්ලීයි.

සො පඤ්චාවුධො පඤ්චසු ඨානෙසු බද්ධො ඔලම්බන්තො'පි, නිබ්භයො නිස්සාරජ්ජො'ව අහොසි. යක්ඛො චින්තෙසි: ''අයං එකො පුරිසසීහො.......................මයා ඉමං මග්ගං හනන්තෙන එකො'පි එවරූපො පුරිසො න දිට්ඨපුබ්බො. කස්මා නු ඛො එස න භායතී?''ති. සො තං ඛාදිතුං අවිසහන්තො ''කස්මා නු ඛො ත්වං මාණව, මරණභයං න භායසී?''ති පුච්ඡි. ''කිං කාරණා යක්ඛ භායිස්සාමි? එකස්මිං හි අත්තභාවෙ එකං මරණං නියත'මෙව; අපි ච මය්හං කුච්ඡිම්හි වජිරාවුධං අත්ථි, සචෙ මං ඛාදිස්සසි, තං ච ආවුධං ජීරෙතුං න සක්ඛිස්සසි, තං තෙ අන්තානි ඛණ්ඩාඛණ්ඩං ඡින්දිත්වා ජීවිතක්ඛයං පපෙස්සති. ඉති උභො'පි නස්සිස්සාම. ඉමිනා කාරණෙනා'හං න භායාමී''ති. ඉදං කිර බොධිසත්තො අත්තනො අබ්භන්තරෙ ඤාණාවුධං සන්ධාය කථෙසි.

තං සුත්වා යක්ඛො චින්තෙසි. "අයං මාණවො සච්ච'මෙව භණති. ඉමස්ස පුරිසසීහස්ස සරීරතො මුග්ගබීජමත්තම්පි මංස ඛණ්ඩං මයා ජීරාපෙතුං න සක්ඛිස්සති, විස්සජ්ජෙස්සාමි න''න්ති මරණභයතජ්ජිතො බොධිසත්තං විස්සජ්ජෙත්වා "මාණව, පුරිස සීහො ත්වං; න තෙ අහං මංසං ඛාදිස්සාමි. ත්වං අජ්ජ රාහුමුඛා මුත්තචන්දො විය මම හත්ථතො මුච්චිත්වා ඤාති-සුහජ්ජ-මණ්ඩලං තොසෙන්තො යාහී''ති ආහ.

(55) **පඤ්චාවුධජාතකං**

---

21. වඤ්චකො සබ්බදා'ව සුඛං න ලභති.

FRAUDULENT IS NOT ALWAYS SUCCESSFUL

අතීතෙ එකස්මිං අරඤ්ඤායතනෙ බොධිසත්තො අඤ්ඤතරං පදුමසරං නිස්සාය ඨිතෙ රුක්ඛෙ රුක්ඛදෙවතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තද අඤ්ඤතරස්මිං නාතිමහන්තෙ සරෙ නිදාඝසමයෙ උදකං මන්දං අහොසි. බහූ චෙ'ත්ථ මච්ඡා හොන්ති. අථෙ'කො බකො තෙ මච්ඡෙ දිස්වා "එකෙනු'පායෙන ඉමෙ මච්ඡෙ වඤ්චෙත්වා ඛාදිස්සාමී''ති ගන්ත්වා උදකපරියන්තෙ චින්තෙන්තො නිසීදි. අථ නං මච්ඡා දිස්වා "කිං චින්තෙන්තො නිසින්නො'සී?''ති පුච්ඡිංසු. "තුම්හාකං චින්තෙන්තො නිසින්නො'ම්හී''ති. "අම්හාකං කිං චින්තෙසි, අය්‍යා''ති? "ඉමස්මිං සරෙ උදකං පරිත්තං; ගොචරො මන්දො; නිදාඝො ච මහන්තො; ඉදානි'මෙ මච්ඡා කින්නාම කරිස්සන්තීති තුම්හාකං චින්තෙන්තො නිසින්නො'ම්හී''ති. "අථ කිං කරොම අය්‍යා''ති? "අහං වො එකෙකං මුඛතුණ්ඩකෙන ගහෙත්වා එකං පඤ්චවණ්ණපදුම-සඤ්ඡන්නං මහාසරං නෙත්වා විස්සජ්ජෙය්‍ය''න්ති. "අය්‍ය, පඨමකප්පිකතො පට්ඨාය මච්ඡානං චින්තනකබකො නාම නත්ථි, ත්වං අම්හෙසු එකෙකං ඛාදිතුකාමො'සී''ති. "නාහං තුම්හෙ ඛාදිස්සාමි; සචෙ පන සරස්ස අත්ථිභාවං න සද්දහථ, එකං මච්ඡං මයා සද්ධිං සරං පස්සිතුං පෙසෙථා''ති.

මච්ඡා තස්ස සද්දහිත්වා 'අයං ජලෙ'පි ථලෙ'පි සමත්ථො'ති එකං කාණමහාමච්ඡං අදංසු: "ඉමං ගහෙත්වා ගච්ඡථා''ති. සො තං ගහෙත්වා නෙත්වා සරෙ විස්සජ්ජෙත්වා සබ්බං සරං දස්සෙත්වා පුනා'නෙත්වා තෙසං මච්ඡානං සන්තිකෙ විස්සජ්ජෙසි. සො තෙසං මච්ඡානං සරස්ස සම්පත්තිං වණ්ණෙසි. තෙ තස්ස කථං සුත්වා ගන්තුකාමා හුත්වා "සාධු අය්‍ය, අම්හෙ ගණ්හිත්වා ගච්ඡාහී''ති ආහංසු. බකො පඨමං තං කාණමහාමච්ඡ'මෙව ගහෙත්වා සරතීරං

නෙත්වා සරං දස්සෙත්වා සරතීරෙ ජාතෙ වරණරුක්ඛෙ නිලීයිත්වා තං විටපන්තරෙ පක්ඛිපිත්වා තුණ්ඩෙන විජ්ඣන්තො ජීවිතක්ඛයං පාපෙත්වා මංසං ඛාදිත්වා කණ්ටකෙ රුක්ඛමූලෙ පාතෙත්වා පුන ගන්ත්වා "විස්සට්ඨො මෙ සො මච්ඡො, අඤ්ඤො ආගච්ඡතූ"ති එතෙනූපායෙන එකෙකං ගහෙත්වා සබ්බමච්ඡෙ ඛාදිත්වා පුන ආගතො එකමච්ඡම්පි නා'ද්දස.

එකො පනෙ'ත්ථ කක්කටකො අවසිට්ඨො. බකො තම්පි ඛාදිතුකාමො හුත්වා "භො කක්කටක, මයා සබ්බෙ තෙ මච්ඡෙ නෙත්වා පදුමසඤ්ඡන්නෙ මහාසරෙ විස්සජ්ජිතා; එහි ත්වම්පි නෙස්සාමී"ති. "මං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො කථං ගණ්හසී"ති? "ඩසිත්වා ගණ්හිත්වා ගමිස්සාමී"ති. "එවං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො මං පාතෙස්සසි; නා'හං තයා සද්ධිං ගමිස්සාමී"ති. "මා භායි, අහං තං සුගහිතං ගහෙත්වා ගමිස්සාමී"ති. කක්කටකො චින්තෙසි: "ඉමස්ස මච්ඡෙ නෙත්වා සරෙ විස්සජ්ජනං නාම නත්ථි; සචෙ පන මං සරෙ විස්සජ්ජෙස්සති ඉච්චෙ'තං කුසලං; නො චෙ විස්සජ්ජෙස්සති, ගීව'මස්ස ඡින්දිත්වා ජීවිතං හරිස්සාමී"ති. අථ නං එව'මාහ: "සම්ම බක, න ඛො ත්වං සුගහිතං ගහෙතුං සක්ඛිස්සසි; අම්හාකං පන ගහණං සුගහණං; සචා'හං අලෙන තව ගීවං ගහෙතුං ලභිස්සාමි, තව ගීවං සුගහිතං කත්වා තයා සද්ධිං ගමිස්සාමී"ති. සො තං "වඤ්චෙතුකාමො එස ම''න්ති අජානන්තො 'සාධූ'ති සම්පටිච්ඡි. කක්කටකො අත්තනො අලෙහි කම්මාරසණ්ඩාසෙන විය තස්ස ගීවං සුගහිතං කත්වා "ඉදානි ගච්ඡා"ති ආහ.

සො තං නෙත්වා සරං දස්සෙත්වා වරණරුක්ඛාභිමුඛො පායාසි. කක්කටකො ආහ. "මාතුල, අයං සරො එතො, ත්වං පන ඉතො නෙසී"ති. බකො "පියමාතුලකො! අතිභගිනිපුත්තො'සි මෙ ත්ව''න්ති වත්වා "ත්වං 'එස මං උක්ඛිපිත්වා විචරන්තො මය්හං දාසො'ති සඤ්ඤං කරොසි මඤ්ඤෙ; පස්සෙ'තං වරණරුක්ඛමූලෙ කණ්ටකරාසිං; යථා මෙ සබ්බමච්ඡා ඛාදිතා, ත'ම්පි තථෙ'ව ඛාදිස්සාමී'ති ආහ. කක්කටකො "තෙ මච්ඡා අත්තනො බාලතාය තයා ඛාදිතා, අහං පන තෙ මං ඛාදිතුං න දස්සාමි. තඤ්ඤෙ'ව පන විනාසං පාපෙස්සාමි; ත්ව'ඤ්හි බාලතාය මයා වඤ්චිතභාවං න ජානාසි. මරන්තා උභො'පි මරිස්සාම. එතං තෙ සීසං ඡින්දිත්වා භූමියං ඛිපිස්සාමී"ති වත්වා සණ්ඩාසෙන විය අලෙහි තස්ස ගීවං නිප්පීළෙසි. සො.................................මරණභයතජ්ජිතො

"සාමි, අහං තං න ඛාදිස්සාමි, ජීවිතං මෙ දෙහී"ති ආහ. "යදි එවං, ඔතරිත්වා සරස්මිං මං විස්සජ්ජෙහී"ති සො නිවත්තිත්වා සර'මෙව ඔතරිත්වා කක්කටකං සරපරියන්තෙ පඞ්කපිට්ඨෙ ඨපෙසි. කක්කටකො කත්තරිකාය කුමුදනාළං කප්පෙන්තො විය තස්ස ගීවං කප්පෙත්වා උදකං පාවිසි.

(38) බකජාතකං.

---

22. අවමඞ්ගලං නාමං

AN UNLUCKY NAME

අතීතෙ **තක්කසිලායං** බොධිසත්තො දිසාපාමොක්ඛො ආචරියො හුත්වා පඤ්ච-මාණවක-සතානි මන්තෙ වාචෙසි. තෙස'කො මාණවො **'පාපකො'** නාම නාමෙන. සො "එහි පාපක, යාහි පාපකා"ති වුච්චමානො චින්තෙසි: මය්හං නාමං අවමඞ්ගලං, අඤ්ඤං නාමං ආහරාපෙස්සාමී'ති. සො ආචරියං උපසඞ්කමිත්වා ආචරිය, මය්හං නාමං අවමඞ්ගලං; අඤ්ඤ'මෙම නාමං, කරොථා"ති. ආහ. අථ නං ආචරියො "ගච්ඡ තාත, ජනපදචාරිකං චරිත්වා අත්තනො අභිරුචිතං එකං මඞ්ගලං නාමං ගහෙත්වා එහි; ආගතස්ස තෙ නාමං පරිවත්තෙත්වා අඤ්ඤං නාමං කරිස්සාමී"ති. සො 'සාධූ'ති පාථෙය්‍යං ගහෙත්වා නික්ඛන්තො ගාමෙන ගාමං චරන්තො එකං නගරං පාපුණි.

තත්ථ චෙ'කො පුරිසො කාලකතො **ජීවකො** නාම නාමෙන. සො තං ඤාතිජනෙන ආළාහනං නීයමානං දිස්වා "කො නාමෙ'ස පුරිසො?"ති පුච්ඡි. "ජීවකො නාමෙ'සො"ති. "ජීවකො'පි මරතී"ති? "ජීවකො'පි මරති, අජීවකො'පි මරති; නාමං නාම පණ්ණත්තිමත්තං. ත්වං බාලො'ති මඤ්ඤෙ"ති. සො තං කථං සුත්වා නාමෙ මජ්ඣත්තො හුත්වා අන්තොනගරං පාවිසි. අථෙ'කං දාසිං භතිං අදදමානං සාමිකා ද්වාරෙ නිසීදපෙත්වා රජ්ජුයා පහරන්ති. තස්සා ච **ධනපාලී**'ති නාමං හොති. සො අන්තරවීථියා ගච්ඡන්තො තං පොථීයමානං දිස්වා "කස්මා ඉමං පොථෙථා"ති පුච්ඡි. "භතිං දාතුං න සක්කොතී"ති. "කිම්පන'ස්සා නාම?"ති. "ධනපාලී නාමා"ති. "නාමෙන ධනපාලී සමානා'පි භතිමත්තං දාතුං න සක්කොතී?"ති. "ධනපාලියො'පි අධනපාලියො'පි දුග්ගතා හොන්ති. නාමං නාම පණ්ණත්තිමත්තං; ත්වං පන බාලො මඤ්ඤෙ'ති".

සො නාමෙ මජ්ඣත්තතරො හුත්වා නගරා නික්ඛම්ම මග්ගං පටිපජ්ජන්තො අන්තරාමග්ගෙ මග්ගමූළ්හං පුරිසං දිස්වා "අය්‍ය, කිං කරොන්තො විචරසී?"ති පුච්ඡි. "මග්ගමූළ්හො'ම්හි සාමී"ති. "කිං පන තෙ නාම"න්ති? **පන්ථකො** නාමා"ති. "පන්ථකාපි මග්ග මූළ්හා හොන්තී?"ති. "පන්ථකො'පි අපන්ථකො'පි මග්ගමූළ්හො හොති. නාමං නාම පණ්ණත්තිමත්තං; ත්වං බාලො මඤ්ඤෙ"ති. සො නාමෙ අතිමජ්ඣත්තො හුත්වා බොධිසත්තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා "කිං තාත; නාමං රොචෙත්වා ආගතො'සී?"ති ච වුත්තෙ: "ආචරිය, ජීවකාපි නාම මරන්ති, අජීවකාපි. ධනපාලියො'පි දුග්ගතා හොන්ති, අධනපාලියො'පි. පන්ථකා'පි මග්ගමූළ්හා හොන්ති අපන්ථකා'පි. නාමං නාම පණ්ණත්තිමත්තං. නාමෙන සිද්ධි නත්ථි; කම්මෙනෙව සිද්ධි. අලං මය්හං අඤ්ඤෙන නාමෙන; තදෙ'ව මෙ නාමං හොතූ"ති ආහ. බොධිසත්තො තෙන දිට්ඨඤ්ච කතඤ්ච සංසන්දෙත්වා ඉමං ගාථමා'හ:-

"ජීවකඤ්ච මතං දිස්වා
ධනපාලිඤ්ච දුග්ගතං
පන්ථකං ච වනෙ මූළ්හං
පාපකො පුන'රාගතො"ති.

(97) නාමසිද්ධිජාතකං

---

23. අකතඤ්ඤූ මිත්තො

AN UNGRATEFUL FRIEND

අම්හාකං **භගවති** පරිනිබ්බුතෙ ජම්බුදීපෙ **දෙවදහ නාගරෙ** එකො මනුස්සො දුක්ඛිතො තත්ථ තත්ථ විචරන්තො පච්ඡන්තො අඤ්ඤතරං ගාමං ගන්ත්වා තත්ථ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිවාසං කප්පෙසි. තත්ථ මනුස්සා තස්ස යාගු-භත්තං දත්වා පොසෙසුං. සො තත්ථ මනුස්සෙහි මිත්තසන්ථවං කත්වා කතිපාහං තත්ථ වසිත්වා අඤ්ඤත්ථානං ගන්ත්වා අපරභාගෙ චොරකම්මං කරොන්තො ජීවිකං කප්පෙසි. අථෙ'කදිවසං චොරෙන්තං තං රාජපුරිසා ගහෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසුං. රාජා තං "බන්ධනාගාරෙ කරොථා"ති ආණා පෙසි. තෙ තං බන්ධනාගාරං නෙත්වා සඞ්ඛලිකාහි බන්ධිත්වා ආරක්ඛකානං පටිපාදෙත්වා අගමංසු. බන්ධනාගාරෙ වසන්තස්ස තස්ස චාදස සංවච්ඡරානි අතික්කන්තානි.

තතො අපරභාගෙ තස්ස පුබ්බසහායො පච්චන්තගාමවාසී මනුස්සො කෙනචි කම්මෙන දෙවදහ'මාගතො තත්ථ තත්ථ ආහිණ්ඩන්තො බන්ධනාගාරෙ බද්ධං තං අද්දස; දිස්වා තස්ස හදයං කම්පි. සො රොදිත්වා පරිදෙවිත්වා "කිං තෙ මයා කත්තබ්බං සම්මා?"ති පුච්ඡි. තතො තෙන "සම්ම, බන්ධනාගාරෙ වසන්තස්ස මෙ ඉදනි ද්වාදස සංවච්ඡරානි අතික්කන්තානි. එත්තකං කාලං දුබ්භොජනා දිනා මහාදුක්ඛං අනුභොමි. යාවා'හං ආහාරං පරියෙසිත්වා භුඤ්ජිත්වා'ගමිස්සාමි, තාව මං ඉතො මුඤ්චනූපායං ජානාහී"ති වුත්තො සො සප්පුරිසො............................"සාධු සම්ම, කරොමි තෙ වචන"න්ති ආරක්ඛකානං සන්තිකං ගන්ත්වා "භොන්තො, යාවෙ සො භත්තං භුඤ්ජිත්වා ආගච්ඡති, තාවා'හං තස්ස පාටිභොගො භවිස්සාමි; විස්සජ්ජෙථ න"න්ති ආහ. "න සක්කා භො එතං විස්සජ්ජෙතුං, අපි ච ඛො යාවා'යං ආගච්ඡති, තාව ත්වං අයසඞ්ඛලිකාය බද්ධො නිසීදිස්සසි, එවං තං විස්සජ්ජෙස්සාම, නො චෙ න සක්කා"ති ආහංසු. සො "එවම්පි හොතු සම්මා"ති වත්වා තස්ස පාදතො අයසඞ්ඛලිකං මුඤ්චිත්වා අත්තනො පාදෙ කත්වා බන්ධනාගාරං පවිසිත්වා ඉතරං මුඤ්චාපෙසි. සො'පි අසප්පුරිසො බන්ධනා මුත්තො න පුන තං ඨාන'මගමාසි...........................

අථ'ස්ස බන්ධනාගාරෙ වසන්තස්ස ද්වාදස සංවච්ඡරානි අතික්කන්තානි. එත්තකං කාලං ජිඝච්ඡාභිපීළිතෙන තෙන ආහාරත්ථාය පරො න යාචිතපුබ්බො. අනුච්ඡිට්ඨාහාරං ලභනදිවසතො අලභන දිවසා යෙව බහුතරා හොන්ති. අථ ද්වාදස සංවච්ඡරාතික්කමෙ රඤ්ඤො පුත්තො නිබ්බත්ති. තද රාජා අත්තනො විජිතෙ සබ්බ බන්ධනාගාරානි විවරාපෙසි. අන්තමසො මිග-පක්ඛිනො'පි බන්ධනා මුඤ්චාපෙසි. ද්වාරෙ විවටමත්තෙ යෙව බන්ධනාගාරෙ මනුස්සා ඉච්ඡිතිච්ඡිතට්ඨානං අගමංසු. සො පනෙ'කො'ව තෙහි සද්ධිං අගන්ත්වා ඔහීයි. ආරක්ඛකෙහි "ත්වං භො කස්මා න ගච්ඡසී?"ති වුත්තො "අහං භො, පණ්ඩුතභාවෙන ඉදනි න ගමිස්සාමි; අතීව පරිහීන-ගත්තොස්මි; අන්ධකාරෙ ගමිස්සාමී"ති වත්වා අන්ධකාරෙ ආගතෙ නික්ඛම්ම අන්තොනගරෙ විස්සාසිකානං අභාවෙන "කුතො ආහාරං ලභිස්සාමී"ති චින්තෙන්තො නගරා නික්ඛම්ම රත්තන්ධකාරෙ ආමකසුසාන'මගමාසි: "එත්ථා'හාරං ලභිස්සාමී"ති.

තත්ථ සො අධුනා නික්ඛිත්ත-මතමනුස්සං දිස්වා මනුස්සහීනා මංසං ඡින්දිත්වා සීසකපාලෙ පක්ඛිපිත්වා තීහි මනුස්සසීසෙහි කත-උද්ධනෙ ඨපෙත්වා චිතකතො ඔමුක්ක-ආලාතෙහි අග්ගිං කත්වා සුසානං නිබ්බාපනත්ථාය'හත-උදකෙන මනුස්සහීනා ආලො

ලෙන්තො මංසං පචිත්වා ඔතාරෙත්වා සාඛාභඞ්ගෙන හිරිකොපීනං පටිච්ඡාදෙත්වා නිවත්ථපිලොතිකං වාතාවරණං කත්වා නිසීදි. තස්මිං ඛණෙ තත්ථ පිප්ඵලිරුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවතා තස්ස තං කිරියං දිස්වා ''පුච්ඡිස්සාමි තාව න''න්ති තං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහ:-

''රත්තන්ධකාරෙ කුණපාදකෙහි සමාකුලෙ සීවථිකාය මජ්ඣෙ,
මනුස්සමංසං පචසී'ධ සීසෙ, වදෙහි: කිං තෙන පයොජන''න්ති.

අථ සො ආහ:-

''න යාගහෙතු, න ච දනහෙතු සුසානමජ්ඣම්හි පචාමි මංසං.
ඛුද්දසමො නත්ථි නරස්ස දුක්ඛං ඛුද්දවිනාසාය පචාමි'මං හො''ති.

තතො දෙවතා,

''නිවත්ථ-සාඛා හිරිසංවරාය පිලොතිකං තත්ථ පසාරයන්තො,
කරොසි වාතාවරණංච සම්ම කිමත්ථ'මෙතං? වද පුච්ඡිතො මෙ''ති.

සො තස්සා'විකම්පෙන්තො ආහ:-

''සුභාසුභාමිස්සිත-සීතවාතො සයං අචෙතනා'ව අචෙතනභාවා.
දෙහං ඵුසිත්වාන අසාධුකස්ස අකතඤ්ඤුනො මිත්තපධංසකස්ස.

සමාවහන්තො යදි මෙ සරීරෙ ඵුසාති, සා සඞ්ඝාති අජ්ජ දානි
දුක්ඛං දදතීති, විසංව තං හො පරිවජ්ජිතුං ඛඩ'මිමං කුචෙල''න්ති.

දෙවතා ආහ:

''කි'මකාසි හො සො කතනාසකො තෙ?
ධනංච ධඤ්ඤං තව නාසයී ච
මාතාපිතා බන්ධවො ඤාතකා-වජ්ජු
විනාසිතා තෙන? වදෙහි කිං තෙ''ති.

තතො සො ආහ:-

''යං රාජතො හොති භයං මහන්තං
සබ්බස්සහරණාදි-වධාදිකඤ්ච,
අකතඤ්ඤුනා'සප්පුරිසෙන හොති;
ආරා'ව හො, සො පරිවජ්ජනීයො.''

''යම'ත්ථි චොරාරිභයං හි ලොකෙ
අථො'දකෙනා'පි ච පාවකෙන,
අකතඤ්ඤුනා තං සකලං හි හොති;
ආරා'ව හො සො පරිවජ්ජනීයො''ති.

වත්වා අත්තනා අසප්පුරිසසංසග්ගෙනා'නුභූතං සබ්බං දුක්ඛං කථෙසි. දෙවතා......................තස්ස පසන්නා තං අත්තනො විමානං නෙත්වා න්හාපෙත්වා දිබ්බ-වත්ථාලඞ්කාරෙහි අලඞ්කරිත්වා දිබ්බන්න-පානං දත්වා මහන්තං සක්කාර-සම්මානං කත්වා අත්තනො ආනුභාවෙන තස්මිං නගරෙ රජ්ජෙ අභිසිඤ්චාපෙසි.''

රසවාහිනී

24 හරන්තිකො චොරො
HARANTIKA, THE THIEF

සීහළදීපෙ කිර **මහාතළාකවිහාරං** නාම අහොසි. තත්ථ'කො **අභයත්ථෙරො** නාම.....................තස්සා'සන්නෙ යෙව එකස්මිං වනසණ්ඩෙ කත-පණ්ණසාලාය පටිවසති. සො අපරභාගෙ ආරඤ්ඤක-මහාභයත්ථෙරො'ති පාකටො අහොසි. අථෙ'කස්මිං සමයෙ එකො උපාසකො තං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා ධම්මං සුත්වා පසන්නමානසො තං යාචිත්වා ද්වාදස සංවච්ඡරානි පච්චයෙහි චතූහි පටිජග්ගි.

සො ථෙරස්ස චීවරත්ථාය කාලෙන කාලං සාටකං දෙති. දින්න-දින්නානි සාටකානි තස්සෙ'ව අනන්තරගෙහෙ **හරන්තිකො** නාමෙ'කො චොරො රත්තියං ගන්ත්වා හරති. ථෙරො දුබ්බලචීවරො යෙව හොති. අථෙ'කස්මිං දිවසෙ උපාසකො විහාරං ගන්ත්වා ථෙරස්ස දුබ්බලානි චීවරානි දිස්වා චීවරත්ථාය සාටකානි දත්වා එවං චින්තෙසි: ''මයා පනිමස්ස බහූනි චීවර-සාටකානි දින්නානි; නා'පි චීවරං කත්වා පාරුපති; න සන්නිධිට්ඨානං වා අඤ්ඤස්ස දානං වා පඤ්ඤායති. කාරණෙනි'මස්ස භවිතබ්බ''න්ති ආසන්නට්ඨානෙ මග්ගා ඔක්කම්ම නිලීනො අට්ඨාසි, ගච්ඡන්තාගච්ඡන්තෙ උපපරික්ඛමානො.

තතො චොරො ථෙරස්ස සාටකානං උපනීතභාවං ඤත්වා 'තං ගණ්හිස්සාමී'ති රත්තිභාගෙ විහාරං ගන්ත්වා සාටකානි ගහෙත්වා පුන තෙනෙ'ව මග්ගෙන ආගච්ඡති, තතො උපාසකො සහණ්ඩං

චොරං දිස්වා වෙගෙන ගන්ත්වා තස්ස චූළං ගහෙත්වා "එත්තකං කාලං අය්‍යස්ස මයා දින්නානි සාටකානි ගණ්හන්තො ත්ව'මරෙ?"ති. පුච්ඡි. තෙන "ආම සාමී"ති සම්පටිච්ඡිතෙ උපාසකො තස්ස හත්ථතො චීවරවත්ථං ගහෙත්වා හත්ථපාදෙහි තං පොථෙත්වා දුබ්බලං කත්වා ආමකසුසානං නෙත්වා මතමනුස්සං අධොමුඛං කත්වා තස්ස පිට්ඨියං උත්තානං සයාපෙත්වා හත්ථ-පාද-පිට්ඨිතො බන්ධනං අමොචනං කත්වා විසුං විසුං කත්වා දළ්හං බන්ධිත්වා සයාපෙත්වා සයං නහාත්වා පුරිමතරං ගාමමාගම්ම ගාමමජ්ඣෙ ඨත්වා "භො ගාමවාසිනො, මම වචනං සුණාථ; අජ්ජ රත්තිභාගෙ එකො අමනුස්සො ආගච්ඡති; සො තුම්හාකං මහාවිනාසං කරිස්සති. ඛෙමට්ඨානං පවිසිත්වා ද්වාරානි පිධාය නිසීදථ; "අහං අසුකො, අසුකස්ස ඤාතකො, සුභද්දෙ"ති ආදීනි වත්වා සල්ලපන්තො'පි තෙන සද්ධිං කථා න කාතබ්බා"ති උග්ඝොසෙසි.

ගාමවාසිනො තං සුත්වා භීතා තසිතා ද්වාරානි පිධාය තත්ථ තත්ථ නිලීයිංසු. රත්තියං චොරො මතමනුස්සං මුඤ්චිතු'මසක්කොන්තො තෙනෙ'ව සද්ධිං එකාබද්ධො අත්තනො ගෙහද්වාරං ආගන්ත්වා භරියං ආමන්තෙසි: "අහං **හරණ්ඩිකො** නාමා"ති. සා භීතා තසිතා යක්ඛො'ති සඤ්ඤාය නිලීයි. චොරො නං අනෙකප්පකාරෙන සද්දහාපෙන්තො'පි ද්වාරං විවරාපෙතුං අසක්කොන්තො තථෙ'ව මාතාපිතූනම්පි ඤාති-සාලොහිත-සහායකානම්පි ගෙහං ගන්ත්වා තථෙ'ව ද්වාරං නාලත්ථ. ගතගතට්ඨානෙ මනුස්සා 'අමනුස්සො ආගතො'ති සඤ්ඤාය භයප්පත්තා ද්වාරානි න විවරිංසු. චොරො සකලගාමං ආහිණ්ඩිත්වා අඤ්ඤත්ථ පටිසරණං අලභන්තො "ථෙර මෙව පටිසරණං කරොමී"ති විහාරං ගන්ත්වා "සාමි, දසස්ස මෙ පටිසරණං හොහි. ඉමං මතමනුස්සං මොචෙත්වා මං සුඛීකරොහී"ති යාචි.

ථෙරො තං දිස්වා කම්පමානහදයො සීඝං මතමනුස්සං මොචෙත්වා දූරෙ පක්ඛිපිත්වා තං උණ්හොදකෙන නහාපෙත්වා නාළිකාය තෙලං ගහෙත්වා තස්ස සකල-සරීරං අබ්භඤ්ජිත්වා තෙන පොථිතට්ඨානං සම්බාහන්තො නිසීදි. පභාතාය රත්තියා උපාසකො "චොරො කත්ථ ගතො?"ති පුච්ඡන්තො පරියෙසන්තො ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තස්ස පිට්ඨිං තෙලෙන සම්බාහන්තං දිස්වා ථෙරෙන සද්ධිං සල්ලපන්තො ආහ:-

"එසො මය්හං සහායො'ති උපකාරං කරොති යො,
න තං සො සරතෙ චොරො නත්ථි චොරෙ සහායතා."
"ඛාදන්තා'පි පිවන්තා'පි සයන්තා'පි ච එකතො,
න ජහාත'ත්තනො ධම්මං; නත්ථි චොරෙ සහායතා."

එවඤ්ච පන වත්වා "මා භන්තෙ එවරූපං පරස්සහරණකං මිත්තාදූභිං උපකරොථ, පලාපෙථා"ති ආහ. අථ'ස්ස ඔවාදමානො ථෙරො එව'මාහ:-

"යො සා යස්ස ධසෙ පාදං, තස්ස පාදං න සො ධසෙ;
එව'මෙව හි දුණ්ඨස්ස අදෙසො'ව පසංසිතො."
"අකතඤ්ඤුස්ස පොසස්ස මෙත්තිං යො න කරිස්සති,
තස්ස මෙත්තිං හි සො කයිරා? තමා'හු චරියං බුධා"ති.

රසවාහිනී

---

25. තදෙව එකස්ස කල්‍යාණං, එකස්ස පාපකං
"ONE'S MEAT IS ANOTHER'S POISON"

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ තස්ස අසිලක්ඛණපාඨකො බ්‍රාහ්මණො අහොසි. සො කිර කම්මාරෙහි රඤ්ඤො අසීනං ආහටකාලෙ අසිං උපසිඞ්ඝිත්වා අසිලක්ඛණං උදහරති. සො යෙසං හත්ථතො ලාභං ලභති, තෙසං අසි 'ලක්ඛණසම්පන්නා, මඞ්ගලසංයුත්තා'ති වදති. යෙසං හත්ථතො න ලභති, තෙසං අසි 'අවලක්ඛණො'ති ගරහති. අථෙ'කො කම්මාරො අසිං කත්වා කොසියං සුඛුමං මරිචචුණ්ණං පක්ඛිපිත්වා රඤ්ඤො අසිං ආහරි. රාජා බ්‍රාහ්මණං පක්කොසාපෙත්වා "අසිං වීමංසා"ති ආහ. බ්‍රාහ්මණස්ස අසිං ආකඩ්ඪිත්වා උපසිඞ්ඝන්තස්ස මරිචචුණ්ණානි නාසං පවිසිත්වා ඛිපිතුකාමතං උප්පාදෙසුං. තස්ස ඛිපන්තස්ස නාසිකා අසිධාරාය පටිහතා ද්විධා ඡිජ්ජි. රාජා පන තස්ස වෙජ්ජෙ දත්වා නාසිකාකොටිං ඵාසුකං කාරාපෙත්වා ලාඛාය පටිනාසිකං කාරෙත්වා පුන තං උපට්ඨාක'මෙව අකාසි.

බාරාණසීරඤ්ඤො පන පුත්තො නත්ථි. එකා ධීතා චෙව භාගිනෙය්‍යො ච අහෙසුං. සො උභො'පි තෙ අත්තනො සන්තිකෙ යෙව වඩ්ඪාපෙසි. තෙ එකතො වඩ්ඪන්තා අඤ්ඤමඤ්ඤං පටි

බද්ධචිත්තා අහෙසුං. රාජා'පි අමච්චෙ පක්කොසිත්වා "මය්හං භාගිනෙය්‍යො ඉමස්ස රජ්ජස්ස සාමිකො'ව; ධීතරං එතස්සෙ'ව දත්වා අභිසෙකම්'ස්ස කරොමී"ති වත්වා පුන චින්තෙසි: මය්හං භාගිනෙය්‍යො සබ්බථා'පි ඤාතකො යෙව; එතස්ස අඤ්ඤං රාජධීතරං ආනෙත්වා අභිසෙකං කත්වා ධීතරං අඤ්ඤස්ස රඤ්ඤො දස්සාමි. එවං නො ඤාතකා බහූ භවිස්සන්ති. ද්වින්නම්පි රාජූනං මයමෙව සාමිකා භවිස්සාමා"ති සො අමච්චෙහි සද්ධිං සම්මන්තෙත්වා "උභො'පෙ'තෙ විසුං කාතුං වට්ටතී"ති භාගිනෙය්‍යං අඤ්ඤස්මිං නිවෙසනෙ, ධීතරං අඤ්ඤස්මිං වාසෙසි.

තෙ සොළසවස්සුද්දෙසිකභාවං පත්වා අතිවිය පටිබද්ධචිත්තා අහෙසුං. රාජකුමාරො "කෙන නු ඛො උපායෙන මාතුලධීතරං රාජගෙහා නීහරාපෙතුං සක්කා භවෙය්‍යා"ති චින්තෙන්තො "අත්ථෙ'සො උපායො"ති මහාඉක්ඛණිකං පක්කොසාපෙත්වා තස්ස සහස්සභණ්ඩිකං දත්වා "කිං මයා කත්තබ්බ?"න්ති වුත්තෙ "අම්ම, ...කිඤ්චි'දෙව කාරණං වත්වා යථා මම මාතුලරාජධීතරං අන්තොගෙහා නීහරාපෙතුං සක්කා තථා කරොහී"ති ආහ. "සාධු සාමි, අහං රාජානං උපසඞ්කමිත්වා එවං වක්ඛාමි: "දෙව, රාජධීතාය උපරි කාලකණ්ණි අත්ථි; එත්තකං කාලං නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තො'පි නත්ථි. අහං රාජධීතරං අසුකදිවසෙ නාම රථං ආරොපෙත්වා බහූ ආවුධහත්ථෙ පුරිසෙ ආදාය මහන්තෙන පරිවාරෙන සුසානං ගන්ත්වා මණ්ඩලපීඨිකාය හෙට්ඨාමඤ්චෙ මතමනුස්සං නිපජ්ජාපෙත්වා උපරිමඤ්චෙ රාජධීතරං ඨපෙත්වා ගන්ධොදකඝටානං අට්ඨුත්තරසතෙන නහාපෙත්වා කාලකණ්ණිං පවාහෙස්සාමී"ති එවං වත්වා රාජධීතරං සුසානං නෙය්‍යාමි. ත්වං අම්හාකං තත්ථ ගමනදිවසෙ අම්හෙහි පුරෙතර'මෙව ථොකං මරිච-චුණ්ණමාදාය ආවුධහත්ථෙහි අත්තනො මනුස්සෙහි පරිවුතො රථං ආරුය්හ සුසානං ගන්ත්වා රථං සුසානද්වාරෙ එකදෙසෙ ඨපෙත්වා ආවුධහත්ථෙ මනුස්සෙ සුසානවනං පෙසෙත්වා සයං සුසානෙ මණ්ඩලපීඨිකං ගන්ත්වා මතකො විය පටිකුජ්ජො හුත්වා නිපජ්ජ, අහං තත්ථ ආගන්ත්වා තව උපරි මඤ්චකං අත්ථරිත්වා රාජධීතරං උක්ඛිපිත්වා මඤ්චෙ සයාපෙස්සාමි. ත්වං තස්මිං ඛණෙ මරිචචුණ්ණං නාසිකාය පක්ඛිපිත්වා ද්වෙ තයො වාරෙ ඛිපෙය්‍යාසි, තයා ඛිපිතකාලෙ මයං රාජධීතරං පහාය පලායිස්සාම. අථ ගන්ත්වා රාජධීතරං සීසං නහාපෙත්වා සයම්පි සීසං නහායිත්වා තං ආදාය අත්තනො නිවෙසනං ගච්ඡෙය්‍යාසී"ති. සො "සාධු සුන්දරො උපායො"ති සම්පටිච්ඡි.

සා ගන්ත්වා රඤ්ඤො තමත්ථං ආරොචෙසි. රාජා සම්පටිච්ඡි. සා නික්ඛමනදිවසෙ කුමාරස්ස සඤ්ඤං දත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන සුසානං ගච්ඡන්ති ආරක්ඛක-මනුස්සානං භයජනනත්ථං ආහ: ''මයා රාජධීතාය මඤ්චෙ ඨපිතකාලෙ හෙට්ඨාමඤ්චෙ මත පුරිසො ඛිපිස්සති; ඛිපිත්වා ච හෙට්ඨාමඤ්චා නික්ඛමිත්වා යං පඨමං පස්සිස්සති, තමෙ'ව ගහෙස්සති, අප්පමත්තා භවෙය්‍යාථා''ති. රාජකුමාරො පුරෙතරං ගන්ත්වා වුත්තනයෙනෙ'ව තත්ථ නිපජ්ජි. මහාඉක්ඛණිකා රාජධීතරං උක්ඛිපිත්වා මණ්ඩලපීඨිකට්ඨානං ගච්ඡන්තී ''මා භායී''ති සඤ්ඤාපෙත්වා මඤ්චෙ ඨපෙසි. තස්මිං ඛණෙ කුමාරො මරිචචුණ්ණං නාසාය පක්ඛිපිත්වා ඛිපි. තෙන ඛිපිතමත්තෙයෙව මහාඉක්ඛණිකා රාජධීතරං පහාය මහාරවං රවමානා සබ්බපඨමං පලායි. තස්සා පලාතකාලතො පට්ඨාය එකොපි ඨාතුං සමත්ථො නාම නා'හොසි. ගහිත-ගහිතානි ආවුධානි ඡඩ්ඩෙත්වා සබ්බෙ පලායිංසු. කුමාරො යථාසම්මන්තිතං සබ්බං කත්වා රාජධීතරං අදය අත්තනො නිවෙසනං අගමාසි.

ඉක්ඛණිකා ගන්ත්වා තං කාරණං රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා ''පකතියා'පි සා මයා තස්සෙ'වත්ථාය පුට්ඨා, පායාසෙ ඡඩ්ඩිතසප්පි විය ජාත''න්ති සම්පටිච්ඡිත්වා අපරභාගෙ භාගිනෙය්‍යස්ස රජ්ජං දත්වා ධීතරං මහාදෙවිං කාරෙසි. සො තාය සද්ධිං සමග්ගවාසං වසමානො ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙසි. සො'පි අසිලක්ඛණපාඨකො තස්සෙ'ව උපට්ඨාකො අහොසි.

තස්සෙ'කදිවසං රාජුපට්ඨානං ආගන්ත්වා පච්චසුරියං ඨත්වා උපට්ඨහන්තස්ස ලාඛා විලීයි. පටිනාසිකා භූමියං පති. සො ලජ්ජාය අධොමුඛො අට්ඨාසි. අථ නං රාජා පරිහසන්තො ''ආචරිය, මා චින්තයිත්ථ; ඛිපිතං නාමං එකස්ස කල්‍යාණං හොති, එකස්ස පාපකං. තුම්හෙහි ඛිපිතෙන නාසා ඡිජ්ජියිත්ථ, මයං පන මාතුලධීතරං ලභිත්වා රජ්ජං පාපුණිම්හා''ති වත්වා ඉමං ගාථ'මාහ:-

''තදෙ'වෙ' කස්ස කල්‍යාණං, තදෙ'වෙ' කස්ස පාපකං;
තස්මා සබ්බං න කල්‍යාණං, සබ්බං වා'පි න පාපකං.''

(126) අසිලක්ඛණ ජාතකං

26. පුඤ්ඤවා කුමාරො. (පඨමභාගො)

A FORTUNATE BOY. (I)

අයං පන................................. **කොසම්බියං** නගරසොභිනියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි. සා විජාතදිවසෙ "කිං එත?"න්ති දාසිං පුච්ඡිත්වා "පුත්තො අය්‍යෙ"ති වුත්තෙ "හන්ද ජෙ, ඉමං දරකං කත්තරසුප්පෙ ආරොපෙත්වා සඞ්කාරකූටෙ ඡඩ්ඩෙහී"ති ඡඩ්ඩාපෙසි. (නගරසොභිනියො හි ධීතරං පටිජග්ගන්ති, න පුත්තං, ධීතරා හි තෙසං පවෙණි ඝටීයති.) දරකං කාකා'පි සුනඛා'පි පරිවාරෙත්වා නිසීදිංසු. පච්චෙකබුද්ධෙ................... ගුණකාරණස්ස නිස්සන්දෙන එකො පි උපගන්තුං න විසහි. තස්මිං ඛණෙ එකො මනුස්සො බහි නික්ඛමන්තො තං කාක-සුනඛ-සන්නිපාතං දිස්වා "කින්නු ඛො එත"න්ති ගන්ත්වා දරකං දිස්වා පුත්ත සිනෙහං පටිලභිත්වා 'පුත්තො මෙ ලද්ධො'ති ගෙහං නෙසි.

තදා **කොසම්බික** සෙට්ඨි රාජකුලං ගච්ඡන්තො රාජනිවෙසනතො ආගච්ඡන්තං පුරොහිතං දිස්වා "කිං ආචරිය, අජ්ජ තෙ ....නක්ඛත්තයොගො ඔලොකිතො?"ති. "ආම මහාසෙට්ඨි, අම්හාකං කි'මඤ්ඤං කිච්චං?"න්ති "ජනපදස්ස කිං භවිස්සතී"?ති. "අඤ්ඤං නත්ථි, ඉමස්මිං පන නගරෙ අජ්ජ ජාත-දරකො ජෙට්ඨකසෙට්ඨි භවිස්සතී"ති. තදා සෙට්ඨිනො භරියා ගරුගබ්භා හොති. තස්මා සො සීඝං ගෙහං පුරිසං පෙසෙසි: "ගච්ඡ භණෙ; ජානාහි තං විජාතා වා නො වා"ති. 'න විජාතා'ති ච සුත්වා රාජානං දිස්වා වෙගෙන ගෙහං ගන්ත්වා කාළිං නාම දාසිං පක්කොසිත්වා සහස්සං දත්වා "ගච්ඡ, ඉමස්මිං නගරෙ උපධාරෙත්වා අජ්ජ ජාත දරකං ගණ්හිත්වා එහී"ති. සා උපධාරෙන්ති තං ගෙහං ගන්ත්වා දරකං දිස්වා "අයං දරකො කදා ජාතො?"ති ගහපතානිං පුච්ඡිත්වා "අජ්ජා"ති වුත්තෙ "ඉමං මය්හං දෙහී"ති. එකං කහාපණං ආදිං කත්වා මූලං වඩ්ඪෙන්ති සහස්සං දත්වා තං ආනෙත්වා සෙට්ඨිනො දස්සෙසි. සෙට්ඨි සචෙ මෙ ධීතා ජායිස්සති, තාය නං සද්ධිං නිවෙසෙත්වා සෙට්ඨිට්ඨානස්ස සාමිකං කරිස්සාමි; සචෙ මෙ පුත්තො ජායිස්සති මාරෙස්සාමි න"න්ති චින්තෙත්වා ගෙහෙ කාරෙසි.

අථ'ස්ස භරියා කතිපාහච්චයෙන පුත්තං විජායි. සෙට්ඨි "ඉමස්මිං අසති මම පුත්තො'ව සෙට්ඨිට්ඨානං ලභිස්සති, ඉදානෙ'ව තං මාරෙතුං වට්ටතී"ති චින්තෙත්වා කාළිං ආමන්තෙත්වා "ගච්ඡ ජෙ, වජතො ගුන්නං නික්ඛමන-වෙලාය වජද්වාරමජ්ඣෙ ඉමං තිරියං නිපජ්ජාපෙහි, ගාවියො නං මද්දිත්වා මාරෙස්සන්ති. මද්දිතා

මඥනභාවං පන'ස්ස ඤත්වා එහී''ති ආහ. සා ගන්ත්වා ගොපාලකෙන වජද්වාරෙ විවටමත්තෙ යෙව නං තථා නිපජ්ජාපෙසි. ගොගණජෙට්ඨකො උසභො අඤ්ඤස්මිං කාලෙ සබ්බපච්ඡා නික්ඛමන්තො'පි තං දිවසං සබ්බපඨමං නික්ඛමිත්වා දාරකං චතුන්නං පාදානං අන්තරෙ කත්වා අට්ඨාසි. අනෙකසතගාවියො උසභස්ස ච පස්සානි ඝංසෙන්තියො නික්ඛමිංසු. ගොපාලකො'පි ''අයං උසභො පුබ්බෙ සබ්බපච්ඡා නික්ඛමති, අජ්ජ පන සබ්බපඨමං නික්ඛමිත්වා වජද්වාරෙ නිච්චලො ඨිතො; කින්නු ඛො එත''න්ති චින්තෙත්වා ගන්ත්වා තස්ස හෙට්ඨා නිපන්නං දාරකං දිස්වා පුත්තසිනෙහං පටිලභිත්වා ''පුත්තො මෙ ලද්ධො''ති ගෙහං නෙසි.

කාළී ගන්ත්වා සෙට්ඨිනා පුච්ඡිතා තමත්ථං ආරොචෙත්වා ''ගච්ඡ නං පුන ඉමං සහස්සං දත්වා ආනෙහී''ති වුත්තා පුන ආනෙත්වා අදාසි. අථ නං ආහ; ''අම්ම කාළි, ඉමස්මිං නගරෙ පඤ්ච-සකටසතානි පච්චූසකාලෙ උට්ඨාය වණිජ්ජාය ගච්ඡන්ති; ත්වං ඉමං නෙත්වා චක්කමග්ගෙ නිපජ්ජාපෙහි, ගොණා වා නං මද්දිස්සන්ති; චක්කා වා නං ඡින්දිස්සන්ති. පවත්තිං චස්ස ඤත්වා'ව ආගච්ඡෙය්‍යාසී''ති. සා නං නෙත්වා චක්කමග්ගෙ නිපජ්ජාපෙසි. සාකටිකජෙට්ඨකො පුරතො අහොසි. අථ'ස්ස ගොණා තං ඨාන'මපත්වා ධුරං ඡඩ්ඩයිංසු. පුනප්පුනං ආරොපෙත්වා පාජියමානාපි පුරතො න ගච්ඡිංසු. එවං තස්ස තෙහි සද්ධිං වායමන්තස්සෙ'ව අරුණං උට්ඨහි. සො ''කින්නාමා මෙ'තං ගොණා කරිංසු?''ති මග්ගං ඔලොකෙන්තො දාරකං දිස්වා ''භාරියං වත මෙ කම්ම''න්ති චින්තෙත්වා ''පුත්තො මෙ ලද්ධො''ති තුට්ඨමානසො තං ගෙහං නෙසි.

කාළී ගන්ත්වා සෙට්ඨිනා පුච්ඡිතා තම්පවත්තිං ආචික්ඛිත්වා ''ගච්ඡ නං පුන සහස්සං දත්වා ආනෙහී''ති වුත්තා තථා අකාසි. අථ නං ආහ: ''ඉදානි නං ආමකසුසානං නෙත්වා ගච්ඡන්තරෙ නිපජ්ජාපෙහි, තත්ථ සුනඛාදීහි වා ඛාදිතො අමනුස්සෙහි වා පහටො මරිස්සති. මතාමතභාවඤ්ච'ස්ස ජානිත්වා'ව ආගච්ඡෙය්‍යාසී''ති. සා තං නෙත්වා තත්ථ නිපජ්ජාපෙත්වා එකමන්තෙ අට්ඨාසි. තං සුනඛො වා කාකො වා අමනුස්සො වා උපසඞ්කමිතුං නා'සක්ඛි..................
අථෙ'කො අජපාලො අනෙකසහස්සා අජා ගොචරං නෙන්තො සුසානපස්සෙන ගච්ඡති. එකා අජා පණ්ණාදීනි ඛාදමානා ගච්ඡන්තරං පවිට්ඨා දාරකං දිස්වා ජණ්ණුකෙහි ඨත්වා දාරකස්ස ථනං අදාසි. අජපාලකෙන ''හෙ, හෙ''ති සද්දෙ කතෙ'පි න නික්ඛමි. සො ''යට්ඨියා නං පහරිත්වා නීහරිස්සාමී''ති ගච්ඡන්තරං පවිට්ඨො ජණ්ණුකෙහි ඨත්වා ඛීරං පායෙන්තිං දිස්වා දාරකෙ පුත්තසිනෙහං පටිලභිත්වා 'පුත්තො මෙ ලද්ධො'ති ආදාය පක්කාමි.

කාළී ගන්ත්වා සෙට්ඨිනා පුච්ඡිතා තප්පවත්තිං ආචික්ඛිත්වා ''ගච්ඡ, තං පුන සහස්සං දත්වා ආනෙහී''ති වුත්තා තථා අකාසි. අථ නං ආහ: ''අම්ම, ඉමං ආදාය චොරපපාත-පබ්බතං අභිරුහිත්වා පපාතෙ ඛිප. පබ්බතකුච්ඡියං පටිහඤ්ඤමානො ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකො හුත්වා භූමියං පතිස්සති; මතාමතභාවඤ්ච'ස්ස ඤත්වා'ව ආගච්ඡෙය්‍යාසී''ති. සා තං තත්ථ නෙත්වා පබ්බතමත්ථකෙ ඨත්වා ඛිපි; තං ඛො පන පබ්බතකුච්ඡිං නිස්සාය මහාවෙළුගුම්බො පබ්බතානුසාරෙනෙ'ව වඩ්ඪි, තස්ස මත්ථකං ඝනජාතො ජිඤ්ජුකගුම්බො අවත්ථරි; දාරකො පතන්තො කොජවෙ විය තස්මිං පති. තං දිවසං ච නළකාරජෙට්ඨකස්ස වෙළුබලි පත්තො හොති. සො පුත්තෙන සද්ධිං ගන්ත්වා තං වෙළුගුම්බං ඡින්දිතුං ආරභි. තස්මිං චලන්තෙ දාරකො සද්ද'මකාසි. සො 'දාරකසද්දො වියා'ති එකෙන පස්සෙන අභිරුහිත්වා තං දිස්වා 'පුත්තො මෙ ලද්ධො'ති තුට්ඨචිත්තො ආදාය ගතො.

කාළී සෙට්ඨිස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තෙන පුච්ඡිතා තප්පවත්තිං ආචික්ඛිත්වා ''ගච්ඡ, තං පුන සහස්සං දත්වා ආනෙහී''ති වුත්තා තථා අකාසි. සෙට්ඨිනො ඉදඤ්චිදඤ්ච කරොන්තස්සෙ'ව දාරකො වඩ්ඪිතො; **ඝොසකො**'ත්වෙ'ව'ස්ස නාමං අහොසි. සො සෙට්ඨිනො අක්ඛිම්හි කණ්ටකො විය ඛායි. උජුකං තං ඔලොකෙතුම්පි න විසහි. අථ'ස්ස මරණූපායං චින්තෙන්තො අත්තනො සහායකස්ස කුම්භකාරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ''කදා ආවාපං ආලිම්පෙස්සසී?''ති තං පුච්ඡිත්වා ''ස්වෙ''ති වුත්තෙ ''තෙන හි ඉදං සහස්සං ගහෙත්වා මමෙ'කං කම්මං කරොහී''ති ආහ. ''කිං සාමී?''ති. ''එකො මෙ අවජාත පුත්තො අත්ථි, තං තව සන්තිකං පෙසෙස්සාමි. අථ නං ගහෙත්වා ගබ්භං පවෙසෙත්වා තිණ්හාය වාසියා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡින්දිත්වා චාටියං පක්ඛිපිත්වා ආවාපෙ පවෙසෙය්‍යාසි. ඉදං තෙ සහස්සං සච්චකාරසදිසං; උත්තරිං පන තෙ කත්තබ්බයුත්තකං පච්ඡා කරිස්සාමී''ති. කුම්භකාරකො 'සාධූ'ති සම්පටිච්ඡි. සෙට්ඨී පුනදිවසෙ **ඝොසකං** පක්කොසිත්වා ''තාත, හිය්‍යො මයා කුම්භකාරස්ස එකං කම්මං ආණත්තං, එහි ත්වං තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එවං වදෙහි: 'හිය්‍යො කිර මෙ පිතරා ආණත්තං කම්මං නිප්ඵාදෙහී'ති'' පහිණි. සො 'සාධූ'ති අගමාසි.

තං තත්ථ ගච්ඡන්තං ඉතරො සෙට්ඨිනො පුත්තො දාරකෙහි සද්ධිං ගුළං කීළන්තො දිස්වා තං පක්කොසිත්වා ''කුහිං ගච්ඡසි භාතිකා?''ති පුච්ඡිත්වා ''පිතු සාසනං ගහෙත්වා කුම්භකාරස්ස සන්තික''න්ති වුත්තෙ ''අහං තත්ථ ගමිස්සාමි, ඉමෙ මං දාරකා බහුං ලක්ඛං ජිනිංසු, තං මෙ පටිජිනිත්වා දෙහී''ති ආහ, ''අහං

පිතු භායාමී''ති. ''මා භායි භාතික, අහං තං සාසනං හරිස්සාමි. බහුං හි ජිනිතො; යාවා'හං ආගච්ඡාමි, තාව මෙ ලක්ඛං පටිජිනා''ති. ඝොසකො කිර ගුළකීළාය ඡෙකො, තෙන නං එවං නිබන්ධි. සො'පි තං ''තෙන හි ගන්ත්වා කුම්භකාරං වදෙහි: පිතරා කිර මෙ හියො එකං කම්මං ආණත්තං, තං නිප්ඵාදෙහී''ති වත්වා උය්‍යොජෙසි. සො තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තථා අවච. අථ නං කුම්භකාරො සෙට්ඨිනා වුත්තනියාමෙනෙව මාරෙත්වා ආවාපෙ ඛිපි.

ඝොසකො'පි දිවසභාගං කීළිත්වා සායණ්හසමයං ගෙහං ගන්ත්වා ''කිං තාත? න ගතො'සී?''ති වුත්තෙ අත්තනො අගත-කාරණං ච කනිට්ඨස්ස ගතකාරණං ච ආරොචෙසි. සෙට්ඨී තං සුත්වා මහාවිරවං විරවිත්වා සකලසරීරෙ පක්කඨිතලොහිතො විය හුත්වා ''අම්භො කුම්භකාර, මා මං නාසයී!!''ති බාහා පග්ගය්හ කන්දන්තො තස්ස සන්තිකං අගමාසි. කුම්භකාරො තං තථා ආගච්ඡන්තං දිස්වා ''සාමි, මා සද්දං කරි; කම්මං තෙ නිප්ඵන්න''න්ති ආහ. සො පබ්බතෙන විය මහන්තෙන සොකෙන අවත්ථටො හුත්වා අනප්පකං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙසි..............................

---

27. පුඤ්ඤවා කුමාරො (දුතියභාගො)
A FORTUNATE BOY. (II)

එවං සන්තෙ'පි පුන නං සෙට්ඨී උජුකං ඔලොකෙතුං න සක්කොති. ''කින්ති නං කත්වා මාරෙය්‍ය''න්ති චින්තෙන්තො ''මම ගාමසතෙ ආයුත්තකස්ස සන්තිකං පෙසෙත්වා මාරෙස්සාමී''ති උපායං දිස්වා ''අයං මෙ අවජාතපුත්තො, ඉමං මාරෙත්වා වච්චකූපෙ ඛිපතු; එවං කතෙ අහං මාතුලස්ස කත්තබ්බයුත්තකං ජානිස්සාමී''ති තස්ස පණ්ණං ලිඛිත්වා ''තාත ඝොසක, අම්හාකං ගාමසතෙ ආයුත්තකො අත්ථි, ඉමං පණ්ණං හරිත්වා, තස්ස දෙහී''ති වත්වා පණ්ණං තස්ස දසන්තෙ බන්ධි. සො පන අක්ඛරසමයං න ජානාති. දහරකාලතො පට්ඨාය හි තං මාරාපෙතුං වායමන්තො'ච සෙට්ඨී මාරාපෙතුං නා'සක්ඛි, කිං අක්ඛරසමයං සික්ඛාපෙස්සති?

ඉති සො අත්තනො මාරාපන-පණ්ණ'මෙව දසන්තෙ බන්ධිත්වා නික්ඛමන්තො ආහ: ''පාථෙය්‍යං මෙ තාත, නත්ථී''ති. ''පාථෙය්‍යෙන තෙ කම්මං නත්ථි, අන්තරාමග්ගෙ අසුකගාමෙ මම සහායකො සෙට්ඨී අත්ථි, තස්ස ඝරෙ පාතරාසං කත්වා පරතො ගච්ඡාහී''ති. සො 'සාධූ'ති පිතරං වන්දිත්වා නික්ඛමන්තො තං ගාමකං පත්වා සෙට්ඨිඝරං පුච්ඡිත්වා ගන්ත්වා සෙට්ඨිජායං පස්සි. ''කුතො ආගතො

සි?''ති ච වුත්තෙ 'අනොත්ථානගරතො'ති ආහ. ''කස්ස පුත්තො' සි?''ති. ''තුම්හාකං සහායකසෙට්ඨිනො අම්මා''ති. ''ත්ව'මසි **ඝොසකො** නාමා?''ති. ''ආම, අම්මා''ති. තස්සා සහ දස්සනෙ නෙ'ව තස්මිං පුත්තසිනෙහො උප්පජ්ජි.

සෙට්ඨිනො පනෙ'කා ධීතා අත්ථි පණ්ණරස-සොළස-වස්සුද්දෙසිකා පාසාදිකා අභිරූපා. තං රක්ඛිතුං එක'මෙව පෙසනකාරිකං දාසිං දත්වා සත්තභූමිකස්ස පාසාදස්ස උපරිතලෙ සිරිගබ්භෙ වසාපෙන්ති. සෙට්ඨිධීතා තස්මිං ඛණෙ තං දාසිං අන්තරාපණං පෙසෙසි. අථ නං සෙට්ඨිජායා දිස්වා ''කුහිං ගච්ඡසි?''ති පුච්ඡිත්වා ''අය්‍යෙ, ධීතාය පෙසනෙනා''ති වුත්තෙ ''ඉතො තාව එහි, තිට්ඨතු පෙසනං, පුත්තස්ස මෙ පීඨකං අත්ථරිත්වා පාදෙ ධොවිත්වා තෙලං මක්ඛෙත්වා සයනං අත්ථරිත්වා දෙහි, පච්ඡා පෙසනං කරිස්සසී''ති ආහ. සා තථා අකාසි. අථ නං චිරෙනා' ගතං සෙට්ඨිධීතා සන්තජ්ජෙසි. අථ නං සා ආහ; ''මා මෙ කුජ්ඣි; සෙට්ඨිපුත්තො ඝොසකො ආගතො: තස්ස ඉදඤ්චිදඤ්ච කත්වා තත්ථ ගන්ත්වා ආගතා'ම්හීති.''

සෙට්ඨිධීතාය ''සෙට්ඨිපුත්තො ඝොසකො''ති නාමං සුත්වා'ව පෙමං ඡවිආදීනි ඡින්දිත්වා අට්ඨිමිඤ්ජං ආහච්ච ඨිතං. **කොතූහලික** කාලස්මිං හි සා තස්ස පජාපතී හුත්වා නාළිකොදනං පච්චෙකබුද්ධස්ස අදාසි. තස්සා'නුභාවෙන ගන්ත්වා ඉමස්මිං සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තා. ඉති නං සො පුබ්බසිනෙහො අවත්ථරිත්වා ගණ්හි. තෙනා'හ භගවා:

''පුබ්බෙ'ව සන්නිවාසෙන පච්චුප්පන්නහිතෙන වා
එවං තං ජායතෙ පෙමං උප්පලං'ව යථො'දකෙ''ති.

අථ නං පුච්ඡි: ''කුහිං සො අම්මා''ති? සයනෙ නිපන්නො නිද්දායතී''ති ආහ. ''අත්ථි පන'ස්ස හත්ථෙ කිඤ්චී''ති? ''දුස්සන්තෙ පණ්ණං අත්ථී''ති. සා ''කිං පණ්ණං නු ඛො එත?''න්ති තස්මිං නිද්දායන්තෙ මාතාපිතූනං අඤ්ඤවිහිතතාය අපස්සන්තානං ඔතරිත්වා තං පණ්ණං මොචෙත්වා ආදාය අත්තනො ගබ්භං පවිසිත්වා ද්වාරං පිධාය වාතපානං විවරිත්වා අක්ඛරසමයෙ කුසලතාය පණ්ණං වාචෙත්වා ''අහො! බාලො, අත්තනො මරණපණ්ණං දුස්සන්තෙ බන්ධිත්වා විචරති! සචෙ මයා න දිට්ඨං, අස්ස නත්ථි ජීවිත''න්ති තං පණ්ණං ඵාලෙත්වා සෙට්ඨිස්ස වචනෙන අඤ්ඤං පණ්ණං ලිඛි: ''අයං මම පුත්තො ඝොසකො නාම. ගාමසතතො පණ්ණාකාරං ආහරාපෙත්වා ඉමස්ස ජනපදසෙට්ඨිනො ධීතරා සද්ධිං මඞ්ගලං කත්වා අත්තනො වසනගාමස්ස මජ්ඣෙ ද්විභූමිකං ගෙහං කාරෙත්වා

පාකාරපරික්ඛෙපෙන චෙව පුරිසගුත්තියා ච සුසංවිහිතාරක්ඛං කරොතු. මය්හඤ්ච ඉදඤ්චිදඤ්ච මයා කත'න්ති සාසනං පෙසෙතු. එවං කතෙ අහං මාතුලස්ස කත්තබ්බයුත්තකං ජානිස්සාමී''ති. ලිඛිත්වා ච පන සංහරිත්වා දසන්තෙ යෙව'ස්ස බන්ධි.

සො දිවසභාගං නිද්දායිත්වා උට්ඨාය භුඤ්ජිත්වා පක්කාමි. පුන දිවසෙ පාතො'ව තං ගාමං ගන්ත්වා ආයුත්තකං ගාමකිච්චං කරොන්තං යෙව පස්සි. සො තං දිස්වා ''කිං තාතා?''ති පුච්ඡි. ''පිතරා මෙ තුම්හාකං පණ්ණං පෙසිත''න්ති. ''කිස්ස පණ්ණං තාත? ආහරා''ති පණ්ණං ගහෙත්වා වාචෙත්වා තුට්ඨමානසො ''පස්සථ භො මම සාමිනො මයි සිනෙහං! 'ජෙට්ඨපුත්තස්ස මෙ මඞ්ගලං කරොතූ'ති මම සන්තිකං පහිණි. සීඝං දරුආදීනි ආහරථා''ති ගහපතිකෙ වත්වා ගාමමජ්ඣෙ වුත්තප්පකාරං ගෙහං කාරෙත්වා ජනපදසෙට්ඨිනො සන්තිකා ධීතරං ආනෙත්වා මඞ්ගලං කත්වා සෙට්ඨිස්ස සාසනං පහිණි: ''ඉදඤ්චිදඤ්ච මයා කත''න්ති. තං සුත්වා සෙට්ඨිනො ''යං කාරෙම, තං න හොති; යං න කාරෙම, ත'දෙව හොතී''ති මහන්තං දොමනස්සං උප්පජ්ජි. පුත්තසොකෙන සද්ධිං සො සොකො එකතො හුත්වා කුච්ඡිදහං උප්පාදෙත්වා අතිසාරං ජනෙසි.

සෙට්ඨිධීතා'පි ''සචෙ කොචි සෙට්ඨිනො සන්තිකා ආගච්ඡන්ති. මම අකථෙත්වා සෙට්ඨිපුත්තස්ස පඨමතරං මා කථයිත්ථා''ති ආණාපෙසි. සෙට්ඨී'පි ඛො ''න දානි තං දුට්ඨපුත්තං මම සාපතෙය්‍යස්ස සාමිකං කරිස්සාමී''ති චින්තෙත්වා එකං ආයුත්තකං ආහ ''මාතුල, පුත්තං දට්ඨුකාමො'ම්හි; එකං පාදමූලිකං පෙසෙත්වා මම පුත්තං පක්කොසාපෙහී''ති. සො 'සාධූ'ති පණ්ණං දත්වා එකං පුරිසං පෙසෙසි. සෙට්ඨිධීතා තස්සා'ගන්ත්වා ද්වාරෙ ඨිතභාවං සුත්වා පක්කොසාපෙත්වා ''කින්ති තාතා?''ති පුච්ඡි. ''සෙට්ඨී ගිලානො, පුත්තං පස්සිතුං පක්කොසාපෙති අය්‍යෙ''ති. ''තාත, බලවා වා දුබ්බලො?''ති. ''බලවා තාව, ආහාරං භුඤ්ජති යෙව අය්‍යෙ''ති. සා සෙට්ඨිපුත්තං අජානාපෙත්වා තස්ස නිවෙසනං ච පරිබ්බයඤ්ච දාපෙත්වා ''මයා පෙසිතකාලෙ ගමිස්සසි, අච්ඡ තාවා''ති ආහ. සෙට්ඨී පුන ආයුත්තකං අවච: ''කිං මාතුල න තෙ මම පුත්තස්ස සන්තිකං පහිත?''න්ති. ''පහිතං සාමි, ගතපුරිසො න තාව එතී''ති, ''තෙන හි පුන අපරං පෙසෙහී''ති. සො පෙසෙසි. සෙට්ඨිධීතා තස්මිම්පි තථෙව පටිපජ්ජි.

අථ සෙට්ඨිනො රොගො බලවා ජාතො. එකං භාජනං පවිසති, එකං නික්ඛමති. පුන සෙට්ඨී ආයුත්තකං පුච්ඡි: ''කිං මාතුල? න තෙ මම පුත්තස්ස සන්තිකං පහිත?''න්ති. ''පහිතං සාමි, ගත පුරිසො පන න එතී''ති. ''තෙන හි අපරං පෙසෙහී''ති සෙට්ඨිධීතා

තතියවාරෙ ආගතම්පි තම්පවත්තිං පුච්ඡි. සො ''බාළ්හගිලානො අය්‍ය සෙට්ඨී, ආහාරං පච්ඡින්දිත්වා මඤ්චපරායණො ජාතො. එකං භාජනං නික්ඛමති, එකං පවිසතී''ති ආහ. සෙට්ඨිධීතා 'ඉදනි ගන්තුං කාලො'ති සෙට්ඨිපුත්තස්ස ''පිතා කිර තෙ ගිලානො''ති ආරොචෙත්වා ''කිං වදසි භද්දෙ''ති වුත්තෙ ''අඵාසුක'මස්ස සාමී''ති ආහ. ''ඉදනි කිං කාතබ්බ''න්ති? ''ගාමසතෙ උට්ඨානක-පණ්ණාකාරං ආදය ගන්ත්වා පස්සිස්සාම න''න්ති. සො 'සාධූ'ති පණ්ණාකාරං හරාපෙත්වා සකටෙහා'දය පක්කාමි. අථ නං සා ''පිතා තෙ දුබ්බලො, එත්තකං පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තානං පපඤ්චො භවිස්සති, එතං නිවත්තෙහී''ති වත්වා තං සබ්බං අත්තනො කුලගෙහං පෙසෙත්වා සෙට්ඨිපුත්තං ආහ ''සාමි, ත්වං අත්තනො පිතුපාදපස්සෙ තිට්ඨෙය්‍යාසි, අහං උස්සීසකපස්සෙ ඨස්සාමී''ති. ගෙහං පවිසමානා යෙව ච ''ගෙහස්ස පුරතො පච්ඡතො ච ආරක්ඛං ගණ්හථා''ති අත්තනො පුරිසෙ ආණාපෙසි. පවිට්ඨකාලෙ පන සෙට්ඨිපුත්තො පිතු පාදපස්සෙ අට්ඨාසි, ඉතරා උස්සීසකපස්සෙ.

තස්මිං ඛණෙ සෙට්ඨී උත්තානකො'නිපන්නො හොති. ආයුත්තකො පන'ස්ස පාදෙ පරිමජ්ජන්තො ''පුත්තො තෙ සාමි, ආගතො''ති ආහ. ''කුහිං සො?ති.'' ''එස පාදමූලෙ ඨිතො''ති. අථ නං දිස්වා ආයකම්මිකං පක්කොසාපෙත්වා ''මම ගෙහෙ කිත්තකං ධන?''න්ති පුච්ඡිත්වා ''සාමි, ධනස්සෙ'ව චත්තාළීසකොටියො, උපභොග-පරිභොග භණ්ඩානං පන ගාම-ඛෙත්ත-දිපද-චතුප්පද-යානවාහනානං ච අයං පරිච්ඡෙදො''ති වුත්තෙ ''අහං එත්තකං ධනං මම පුත්තස්ස ඝොසකස්ස න දෙමී''ති ආහ තං සුත්වා සෙට්ඨිධීතා ''අයං පුන කථෙන්තො අඤ්ඤං කිඤ්චි කථෙය්‍යා'' චින්තෙත්වා සොකාතුරා විය කෙසෙ විකිරිත්වා රොදමානා ''කිංනාමෙ'තං තාත, වදෙථ? ඉදම්පි නාම වො වචනං සුණොම: අලක්ඛිකා වත'ම්හා''ති වත්වා මත්ථකෙන තං උරම්පෙට්ඨෙ පහරන්තී පතිත්වා, යථා පුන වත්තුං න සක්කොති තථා'ස්ස උරම්පෙට්ඨෙ මත්ථකෙන ඝංසන්තී ආරොදනං දස්සෙසි. සෙට්ඨී'පි තං ඛණඤ්ඤෙව කාලමකාසි.

''සෙට්ඨී මතො''ති ගන්ත්වා **උදෙනස්ස** රඤ්ඤො ආරොචයිංසු. රාජා තස්ස සරීරකිච්චං කාරාපෙත්වා ''අත්ථි පන'ස්ස පුත්තො වා ධීතා වා?''ති පුච්ඡි. ''අත්ථි දෙව, ඝොසකො නාම තස්ස පුත්තො, සබ්බං සාපතෙය්‍යං තස්ස නීය්‍යාදෙත්වා'ව මතො දෙවා''ති රාජා අපරභාගෙ සෙට්ඨිපුත්තං පක්කොසාපෙසි. තස්මිඤ්ච දිවසෙ දෙවො වස්සි, රාජඞ්ගණෙ තත්ථ තත්ථ උදකං සණ්ඨාසි. සෙට්ඨිපුත්තො 'රාජානං පස්සිස්සාමී'ති පායාසි. රාජා වාතපානං විවරිත්වා තං ආගච්ඡන්තං ඔලොකෙන්තො රාජඞ්ගණෙ උදකං ලඞ්ඝෙත්වා

ආගච්ඡන්තං දිස්වා ආගන්ත්වා වන්දිත්වා ඨිතං "ත්වං සොසකො
නාම තාතා?"ති පුච්ඡිත්වා "ආම දෙවා"ති වුත්තෙ "පිතා මෙ
මතො'ති මා සොචි, තව පෙත්තිකං සෙට්ඨිට්ඨානං තුය්හ'මෙව දස්සා
මී"ති තං අස්සාසෙත්වා "ගච්ඡ තාතා"ති උය්‍යොජෙසි. රාජා ගච්ඡ
න්තඤ්ඤෙව තං ඔලොකෙන්තොව අට්ඨාසි. සො ආගමනකාලෙ
ලඞ්ඝිතං උදකං ඔතරිත්වා සණිකං අගමාසි. අථ නං රාජා තතො'ව
පක්කොසාපෙත්වා "කින්නු ඛො තාත, ත්වං මම සන්තිකං ආග
ච්ඡන්තො උදකං ලඞ්ඝිත්වා ආගම්ම ගච්ඡන්තො ඔතරිත්වා සණිකං
ගච්ඡසී?"ති පුච්ඡි. "ආම දෙව, අහං තස්මිං ඛණෙ කුමාරකො,
කීළනකාලො නාම සො; ඉදානි පන මෙ දෙවෙන ඨානන්තරං
පටිස්සුතං; තස්මා යථා පුරෙ අචරිත්වා ඉදානි සන්නිසින්නෙන
හුත්වා චරිතුං වට්ටතී"ති. තං සුත්වා රාජා "ධිතිමා පුරිසො; ඉදානෙ'
වස්ස ඨානන්තරං දස්සාමී"ති පිතරා භුත්තං භොගං දත්වා සබ්බ
සතෙන සෙට්ඨිට්ඨානං අදාසි.

ධම්මපදට්ඨකථා

---

28. අපක්ඛිකෙ දෙසෙ කාකොපි පූජියතෙ

EVEN A CROW IS HIGHLY ADMIRED IN A PLACE WHERE THERE ARE NO BIRDS

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බොධි
සත්තො මොරයොනියං නිබ්බත්තිත්වා වුඩ්ඪිමන්වාය සොභග්ගප්ප
ත්තො අරඤ්ඤෙ විචරි. තදා එකච්චෙ වාණිජා දිසාකාකං ගහෙත්වා
නාවාය **බාවෙරුරට්ඨං** අගමංසු. තස්මිං කිර කාලෙ **බාවෙරුරට්ඨෙ**
සකුණා නාම නත්ථි, ආගතාගතා රට්ඨවාසිනො තං කූපග්ගෙ නිසි
න්නං දිස්වා "පස්සථි'මස්ස ඡවිවණ්ණං, ගලපරියොසානං, මුඛ
තුණ්ඩකං, මණිගුළසදිසානි අක්ඛීනී"ති කාකමෙව පසංසිත්වා තෙ
වාණිජකෙ ආහංසු "ඉමං අය්‍යා සකුණං අම්හාකං දෙථ. අම්හාකං
හි ඉමිනා අත්ථො, තුම්හෙ අත්තනො රට්ඨෙ අඤ්ඤං ලභිස්සථා"ති.
"තෙන හි මූලෙන ගණ්හථා"ති. "කහාපණෙන නො දෙථා"ති.
"න දෙමා"ති, අනුපුබ්බෙන වඩ්ඪෙත්වා "සතෙන දෙථා"ති. වුත්තෙ
"අම්හාකං එස බහූපකාරො, තුම්හෙහි පන සද්ධිං මෙත්ති හොතූ"ති
කහාපණසතං ගහෙත්වා අදංසු.

තෙ තං ගහෙත්වා සුවණ්ණපඤ්ජරෙ පක්ඛිපිත්වා නානප්ප
කාරෙන මච්ඡමංසෙන චෙව ඵලාඵලෙන ච පටිජග්ගිංසු. අඤ්ඤෙසං
සකුණානං අවිජ්ජමානට්ඨානෙ දසහි අසද්ධම්මෙහි සමන්නාගතො
කාකො ලාභග්ග-යසග්ගප්පත්තො අහොසි.

පුනවාරෙ තෙ වාණිජා එකං මයූරරාජානං ගහෙත්වා යථා අච්ඡරාසද්දෙන වස්සති, පාණිප්පහාරසද්දෙන නච්චති, එවං සික්ඛාපෙත්වා **බාවෙරුරට්ඨං** අගමංසු. 'සො මහාජනෙ සන්නිපතිතෙ නාවාය ධුරෙ ඨත්වා පක්ඛෙ විධුනිත්වා මධුරස්සරං නිච්ඡාරෙත්වා නච්චි. මනුස්සා තං දිස්වා සොමනස්සජාතා "එතං අය්‍යා සොභග්ගප්පත්තං සුසික්ඛිත-සකුණරාජානං අම්හාකං දෙථා"ති ආහංසු. "අම්හෙහි පඨමං කාකො ආනීතො, තං ගණ්හිත්ථ; ඉදානි එතං මොරරාජානං ආනයිම්හ, එතම්පි යාචථ. තුම්හාකං රට්ඨෙ සකුණං නාම ගහෙත්වා ආගන්තුං න සක්කා"ති. "හොතු අය්‍යා, අත්තනො රට්ඨෙ අඤ්ඤං ලභිස්සථ, ඉමං නො දෙථා"ති මූලං වඩ්ඪෙත්වා සහස්සෙන ගණ්හිංසු.

අථ නං සත්තරතනවිචිත්තෙ පඤ්ජරෙ ඨපෙත්වා මච්ඡමංසඵලාඵලෙහි චෙව මධුලාජ-සක්ඛරාපානකාදීහි ච පටිජග්ගිංසු. මයූරරාජා ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තො ජාතො. තස්සාගතකාලතො පට්ඨාය කාකස්ස ලාභසක්කාරො පරිහායි. කොචි නං ඔලොකෙතුම්පි න ඉච්ඡි. කාකො ඛාදනීය-භොජනීයං අලභමානො "කා,කා"ති වස්සන්තො ගන්ත්වා උක්කාරභූමියං ඔතරි.

අදස්සනෙන මොරස්ස සිඛිනො මඤ්ජුභාණිනො
කාකං තත්ථ අපූජෙසුං මංසෙන ච ඵලෙන ච,
යදා ච සරසම්පන්නො මොරො බාවෙරුමාගමා
අථ ලාභො ච සක්කාරො වායසස්ස අහායථ.

බාවෙරුජාතක

---

29. මහාසත්තස්ස උප්පත්ති
BIRTH OF THE GREAT BEING

තදා කිර කපිලවත්ථුනගරෙ ආසාළ්හිනක්ඛත්තං ඝුට්ඨං අහොසි. මහාජනො නක්ඛත්තං කීළති. මායාදෙවී පුරෙ පුණ්ණමාය සත්තමදිවසතො පට්ඨාය විගතසුරාපානං මාලාගන්ධවිභූතිසම්පන්නං නක්ඛත්තකීළං අනුභවමානා සත්තමදිවසෙ පාතොව උට්ඨාය ගන්ධොදකෙන නහායිත්වා, චත්තාරි සතසහස්සානි විස්සජ්ජෙත්වා මහාදානං දත්වා සබ්බාලඞ්කාරවිභූසිතා වරභොජනං භුඤ්ජිත්වා, උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය, අලඞ්කතපටියත්තං සිරිගබ්භං පවිසිත්වා සිරිසයනෙ නිපන්නා නිද්දං ඔක්කමමානා ඉමං සුපිනං අද්දස:-

චත්තාරො කිර නං මහාරාජානො සයනෙනෙ'ව සද්ධිං උක්ඛිපිත්වා හිමවන්තං නෙත්වා සට්ඨියොජනිකෙ මනොසිලාතලෙ සත්තයොජනිකස්ස මහාසාලරුක්ඛස්ස හෙට්ඨා ඨපෙත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු, අථ නෙසං දෙවියො ආගන්ත්වා දෙවිං අනොතත්තදහං නෙත්වා, මනුස්සමලහරණත්ථං නහාපෙත්වා දිබ්බවත්ථං නිවාසාපෙත්වා, ගන්ධෙහි විලිම්පාපෙත්වා දිබ්බපුප්ඵානි පිලන්ධාපෙත්වා තතො අවිදූරෙ රජතපබ්බතො, තස්ස අන්තො කනකවිමානං අත්ථි, තත්ථ පාචීනසීසකං දිබ්බසයනං පඤ්ඤාපෙත්වා නිපජ්ජාපෙසුං. අථ බොධිසත්තො සෙතවරවාරණො හුත්වා තතො අවිදූරෙ එකො සුවණ්ණපබ්බතො, තත්ථ චරිත්වා තතො ඔරුය්හ රජතපබ්බතං අභිරුහිත්වා උත්තරදිසතො ආගම්ම රජතදාමවණ්ණාය සොණ්ඩාය සෙතපදුමං ගහෙත්වා කුඤ්චනාදං නදිත්වා කනකවිමානං පවිසිත්වා මාතු සයනං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා දක්ඛිණපස්සං ඵාලෙත්වා කුච්ඡිං පවිට්ඨසදිසො අහොසි. එවං උත්තරාසාළ්හනක්ඛත්තෙන පටිසන්ධිං ගණ්හි..

මහාමායාපි දෙවී පත්තෙන තෙලං විය දසමාසෙ කුච්ඡියා බොධිසත්තං පරිහරිත්වා පරිපුණ්ණගබ්භා ඤාතිඝරං ගන්තුකාමා සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ආරොචෙසි; ''ඉච්ඡාමහං දෙව, කුලසන්තකං **දෙවදහනගරං** ගන්තුං''න්ති. රාජා සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා **කපිලවත්ථුතො** යාව දෙවදහනගරා මග්ගං සමං කාරෙත්වා කදලි-පුණ්ණඝට-ධජපතාකාදීහි අලඞ්කාරාපෙත්වා දෙවිං සොවණ්ණසිවිකාය නිසීදාපෙත්වා අමච්චසහස්සෙන උක්ඛිපාපෙත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන පෙසෙසි.

ද්වින්නං පන නගරානං අන්තරෙ උභයනගරවාසීනම්පි **ලුම්බිනීවනං** නාම මඞ්ගලසාලවනං අත්ථි; තස්මිං සමයෙ මූලතො පට්ඨාය යාව අග්ගසාඛා සබ්බං එකඵාලිඵුල්ලං අහොසි. සාඛන්තරෙහි ච පුප්ඵන්තරෙහි ච පඤ්චවණ්ණභමරගණා නානප්පකාරා ච සකුණසංඝා මධුරස්සරෙන විකූජන්තා විචරන්ති. සකලං ලුම්බිනීවනං චිත්තලතාවනසදිසං මහානුභාවස්ස රඤ්ඤො සුසජ්ජිත-ආපානමණ්ඩලං විය අහොසි. දෙවියා තං දිස්වා සාලවනකීළං කීළිතුකාමතා උදපාදි. අමච්චා දෙවිං ගහෙත්වා සාලවනං පවිසිංසු. සා මඞ්ගලසාලමූලං ගන්ත්වා සාලසාඛං ගණ්හිතුකාමා අහොසි. සාලසාඛා සුසෙදිත-වෙත්තග්ගං විය ඔනමිත්වා දෙවියා හත්ථපථං උපගඤ්ඡි. සා හත්ථං පසාරෙත්වා සාඛං අග්ගහෙසි.

තාවදෙව ච'ස්සා කම්මජවාතා චලිංසු. අථ'ස්සා සාණිං පරික්ඛිපිත්වා මහාජනො පටික්කමි. සාලසාඛං ගහෙත්වා තිට්ඨමානාය එව ච'ස්සා ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි. තං ඛණං යෙව චත්තාරො සුද්ධචිත්තා මහාබ්‍රහ්මානො සුවණ්ණජාලං ආදාය සම්පත්තා තෙන සුවණ්ණජාලෙන බොධිසත්තං සම්පටිච්ඡිත්වා මාතු පුරතො ඨපෙත්වා ''අත්තමනා දෙවී හොහි; මහෙසක්ඛො තෙ පුත්තො උප්පන්නො''ති ආහංසු. යථා පන අඤ්ඤෙ සත්තා මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමන්තා පටික්කූලෙන අසුචිනා මක්ඛිතා නික්ඛමන්ති, න එවං බොධිසත්තො; බොධිසත්තො පන ධම්මාසනතො ඔතරන්තො ධම්මකථිකො විය, නිස්සෙණිතො ඔතරන්තො පුරිසො විය ද්වෙ ච හත්ථෙ ද්වෙ ච පාදෙ පසාරෙත්වා ඨිතකො, මාතුකුච්ඡිසම්භවෙන කෙනචි අසුචිනා අමක්ඛිතො, සුද්ධො විසදො, කාසිකවත්ථෙ නික්ඛිත්ත-මණිරතනං විය ජොතෙන්තො මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමි. එවං සන්තෙපි බොධිසත්තස්ස ච බොධිසත්තමාතුයා ච සක්කාරත්ථං ආකාසතො ද්වෙ උදකධාරා නික්ඛමිත්වා බොධිසත්තස්ස ච මාතු ච'ස්ස සරීරෙ උතුං ගාහාපෙසුං.

අථ නං සුවණ්ණජාලෙන පටිග්ගහෙත්වා ඨිතානං බ්‍රහ්මානං හත්ථතො චත්තාරො මහාරාජානො මඞ්ගලසම්මතාය සුඛසම්ඵස්සාය අජිනප්පවෙණියා ගණ්හිංසු; තෙසං හත්ථතො මනුස්සා දුකූලචුම්බටකෙන. මනුස්සානං හත්ථතො මුඤ්චිත්වා පඨවියං පතිට්ඨාය පුරත්ථිමදිසං ඔලොකෙසි: අනෙකානි චක්කවාළසහස්සානි එකඞ්ගණානි අහෙසුං. තත්ථ දෙවමනුස්සා ගන්ධමාලාදීහි පූජයමානා ''මහාපුරිස, ඉධ තුම්හෙහි සදිසො අඤ්ඤො නත්ථි, කුතෙ'ත්ථ උත්තරිතරො''ති ආහංසු. එවං චතස්සො දිසා චතස්සො අනුදිසා ච හෙට්ඨා උපරී ති දසපි දිසා අනුවිලොකෙත්වා අත්තනො සදිසං අදිස්වා අයං උත්තරා දිසා ති සත්තපදවීතිහාරෙන අගමාසි, මහාබ්‍රහ්මුනා සෙතච්ඡත්තං ධාරියමානො, සුයාමෙන වාළවීජනිං, අඤ්ඤාහි ච දෙවතාහි සෙසරාජකකුධභණ්ඩහත්ථාහි අනුගම්මමානො. තතො සත්තමපදෙ ඨිතො ''අග්ගො'හමස්මි ලොකස්සා''ති ආදිකං ආසභිං වාචං නිච්ඡාරෙන්තො සීහනාදං නදි.

ජාතකනිදාන

30. කාළදෙවලසමාගමො

MEETING WITH THE SAGE KĀLA-DEWALA

තං දිවසං යෙව ච "**කපිලවත්ථු** නගරෙ සුද්ධොදනමහාරාජස්ස පුත්තො ජාතො; අයං කුමාරො බොධිතලෙ නිසීදිත්වා බුද්ධො භවිස්සතී"ති තාවතිංසභවනෙ හට්ඨතුට්ඨා දෙවසංඝා චෙලුක්ඛෙපාදීනි පවත්තෙන්තා කීළිංසු. තස්මිං සමයෙ සුද්ධොදනමහාරාජස්ස කුලූපගො අට්ඨසමාපත්තිලාභී **කාළදෙවලො** නාම තාපසො භත්තකිච්චං කත්වා දිවාවිහාරත්ථාය තාවතිංසභවනං ගන්ත්වා තත්ථ දිවාවිහාරං නිසින්නො තා දෙවතා දිස්වා "කිං කාරණා තුම්හෙ එවං තුට්ඨමානසා කීළථ? මය්හම්පෙතං කාරණං කථෙථා"ති පුච්ඡි. දෙවතා ආහංසු "මාරිස, **සුද්ධොදනරඤ්ඤො** පුත්තො ජාතො; සො බොධිතලෙ නිසීදිත්වා බුද්ධො හුත්වා ධම්මචක්කං පවත්තෙස්සති; තස්ස අනන්තං බුද්ධලීළ්හං දට්ඨුං ධම්මඤ්ච සොතුං ලච්ඡාමාති ඉමිනා කාරණෙන තුට්ඨම්හා"ති.

තාපසො තාසං වචනං සුත්වා ඛිප්පං දෙවලොකතො ඔරුය්හ රාජනිවෙසනං පවිසිත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසින්නො "පුත්තො කිර තෙ මහාරාජ, ජාතො; පස්සිස්සාමි නං"ති ආහ. රාජා අලඞ්කත පටියත්තං කුමාරං ආණාපෙත්වා තාපසං වන්දාපෙතුං අභිහරි. බොධිසත්තස්ස පාද පරිවත්තිත්වා තාපසස්ස ජටාසු පතිට්ඨහිංසු. බොධිසත්තස්ස හි තෙන'ත්තභාවෙන වන්දිතබ්බයුත්තකො නාම නත්ථි. සචෙ හි අජානන්තා බොධිසත්තස්ස සීසං තාපසස්ස පාදමූලෙ ඨපෙය්‍යුං, සත්තධා අස්ස මුද්ධා ඵලෙය්‍ය. තාපසො "න මෙ අත්තානං නාසෙතුං යුත්ත"න්ති උට්ඨායාසනා බොධිසත්තස්ස අඤ්ජලිං පග්ගහෙසි. රාජා තං අච්ඡරියං දිස්වා අත්තනො පුත්තං වන්දි. තාපසො අතීතෙ චත්තාලීසකප්පෙ අනාගතෙ චත්තාලීසාති අසීතිකප්පෙ අනුස්සරති; බොධිසත්තස්ස ලක්ඛණසම්පත්තිං දිස්වා "භවිස්සති නු බො බුද්ධො, උදහු නො"ති ආවජ්ජිත්වා උපධාරෙන්තො "නිස්සංසයං බුද්ධො භවිස්සතී"ති ඤත්වා අච්ඡරියපුරිසො අය'න්ති සිතං අකාසි. තතො "අහං ඉමං බුද්ධභූතං දට්ඨුං ලභිස්සාමි නු බො, නො"ති උපධාරෙන්තො "න ලභිස්සාමි, අන්තරා යෙව කාලඞ්කත්වා බුද්ධසතෙන පි බුද්ධසහස්සෙන පි ගන්ත්වා බොධෙතුං අසක්කුණෙය්‍යෙ අරූපභවෙ නිබ්බත්තිස්සාමී"ති දිස්වා "එවරූපං නාම අච්ඡරියපුරිසං බුද්ධභූතං දට්ඨුං න ලභිස්සාමි, මහතී වත මෙ ජානි භවිස්සතී"ති පරොදි. මනුස්සා දිස්වා: අම්හාකං අය්‍යො ඉදනෙව හසිත්වා පුන රොදිතුං උපට්ඨිතො; "කින්නු බො භන්තෙ, අම්හාකං අය්‍ය

පුත්තස්ස කොචි අන්තරායො භවිස්සතී''ති පුච්ඡිංසු: ''නත්ථෙ'තස්ස අන්තරායො; නිස්සංසයෙන බුද්ධො භවිස්සතී''ති ''අථ කස්මා පරොදිත්ථා''ති? ''එවරූපං පුරිසං බුද්ධභූතං දට්ඨුං න ලභිස්සාමි. මහතී වත මෙ ජානි භවිස්සතී''ති අනුසොචන්තො රොදාමී''ති ආහ.

තතො ''කින්නු ඛො මෙ ඤාතකෙසු කොචි එතං බුද්ධභූතං දට්ඨුං ලභිස්සතී''ති උපධාරෙන්තො භාගිනෙය්‍යං **නාළකදාරකං** අද්දස. සො භගිනියා ගෙහං ගන්ත්වා ''කහං තෙ පුත්තො **නාළකො**''ති? ''ගෙහෙ අය්‍ය.'' 'පක්කොසාහි න''න්ති. අත්තනො සන්තිකං ආගතං ආහ: ''තාත, සුද්ධොදනමහාරාජස්ස කුලෙ පුත්තො ජාතො; බුද්ධඞ්කුරො එස: පඤ්චතිංස වස්සානි අතික්කමිත්වා බුද්ධො භවිස්සති. ත්වං එතං දට්ඨුං ලභිස්සසි. අජ්ජෙව පබ්බජාහී''ති. සත්තාසීතිකොටිධනෙ කුලෙ නිබ්බත්තො දාරකො ''න මං මාතුලො අනත්ථෙ නියොජෙස්සතී''ති චින්තෙත්වා තාවදෙව අන්තරාපණතො කාසාවානි චෙව මත්තිකාපත්තං ච ආහරාපෙත්වා කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසාවානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා ''යො ලොකෙ උත්තමපුග්ගලො, තං උද්දිස්ස මය්හං පබ්බජ්ජා''ති බොධිසත්තාභිමුඛං අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා පත්තං ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා අංසකූටෙ ඔලග්ගෙත්වා හිමවන්තං පවිසිත්වා සමණධම්මං අකාසි.

ජාතකනිදාන

---

31. බොධිසත්තස්ස අභිනික්ඛමනං

RENUNCIATION OF PRINCE SIDDHARTHA

බොධිසත්තොපි මහන්තෙන සිරිසොභග්ගෙන අත්තනො පාසාදං අභිරුහිත්වා සිරිසයනෙ නිපජ්ජි. තාවදෙව නං සබ්බාලංකාරපතිමණ්ඩිතා නච්චගීතාදීසු සුසික්ඛිතා දෙවකඤ්ඤා විය රූපග්ගප්පත්තා ඉත්ථියො නානාතුරියානි ගහෙත්වා සම්පරිවාරයිත්වා අභිරමාපෙන්තියො නච්චගීතවාදිතානි පයොජයිංසු. බොධිසත්තො කිලෙසෙසු විරත්තචිත්තතාය නච්චාදීසු අනභිරතො මුහුත්තං නිද්දං ඔක්කමි. තාපි ඉත්ථියො ''යස්සත්ථාය මයං නච්චාදීනි පයොජයාම, සො නිද්දං උපගතො, ඉදානි කිමත්ථං කිලමාමා''ති ගහිතගහිතානි තුරියානි අජ්ඣොත්ථරිත්වා නිපජ්ජිංසු. ගන්ධතෙලප්පදීපා ඣායන්ති. බොධිසත්තො පබුජ්ඣිත්වා සයනපිට්ඨෙ පල්ලඞ්කෙන නිසින්නො අද්දස තා ඉත්ථියො තුරියභණ්ඩානි අවත්ථරිත්වා නිද්දායන්තියො එකච්චා පග්ඝරිතඛෙළා ලාලාකිලින්නගත්තා, එකච්චා

දන්තෙ ඛාදන්තියො, එකච්චා කාකච්ඡන්තියො, එකච්චා විප්පලපන්තියො, එකච්චා විවටමුඛා එකච්චා අපගතවත්ථා පාකට-බීභච්ඡ සම්බාධට්ඨානා; සො තාසං තං විප්පකාරං දිස්වා භිය්‍යොසොමත්තාය කාමෙසු විරත්තො අහොසි.

තස්ස අලඞ්කතපටියත්තං සක්කභවනසදිසම්පි තං මහාතලං විප්පවිද්ධ-නානාකුණපභරිතං ආමකසුසානං විය උපට්ඨාසි. තයො භවා ආදිත්තගෙහසදිසා විය ඛායිංසු. ''උපද්දුතං වත භො! උපස්සට්ඨං වත භො!''ති උදානං පවත්ති. අතිවිය පබ්බජ්ජාය චිත්තං නමි. සො අජ්ජ'ව මයා මහාභිනික්ඛමණං නික්ඛමිතුං වට්ටතීති සයනා වුට්ඨාය ද්වාරසමීපං ගන්ත්වා ''කො එත්ථා''ති ආහ. උම්මාරෙ සීසං කත්වා නිපන්නො ඡන්නො ''අහං, අය්‍යපුත්ත, ඡන්නො''ති ආහ. ''අහං අජ්ජ මහාභිනික්ඛමණං නික්ඛමිතුකාමො; එකං මෙ අස්සං කප්පෙහී''ති. සො ''සාධු, දෙවා''ති අස්සභණ්ඩකං ගහෙත්වා අස්සසාලං ගන්ත්වා ගන්ධතෙලප්පදීපෙසු ජලන්තෙසු සුමනපට්ටවිතානස්ස හෙට්ඨා රමණීයෙ භූමිභාගෙ ඨිතං කණ්ථකං කප්පෙසි, සො කප්පියමානොව අඤ්ඤාසි: ''අයං කප්පනා අතිගාළ්හා, අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු උය්‍යානකීළාදිගමනෙ කප්පනා විය න හොති. මය්හං අය්‍යපුත්තො අජ්ජ මහාභිනික්ඛමණං නික්ඛමිතුකාමො භවිස්සතී''ති....

....

බොධිසත්තොපි ඛො ඡන්නං පෙසෙත්වා ව ''පුත්තං තාව පස්සිස්සාමී''ති චින්තෙත්වා නිසින්නපල්ලඞ්කතො උට්ඨාය රාහුලමාතාය වසනට්ඨානං ගන්ත්වා ගබ්භද්වාරං විවරි, තස්මිං ඛණෙ අන්තොගබ්භෙ ගන්ධතෙලප්පදීපො ඣායති; රාහුලමාතා සුමනමල්ලිකාදීනං පුප්ඵානං අම්මණමත්තෙන අභිප්පකිණ්ණසයනෙ පුත්තස්ස මත්ථකෙ හත්ථං ඨපෙත්වා නිද්දායති. බොධිසත්තො උම්මාරෙ පාදං ඨපෙත්වා ඨිතකොව ඔලොකෙත්වා ''සචා'හං දෙවියා හත්ථං අපනෙත්වා මම පුත්තං ගණ්හිස්සාමි, දෙවී පබුජ්ඣිස්සති: එවං මෙ ගමනන්තරායො භවිස්සති: බුද්ධො හුත්වාව ආගන්ත්වා පුත්තං පස්සිස්සාමී''ති පාසාදතලතො ඔතරි.

....බොධිසත්තොපි හත්ථගතං චක්කවත්තිරජ්ජං ඛෙළපිණ්ඩං විය අනපෙක්ඛො ඡඩ්ඩෙත්වා මහන්තෙන සක්කාරෙන නගරා නික්ඛමි, ආසාළ්හිපුණ්ණමාය උත්තරාසාළ්හනක්ඛත්තෙ වත්තමානෙ. නික්ඛමිත්වා ච පන නගරං අපලොකෙතුකාමො ජාතො. එවං ච පන'ස්ස චිත්තෙ උප්පන්නමත්තෙ යෙව ''මහාපුරිස, න තයා නිවත්තිත්වා ඔලොකනකම්මං අත්ථී''ති වදමානා විය මහාපථවී කුලාලචක්කං විය ඡිජ්ජිත්වා පරිවත්ති. බොධි

සමන්තා නගරාභිමුඛො ඨත්වා නගරං ඔලොකෙත්වා තස්මිං පුථුවිප්පදෙසෙ කන්ථකනිවත්තනචෙතියට්ඨානං දස්සෙත්වා ගන්තබ්බමග්ගාභිමුඛං කන්ථකං කත්වා පායාසි, මහන්තෙන සක්කාරෙන උළාරෙන සිරිසොභග්ගෙන. තද කිර'ස්ස දෙවතා පුරතො සට්ඨිං උක්කා සහස්සානි ධාරයිංසු, පච්ඡතො සට්ඨිං, දක්ඛිණපස්සතො සට්ඨිං, වාමපස්සතො සට්ඨිං. අපරා දෙවතා චක්කවාළමුඛවට්ටියං අප්පමාණා උක්කා ධාරයිංසු. අපරා දෙවතා ච නාගසුපණ්ණාදයො ච දිබ්බෙහි ගන්ධෙහි මාලාහි චුණ්ණෙහි ධූපෙහි පූජයමානා අච්ඡන්ති. පාරිච්ඡත්තකපුප්ඵෙහි චෙව මන්දාරවපුප්ඵෙහි ච ඝනමෙඝවුට්ඨිකාලෙ ධාරාහි විය නභං නිරන්තරං අහොසි. දිබ්බානි සංගීතානි පවත්තන්ති..

ඉමිනා සිරිසොභග්ගෙන ගච්ඡන්තො බොධිසත්තො එක රත්තෙනෙ'ව තීණි රජ්ජානි අතික්කම්ම තිංසයොජනමත්ථකෙ අනොමං නාම නදීතීරං පාපුණි. අථ බොධිසත්තො නදීතීරෙ ඨත්වා ඡන්නං පුච්ඡි "කින්නාමා අයං නදී"ති? "අනොමා නාම, දෙවා"ති. "අම්හාකම්පි පබ්බජ්ජා අනොමා නාම භවිස්සතී"ති පණ්හියා ඝට්ටෙන්තො අස්සස්ස සඤ්ඤං අදසි. අස්සො උප්පතිත්වා අට්ඨුසභවිත්ථාරාය නදියා පාරිමතීරෙ අට්ඨාසි. බොධිසත්තො අස්සපිට්ඨිතො ඔරුය්හ රජතපට්ටසදිසෙ වාලුකාපුලිනෙ ඨත්වා ඡන්නං ආමන්තෙසි: "සම්ම ඡන්න, ත්වං මය්හං ආභරණානි චෙව කන්ථකං ච ආදාය ගච්ඡ, අහං පබ්බජිස්සාමී"ති. "අහම්පි දෙව, පබ්බජිස්සාමී"ති. බොධිසත්තො "න ලබ්භා තයා පබ්බජිතුං, ගච්ඡ ත්වං"ති තික්ඛත්තුං පටිබාහිත්වා ආභරණානි චෙව කන්ථකං ච පටිච්ඡාපෙත්වා චින්තෙසි, "ඉමෙ මය්හං කෙසා සමණසාරුප්පා න හොන්ති, අඤ්ඤො බොධිසත්තස්ස කෙසෙ ඡින්දිතුං යුත්තරූපො නත්ථි; තතො සයමෙව ඛග්ගෙන ඡින්දිස්සාමී"ති දක්ඛිණහත්ථෙන අසිං ගහෙත්වා වාමහත්ථෙන මොළියා සද්ධිං චූළං ගහෙත්වා ඡින්දි. කෙසා ද්වංගුලමත්තා හුත්වා දක්ඛිණතො ආවත්තමානා සීසං අල්ලීයිංසු..

බොධිසත්තොපි පබ්බජිත්වා තස්මිං යෙව පදෙසෙ අනූපියං නාම අම්බවනං අත්ථි, තත්ථ සත්තාහං පබ්බජ්ජාසුඛෙන වීතිනාමෙත්වා එකදිවසෙනෙව තිංසයොජනමග්ගං පදසා ගන්ත්වා රාජගහං පාවිසි.

ජාතකනිදාන

32. භගවතො පරිනිබ්බානසමයෙ

AT THE TIME OF THE BUDDHA'S DEMISE

අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි: "ආයාමා' නන්ද යෙන හිරඤ්ඤවතියා නදියා පාරිමං තීරං, යෙන කුසිනාරා උපවත්තනං මල්ලානං සාලවනං, තෙනුපසඞ්කමිස්සාමා"ති. "එවං භන්තෙ"ති ඛො අයස්මා ආනන්දො භගවතො පච්චස්සොසි. අථ ඛො භගවා මහතා භික්ඛුසංඝෙන සද්ධිං යෙන හිරඤ්ඤවතියා නදියා පාරිමං තීරං, යෙන කුසිනාරා, උපවත්තනං මල්ලානං සාලවනං තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි. "ඉඞ්ඝ, මෙ ත්වං ආනන්ද, අන්තරෙන යමකසාලානං උත්තරසීසකං මඤ්චකං පඤ්ඤපෙහි; කිලන්තොස්මි ආනන්ද, නිපජ්ජිස්සාමී"ති. "එවං භන්තෙ'ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පටිස්සුත්වා අන්තරෙන යමකසාලානං උත්තරසීසකං මඤ්චං පඤ්ඤපෙසි: අථ ඛො භගවා දක්ඛිණෙන පස්සෙන සීහසෙය්‍යං කප්පෙසි, පාදෙ පාදං අච්චාධාය, සතො සම්පජානො.

තෙන ඛො පන සමයෙන යමකසාලා සබ්බඵාලිඵුල්ලා හොන්ති අකාලපුප්ඵෙහි; තෙ තථාගතස්ස සරීරං ඔකිරන්ති අජ්ඣොකිරන්ති අභිප්පකිරන්ති, තථාගතස්ස පූජාය. දිබ්බානි පි මන්දරවපුප්ඵානි අන්තලික්ඛා පපතන්ති, තානි තථාගතස්ස සරීරං ඔකිරන්ති අජ්ඣොකිරන්ති අභිප්පකිරන්ති, තථාගතස්ස පූජාය. දිබ්බානි පි චන්දනචුණ්ණානි අන්තලික්ඛා පපතන්ති, තානි තථාගතස්ස සරීරං ඔකිරන්ති අජ්ඣොකිරන්ති අභිප්පකිරන්ති, තථාගතස්ස පූජාය. දිබ්බානිපි තුරියානි වජ්ජන්ති තථාගතස්ස පූජාය. දිබ්බානිපි සංගීතානි අන්තලික්ඛෙ වත්තන්ති තථාගතස්ස පූජාය. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං **ආනන්දං** ආමන්තෙසි: —පෙ— "න ඛො **ආනන්ද**, එත්තාවතා තථාගතො සක්කතො වා හොති, ගරුකතො වා මානිතො වා පූජිතො වා අපචිතො වා. යො ඛො ආනන්ද, භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා උපාසකො වා උපාසිකා වා ධම්මානුධම්මපටිපන්නො විහරති.................................සො තථාගතං සක්කරොති ගරුකරොති මානෙති පූජෙති පරමාය පූජාය."

අථ ඛො **කොසිනාරකා** මල්ලා පුරිසෙ ආණාපෙසුං "තෙන හි භණෙ, **කුසිනාරායං** ගන්ධමාලං ච සබ්බඤ්ච තාලාවචරං සන්නිපාතෙථා"ති. අථ ඛො **කොසිනාරකා** මල්ලා ගන්ධමාලඤ්ච තාලාවචරං පඤ්ච ච දුස්සයුගසතානි ආදය යෙන උපවත්තනං මල්ලානං සාලවනං, යෙන භගවතො සරීරං තෙනු'පසඞ්කමිංසු. උප

සඞ්කාමිත්වා භගවතො සරීරං නච්චෙහි ගීතෙහි වාදිතෙහි මාලෙහි ගන්ධෙහි සක්කරොන්තා මානෙන්තා පූජෙන්තා චෙලවිතානානි කරොන්තා මණ්ඩලමාලෙ පටියාදෙන්තා එකදිවසං වීතිනාමෙසුං. අථ ඛො කොසිනාරකානං මල්ලානං එතදහොසි: ''අතිවිකාලො ඛො අජ්ජ භගවතො සරීරං ඣාපෙතුං, ස්වෙ දානි මයං භගවතො සරීරං ඣාපෙස්සාමා''ති..........................

අථ ඛො **කොසිනාරකා** මල්ලා ආයස්මන්තං **ආනන්දං** එතදවොචුං: කථං මයං භන්තෙ, ආනන්ද, තථාගතස්ස සරීරෙ පටිපජ්ජාමා''ති? ''යථා ඛො වාසෙට්ඨා, රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස සරීරෙ පටිපජ්ජන්ති, එවං තථාගතස්ස සරීරෙ පටිපජ්ජිතබ්බ''න්ති. ''කථං පන භන්තෙ, ආනන්ද, රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස සරීරෙ පටිපජ්ජන්තී''ති? ''රඤ්ඤො, වාසෙට්ඨා, චක්කවත්තිස්ස සරීරං අහතෙන වත්ථෙන වෙඨෙන්ති, අහතෙන වත්ථෙන වෙඨෙත්වා විහතෙන කප්පාසෙන වෙඨෙන්ති; විහතෙන කප්පාසෙන වෙඨෙත්වා අහතෙන වත්ථෙන වෙඨෙන්ති; එතෙන උපායෙන පඤ්චහි යුගසතෙහි රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස සරීරං වෙඨෙත්වා ආයසාය තෙලදෙණියා පක්ඛිපිත්වා අඤ්ඤිස්සා ආයසාය දෙණියා පටිකුජ්ජිත්වා, සබ්බගන්ධානං චිතකං කරිත්වා රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස සරීරං ඣාපෙන්ති. චාතුම්මහාපථෙ රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස ථූපං කරොන්ති. එවං ඛො වාසෙට්ඨා, රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස සරීරෙ පටිපජ්ජන්ති. එවං තථාගතස්ස සරීරෙ පටිපජ්ජිතබ්බන්ති''.

තෙන ඛො පන සමයෙන චත්තාරො මල්ලපාමොක්ඛා සීසං න්හාතා අහතානි වත්ථානි නිවත්ථා 'මයං භගවතො චිතකං ආලිම්පෙස්සාමා'ති, න සක්කොන්ති ආලිම්පෙතුං. අථ ඛො කොසිනාරකා මල්ලා ආයස්මන්තං **අනුරුද්ධං** එතදවොචුං: ''කො නු ඛො භන්තෙ අනුරුද්ධ, හෙතු කො පච්චයො, යෙනි'මෙ චත්තාරො මල්ලපාමොක්ඛා සීසං න්හාතා අහතානි වත්ථානි නිවත්ථා 'මයං භගවතො චිතකං ආලිම්පෙස්සාම'ති, න සක්කොන්ති ආලිම්පෙතුං''ති? ''අඤ්ඤථා ඛො වාසෙට්ඨා, දෙවතානං අධිප්පායො''ති? ''කථම්පන භන්තෙ, දෙවතානං අධිප්පායො''ති? දෙවතානං ඛො වාසෙට්ඨා, අධිප්පායො: අයං ආයස්මා **මහාකස්සපො පාවාය කුසිනාරං** අද්ධානමග්ගපටිපන්නො මහතා භික්ඛුසංඝෙන සද්ධිං පඤ්චමත්තෙහි භික්ඛුසතෙහි; න තාව චිතකො පජ්ජලිස්සති යාවා'යස්මා මහාකස්සපො භගවතො පාදෙ සිරසා න වන්දිස්සතී''ති, ''යථා භන්තෙ, දෙවතානං අධිප්පායො, තථා හොතූ''ති.

අථ ඛො ආයස්මා **මහාකස්සපො** යෙන කුසිනාරා, **මකුටබන්ධනං** නාම මල්ලානං චෙතියං, යෙන භගවතො චිතකො, තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා එකංසං චීවරං කත්වා අඤ්ජලිං පණාමෙත්වා තික්ඛත්තුං චිතකං පදක්ඛිණං කත්වා භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දි. තානි'පි ඛො පඤ්චභික්ඛුසතානි එකංසං චීවරං කත්වා අඤ්ජලිං පණාමෙත්වා තික්ඛත්තුං චිතකං පදක්ඛිණං කත්වා භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දිංසු. වන්දිතෙ ච පනායස්මතා මහාකස්සපෙන තෙහි පි පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සයමෙව චිතකො පජ්ජලි.

ඣායමානස්ස ඛො පන භගවතො සරීරස්ස යං අහොසි ඡවීති වා චම්මන්ති වා මංසන්ති වා නහාරූති වා ලසිකාති වා, තස්ස නෙව ඡාරිකා පඤ්ඤායිත්ථ, න මසි, සරීරානෙ'ව අවසිස්සිංසු. සෙය්‍යථාපි නාම සප්පිස්ස වා තෙලස්ස වා ඣායමානස්ස න ඡාරිකා පඤ්ඤායති, න මසි, එවමෙව භගවතො සරීරස්ස ඣායමානස්ස යං අහොසි ඡවීති වා චම්මංති වා මංසං ති වා නහාරූති වා ලසිකාති වා, තස්ස නෙව ඡාරිකා පඤ්ඤායිත්ථ, න මසි. සරීරානෙව අවසිස්සිංසු. තෙසඤ්ච පඤ්චන්නං දුස්සයුගසතානං ද්වෙව දුස්සානි න ඩය්හිංසු: යං ච සබ්බඅබ්භන්තරිමං, යං ච බාහිරං. දඩ්ඪෙ ච ඛො පන භගවතො සරීරෙ අන්තලික්ඛා උදකධාරා පාතුභවිත්වා භගවතො චිතකං නිබ්බාපෙසි. උදකං සාලතොපි අබ්භුන්නමිත්වා චිතකං නිබ්බාපෙසි. කොසිනාරකාපි මල්ලා සබ්බගන්ධොදකෙන භගවතො චිතකං නිබ්බාපෙසුං. අථ ඛො කොසිනාරකා මල්ලා භගවතො සරීරානි සත්තාහං සන්ථාගාරෙ සත්තිපඤ්ජරං කරිත්වා ධනුපාකාරං පරික්ඛිපාපෙත්වා නච්චෙහි ගීතෙහි වාදිතෙහි මාලාහි සක්කරිංසු ගරුකරිංසු මානෙසුං පූජෙසුං.

මහාපරිනිබ්බානසුත්ත

---

33. අග්ගසාවකානං ආගමනං
COMING OF THE CHIEF DISCIPLES

තෙන ඛො පන සමයෙන **සඤ්ජයො** පරිබ්බාජකො රාජගහෙ පටිවසති මහතියා පරිබ්බාජකපරිසාය සද්ධිං අඩ්ඪතෙය්‍යෙහි පරිබ්බාජකසතෙහි. තෙන ඛො පන සමයෙන **සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා** සඤ්ජයෙ පරිබ්බාජකෙ බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති. තෙහි කතිකා කතා හොති: ''යො පඨමං අමතං අධිගච්ඡති, සො ආරොචෙතූ''ති. අථ ඛො

ආයස්මා **අස්සජි** පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය **රාජගහං** පිණ්ඩාය පාවිසි, පාසාදිකෙන අභික්කන්තෙන පටික්කන්තෙන ආලොකිතෙන විලොකිතෙන සම්මිඤ්ජිතෙන පසාරිතෙන, ඔක්ඛිත්තචක්ඛු ඉරියාපථසම්පන්නො. අද්දස ඛො සාරිපුත්තො පරිබ්බාජකො ආයස්මන්තං අස්සජිං රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරන්තං පාසාදිකෙන අභික්කන්තෙන පටික්කන්තෙන ආලොකිතෙන විලොකිතෙන සම්මිඤ්ජිතෙන පසාරිතෙන, ඔක්ඛිත්තචක්ඛුං ඉරියාපථසම්පන්නං; දිස්වා'නස්ස එතදහොසි: ''යෙ වත ලොකෙ අරහන්තො වා අරහත්තමග්ගං වා පටිපන්නා, අයං තෙසං භික්ඛූනං අඤ්ඤතරො; යන්නූනා'හං ඉමං භික්ඛුං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡෙය්‍යං: ''කංසි ත්වං ආවුසො උද්දිස්ස පබ්බජිතො? කො වා තෙ සත්ථා? කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙසී''ති?

අථ ඛො **සාරිපුත්තස්ස** පරිබ්බාජකස්ස එතදහොසි: ''අකාලො ඛො ඉමං භික්ඛුං පුච්ඡිතුං, අන්තරඝරං පවිට්ඨො පිණ්ඩාය චරති: යන්නූනාහං ඉමං භික්ඛුං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධෙය්‍යං; අත්ථිකෙහි උපඤ්ඤාතං මග්ගං''න්ති. අථ ඛො ආයස්මා **අස්සජි** රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාතං ආදාය පටික්කමි. අථ ඛො **සාරිපුත්තො** පරිබ්බාජකො යෙනා'යස්මා අස්සජි තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා අස්සජිනා සද්ධිං සම්මොදි; සම්මොදනීයං කථං සාරාණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතො ඛො සාරිපුත්තො පරිබ්බාජකො ආයස්මන්තං අස්සජිං එතදවොච: ''විප්පසන්නානි ඛො තෙ ආවුසො ඉන්ද්‍රියානි, පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො පරියොදාතො; කංසි ත්වං ආවුසො උද්දිස්ස පබ්බජිතො? කො වා තෙ සත්ථා? කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙසී''ති? ''අත්ථා'වුසො, මහාසමණො සක්‍යපුත්තො සක්‍යකුලා පබ්බජිතො; තා'හං භගවන්තං උද්දිස්ස පබ්බජිතො; සො ච මෙ භගවා සත්ථා: තස්ස චා'හං භගවතො ධම්මං රොචෙමී''ති. ''කිංවාදී පනා'යස්මතො සත්ථා, කිමක්ඛායී?''ති, ''අහං ඛො ආවුසො නවො අචිරපබ්බජිතො, අධුනාගතො ඉමං ධම්මවිනයං; න තා'හං සක්කොමි විත්ථාරෙන ධම්මං දෙසෙතුං, අපි ච තෙ සංඛිත්තෙන අත්ථං වක්ඛාමී''ති. අථ ඛො සාරිපුත්තො පරිබ්බාජකො ආයස්මන්තං අස්සජිං එතදවොච:

''අප්පං වා බහුං වා භාසස්සු, අත්ථඤ්ඤෙව මෙ බ්‍රූහි;
අත්ථෙනෙ'ව මෙ අත්ථො; කිං කාහසි ව්‍යඤ්ජනං බහු''න්ති.

අථ ඛො ආයස්මා අස්සජි සාරිපුත්තස්ස පරිබ්බාජකස්ස ඉමං ධම්මපරියායං අභාසි:-

''යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා, තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ;
තෙසං ච යො නිරොධො; එවංවාදී මහාසමණො''ති.

අථ ඛො සාරිපුත්තස්ස පරිබ්බාජකස්ස ඉමං ධම්මපරියායං සුත්වා විරජං වීතමලං ධම්මචක්ඛුං උදපාදි: යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරොධධම්මන්ති.

අථ ඛො සාරිපුත්තො පරිබ්බාජකො යෙන **මොග්ගල්ලානො** පරිබ්බාජකො තෙනුපසඞ්කමි. අද්දස ඛො මොග්ගල්ලානො පරිබ්බාජකො සාරිපුත්තං පරිබ්බාජකං දූරතොව ආගච්ඡන්තං, දිස්වාන සාරිපුත්තං පරිබ්බාජකං එතදවොච: විප්පසන්නානි ඛො තෙ ආවුසො ඉන්ද්‍රියානි, පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො පරියොදාතො, කච්චි නු ත්වං ආවුසො අමතමධිගතො''ති. ''ආමා'වුසො, අමතං අධිගතො''ති.

අථ ඛො **මොග්ගල්ලානො** පරිබ්බාජකො සාරිපුත්තං පරිබ්බාජකං එතදවොච ''ගච්ඡාම මයං ආවුසො, භගවතො සන්තිකං; සො නො භගවා සත්ථා''ති. ''ඉමානි ඛො ආවුසො, අඩ්ඪතෙය්‍යානි පරිබ්බාජක-සතානි අම්හෙ නිස්සාය අම්හෙ සම්පස්සන්තා ඉධ විහරන්ති; තෙපි තාව අපලොකෙම, යථා තෙ මඤ්ඤිස්සන්ති තථා තෙ කරිස්සන්ති''ති. අථ ඛො සාරිපුත්ත-මොග්ගල්ලානා යෙන තෙ පරිබ්බාජකා තෙනුපසඞ්කමිංසු, උපසඞ්කමිත්වා තෙ පරිබ්බාජකෙ එතදවොචුං: ''ගච්ඡාම මයං ආවුසො භගවතො සන්තිකං; සො නො භගවා සත්ථා''ති ....

අථ ඛො **සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා** යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු, උපසඞ්කමිත්වා භගවතො පාදෙසු සිරසා නිපතිත්වා භගවන්තං එතදවොචුං: ''ලභෙය්‍යාම මයං භන්තෙ, භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජ්ජං, ලභෙය්‍යාම උපසම්පදන්ති. ''එථ භික්ඛවො'' ති භගවා ආවොච, ''ස්වාක්ඛාතො ධම්මො, චරථ බ්‍රහ්මචරියං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායා''ති. සා ච තෙසං ආයස්මන්තානං උපසම්පද අහොසි.

මහාවග්ගපාළි

34. ජීවකො වෙජ්ජො
JIVAKA, THE PHYSICIAN

අථ ඛො **සාලවතියා** ගණිකාය එතදහොසි: ඉත්ථී ඛො ගබ්භිනී පුරිසානං අමනාපා, සචෙ මං කොචි ජානිස්සති 'සාලවතී ගණිකා ගබ්භිනී''ති, සබ්බො මෙ සක්කාරො භඤ්ජිස්සති; යන්නූනාහං ගිලානං පටිවෙදෙය්‍ය''න්ති. අථ ඛො සාලවතී ගණිකා දෙවාරිකං ආණාපෙසි: ''මා භණෙ, කොචි පුරිසො පාවිසි: යො ච මං පුච්ඡති, ගිලානාති පටිවෙදෙහී''ති. ''එවං අය්‍යෙ''ති ඛො සො දෙවාරිකො සාලවතියා ගණිකාය පච්චස්සොසි. අථ ඛො සාලවතී ගණිකා තස්ස ගබ්භස්ස පරිපාකමන්වාය පුත්තං විජායි. අථ ඛො සාලවතී ගණිකා දාසිං ආණාපෙසි: ''හන්ද, ජෙ, ඉමං දාරකං කත්තරසුප්පෙ පක්ඛිපිත්වා නීහරිත්වා සංකාරකූටෙ ඡඩ්ඩෙහී''ති. ''එවං අය්‍යා''ති ඛො සා දාසී සාලවතියා ගණිකාය පටිස්සුත්වා තං දාරකං කත්තරසුප්පෙ පක්ඛිපිත්වා නීහරිත්වා සංකාරකූටෙ ඡඩ්ඩෙසි.

තෙන ඛො පන සමයෙන **අභයො** නාම රාජකුමාරො කාලස්සෙව රාජුපට්ඨානං ගච්ඡන්තො අද්දස තං දාරකං කාකෙහි සම්පරිකිණ්ණං, දිස්වාන මනුස්සෙ පුච්ඡි. ''කිං එතං භණෙ, කාකෙහි සම්පරිකිණ්ණ?''න්ති. ''දාරකො දෙවා''ති. ''ජීවති භණෙ''ති. ''ජීවති දෙවා''ති. තෙන හි භණෙ තං දාරකං අම්හාකං අන්තෙපුරං නෙත්වා ධාතීනං දෙථ පොසෙතු''න්ති. ''එවං දෙවා''ති ඛො තෙ මනුස්සා අභයස්ස රාජකුමාරස්ස පටිස්සුත්වා තං දාරකං අභයස්ස රාජකුමාරස්ස අන්තෙපුරං නෙත්වා ධාතීනං අදංසු: ''පොසෙථා''ති. තස්ස ජීවකොති නාමං අකංසු: කුමාරෙන පොසාපිතොති '**කොමාරභච්චො**'ති නාමං අකංසු.

අථ ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො න චිරස්සෙව විඤ්ඤුතං පාපුණි. අථ ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො යෙන **අභයො** රාජකුමාරො තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා අභයං රාජකුමාරං එතදවොච: ''කා මෙ දෙව, මාතා? කො පිතා?''ති. ''අහම්පි ඛො තෙ භණෙ ජීවක, මාතරං න ජානාමි, අපි චාහං තෙ පිතා, මයා පොසාපිතො''ති. අථ ඛො ජීවකස්ස කොමාරභච්චස්ස එතදහොසි. ඉමානි ඛො රාජකුලානි න සුකරානි අසිප්පෙන උපජීවිතුං, යං නූනාහං සිප්පං සික්ඛෙය්‍ය''න්ති. තෙන ඛො පන සමයෙන **තක්කසිලායං** දිසාපාමොක්ඛො වෙජ්ජො පටිවසති. අථ ඛො ජීවකො කොමාර

භච්චො අභයං රාජකුමාරං අනාපුච්ඡා යෙන තක්කසිලා තෙනුප සඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා තං වෙජ්ජං එතදවොච: ''ඉච්ඡාම'හං ආචරිය සිප්පං සික්ඛිතු''න්ති. ''තෙන හි භණෙ ජීවක සික්ඛස්සූ''ති.

අථ ඛො **ජීවකො කොමාරභච්චො** බහුඤ්ච ගණ්හාති ලහුඤ්ච ගණ්හාති, සුට්ඨු ච උපධාරෙති, ගහිතඤ්ච'ස්ස න මුස්සති. අථ ඛො ජීවකස්ස කොමාරභච්චස්ස සත්තන්නං වස්සානං අච්චයෙන එතදහොසි: ''අහං ඛො බහුං ච ගණ්හාමි, ලහුඤ්ච ගණ්හාමි, සුට්ඨු ච උපධාරෙමි, ගහිතං ච මෙ න සම්මුස්සති; සත්ත ච මෙ වස්සානි අධීයන්තස්ස, නයිමස්ස සිප්පස්ස අන්තො පඤ්ඤායති; කද ඉමස්ස සිප්පස්ස අන්තො පඤ්ඤායිස්සතී''ති. අථ ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො යෙන සො වෙජ්ජො තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා තං වෙජ්ජං එතදවොච: ''අහං ඛො ආචරිය, බහුඤ්ච ගණ්හාමි, ලහුඤ්ච ගණ්හාමි, සුට්ඨු ච උපධාරෙමි, ගහිතං ච මෙ න සම්මුස්සති: සත්ත ච මෙ වස්සානි අධීයන්තස්ස, නයිමස්ස සිප්පස්ස අන්තො පඤ්ඤායති, කද ඉමස්ස සිප්පස්ස අන්තො පඤ්ඤායිස්සතී?''ති. ''තෙන හි භණෙ ජීවක, ඛණිත්තිං ආදාය තක්කසිලාය සමන්තා යොජනං ආහිණ්ඩිත්වා යං කිඤ්චි අභෙසජ්ජං පස්සෙය්‍යාසි, තං ආහරා''ති. ''එවං ආචරියා''ති ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො තස්ස වෙජ්ජස්ස පටිස්සුත්වා ඛණිත්තිං ආදාය තක්කසිලාය සමන්තා යොජනං ආහිණ්ඩන්තො න කිඤ්චි අභෙසජ්ජං අද්දස. අථ ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො යෙන සො වෙජ්ජො තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා තං වෙජ්ජං එතදවොච: ආහිණ්ඩන්තො'ම්හි ආචරිය, තක්කසිලාය සමන්තා යොජනං, ආහිණ්ඩන්තො න කිඤ්චි අභෙසජ්ජං අද්දසං''ති ''සුසික්ඛිතො භණෙ ජීවක, අලං තෙ එත්තකං ජීවිකායා''ති ජීවකස්ස කොමාරභච්චස්ස පරිත්තං පාථෙය්‍යං පාදාසි.

අථ ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො තං පරිත්තං පාථෙය්‍යං ආදාය යෙන රාජගහං තෙන පක්කාමි. අථ ඛො ජීවකස්ස කොමාරභච්චස්ස තං පරිත්තං පාථෙය්‍යං අන්තරාමග්ගෙ **සාකෙතෙ** පරික්ඛයං අගමාසි. අථ ඛො ජීවකස්ස කොමාරභච්චස්ස එතදහොසි ''ඉමෙ ඛො මග්ගා කන්තාරා අප්පොදකා අප්පභක්ඛා, න සුකරා අපාථෙය්‍යෙන ගන්තුං; යන්නූනා'හං පාථෙය්‍යං පරියෙසෙය්‍ය''න්ති. තෙන ඛො පන සමයෙන **සාකෙතෙ** සෙට්ඨිභරියාය සත්තවස්සිකො සීසාබාධො හොති: බහූ මහන්තා මහන්තා දිසාපාමොක්ඛා වෙජ්ජා ආගන්ත්වා නාසක්ඛිංසු අරොගං කාතුං. බහුං හිරඤ්ඤං ආදාය

අගමිංසු. අථ ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො සාකෙතං පවිසිත්වා මනුස්සෙ පුච්ඡි: ''කො භණෙ, ගිලානො? කං තිකිච්ඡාමී?''ති.

''එතිස්සා ආචරිය, සෙට්ඨිභරියාය සත්තවස්සිකො සීසාබාධො' ගච්ඡාචරිය, සෙට්ඨිභරියං තිකිච්ඡාහී''ති..............................

අථ ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො යෙන සෙට්ඨිභරියා තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා සෙට්ඨිභරියාය විකාරං සල්ලක්ඛෙත්වා සෙට්ඨිභරියං එතදවොච: ''පසතෙන අය්යෙ සප්පිනා අත්ථො''ති. අථ ඛො සෙට්ඨිභරියා ජීවකස්ස කොමාරභච්චස්ස පසතං සප්පිං දාපෙසි. අථ ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො තං පසතං සප්පිං නානාභෙසජ්ජෙන නිප්පචිත්වා සෙට්ඨිභරියං මඤ්චකෙ උත්තානං නිපාතෙත්වා නත්ථුතො අදාසි. අථ ඛො තං සප්පි නත්ථුතො දින්නං මුඛතො උග්ගඤ්ඡි. අථ ඛො සෙට්ඨිභරියා පටිග්ගහෙ නිට්ඨුභිත්වා දාසිං ආණාපෙසි: ''හන්ද ජෙ, ඉමං සප්පිං පිචුනා ගණ්හාහී''ති...................

අථ ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො සෙට්ඨිභරියාය සත්තවස්සිකං සීසාබාධං එකෙනෙව නත්ථුකම්මෙන අපකඩ්ඪි. අථ ඛො සෙට්ඨිභරියා අරොගා සමානා ජීවකස්ස කොමාරභච්චස්ස චත්තාරි සහස්සානි පාදාසි. පුත්තො ''මාතා මෙ අරොගා ඨිතා''ති චත්තාරි සහස්සානි පාදාසි. සුණිසා ''සස්සු මෙ අරොගා ඨිතා''ති චත්තාරි සහස්සානි පාදාසි, සෙට්ඨිගහපති ''භරියා මෙ අරොගා ඨිතා''ති චත්තාරි සහස්සානි පාදාසි, දාසඤ්ච දාසිඤ්ච අස්සරථඤ්ච.

අථ ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො තානි සොළස සහස්සානි ආදාය දාසං ච දාසිං ච අස්සරථඤ්ච යෙන රාජගහං තෙන පක්කාමි. අනුපුබ්බෙන යෙන රාජගහං, යෙන **අභයො** රාජකුමාරො, තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා අභයං රාජකුමාරං එතදවොච: ''ඉදං මෙ දෙව, පඨමකම්මං; සොළසසහස්සානි දාසො ච දාසී ච අස්සරථො ච; පටිග්ගණ්හාතු මෙ දෙවො පොසාවනික''න්ති ''අලං භණෙ ජීවක, තුය්හමෙව හොතු; අම්හාකඤ්ඤෙව අන්තෙපුරෙ නිවෙසනං මාපෙහී''ති ''එවං දෙවා''ති ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො අභයස්ස රාජකුමාරස්ස පටිස්සුත්වා අභයස්ස රාජකුමාරස්ස අන්තෙපුරෙ නිවෙසනං මාපෙසි.

මහාවග්ගපාළි

35. **දුට්ඨගාමණීරඤ්ඤො පවත්ති**

ABOUT KING DUTTHAGAMANI

1 දෙවානම්පියතිස්සස්ස රඤ්ඤො දුතියභාතිකො
උපරාජා මහානාගො නාමා'හු භාතුනො පියො.

2 රඤ්ඤො දෙවී සපුත්තස්ස බාලා රජ්ජාභිකාමිනී
උපරාජවධත්ථාය ජාතචිත්තා නිරන්තරං

3 වාපිං තරච්ඡං නාමා'යං කාරාපෙන්තස්ස පාහිණි
අම්බං විසෙන යොජෙත්වා ඨපෙත්වා අම්බමත්ථකෙ.

4 තස්සා පුත්තො සහ ගතො උපරාජෙන බාලකො
භාජනෙ විවටෙ යෙව තමම්බං ඛාදියා'මරි.

5 උපරාජා තතො යෙව සදාර-බලවාහනො
රක්ඛිතුං සකමත්තානං රොහණාභිමුඛො අගා.

6 යට්ඨාලයවිහාරම්හි මහෙසී තස්ස ගබ්භිනී
පුත්තං ජනෙසි; සො තස්ස භාතු නාමං අකාරයී.

7 තතො ගන්ත්වා රොහණං සො රොහණෙ ඉස්සරො'ඛිලෙ
මහාභොගො මහාගාමෙ රජ්ජං කාරෙසි ඛත්තියො.

8 **යට්ඨාලයකතිස්සො** සො තස්ස පුත්තො තදච්චයෙ
තත්ථෙව රජ්ජං කාරෙසි තස්ස පුත්තො'**භයො** තථා.

9 ගොඨාභයසුතො **කාක-වණ්ණතිස්සොති** විස්සුතො
තදච්චයෙ තත්ථ රජ්ජං සො අකාරෙසි ඛත්තියො.

10 **විහාරදෙවී** නාමාසි මහෙසී තස්ස රාජිනො
සද්ධස්ස සද්ධාසම්පන්නා ධීතා **කල්‍යාණීරාජිනො.**

11 සා දෙවී සමයෙ ධඤ්ඤං ජනයී පුත්තමුත්තමං;
මහාරාජකුලෙ තස්මිං ආනන්දො ච මහා අහු.

12 තස්ස පුඤ්ඤානුභාවෙන තදහෙව උපාගමුං
නානාරතනසම්පුණ්ණා සත්ත නාවා තතො තතො.

13 තස්සෙව පුඤ්ඤතෙජෙන ඡද්දන්තකුලතො කරී
හත්ථිච්ඡාපං ආහරිත්වා ඨපෙත්වා ඉධ පක්කමි.

14 තං **නිස්සර**තීරම්හි දිස්වා ගුම්බන්තරෙ ඨිතං
කණ්ඩුලව්හා බාලිසිකො රඤ්ඤො ආචික්ඛි තාවදෙ.

15 පෙසෙත්වා'වරියෙ රාජා තමාණාපිය පොසයි,
'කණ්ඩුලො' ඉති ඤායිත්ථ දිට්ඨත්තා කණ්ඩුලෙන සො.

16 ''සුවණ්ණභාජනාදීනං පුණ්ණා නාවා ඉධා'ගතා''
ඉති රඤ්ඤො නිවෙදෙසුං; රාජා තානා'හරාපයී.

17 පුත්තස්ස නාමකරණෙ මඞ්ගලම්හි මහීපති
ද්වාදසසහස්සසංඛ්‍යං භික්ඛුසංඝං නිමන්තිය.

18 ....
දත්වා සංඝස්ස පායාසං නාමං පුත්තස්ස කාරයි.

19 මහාගාමෙ නායකත්තං පිතු නාමං ච අත්තනො
උභො කත්වාන එකජ්ඣං ''**ගාමණී අභයො**'' ඉති.

20 දස්වාදසවස්සෙසු තෙසු විමංසනත්ථිකො
තථෙව භික්ඛූ භොජෙත්වා තෙසමුච්චිට්ඨමොදනං

21 ගාහාපෙත්වා තට්ටකෙන ඨපාපෙත්වා තදන්තිකෙ
තිභාගං කාරයිත්වාන ඉදමාහ මහීපති:

22 ''කුලදෙවතානං නො තාත භික්ඛූනං විමුඛා මයං
න හෙස්සාමා'ති චින්තෙත්වා භාගං භුඤ්ජථි'මං''ති ච

23 ''ද්වෙ භාතරො මයං නිච්චං අඤ්ඤමඤ්ඤමදූහකා
භවිස්සමා'ති චින්තෙත්වා භාගං භුඤ්ජථි'මං''ති ච.

24 අමතං විය භුඤ්ජිංසු තෙ ද්වෙ භාගෙ උභොපි ච
''න යුජ්ඣිස්සාම දමිළෙහි ඉති භුඤ්ජථි'මං''ඉති.

25 එවං වුත්තෙ තු **තිස්සො** සො පාණිනා ඛිපි භොජනං
ගාමණී භත්තපිණ්ඩං තු ඛිපිත්වා සයනං ගතො

26 සංකුචිත්වා හත්ථපාදං නිපජ්ජි සයනෙ සයං.
දෙවී ගන්ත්වා තොසයන්ති ගාමණිං එතදබ්‍රවි.

27 ''පසාරිතඞ්ගො සයනෙ කිං න සෙසි සුඛං, සුත?''
''ගඞ්ගාපාරම්හි දමිළා, ඉතො ගොඨමහොදධි.

28 කථං පසාරිතඞ්ගො'හං නිපජ්ජාමී''ති සො'බ්‍රවි.
සුත්වාන තස්සා'ධිප්පායං තුණ්හී ආසි මහීපති.

29 සො කමෙනා'භිවඩ්ඪෙන්තො අහු සොළසවස්සිකො
පුඤ්ඤවා යසවා ධීමා තෙජොබලපරක්කමො.

30 හත්ථස්සත්ථරුකම්මස්ස කුසලො කතුපාසනො
සො **ගාමණී** රාජසුතො මහාගාමෙ වසී තදා.

31 රාජා රාජසුතං **තිස්සං** දීඝවාපිම්හි වාසයි
ආරක්ඛිතුං ජනපදං සම්පන්නබලවාහනං.

32 කුමාරො ගාමණී කාලෙ සම්පස්සන්තො බලං සකං
''යුජ්ඣිස්සං දමිළෙහී''ති පිතුරඤ්ඤො කථාපයී.

33 රාජා තං අනුරක්ඛන්තො ''ඔරගඞ්ගං අලං'' ඉති
වාරෙසි; යාව තතියං සො තථෙව කථාපයී.

34 ''පිතා මෙ පුරිසො හොන්තො නෙ'වං වක්ඛති, තෙනි'දං
පිළන්ධතූ''ති පෙසෙසි ඉත්ථාලඞ්කාර මස්ස සො.

35 රාජා'හ තස්ස කුජ්ඣිත්වා ''කරොථ හෙමසඞ්ඛලිං
තාය තං බන්ධයිස්සාමී, නාඤ්ඤථා රක්ඛියො හි සො.''

36 පලායිත්වාන මලයං කුජ්ඣිත්වා පිතුනො අගා;
දුට්ඨත්තා යෙව පිතරි ආහු තං ''දුට්ඨගාමණී.''

මහාවංස

ව ච න මා ලා ව

සිංහල-ඉංග්‍රීසි තේරුම් සහිතයි

සංකේතයෝ:-

පු. පුල්ලිංග.	ක්‍රි. වි. ක්‍රියා විශෙෂණ
ඉ. ඉත්ථිලිංග.	පූ. ක්‍රි. පූර්වක්‍රියා
න. නපුංසක ලිංග.	3. තුන්ලිඟු ඇති (විශෙෂණපදදිය)

ත්වා-යන්නෙන් අවසන්වන පද පූර්වක්‍රියා බව පහසුවෙන් වැටහෙන බැවින් ඒ තැන්හි සංකේත නොයොදනු ලැබේ. ක්‍රියාපදවලටත් සංකේතයක් නැත.

අකතඤ්ඤූ, 3. කළගුණ නොදත්. Ungrateful.
අකත්වා = නොකොට. Without doing
අකරොන්තො, 3. නොකරන; නොකරමින්. Not doing.
අකංසු = කළහ. They did.
අකාරයි = කරවිය. He made someone do it.
අකාරුණික, 3. කරුණා නැති. Merciless; wicked.
අකාල, පු. අයොග්‍යකාලය; අවාරය. Inappropriate time; out of season.
අකුටිල, 3. ඇදනැති; අවංක. Straight; honest.
අක්කන්ත, 3. පෑගූ; මැඩගත්. Trodden; subdued
අක්කමි = පෑගුවේය. (He) stepped or trod on.
අක්කමිත්වා = පාගා. Having trodden.
අක්ඛරසමය, පු. අකුරු ශාස්ත්‍රය. Science of reading and writing
අක්ඛි, න. ඇස. Eye.
අඛිල, 3. සියලු. All.
අගත, 3. නොගිය. Not gone.
අගන්ත්වා = නොගොස්. Having not gone.
අගහෙත්වා = නොගෙන. Without taking.
අගා = ගියේය. He went.
අග්ග, 3. ශ්‍රෙෂ්ඨවූ. Supreme. න. අග. The tip; the top.
අග්ගපුරිස, පු. ශ්‍රෙෂ්ඨපුරුෂයා. Superior person.
අග්ගඵල, න. රහත්පලය. The supreme fruit of arhatship.

අග්ගමහෙසී, ඉ. අග මෙහෙසිය. The queen-consort.
අග්ගසාඛා, ඉ. මුදුන් අත්ත. The highest branch.
අග්ගසෙට්ඨි, පු. ප්‍රධාන සිටුතෙම. The chief treasurer.
අග්ගහෙසි = ගත්තේය. He took.
අග්ගි, පු. ගින්න. Fire.
අග්ඝනික, 3. වටිනාකම ඇති. Having the value of.
අඞ්ක, පු. ඇකය; උකුල; ඉලක්කම. The lap; a numerical figure.
අඞ්ගාර, පු. අඟුරු. Charcoal.
අඞ්ගුල, න. අඟල. An inch
අඞ්ගුලිමුද්දිකා, ඉ. ඇඟිලි මුද්ද. Finger-ring.
අචිත්තභාව, පු. සිත් නැතිබව. State of being insensible.
අචිරපබ්බජිත, 3. ළඟදී පැවිදිවූ. Recently ordained.
අච්චය, ඉ. ඉක්මීම. Passing away.
අච්චයෙන, ඇවෑමෙන්. After the lapse of.
අච්ඡ = සිටුව, නවතුව. Stay (here).
අච්ඡරාසද්ද, පු. අසුර ගැසීමේ හඬ. The sound of clapping hands.
අච්ඡරිය, න. ආශ්චර්යය. Marvel; wonder.
අච්ඡරියපුරිස, පු. ආශ්චර්යවත් මිනිසා. Marvellous person.
අච්ඡාදෙත්වා = ඇඳගෙන. Having donned with.
අච්ඡි = සිටියේය. He stood.
අජපාලක, පු. එළු එඬේරා. Goat-herd.
අජලණ්ඩිකා, ඉ. එළු බෙටි. Goats' dung.
අජා, ඉ. එළු දෙන. She goat.
අජානන්ත, 3. නොදන්නාවූ. Not knowing.
අජානාපෙත්වා = නොදන්වා. Without informing.
අජානිත්වා = නොදැන. Unaware of.
අජිතරට්ඨ, න. අජිත රට. The country of Ajita.
අජිනප්පවෙණි, ඉ. අඳුන් දිවිසම. Garment made of cheetah's hide.
අජීවක, පු. ජීවත් නොවන්නා. One who is not living.
අජ්ඣොකිරති = මත්තෙහි විසුරුවයි. Scatters over.
අජ්ඣොත්ථරිත්වා = මැඩගෙන. Having overpowered or submerged.
අඤ්ජලි, ඉ. අත් එක්කොට වැඳීම. To fold hands in salutation.
අඤ්ජාපෙසි = ඇස්වල ගැවීය. Caused to anoint one's eyes.
අඤ්ජාහි = ඇසේ ගාව. Anoint your eyes.
අඤ්ඤතර, 3. එක්තරා. Certain.
අඤ්ඤත්ථ, නි. අන්තැනක. In another place.

අඤ්ඤථා, නි. අන් ආකාරයකින්. In another way.

අඤ්ඤමඤ්ඤ, 3. ඔවුනොවුන් සම්බන්ධ. Mutual.

අඤ්ඤවිහිතතා, ඉ. අන් වැඩක සිත යෙදීම. The fact of being occupied with something else.

අඤ්ඤාසි = දැනගත්තේය. He knew or understood.

අටවිමුඛ, න. වනයට ඇතුල්වන තැන. Outskirts of a forest.

අට්ට, න. නඩුව. Lawsuit.

අට්ඨසමාපත්තිලාභී, පු. සමාපත්තිඅට ලැබූ අය. One who has attained the eight trances.

අට්ඨහත්ථ,3. අටරියන් දිගැති. Measuring eight cubits.

අට්ඨාසි = සිටියේය. He stood.

අට්ඨිමත්තාවසෙස, 3. ඇට පමණක් ඉතිරිවූ. Having only the skeleton [left-

අට්ඨිමිඤ්ජා, ඉ. ඇටමිදුලු. Marrow of the bones.

අට්ඨුත්තරසත, න. එකසියඅට. One hundred and eight.

අඩ්ඪතෙය්‍ය, පු. දෙකහමාර. Two and a half.

අඩ්ඪරත්තිසමය, පු. මධ්‍යම රාත්‍රිය. Midnight.

අඩ්ඪොචිතක 3. භාගයක් නෙලාගත්. From which a half has been [plucked.

අණ්ඩක, න. බිත්තරය. An egg.

අතික්කන්ත, 3. ඉක්මගිය. Passed over; gone beyond.

අතික්කම, පු. ඉකුත්වීම. Going over; passing.

අතික්කමිත්වා = ඉකුත්කොට. Having passed over.

අතිගාළ්හ, 3. ඉතා දැඩි. Very tight; intensive.

අතිදිවා, නි. ඉතා දවල්. Late in the day.

අතිපණ්ඩිත, 3. පණ්ඩිතබව ඉක්මවාසිටි. Too clever.

අතිභගිනි, ඉ. උසස් සොහොයුරිය. Noble sister.

අතිමජ්ඣත්ත, 3. ඉතා මැදහත්. Much indifferent.

අතිමුඛර, 3. ඉතා දෙඩමලු. Very talkative.

අතිලුද්ධ, 3. ඉතා ලෝභී. Miserly; stringent.

අතිසාර, පු. අතිසාර රෝගය. Dysentery.

අතීත, 3. ඉකුත්වූ. Gone beyond. පු. අතීතකාලය. The past.

අතිව, නි. ඉතාමත්. Very much.

අත්ත, පු. තමා; ආත්මය. Oneself; the soul.
අත්තභාව, පු. ශරීරය. The body; Personality.
අත්තමන, 3. සතුටු සිතැති. Delighted.
අත්ථ, පු. ප්‍රයෝජනය; තේරුම. Use; welfare; meaning.
අත්ථගමන, න. අස්තයට යාම. Setting down; extinction.
අත්ථරණ, න. අතුරන වස්ත්‍රාදිය. A covering.
අත්ථරිත්වා = අතුරා; එළා. Having spread over.
අත්ථාය = පිණිස. For; for the sake of.
අත්ථික, 3. ඕනෑකම ඇත්තා. Desirous of.
අත්ථිභාව, පු. ඇතිබව. The fact of being present.
අදත්ථ, දුන්නේය; දුන්නෙව්. He gave; you gave.
අදදමාන, 3. නොදෙන. Not giving.
අදාතුකාම, 3. නොදෙනු කැමති. 3. Not willing to give.
අදාසි = දුන්නේය. He gave.
අදිට්ඨපුබ්බ, 3. දැකලා නැති. Not seen before.
අදින්නපුබ්බ, 3. පෙර කිසිවක් නුදුන්. One who has not given [something before.
අදිස්සමාන, 3. නොපෙනෙන. Invisible.
අදූභක, 3. ද්‍රෝහි නොවූ. Not treacherous.
අදෙස, පු. මෛත්‍රිය. Benevolence.
අද්දස = දුටුවේය. He saw.
අඩ්ඪදඩ්ඪාම, 3. අඩක් දැවුණු. Half-burnt.
අද්ධානමග්ග, පු. දීර්ඝමාර්ගය. A long path.
අධනපාලි, ඉ. ධනපාලනය නොකරන්නී. A woman who is not guarding wealth.
අධිගච්ඡති = ලබයි; අවබොධ කරයි. (He) attains or understands.
අධිගත, 3. අවබොධ කළ. Attained or understood.
අධිට්ඨාය, පු. ක්‍රි. අධිෂ්ඨාන කොට. Having fixed one's attention.
අධිසිත, 3. අධිගෘහීත. Haunted by.
අධිප්පාය, පු. අදහස. Intention.
අධිවත්ථ, 3. අධිගෘහීත. Haunted by.
අධිවාසෙතුං, නි. ඉවසන්ට. To endure.

අධිවාසෙන්ත, 3. ඉවසන; ඉවසමින්. Enduring; forbearing.
අධීයන්ත, 3. හදරන; හදරමින්. Studying.
අධුනා, නි. දැන්; අලුතෙන්. Now; recently.
අධො, නි. යට. Below.
අධොමුඛ, 3. යටිකුරු; පහත බලාගත්. Face downwards.
අනත්ථ, පු. අවැඩ. Harm.
අනන්තර, 3. අතර නැති; ඉතා ළංවූ. Next; immediately following.
අනන්තරං, ක්‍රි. වි. ඊළඟට. After that.
අනපෙඛ, 3. බලාපොරොත්තු නැති. Without expectance.
අනප්පක, 3. බොහෝවූ. Many; not few.
අනභිරත, 3. නොඇළුණු. Not taking delight in.
අනාගත, 3. නොපැමිණි; පු. මතුකාලය. 3. Not come yet; *m.* the future.
අනාගාමිඵල, න. අනාගාමිඵලය. The third Fruit.
අනාදියිත්වා = නොගෙන. Having not taken.
අනාපුච්ඡා, පු. ක්‍රි. නොවිචාරා. Without asking.
අනිවත්තනභාව, පු. නොනවත්නා බව. The fact that one will not [stop.
අනිවත්තිත්වා = නොනැවතී. Without stopping.
අනුක්කම, පු. පිළිවෙළ. Succession; order.
අනුගච්ඡති = අනුව යයි. Follows.
අනුගම්මමාන, 3. අනුව යනුලබන. Being followed by.
අනුච්ඡිට්ඨ, 3. ඉඳුල් නොකළ. Untouched (food.)
අනුතප්පති = පසුතැවේ. Repents.
අනුපුබ්බෙන, ක්‍රි. වි. පිළිවෙළින්. Gradually.
අනුබන්ධති = ලුහුබඳී. Chases after; pursues.
අනුභවමාන, 3. අනුභව කරන-කරමින්. Enjoying; undergoing.
අනුභූත, 3. විඳිනලද. Undergone; enjoyed.
අනුභොති = විඳියි; අනුභව කරයි. Enjoys; undergoes.
අනුවිලොකෙත්වා = පිළිවෙළින් බලා. Having surveyed.
අනුසාර, පු. අනුවයාම. Going after.
අනුසොචන්ත, 3. ශෝකකරන. Bewailing.
අනෙක, 3. නොයෙක්. Various.
අනෙකප්පකාර, 3. නොයෙක් ආකාර ඇති. Manifold.
අනෙකසත, 3. නොයෙක් සියගණන්. Many hundreds of.
අනොතත්තදහ, පු. න. අනොතත්තවිල. Lake Anotatta in the Himalaya region.

අනොකාස, 3. අවකාශ නැති. Having no space or time.
අනොම, 3. පහත් නොවූ. Not inferior.
අන්ත, පු. කෙළවර. The end. න. බඩවැල. Intestine.
අන්තමසො, නි. යටත් පිරිසෙයින්. At least.
අන්තර, න. අතර; වෙනස, Difference; the space between.
අන්තකිරියා. ඉ. කෙළවර කිරීම, Ending.
අන්තරඝර, න. ඇතුල්ගෙය. Inner house.
අන්තරධායි = අන්තර්ධානවිය, It disappeared.
අන්තරවීථි, ඉ. වීථිය ඇතුළ. On the street.
අන්තරා, නි. අතරෙහි. In between.
අන්තරාපණ, පු. කඩය ඇතුළ. The market.
අන්තලික්ඛ, න. අහස. Sky.
අන්තෙවාසික, පු. අතවැසියා Pupil; attendant.
අන්තොඋම්මාර, න. එළිපත්තෙන් ඇතුළ. Inside the threshold.
අන්තොගබ්භ, න. ඇතුල් කාමරය; කුස ඇතුළ. Inner room or [womb.
අන්තොනගර, න. ඇතුල් නුවර. Inner city.
අන්තොසාණියං = තිරය ඇතුළේ. Inside a curtain.
අන්ධ, 3, ඇස් දෙක නැති. Blind.
අන්ධබාල, 3. අඥාන. Foolish.
අන්න, න. බත; ආහාරය. Food; boiled rice.
අන්වාය, පු. ක්‍රි. පැමිණ. Having come to.
අපකඩ්ඪි = ඉවතට ඇද්දේය. He dragged away.
අපනෙත්වා = ඉවත්කොට. Having removed.
අපන්ථක, පු. මගී නොවන්නා. One who is not a traveller.
අපර, 3. පසු; අන්‍ය, Other; later.
අපරභාගෙ = පසුකලක. Afterwards.
අපලොකෙති = විචාරයි. Obtains permission; asks.
අපලොකෙතුකාම, 3. විචාරනු කැමති; හැරීබලනු කැමති. Being desirous of asking or looking back.
අපස්සන්ත, 3. නොදකිමින්; නොදකින. Not seeing.
අප්ප, 3. ස්වල්පවූ; ටිකවූ. Few.
අප්පභක්ඛ, 3. අඩුකෑම ඇති. Eating a little.
අප්පමත්තක, 3. ටික ප්‍රමාණයක් ඇති. Slight; insignificant.
අප්පමාණ, 3. ප්‍රමාණ රහිතවූ. Unlimited; measureless.
අප්පොදක, 3. ටික ජලය ඇති. Having little water.
අඵාසුක, න. රෝගය; අපහසුව. Illness; difficulty.

අබ්භඤ්ජිත්වා = තෙල්ගා උලා. Having smeared with.
අබ්භන්තර, න. ඇතුළ. Interior.
අබ්භන්තරිම, 3. ඉතා ඇතුළෙහි වූ. Innermost.
අබ්භුග්ගන්ත්වා = උඩනැගී; පැනනැගී. Having risen up.
අබ්භුන්නාමිත්වා = උඩට නැමී. Being bent upwards.
අභවිස්ස = වෙන්ට තිබුණි. It would have happened.
අභාව, පු. නොවීම; නැති බව. Absence; non becoming.
අභාසි = කීයේය. He said.
අභික්කන්ත, න. ඉදිරියට යාම. Going forward.
අභිනික්ඛමණ, න. ගිහිගෙයින් නික්මයාම. Renunciation.
අභිපීළිත, 3. අතිශයෙන් පෙළුණු. Oppressed by.
අභිප්පකිණ්ණ, 3. විසුරුවනලද. Strewn with.
අභිප්පකිරති = සම්පූර්ණයෙන් විසුරුවයි. Strews completely.
අභිමුඛ, න. ඉදිරිය. 3. හමු වූ. The front. 3. Face to face with.
අභිමුඛීභාව, පු. හමුබව. Presence.
අභිරමාපෙන්ති, ඉ. ඇලීම කරවන්නී. A woman who causes one [enjoy.
අභිරුචිත, 3. කැමතිවූ. Wished for; agreeable.
අභිරුහි = නැංගේය. He ascended.
අභිරුහිත්වා = නැගී. Having ascended.
අභිරූප, 3. මනාරූ ඇති. Handsome.
අභිවඩ්ඪන්ත, 3. වැඩෙන. Growing; increasing.
අභිසෙක, පු. ඉසීම: රාජ්‍යාභිෂෙකය. Sprinkling; consecration of [a king.
අභිහරි = සමීපයට ගෙනාවේය. He brought near.
අභෙසජ්ජ, න. බෙහෙත් නොවන දෙය. That which is not a [medicine.
අමච්ච, පු. ඇමතියා. A minister.
අමත, න. නිවන; අමෘතය. The deathless state; ambrosia.
අමනාප, 3. ප්‍රිය නොවූ. Not agreeable.
අමනුස්ස, පු. අමනුෂ්‍යයා. A ghost.
අමොචනං, ක්‍රි. වි. නොමිදිය හැකිසේ. Very tightly.
අම්බ, පු. අඹගස. න. අඹගෙඩිය, Mango tree; mango fruit.
අම්බවන, න. අඹ උයන. Mango-grove.
අම්බිල, 3. ඇඹුල්රසැති. න. ඇඹුල. 3. Sour; *nt.* an acid.
අම්භො, නි. එම්බා. Hey; I say.
අම්මණ, න. අමුණ. A measure of grain, which is about five bushels.
අම්මණමත්ත, 3. අමුණක් පමණ. Measuring about an ammana.

අම්මා, ඉ. මව; දුවණියෝ. The mother; in addressing it is often used for a daughter.
අම්හ = වෙමු. We are.
අයුත්ත, 3. අයොග්‍ය. න. අයුත්ත. Inappropriate; *nt.* injustice.
අය්‍ය, පු. ස්වාමියා. Lord; master.
අය්‍යපුත්ත, පු. ස්වාමිදරුවා, Master's son.
අය්‍යා, ඉ. ආර්‍ය්‍යාව; ස්වාමිනිය. The mistress.
අරඤ්ඤායතන, න. වන පෙදෙස. Forest region.
අරහති = සුදුසුවේ. He deserves.
අරහත්ත, න. රහත් බව. Final emancipation.
අරහත්තමග්ග, පු. රහත් මග. The path to emancipation.
අරහන්ත, පු. රහත්නම. One who is emancipated.
අරුණ, පු. අරුණාලෝකය. The dawn.
අරුණුග්ගමන, න. අරුණ නැගීම. Appearance of the dawn.
අරූපභව, පු. රූපයක් නැති ලෝකය. Formless existence.
අරේ, නි. අඩෝ; බොල. Hey rascal.
අරොග, 3. රෝගනැති. Healthy.
අලක්ඛික, 3. පින්නැති. Unlucky.
අලඞ්කතපටියත්ත, 3. සරසා පිළියෙළකළ. Adorned and decorated.
අලංකරිත්වා = අලංකාරකොට. Having decorated.
අලංකාර, පු. සැරසීම; පලඳනාව. Decoration; an ornament.
අලත්ථ = ලැබුවේය. He got.
අලභමාන, 3. නොලබමින්. Not receiving.
අලභිත්වා = නොලැබ. Having not received.
අලසභාව, පු. කම්මැලිබව. Idleness.
අලං, නි. පමණි; කම්නැත. Enough.
අලාත, න. ගිනිපෙනෙල්ල. Fire-brand.
අල්ල, 3. තෙත්වූ. Moist; wet.
අල්ලීනභාව, පු. ඇලුණු බව. The fact of being stuck.
අල්ලීයි = ඇලුණේය. It stuck.
අවච = කීවේය. He told.
අවජාත, 3. නියම ජාතකයක් නැති. Illegitimate.
අවත්ථට 3. වසාගෙන සිටි. Covered over.
අවත්ථරි = පැතිර වසා සිටියේය. It covered over.

අවත්වා = නොකියා. Without saying.
අවදි = කීවේය. He said.
අවමංගල, 3. ශුභනොවූ. Inauspicious.
අවලක්ඛණ, 3. අශුභ ලකුණු ඇති. Ugly; having unlucky signs.
අවසිඨ, 3. ඉතිරි වූ. Remained; left over.
අවස්සය, පු. පිහිට. Support.
අවස්සං, ක්‍රි. වි. ඒකාන්තයෙන්. Inevitably.
අවික්කීත, 3. නොවිකුණූ. Which is not sold.
අවිගත, 3. පහනොවූ. Not devoid of.
අවිජ්ජමානඨාන, න. නැති තැන. A Place where something is. [absent.
අවිසහන්ත, 3. නොහැකි වෙමින්. Being unable.
අවේලා, ඉ. අකාලය. Inappropriate time.
අසක්කුණෙය්‍ය, 3. නොහැකිවූ. Impossible.
අසක්කොන්ත, 3. නොහැකිවෙමින්. Not being able.
අසක්ඛි = හැකිවිය. Was able.
අසනි, ඉ. හෙනය. Thunderbolt.
අසද්ධම්ම, පු. දුශ්චරිතය. Misconduct.
අසති = නැතිකල්හි. When there is not.
අසන්ත, 3. නැති. පු. අසත්පුරුෂයා. Non-existing; *m.* the wicked.
අසප්පුරිස, පු. අසත්පුරුෂයා. Wicked person.
අසමෙක්ඛකාරී, පු. නොවිමසා ක්‍රියා කරන්නා. Hasty person.
අසම්භීත, 3. බිය නොවූ. Not afraid.
අසල්ලක්ඛෙත්වා = නොසලකා. Not heeding about.
අසාධුක, පු. අසත්පුරුෂයා. The wicked. 3. අයහපත්. Bad.
අසි = වෙහි. Thou art.
අසිධාරා, ඉ. කඩු මුවහත. The blade of a sword.
අසිප්ප, 3. ශිල්ප නැත්තා. One who has not learnt some art.
අසිලක්ඛණපාඨක, පු. කඩුවල හොඳ නරක කියන්නා. An expert in sword-designs.
අසීතිකොටිවිභව, 3. අසූකෝටියක් ධනය ඇති. Possessing eighty. [crores of wealth.
අසුක, 3. අසවල්. Such and such.
අසුචි, 3. අපවිත්‍ර වූ. න. 3. Unclean; අපවිත්‍ර දෙය. excrement.
අසුභ, 3. ශුභ නොවූ. Inauspicious.
අස්සපිඨි, ඉ. අසුගේ පිට. Horse-back.
අස්සම, පු. ආශ්‍රමය; පන්සල. Hermitage.
අස්සරථ, පු. අස්රිය. Horse-carriage.

අස්සාමිකභාව, පු. ස්වාමියකු නැතිබව. The fact of being unposs-
අස්සාසෙත්වා = සනසා; අස්වසා. Having consoled. [essed.
අහත, 3. අලුත්; කිලිටි නොවූ. New; not spoiled.
අහු = විය. It was.
අහෙසුං = වූහ. They were.
අංසකූට, න. උරහිස. The shoulder.
ආකඩ්ඪන්ත, 3. අදිමින්. Dragging.
ආකඩ්ඪිත්වා = ඇදලා. Having dragged.
ආකිරිත්වා = විසුරුවා; හලා; වත්කොට. Having poured down or
ආගච්ඡන්ත, 3. එන; එමින්. Coming. [strewn.
ආගඤ්ඡි = ආවේය. He came.
ආගතභාව, පු. ආ බව. The fact of having come.
ආගතමග්ගාභිමුඛං, ක්‍රි. වි. ආ මගට අභිමුඛ කොට. Towards the
ආගන්තුං, නි. එන්ට. To come. [path that one has come.
ආගමනමග්ග, පු. එනමග. The path to come.
අගම්ම, පූ. ක්‍රි. අවුත්. Having come.
ආචරිය, පු. ගුරුවරයා. Teacher.
ආචික්ඛන්ත, 3. කියන; කියමින්. Informing; saying.
ආචික්ඛි = කීයේය. He informed or said.
ආණත්ත, 3. අණකළ; අණලැබූ. Being ordered.
ආණාපිය, ආණාපෙත්වා, පූ. ක්‍රි. අණකොට; ගෙන්වා. Having
ආණාපෙසි = අණකෙළේය. He ordered. [ordered or sent for.
ආදය, පූ. ක්‍රි. ගෙන. Having taken.
ආදිත්ත, 3. දැල්වුණු. Ablaze.
ආදිතො පට්ඨාය = මුල පටන්. From the beginning.
ආදීපිත = දැල්වුණු. Ablaze.
ආනන්ද, පු. සතුට. Joy. පුද්ගල නාමයක්. A personal name.
ආනයිම්හ = ගෙනාවෙමු. We brought.
අනුභාව, පු. ආනුභාවය; බලය. Power; influence.
ආනෙත්වා = ගෙනවුත්. Having brought.
ආනෙති = ගෙනඑයි. He brings.
ආපජ්ජති = පැමිණේ. (වරද ආදියට.) Gets into.
අපණද්වාර, න. කඩයේ දොරටුව. Entrance of a market.
ආපානමණ්ඩල, න. මත්පැන් බීම සඳහා පිළියෙළ කළතැන.
ආභත, 3. ගෙනෙනලද. Brought by. [Banqueting hall.
ආභරණ, න. ආභරණය. An ornament.

ආමකසුසාන, න. අමුසොහොන. Charnel grove, where corpses are thrown to be eaten by wild animals.
ආමන්තෙත්වා = අමතා; කථා කොට. Having addressed.
ආමන්තෙසි = ආමන්ත්‍රණය කෙළේය. He addressed.
ආයකම්මික, පු. අයබදු එක්කරන්නා. Collector of income.
ආයස, 3. යකඩින් කළ. Made of iron.
ආයස්මන්තු, 3. ආයුෂ්මත්. Venerable.
ආයත, 3. දික්වූ. Long.
ආයාම = යමු. Let us go.
ආයුත්තක, පු. අනිකකු වෙනුවෙන් ක්‍රියා කරන්නා. An agent.
ආරක්ඛක, පු. රකින්නා. A guard.
ආරක්ඛා, ඉ. ආරක්‍ෂාව. Protection.
ආරක්ඛිතුං, නි. රකින්ට. To protect.
ආරඤ්ඤක, වනයෙහි වසන. Living in a forest.
ආරද්ධ, 3. පටන්ගත්. Begun.
ආරබ්භ, පූ. ක්‍රි. අරබයා; අරමුණුකොට. On account of.
ආරභි = පටන් ගත්තේය. He began.
ආරා, නි. දුරින්. From afar; away from.
ආරුය්හ, පූ. ක්‍රි. නැගී. Having ascended.
ආරුළ්හ, 3. නැගුණු. Ascended; mounted.
ආරොචාපෙත්වා, සැලකරවා. Having caused to inform.
ආරෝචෙසි = සැලකරවිය. He informed.
ආරෝදන, න. හැඬීම. Lamentation.
ආරෝපිත, 3. නංවනලද. Raised up; loaded with.
ආරෝපෙසි = නැංවිය. He raised up or put on.
ආලිම්පෙති = ගිනි දල්වයි; ආලේප කරයි. Sets with fire; smears [with.
ආලින්ද, පු. බරාදය. A verandah.
ආලොකිත, න. ඉදිරිය බැලීම. Looking forward.
ආලොලෙන්ත, 3. කළඹමින්. Stirring.
ආවජ්ජිත්වා = කල්පනාව මෙහෙයවා. Having reflected upon.
ආවත්තමාන, 3. කැරකෙමින් හෝ පෙරළෙමින්. Turning or rolling [round.
ආවාප, පු. පෝරණුය. Oven.
ආවාහ. පු. ස්ත්‍රියක් පාවාගැනීම. Taking in marriage.
ආවුධහත්ථ, 3. ආයුධ ගත් අත් ඇති. With weapons in hand.
ආවුසො, නි. සොහොයුර; මිත්‍රය. Friend; brother. (A From of [polite address).
ආසනසාලා, ඉ. අසුන්හල. A hall to sit in.

ආසන්න, 3. ළංවූ. Near; න. ළඟ තැන. neighbourhood.
ආසභී වාචා, ඉ. නිර්භය වචනය. Imposing utterance.
ආසාළ්හිනක්ඛත්ත, න. ඇසළමාසේ නැකත හෝ උත්සවය.
A festival connected with Asàlha constellation.
ආසාළ්හිපුණ්ණමා, ඉ. ඇසළපුණුපෝය. The full-moon day of Esala.
ආහච්ච, පූ. ක්‍රි. හැපී; වැදී. Having touched or hinted.
ආහට, 3. ගෙනෙනලද. Brought by.
ආහරණ, න. ගෙන ඒම. Bringing.
ආහරති = ගෙන එයි. He brings.
ආහරාපෙති = ගෙන්වයි. Makes to bring.
ආහු = කීහ. They said.
ආළාහන, න. සොහොන. Cemetery.
ආළාහනකිච්ච, න. ආදහනකෘත්‍යය. Cremation.
ආළාහනට්ඨාන, න. ආදහනය කරනතැන. The place of cremation.
ඉක්ඛණිකා, ඉ. නිමිති කියන්නී. Female fortune-teller.
ඉංඝ, නි. මෙහෙ බලව. Look here.
ඉච්ඡිත, 3. කැමති වූ. Desired; longed for.
ඉණ, න. ණය.. Debt.
ඉතොචිතො, නි. ඔබිනොබ; එහාමෙහා. Here and there.
ඉත්ථාලංකාර, පු. ස්ත්‍රී ආභරණ. Ornaments of a woman.
ඉන්ද්‍රිය, න. ඇස් කන් ආදිය. Organs of senses.
ඉරියාපථ, පු. යාම් ඊම් ආදි පැවැත්ම. Movements of the body.
ඉසිපබ්බජ්ජා, ඉ. තාපස පැවිද්ද. Renunciation as a hermit.
ඉස්සර, පු. අධිපතියා. Lord.
උක්කා, ඉ. ගිනිහුල; පන්දම. A torch.
උක්කාරභූමි, ඉ. කසල දමන තැන. Dung-hill
උක්ඛිපති = ඔසවයි. Raises up.
උක්ඛිපන්තා, 3. ඔසවමින්. Raising up.
උග්ගඤ්ඡි = උඩනැංගේය. It rose up.
උග්ඝොසෙසි = මහත් ඝෝෂා පැවැත්විය. He shouted.
උච්ඡිට්ඨ, 3. ඉඳුල් කළ. Left over (food)
උච්ඡිට්ඨක, න. ඉඳුල් කළ දෙය. Remains of food.
උජුජාතික, 3. Straight forward.
උජ්ජාලෙතුං, නි. දල්වන්ට. To kindle.
උට්ඨහති = නැගිටියි, නගියි. Rises up; gets up.
උට්ඨානක, 3. උපදින; සාදන. Producing; made in.
උට්ඨාපෙති = නැගිටුවයි; ඔසවයි; උපදවයි. Raises; produces.

උට්ඨිත, 3. නැඟී සිටි; හටගත්. Risen up or produced.
උණ්හ, පු. උණුසුම. Heat. 3. උණුසුම්. Hot.
උණ්හොදක, න. උණුදිය. Hot water.
උතු, ඉ. න. සෘතුව. Season; climate.
උත්තමපුග්ගල, පු. ශ්‍රෙෂ්ඨපුද්ගලයා. Eminent person.
උත්තරසීසක, 3. උතුරට හිස දමූ. With head towards the north.
උත්තරා, ඉ. උතුරු දිශාව. The north.
උත්තරාසඞ්ග, පු. උතුරුසළුව. Upper robe.
උත්තරාසාළ්හනක්ඛත්ත, න. උතුරුසළ නැකත. Name of a [constellation.
උත්තරිතර, 3. වඩා උසස්. More supperior.
උත්තරිභඞ්ග, පු. (මත්පැන් බීමේදී කන) බැදපු මස් ආදිය; කට ගැස්ම. Additional bits.
උත්තරිසාටක, පු. උතුරු සළුව. Upper garment.
උත්තානක, 3. උඩුකුරු. Lying on one's back.
උත්තානං, ක්‍රි. වි. උඩුකුරු කොට. Face upwards.
උදකධාරා, ඉ. ජලධාරාව. A torrent of water,
උදකපරියන්ත, 3. දිය කෙළවරකොට ඇති. Having water as its [end.
උදපාදි = උපන්නේය; හටගත්තේය. It arose or originated.
උදාන, න. ප්‍රීතිවාක්‍යය. Emotional utterance.
උදාහරති = ගෙනහැර දක්වයි. He utters or shows as an example.
උදාහු, නි. නොහොත්. Or.
උද්දිස්ස, පු. ක්‍රි. උදෙසා; සඳහා. For; on account of.
උද්දෙසිකභාව, පු. කියයුතුබව. Indication.
උද්ධන, න. උදුන; ලිප. Fire-place.
උද්ධරි = ඉදුරුවේය. He uprooted or gathered.
උද්ධරිත්වා = උදුරා; කඩා එක්කොට. Having collected.
උන්දුර, පු. මීයා A rat.
උන්නාදිත්වා = මහත් නාදකොට. Having roared.
උපකච්ඡන්තර, න. කිසිල්ල අතර. Armpit.
උපකරොති = උපකාර කරයි. Helps.
උපකාර, පු. උපකාරය. Help; support.
උපකාරක, පු. උපකාර කරන්නා. One who supports.
උපගච්ඡෙය්‍ය = එළඹෙන්නේ නම්. If he would approach.
උපගඤ්ඡි = එළඹියේය. Approached.
උපගුහිත්වා = වැළඳගෙන. Having embraced.

උපජීවිතුං, නි. ආශ්‍රය කොට ජීවත්වෙන්ට. To live on.
උපජ්ඣාය, පු. අවවාද දෙන ගුරුවරයා. Preceptor.
උපඤ්ඤත, 3. යහපතැයි දන්නාලද. Accepted as effective.
උපට්ඨපෙත්වා = එළවා; ගෙනැවිත් තබා. Having provided or brought
උපට්ඨහන්ත, 3. උපස්ථාන කරන. Attending on. [near-
උපට්ඨාක, පු. උපස්ථාන කරන්නා. An attendant.
උපට්ඨාන, න. සේවය. Attendance; service.
උපද්දවෙති = උවදුරු කරයි. Infests with.
උපද්දුත, 3. කරදර ලැබූ. Troubled by.
උපධාරෙති = සොයා බලයි. Looks out for.
උපධාරෙන්ත. 3. සොයා බලන. Invstigating.
උපට්ඨාති = උපස්ථාන කෙරේ; වැටහේ. Attends on; understands.
උපට්ඨිත, 3. එළඹ සිටි. Present; come near.
උපපරික්ඛමාන, 3. පරීක්ෂණය කරමින්. Investigating.
උපභොග, 3. පාවිච්චි කළයුතු. Enjoyable.
උපරාජ, පු. යුවරජ. Viceroy.
උපරිමඤ්ච, න. ඇඳඋඩ. Surface of a bed.
උපසංකමති = ළඟට යයි. He approaches.
උපසංකම්ම, පූ. ක්‍රි. ළඟට පැමිණ. Having approached.
උපස්සට්ඨ, 3. පීඩිත වූ. Oppressed by.
උපසිංඝන්ත, 3. සිඹින; සිඹිමින්. Sniffing at.
උපාගමි = එළඹියේය. He arrived.
උපාය, පු. ක්‍රමය; උපක්‍රමය. Means.
උපාසක, පු. ළඟට එන්නා; ශ්‍රාවකයා. A devotee.
උපොසථඞ්ග, න. අටසිල්. The eight precepts.
උප්පජ්ජි = උපන්නේය. It arose; he was born.
උප්පතිත්වා = උඩ නැගී; උඩපැන. Having jumped or risen up.
උප්පන්න, 3. උපන්; හටගත්. Born or arisen.
උප්පන්නමත්ත = උපන් කෙණෙහි. As soon as one has bron.
උප්පන්නසොක, 3. උපන් ශෝක ඇති. Sorrowful.
උප්පාදෙති = උපදවයි. Generates; produces.
උභයනගරවාසී, පු. දෙනුවර වැසි. Living in both cities.
උභො, 3. දෙදෙන. Both.
උම්මත්තිකා, ඉ. උමතු ස්ත්‍රිය. A mad woman.
උම්මාර, පු. එළිපත්ත. Threshold,
උය්‍යානපාල, පු. උයන් ගොව්වා. Gardener.

උය්‍යොජෙසි = යෙදෙව්වේය; පිටත් කෙළේය. He instigated or [sent off.
උරමජ්ඣ, පු. ළයමැද. The centre of the breast.
උසභ, පු. ප්‍රධාන ගවයා. Leading bull.
උස්සහන්ත, 3. උත්සාහ කරන. Endeavouring.
උස්සීසකපස්ස, පු. හිසපැත්ත. The direction where the head is [laid.
උළුඞ්ක, පු. දඬුකැටය. A ladle.
එකඞ්ගණ, 3. එක්මිදුලක් ඇති.; සමවූ. Appearing on the same [level.
එකච්ච, 3. ඇතැම්. Some.
එකච්ඡරමත්ත, 3. එක්මිටක් පමණ. As much as one could hold in a [fist.
එකජ්ඣං කත්වා = එක්තැන්කොට. Having gathered together.
එකතො, නි. එකතුව. Together with.
එකදෙස, පු. එක්කොටසක්. A portion.
එකඵාලිඵුල්ල, 3. හැමතැනම මල් පිපුණු. Full of blossoms.
එකමන්තං, ක්‍රි. පි. එක් පසෙක. Aside-
එකාබද්ධ, 3. එකට බැඳී. Joined together.
එතදහොසි (එතං + අහොසි) = මේ සිත උපණි. It occurred to him.
එති = එයි. He comes.
එත්තක, 3. මෙපමණ. This much.
එත්තාවතා, නි. මෙපමණකින්. By this much.
එත්තො, නි. අරෙහෙන්. By that directon.
එවරූප, 3. මෙබඳු. Such.
එළිකා, ඉ. එළුදෙන. She-goat.
ඔකාස, පු. ඉඩ. Room; space.
ඔකිරති = විසුරුවයි. He scatters.
ඔක්කමමානා, ඉ. බසින්නී. Getting into.
ඔක්කම්ම, බැස: පැමිණ. Having got into.
ඔක්ඛිත්තචක්ඛු 3. යට බැහු ඇස් ඇති. Having one's eyes cast [down.
ඔඩ්ඩිත, 3. එල්වුණු; බැඳුණු. Being bound (in a snare).
ඔතරති = බසී. He descends or goes down.
ඔතාරෙති = බස්වයි. He lowers down.
ඔනමිත්වා = නැමී. Having bent down.
ඔමුක්ක, 3. ගැලවී වැටුණු; ඉවත් කළ. Fallen away; undressed.
ඔරගඞ්ග, න. ගඟෙහන් මෙගොඩ. This side of a river.
ඔරුය්හ, පු. ක්‍රි. බැස. Having got down.
ඔලග්ගෙත්වා = එල්වා. Having hung down.
ඔලම්බෙති = එල්වයි. He suspends.
ඔලම්බන්ත, 3. එල්ලෙමින්. Hanging down.

ඔලොකනකම්ම, න. බැලීම. The act of looking.
ඔලොකයමාන, 3. බලමින්. Looking at.
ඔලොකිත, 3. බැලූ. Looked at.
ඔලොකෙන්ත, ඔලොකයමාන හා සමානයි. Looking at.
ඔවජ්ජමාන, 3. අවවාද ලබන. Being admonished.
ඔහාරෙත්වා = ඉවත්කරවා; (හිස කෙස්) බාවා. Having removed.
ඔහීයි = නොගොස් නැවතුණේය. He remained.
කක්කටක, පු. කකුළුවා. A crab.
කච්චි, නි. කිමෙක්ද? Is it?
කට්ඨ; කට්ඨක, න. ලී, දඬු. Timber.
කඩ්ඪාපෙති = අද්දවයි. Causes to drag.
කඩ්ඪිත්වා = ඇදලා. Having dragged.
කණය, පු. අඩයටිය. A short lance.
කණිට්ඨිකා, ඉ. බාලසොහොයුරී. Younger sister.
කණ්ටකගුම්බ, පු. කටුලැහැබ. A thorny bush.
කණ්ටකරාසි, පු. කටුගොඩ. A heap of bones.
කණ්ඩුලව්හය, 3. කණ්ඩුල නමැති. Named Kandula.
කණ්ණ, න. කණ; කොණ. The ear; the tip.
කතඤ්ඤූ, 3. කළගුණ දන්නා. Grateful.
කතත්තා, නි. කළ බැවින්. Because he has done it.
කතනාසක, 3. කළදේ නසන්නා. Destroyer.
කතභත්තකිච්ච, 3. කෑමකා අවසන් කළ. One who has finished his [meal.
කතර, 3. කවර, කොයි. Which of.
කතවෙදී, 3. කතඤ්ඤූ බලනු. Grateful.
කතිකා, ඉ. පොරොන්දු කථාව. An agreement.
කතිපය, 3. කිහිප; කීප. Several.
කතිපාහ, න. කීපදිනක්. Some days.
කතුපාසන, 3. කළපුරුදු ඇති. Experienced; skilled in archery.
කත්තබ්බ, 3. කටයුතු. න. කටයුත්ත. Fit to be done; duty.
කත්තබ්බයුත්තක, න. කටයුතු දෙය. What should be done.
කත්තරසුප්ප, පු. කුඩාකුල්ල. Small winnowing basket.
කත්තරි, කත්තරිකා, ඉ. කතුර. A pair of scissors.
කත්ථචි, නි. කිසිතැනක. Somewhere.
කථාපයි = කියෙව්වේය. He caused to infrom.
කථිත, 3. කියනලද. Told by.
කථෙති = කියයි. He says.
කදලිපත්ත, න. කෙසෙල් කෝළය. Plantain-leaf.

කනකවිමාන, රන්විමන. Golden palace.
කපාල, න. කබල. A shred; beggar's bowl.
කපාලඛණ්ඩ, පු. කබල් කෑල්ල. A shred,
කප්පක, පු. කපුවා; සරසන්නා. A chamberlain.
කප්පනා, ඉ. අන්දවා සැරසීම. Harnessing
කප්පර, පු. වැලමිට. The elbow.
කප්පරප්පහාර, පු. වැලමිටි පහර. A blow with an elbow.
කප්පාස න. කපු. Cotton.
කප්පියමාන, 3. අන්දවා සරසනුලබන. Being harnessed.
කප්පේති = අන්දවා සරසයි; කපයි. He trims or harnesses.
කප්පේසි = කෙළේය. (ජීවිකං යන්න සමගයි) He made his
කම, පු. ක්‍රමය; පිළිවෙළ. The order; manner. [livelihood.
කම්පමාන, 3. වෙවුලමින්. Trembling.
කම්පි = කම්පා විය. It trembled.
කම්ම, න. වැඩය; කර්මය. Action; job.
කම්මකර, කම්මකාර, පු. කර්මකරුවා. Workman.
කම්මජවාත, පු. (කර්මයෙන් හටගත්) විලි පැහැරීම. Pangs of child-
කම්මාර, පු. ලෝකරුවා. Blacksmith. [birth.
කයිරා = කරන්නේය; කරන්නේ නම්. He should do.
කරණීය, න. කටයුත්ත. Duty; 3 කටයුතු. what ought to be done.
කරීයමාන, 3. කරනුලබන. Being done or made.
කලහ, පු. කෝලාහලය. Quarrel.
කලාප, පු. මිටිය; ඊතලමිටිය. A bundle; a quiver.
කලෙබර, න. ශරීරය. The body.
කල්‍යාණ, 3. යහපත්. Good. න. යහපත. Welfare.
කසන්ත, 3. සීසාමින්. Tilling.
කසිර, න. අපහසුව. Difficulty.
කහං, නි. කොහේ. Where?
කහාපණ, පු. කහවණුව. A coin whose value was about a half-
කංසසත, න. කහවණු සියය. A hundred kahápanas. [crown.
කාකච්ඡමාන, 3. නිදනවිට ගොරවමින්. Snoring.
කාකණිකා, ඉ. තුට්ටුව. A pice; a farthing.
කාණ, 3. එක් ඇසක් නැති. Blind of one eye.
කාණමහාමච්ඡ, පු. මහකණයා. A kind of fish.
කාතබ්බ = කත්තබ්බ බලනු. What should be done.
කාතුකාම, 3. කරනු කැමති. Willing to do.

කාරණාකාරණ, න. යුක්ති-අයුක්ති. Reasoning, good and bad.
කාරාපෙසි = කෙරෙව්වේය. He caused to do or build.
කාරුඤ්ඤ, න. කරුණාව. Compassion.
කාරෙන්තා, 3. කරවන. Causing to do.
කාරෙසි = කාරාපෙසි බලනු.
කාලකණ්ණි, පු. කාලකණ්ණියා. A wretch. න. අශුභය. Bad luck.
කාලකත, 3. මළාවූ. Dead.
කාලඞ්කත්වා = මැරී. Having died.
කාලෙන කාලං, ක්‍රි. වි. කලින් කල. Now and then.
කාසාව, න. කසට පෙවූ වස්ත්‍රය. Yellow robe.
කාසිකවත්ථ, න. කසීරට වස්ත්‍ර. Cloth made in Kasi.
කාසිරට්ඨ, න. කසීරට. Name of the country whose capital was
කිච්ච, න. වැඩේ; කටයුත්ත. Duty; work. [Benares.
කිත්තක, 3. කොපමණ. How much?
කිමත්ථං, ක්‍රි. වි. කුමක් පිණිස. For what purpose?
කිස, 3. කෙට්ටු වූ. Lean.
කිසසරීරතා, ඉ. කෙට්ටු ශරීර ඇතිබව. The fact of having a lean
කිං, නි. කිමෙක්ද? What? [body.
කිංවාදී, කිමක්ඛායී, පු. කුමක් කියන්නෙක් ද? Preaching what?
කිර, නි. ල; ලු; වනාහි. Refers to a report by hear-say.
කිරියා, ඉ. ක්‍රියාව. Action.
කිලඤ්ජ, පු. කලාලපැදුර. A mat (of rushes)
කිලන්තා, 3. වෙහෙසුණු. Tired; weary.
කිලමති = වෙහෙසේ. Becomes weary.
කිලෙස, පු. කිලුට; කෙලෙශය. Impurity; passion.
කීදිස, 3. කෙබඳු. Of what kind? what-like?
කීළනකාල, පු. සෙල්ලම් කාලය. Play-time; boyhood.
කීළන්තා, 3. ක්‍රීඩා කරමින්. Playing.
කීළිතුකාමතා, ඉ. සෙල්ලම් කරනු කැමැත්ත. Desire to play.
කීළිත්වා = ක්‍රීඩා කොට. Having played.
කුක්කුර, පු. බල්ලා. Dog.
කුචෙල, න. කිලිටිවස්ත්‍රය. A dirty cloth.
කුච්ඡි, පු. ඉ. බඩ. The belly or womb. ඇතුළත. The interior.
කුච්ඡිදහ, පු. බඩේ දැවිල්ල. Inflammation in the belly.
කුජ්ඣි = කිපුණේය. Became angry.
කුඤ්ජනාද, පු. ඇතුන්ගේ නාදය. Trumpetting of an elephant.

කුට, න. පු. කළය. Water pot.
කුටුම්බ, න. පවුල. Family.
කුඨරොගාතුර, 3. කුෂ්ඨයෙන් පීඩිත වූ. Afflicted with scabies.
කුණපාදක, 3. මළකුණු කන. Devouring carcases.
කුණපභරිත, 3. අපිරිසිදු දෙයින් පිරුණු. Full of impurities.
කුණී, පු. වක්වූ අත් ඇත්තා. A crooked-handed.
කුණ්ඩල, න. කඩුක්කම. Earring.
කුතො, නි. කොතැනින්. From where?
කුපිත, 3. කිපුණු. Enraged.
කුප්පති = කිපේ. Becomes angry or agitated.
කුමාර, කුමාරක, පු. ළමයා Boy.
කුමාරිකා, කුමාරී, ඉ. ළදැරිය. Girl.
කුමුදනාළ, පු. සුදුමානෙල් දණ්ඩ. The stem of white lily.
කුම්භ, පු. කළය; ඇතාගේ හිසේ ඉදිරි කොටස. A pot; the fore-
කුම්භකාර, පු. වළන් සාදන්නා. A potter. [head of an elephant.
කුල, න. වංශය; පවුල. Family or clan.
කුලගෙහ, න. පවුලේ ගෙය. House belonging to a family.
කුලදෙවතා, ඉ. පවුලේ දෙවියා. The protector deity of a clan.
කුලපරිවට්ට, න. කුලපරම්පරාව. Lineage.
කුලපුත්ත, පු. අවිවාහකයා. Young man (of a good family).
කුලල, පු. උකුස්සා. A hawk.
කුලසන්තක, 3 පවුලට අයිති. Belonging to a family.
කුලවංස, න. කුලපරිවට්ට බලනු. Lineage.
කුලාලචක්ක, න. වලන්සාදන්නාගේ රෝදය. Potter's wheel.
කුලූපග, 3. පවුලක් කරා එන. Frequenting a family,
කුසල, 3. දක්‍ෂවූ. Clever; න. යහපත. good action.
කුසලතා, ඉ. දක්‍ෂබව. Cleverness.
කුසීත, 3. කම්මැලි. Indolent.
කුහිං, නි. කොහේ. Where?
කූටවාණිජ, පු. කපටි වෙළෙන්ද. Dishonest trader.
කූටාගාර, න. මුදුන්ගෙය. Gabled building.
කූපග්ග, න. කුඹගසේ අග. The top of a mast.
කෙසරසීහ, පු. කේසරසිංහයා. A maned lion.
කෙළිමණ්ඩල, න. සෙල්ලම් පිටිය. Play-ground.
කොචි = කිසිවෙක්. Someone.
කොජව, පු. පලස. Carpet.
කොඤ්චසකුණ, පු. කොස්වාලිහිණියා. Heron.

කොටි, ඉ. කෙළවර; කෝටිය. The end: ten million.
කොටෙටත්වා = කොටා; තළා. Having hammered or pounded.
කොඩ්ඩාස, පු. කොටස. A portion.
කොසක, පු. කෝප්පය. Cup.
කොසම්බකසෙට්ඨි, පු. කොසඹෑනුවර සිටුතෙම. The treasurer of [Kosambi.
කොසිනාරක, 3. කුසිනාරාවේවසන. Living in the city of Kusinàrà.
කොසි, ඉ. කඩුකොපුව. Sheath for a sword.
ඛඤ්ජ, පු. කොරා. Lame person.
ඛණ, පු. මොහොත. Moment.
ඛණන, න. සෑරීම. Digging.
ඛණති = සාරයි. He digs.
ඛණිතාති, ඉ. අළවංගුව. Crow-bar.
ඛණ්ඩ, න. කෑල්ල; කොටස. A piece.
ඛණ්ඩාඛණ්ඩං, ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං, ක්‍රි. වි. කඩ කඩ කොට. Crushing to fragments.
ඛත්තිය, පු. ක්‍ෂත්‍රිය වංශිකයා. A person of the warrior caste.
ඛන්ධ, පු. කඳ; රාශිය. The trunk; a heap.
ඛන්ධ්ඨි, න. කඳ ඇටය; පිටකටුව. The backbone.
ඛාණු, පු. කණුව. Post.
ඛාදන, න. කෑම. Eating.
ඛාදනීය, න. කෑ යුතු දෙය; කෑවිලි. fit for eating; hard food.
ඛාදන්ත, ඛාදමාන, 3. කන; කමින්. Eating.
ඛාදපෙසි = කෑව්වේය. He fed.
ඛාදිත, 3. කනලද. Eaten.
ඛාදිතභාව, පු. කෑ බව. The fact that one has eaten.
ඛාදිතුකාම, 3. කනුකැමති. Willing to eat.
ඛායති = වැටහේ. It seems to be.
ඛිත්ත, 3. වීසි කළ; දමා ගැසූ. Thrown out.
ඛිපති = වීසි කරයි; කිඹිසියි. Throws away or sneezes.
ඛිපිත, න. කිඹිසිල්ල. Sneezing 3. ඉවතදැමූ. Thrown away.
ඛිපිතුකාමතා, ඉ. කිඹිසිනු කැමැත්ත. Desire to sneeze.
ඛීණ, 3. ගෙවී ගිය; අවසන්වූ. Exhausted.
ඛීණභාව, පු. ගෙවී ගිය බව. The fact of being exhausted.
ඛුදසම, 3. බඩගින්නට සමානවූ. Equal to hunger.
ඛෙමට්ඨාන, න. භය නැති තැන. A safe place.
ඛෙපෙත්වා = අවසන් කොට. Having spent or exhausted.

ඛෙළ, පු. කෙළ. Saliva.
ඛෙළපිණ්ඩ, පු. කෙළ පිඩ. A lump of saliva.
ඛො, නි. වනාභි. An enclictic particle.
ගඞ්ගා, ඉ. ගඟ. River.
ගඞ්ගාතීර, න. ගංඉවුර. Riverbank.
ගඞ්ගාපාර, න. ගඟෙන් එගොඩ. Further bank of a river.
ගච්ඡ, පු. කුඩා ගස. A plant.
ගච්ඡන්තර, න. ගස් අතර. Among the plants.
ගච්ඡන්තී, ඉ. යන්නී. A woman who is going..
ගඤ්ඡි = ගියේය. He went.
ගණ, පු. සමූහය. A gang or group.
ගණිකා, ඉ. වෙසඟන. Harlot.
ගණ්හන්තො, 3. ගනිමින්. Taking.
ගණ්හිතුකාම, ගනුකැමති. Willing to take or catch.
ගත්ත, න. ශරීරය. The body.
ගන්තබ්බ, 3. යායුතු. Fit to be gone.
ගන්තුකාම, 3. යනුකැමති. Willing to go.
ගන්ධාරරට්ඨ, න. ගන්ධාර රට. Name of a country.
ගන්ධොදක, න. සුවඳ පැන්. Scented water.
ගබ්භ, පු. කාමරය; බඩ; දරු ගැබ. A room; the belly; an embryo.
ගබ්භද්වාර, න. කාමරයේ දොර. The entrance of a room.
ගබ්භවුට්ඨාන, න. දරු ප්‍රසූතිය. Child-birth.
ගබ්භිනී, ඉ. දරුගැබ් ඇත්තී. Pregnant woman.
ගමන, න. යාම. Going; walking.
ගමනකාල, පු. යන කාලය. Time for starting.
ගමනදිවස, පු. යන දවස. The day of departure.
ගමනන්තරාය, පු. ගමනට අනතුර. Obstacle to one's departure.
ගරහති = නින්ද කෙරේ. He reproaches.
ගරුකත, 3. ගරු කරනලද. Revered.
ගරුකරොති, ගරුකරයි. He respects.
ගරුගබ්භා, ඉ. දරුගැබ් ඇත්තී. Pregnant woman.
ගල, පු. බෙල්ල. The neck.
ගහණ, න. ගැනීම, ඇල්ලීම. Taking; catching.
ගහපති, ගහපතික, පු. ගෘහපතියා. House-holder.
ගහපතානී, ඉ. ගෙයි ප්‍රධාන ස්ත්‍රිය. Mistress of a house.
ගහිත, 3. ගන්නාලද. Taken.

ගහෙතුං, නි. ගන්ට. To take.
ගාමක, පු. කුඩා ගම. Small village.
ගාමකාරාම, පු. ගමක පන්සල. Village-monastery.
ගාමණී, පු. ග්‍රාමාධිපතියා. Village-headman.
ගාමදරක, පු. ගම්දරුවා. Youngster of a village.
ගාමද්වාර, න. ගම්දෙර. Entrance to a village.
ගාමවාසී, පු. ගම්වැසියා. A villager.
ගාවී, ඉ. ගවදෙන. Cow.
ගාහාපෙති = ගන්වයි; අල්ලවයි. Causes to take or hold.
ගිලන්ත, 3. ගිලිමින්. Swallowing.
ගිලාන, 3. රෝගාතුරයා. Sick person.
ගිලි = ගිල්ලේය. He swallowed.
ගිහී, පු. ගිහියා. Layman.
ගිහිකාල, පු. ගිහිකාලය. The period when one was a layman.
ගිහිභූත, 3. ගිහි වූ. One who has become a layman.
ගිහිභොග. පු. ගිහි සැපත. Enjoyment of a layman.
ගීත, න. ගීය; ගීකීම. Singing; a song.
ගීවා, ඉ. බෙල්ල. The neck.
ගුණ, පු. ගුණය; දුනුලනුව. Virtue; bowstring.
ගුණකථා, ඉ. ගුණකීම. Praise.
ගුණහීන, 3. ගුණයෙන් අඩු. Devoid of virtue.
ගුත්ති, ඉ. රැකීම. Protection.
ගුම්බ, පු. පඳුර; ලැහැබ. A bush.
ගුම්බන්තර, න. පඳුරු අතර. Among the bushes.
ගුළ, පු. බෝලය; උක්සකුරු. A ball; juggery.
ගොගණ, පු. ගව සමූහය. A herd of cattle.
ගොචර, පු. ආහාරය. සුදුසු තැන; Food; suitable place.
ගොචරභූමි, ඉ. කෑම සොයන තැන. A pasture.
ගොධමහොදධි, පු. ගොළුමුහුද. The southern ocean.
ගොතම, පු. ගෞතමගෝත්‍ර ඇත්තා. A person of Gotama clan.
ගොතමී, ඉ. ගෞතම ගෝත්‍ර ඇත්ති. A woman of Gotama clan.
ගොපාලක, පු. ගොපල්ලා. Cowherd.
ගොරක්ඛා, ඉ. ගවයන් රැකීම. Cow-keeping.
ඝට, පු. න. කළය.. Water-pot.
ඝටීයති = ගළපනු ලැබේ. Being combined or united.

ඝට්ටෙන්තා, 3. හප්පමින්. Knocking against.
ඝනජාත, 3. ඝන වූ. Become thick.
ඝරපටිපාටි, ඉ. ගෙවල් පිහිටි පිළිවෙළ. The order in which houses [are situated.
ඝරාවාස, පු. ගිහිගෙයි විසීම. Household life.
ඝංසන්තා, ඝංසෙන්තො, 3. හප්පමින්; උලමින්. Knocking or rubbing [against.
ඝංසිත්වා = එකට උළා. Having rubbed against.
ඝුඨ, 3. ඝෝෂණය කළ. Shouted; announced.
චක්ක, න. රෝදය. A wheel.
චක්කපාද, පු. රෝදය මුල. Beneath the wheel.
චක්කමග්ග, පු. රෝදය යන මග. Track of a wheel.
චක්කවත්තී, පු. සක්විතිරජ. Universal monarch.
චක්කවත්තිරජ්ජ, න. සක්විති රජකම. Universal kingdom.
චක්කවාළ, න. සක්වළ. A world-circle; the universe.
චක්ඛුදුබ්බල, 3. දුර්වල ඇස් ඇති. With feeble eyes.
චච්චර, න. සතරමංසන්ධිය. Crossing of roads.
චතුප්පද, පු. සිවුපාවා. A quadruped.
චන්දන, න. සඳුන්. Sandal-wood.
චන්දනචුණ්ණ, න. සඳුන් කුඩු. Powder of sandal-wood.
චම්ම, න. සම. The skin.
චරාපෙති = හසුරුවයි. Causes to move; circulates.
චරිතුං, නි. හැසිරෙන්ට. To walk about.
චරිත්වා = හැසිර. Having walked about.
චලන්තා, 3. සෙලවෙන. Moving.
චලි = සෙලවුණේය. It moved.
චසක, පු. බොන භාජනය. A cup.
චාතුම්මහාපථ, පු. මංසතරක් එක්වන තැන. A place where four [roads meet.
චාරිකා, ඉ. ඇවිදීම; ගමන්යාම. Wanderieng; a journey.
චාලෙතුං, නි. සොලවන්ට. To shake.
චාලෙසි = සෙලෙව්වේය. He shook.
චිතක, පු. දරසෑය. Funeral pile.
චින්තානක, 3. සිතන. Contempl:ting.
චින්තයන්තා, චින්තයමාන. 3. සිතමින්. Thinking about.
චින්තිත, 3. සිතූ. න. සිතූ. දෙය. That which is thought.
චිරස්සං, චිරෙන, නි. බොහෝ කලකින්. After a long time.
චීවර, න. සිවුර. Yellow robe.
චීවරන්තර, න. සිවුරු ඇතුළ. Inside the robe.

චීවරවත්ථ, න. සිවුරු රෙදි. Cloth for robes.
චුණ්ණ, න. කුඩු. Powder.
චුණ්ණවිචුණ්ණං, ක්‍රි. වි. සුණුවිසුණුකොට. Crushing to bits.
චුල්ලගෙහාවාසික, පු. කුඩා අතවැසියා. A page.
චුල්ලයානක, න. කුඩා වාහනය. Small vehicle.
චුල්ලුපට්ඨාක, පු. සුලු උපස්ථායකයා. A page boy.
චූළා, ඉ. හිසේ කුඩුම්බිය. Lock of hair on the crest.
චෙතියට්ඨාන, න. පූජ්‍යස්ථානය; චෛත්‍යය ඇතිතැන. Sacred place.
චෙලවිතාන, න. වියන්රෙද්ද. An awning.
චෙලුක්ඛෙප, පු. රෙදි ඔසවා වැනීම. Waving of garments.
චොරකම්ම, න. සොරකම. Robbery.
චොරපපාතපබ්බත, පු. සොරුන් හෙළා මරණ පර්වතය. A rock from which robbers were thrown down.
චොරාරිභය, න. සොර-සතුරන්ගෙන් භය. Danger from robbers and enemies.
ඡඩ්ඩාපෙසි = ඉවත දැම්මවිය. He caused them throw away.
ඡඩ්ඩිත, 3. ඉවත දැමූ. Thrown away.
ඡඩ්ඩෙති = ඉවත දමයි. Throws away.
ඡද්දන්තකුල. න. දත් සයක් ඇති ඇත්වර්ගය. A kind of elephants
ඡවිවණ්ණ, පු. සමේ වර්ණය. Hue of the skin. [having six tusks.
ජාතජිඝච්ඡ, 3, බඩගිනි ඇති. Hungry.
ඡාරිකා, ඉ. අළු. Ash.
ඡිජ්ජියි = සිඳිනුලැබිය. It was severed or cut.
ඡින්නභත්ත, 3. කෑම නැතිව ගිය. Famished.
ඡිද්ද, න. සිදුර. A hole.
ඡිද්දච්ඡායා, ඉ. සිදුරු සහිත සෙවන. A shadow with patches of
ඡින්දන්ත, 3. කපන; කපමින්. Cutting. [light.
ඡේක, 3. දක්ෂවූ. Clever.
ජටා, ඉ. ගෙතුණු හිස කෙස්; අවුල. Matted hair; a tangle.
ජණ්ණුක, පු. දනහිස. The knee.
ජන, පු. ජනයා. People
ජනපද, 3. දනව්ව; පිටිසර රට. A province; countryside.
ජනෙසි = ඉපදෙව්වේය. He produced or generated.
ජලන්ත, 3. දිල්වෙන; බබළන. Shining.
ජලපථකම්මික, පු. ජලමාර්ගයන්හි වැඩකරන්නා. One engaged in
ජහාති = දුරු කරයි. Removes. [harbour work.
ජාතචිත්ත, 3. හටගත් සිතැති. Having the thought.

ජානනක, ජානන්ත, 3. දන්නාවූ. One who knows.
ජානපද, 3. ජනපදයෙහි උපන්. Rural; a rustic.
ජානාපෙත්වා = දන්වා. Having informed.
ජානි, ඉ. හානිය. Loss.
ජායති = උපදී. Takes birth; arises.
ජාල, න. දැල. A net.
ජාලක්ඛික, න. දැලේ ඇසක්. Mesh of a net.
ජාලා, ඉ. ගිනි දැල්ල. Flame.
ජාලෙත්වා = දල්වා. Having kindled.
ජිඝච්ඡා, ඉ. බඩගින්න. Hunger.
ජිඤ්ජුක, පු. ඔලිඳ. Wild liquorice.
ජිනිත, 3. පරදවන ලද. Vanquished.
ජිනිංසු = දිනූහ. They conquered.
ජීරි = දිරා ගියේය. It decayed.
ජීරෙතුං, නි. දිරවන්ට. To digest.
ජීවමාන, 3. ජීවත්වන. Living.
ජීවලොක, පු. සත්වලෝකය. The world.
ජීවිකා, ඉ. ජීවිතය පැවැත්වීම. Livelihood.
ජීවිත, න. ජීවත්වීම. Life.
ජීවිතබ්බ, 3. ජීවත්වියයුතු. Fit to live.
ජීවිතක්ඛය, පු. මරණය. Death.
ජූත, න. සූදුව. Gambling.
ජෙ, නි. දසීන්ට ආමන්ත්‍රණය සඳහා යොදනු ලැබේ. A particle used to address slave-women.
ජෙට්ඨ, ජෙට්ඨක, 3. වැඩිමහලු; වැඩිමහල්ලා. Elder.
ජොතන්ත, 3. බබළන. Shining.
ඣාපෙති = දවයි. He burns.
ඣාපෙත්වා = දවා; පුළුස්සා. Having burnt.
ඣායති = දැවේ. Burns itself.
ඣායමාන, 3. දැවෙන Burning.
ඤාණාවුධ, න. ඥාන නමැති ආවුධය. The weapon of wisdom.
ඤාත, 3. දන්නාලද. Known.
ඤාති, පු. නෑයා. A relation.
ඤාතබ්බ, 3. දතයුතු. What should be known.
ඤාතිඝර, න. නෑගෙය. House of a relative.
ඤාතිජන, පු. නෑ පිරිස. The relatives.
ඤායිත්ථ = ප්‍රකට විය. It was known.

ඨත්වා = සිට. Having stood or stayed.
ඨපාපෙත්වා = තබ්බවා. Having caused to keep.
ඨාති = සිටියි. He stands or waits.
ඨානන්තර, න. තනතුර. An office; a post.
ඨිතභාව, පු. සිටිබව. The fact that one was present.
ඨිතමජ්ඣන්තික, පු. ඉරමුදුන් කාලය. The midday.
ඩය්හති = දැවේ. It burns.
ඩසන්ත, 3. ඩසින; දෂ්ටකරන. Biting.
ඩසාපෙත්වා = දෂ්ටකරවා. Having caused to bite.
ඩසෙ = දෂ්ටකරන්නේය. Would bite.
තක්කම්බිල, න. ඇඹුල්මෝරු. Sour butter milk.
තක්කසිලා, ඉ. තක්සලා නුවර. The city of Taxila.
තක්කෙත්වා = කල්පනා කොට. Having contemplated.
තඛ්ඛණ, පු. ඒ මොහොත. That moment.
තජ්ජිත, 3. තැති ගැන්වූ. Threatened.
තජ්ජෙත්වා, = තර්ජනය කොට. Having threatened.
තට්ටක, න. තැටිය. A tray.
තණ්හා, ඉ. තෘෂ්ණාව; ආශාව. Craving.
තත්තභාව, පු. රත්වූ බව. The fact of being hot.
තත්ථ තත්ථ, නි. ඒ ඒ තැන. Here and there.
තදහෙ = එදවස්හි. On the same day.
තල, න. තට්ටුව; සමතලාව. A flat surface or an upper storey
තසිත, 3. තැතිගත්. Afraid.
තාලවණ්ට, න. අවාන; තල්අත්ත. A fan.
තාළාවචර, පු. තූර්‍යවාදකයා. Musician.
තාවකාලික, 3. ටික කලක් පවත්නා; උකසට ගත්. Temporary o [lent
තාවතිංසභවන, න. තව්තිසා දෙව්ලොව. The heaven of the Thirty-three.
තාවදෙව, නි. එකෙණෙහිම. At the same moment.
තිකිච්ඡති = වෙදකම් කරයි. To treat medically.
තිකිච්ඡාපෙති = වෙදකම් කරවයි. Causes to cure.
තික්ඛත්තුං, ක්‍රි. වි. තුන්වරක්. Thrice.
තිඛිණ, 3. තියුණු; මුවාත ඇති. Sharp.
තිචීවර, න. තුන්සිවුර. The three robes of a monk.
තිට්ඨමාන, 3. සිටින; සිටිමින්. Standing; staying.
තිණකලාප, පු. තණමිටිය. Bundle of grass.
තිණග්ග, න. තණ අග. The tip of a grass.
තිණහාරක, පු. තණකොළ ගෙනයන්නා. Carrier of grass.

තිත්ථසර, පු. න. තොටවිල. Name of a lake in Magama.
තිරච්ඡානගත, පු. තිරිසනා. Beast.
තුච්ඡ, 3. හිස්වූ. Empty.
තුච්ඡහත්ථ, 3. හිස් අත් ඇති. Empty-handed.
තුට්ඨමානස, 3. සතුටු සිතැති. With joyful heart.
තුණ්හී, නි. නිශ්ශබ්දව. Silently.
තුණ්හීභාව, පු. නිශ්ශබ්ද බව. Silence.
තුරිය, න. තූර්‍යභාණ්ඩය. Musical instrument.
තෙත්තිංසඞ්ගුලායත, 3. අඟල් 33 ක් දිගැති. 33 inches long.
තෙන, නි. ඒ නිසා; එහෙයින්. Because of it.
තෙනහි, නි. එසේ නම්. If it is so.
තෙමෙත්වා = තෙමා. Having made wet.
තෙලදොණි, ඉ. තෙල් ඔරුව. A trough of oil.
තෙලබින්දු, න. තෙල්බින්දුව. A drop of oil.
තොසෙති = සතුටු කරවයි. Makes joyful.
තොසෙන්ත, තොසයන්ත, 3. Making joyful.
ථද්ධ, 3. තද. Hard; stiff.
ථද්ධභාව, පු. තදබව. The fact of being stiff.
ථන, න. තනය. The nipple.
ථරුකම්ම, න. කඩුශිල්පය. Swordsmanship.
ථලපථකම්මික, පු. ගොඩමාර්ගවල වැඩකරන්නා. A worker in [land routes.
ථූප, පු. චෛත්‍යය. Pagoda.
ථෙර, පු. ස්ථවිර. An elder.
දක්ඛිණපස්ස, පු. දකුණු පැත්ත. The right side or the south.
දක්ඛිණහත්ථ, පු. දකුණු අත. Right-hand.
දට්ඨුං, නි. දකින්ට. To see.
දඩ්ඪ, 3. දැගිය; දැවුණු. Burnt.
දණ්ඩ, දණ්ඩක, පු. ලීය; කෝටුව; පොල්ල. A stick; a cudgel.
දණ්ඩකමධු, න. අත්තේ බැඳපු මීය. Bee-hive hanged on a branch.
දණ්ඩකොටි, ඉ. ලීයේ කෙළවර. The end of a stick.
දමිළ, පු. දෙමළ මිනිසා. A Tamil.
දම්මි = දෙමි. I give.
දසන්ත, පු. වස්ත්‍රයේ කෙළවර. The fringe of a garment.
දස්සති = දෙන්නේය. He will give.
දස්සන, න. දැකීම. Sight.
දස්සනත්ථාය = දැකීම පිණිස, To see.

දස්සෙති = දක්වයි. He shows.
දහර, 3. වයසින් අඩු. පු. බාල භික්ෂු නම. Young in years. *m.*
දහරකාල, පු. ළදරු කාලය. Boyhood. [a young monk.
දළ්හං, ක්‍රි. වි. දැඩිසේ. Firmly; strictly.
දාතබ්බ, 3. දියයුතු. Fit to be given.
දාතුකාම, 3. දෙනුකැමති. Willing to give.
දානපති, පු. නිර්ලෝභීව දෙන්නා. Liberal person.
දානසාලා, ඉ. දන්සැල. Alms-hall.
දානහෙතු, ක්‍රි. වි. දීම පිණිස. To give; for alms.
දාපෙත්වා = දෙවා. Having caused to give.
දාපෙසි = දෙවීය. He caused to give.
දාරක, පු. දරුවා. A child.
දාරභරණ, න. භාර්‍යාවක් පෝෂණය කිරීම. Supporting of a wife.
දාරුඛණ්ඩක, න. ලී කැල්ල. A piece of wood.
දාරුවික්කය, පු. දරවිකිණීම. Selling of firewood.
දිට්ඨත්තා, නි. දක්නාලද බැවින්. Because one has seen.
දිට්ඨපුබ්බ, 3. පෙර දුටු තිබෙන. Seen before.
දින්නපුබ්බ, 3. පෙර දී තිබෙන. Given before.
දිපද, පු. දෙපා ඇති සත්‍ය. Biped.
දිබ්බ, 3. දෙව්ලොවට අයත්. Divine.
දිබ්බවත්ථ, න. දිව්‍ය වස්ත්‍රය. Celestial raiment.
දිබ්බසයන, න. දිව්‍යහන. Celestial bed.
දිවසභාග, පු. දවල්කාලය. Day-time.
දිවාට්ඨාන, න. දවල් වසන තැන. A place to spend the day-time.
දිවාවිහාර, පු. මධ්‍යාහ්නයේ විවේකය. Rest during the heat.
දිසාකාක, පු. දිශාව දැනගැනීමට නැව්වල ගෙනගිය කවුඩා.
A crow kept on a ship in order to find out a land.
දිසාපාමොක්ඛ, පු. එක් පෙදෙසක ප්‍රධානයා. A chief physician or a
දීපසිඛා, ඉ. පහන්දැල්ල. Flame of a lamp. [teacher in a district.
දීයමාන, 3. දෙනුලබන. Being given.
දුකූලචුම්බටක, න. වස්ත්‍ර දරණුව. A pad made of fine cloth.
දුක්ඛිත, 3. දුකට පත්. Afflicted; miserable.
දුග්ගත, 3. දුප්පත්. Poor.
දුට්ඨ, 3. නපුරු. Wicked.
දුට්ඨත්තා, නි. දුෂ්ට බැවින්. Because one is wicked.
දුබ්බල, 3. දුර්වල වූ. Feeble.
දුබ්බලභාව, පු. දුර්වලබව. Feebleness.

දුබ්භොජන, න. නරක ආහාරය. Bad food.
දුස්සයුග, න. වස්ත්‍රජෝඩුව. A suit of clothe.
දුස්සණ්ඨාපිය, 3. පවත්වාගැන්මට අපහසු. Difficult to maintain.
දූරඞ්ගම, 3. දුරට යන. Going afar.
දූරතො, නි. දුරින්. From afar.
දෙව, පු. දෙවියා; රජ; වැස්ස. A deity; a king; rain.
දෙවකඤ්ඤා, ඉ. දෙව්කුමරිය. Heavenly maiden.
දෙවතාභාව, පු. දෙව්බව. Divineness.
දෙවලොක, පු. දෙව්ලොව. Heaven.
දෙවසංඝ පු. දෙව් පිරිස. A multitude of gods.
දෙවසිකං, ක්‍රි. වි. දවස්පතා. Daily.
දෙහ, පු. න. ශරීරය. The body.
දෙමනස්ස, න. නොසතුට. Displeasure.
දෙස, පු. වරද; කෝපය. Fault; anger.
ද්විධා, නි. දෙයාකාරයකින්. In two ways.
ද්විභූමක, න. තට්ටු දෙකක් ඇති. Having two stories.
ධජ, පු. ධවජය. Flag; banner.
ධඤ්ඤ, 3. පින්වත්. Fortunate; න. ධාන්‍ය. grain.
ධනපරික්ඛය, පු. ධනය ගෙවීයාම. Exhaustion of wealth.
ධනපාලී, ඉ. ධනය රකින්නී. A woman who hoards wealth
ධනලොල, 3. ධනයට ලොල්වූ. Greedy of wealth.
ධනසොක, පු. ධනය නිසා ඇතිවූ ශෝකය. Grief produced b [wealth.
ධනහානි, ඉ. ධනය පිරිහීම. Loss of wealth.
ධනුපාකාර, පු. දුනුවායන් වටෙ සිටුවීමෙන් කළ රැකවල. A circle [of archers.
ධම්මකථික, පු. බණ කියන්නා. Preacher.
ධම්මචක්ක, න. දම්සක. The wheel of Norm.
ධම්මචක්ඛු, න. නුවණැස. The eye of wisdom.
ධම්මවිනය, පු. ධර්මය හා විනය. The doctrine and discipline..
ධම්මපරියාය, පු. දහම් කොටස. A portion of the Norm.
ධාතී, ඉ. කිරිමව. A nurse.
ධාරයි = දැරුවේය. He bore or wore.
ධාරා, ඉ. මුවහත. Edge of a weapon.
ධාරියමාන, 3. දරනු ලබන. Being borne or held.
ධිතිමන්තු, 3. ධෛර්‍ය ඇති; නුවණැති. Courageous or wise.
ධීමන්තු, 3. නුවණැති. Wise.
ධුත්ත, පු. සුරාදියෙහි ලොල් අය. A scoundrel.

ධුර, න. වියදණ්ඩ; ඉදිරිපැත්ත; තනතුර. A yoke; the front; an [office.
ධූප, පු. සුවඳ දුම. Incense.
ධොවන, න. සේදීම. Washing.
නක්ඛත්ත, න. නැකත; තරුව. Constellation or star.
නක්ඛත්තකීළා, ඉ. නැකැත් උත්සවය. A festival held on account of a constellation.
නක්ඛත්තයොග, පු. නැකැත් යෙදීම. Conjunction of planets.
නඛ, පු. නියපොත්ත. Finger-nail.
නඛපඤ්ජර, පු. නියපඳුර. A claw.
නගරද්වාර, න. නුවර දොරටුව. City-gate.
නගරසෝභිනී, ඉ. මුදල් ගෙන නුවර ධනවතුන් කරා යන ස්ත්‍රිය. [Town courtesan.
න චිරස්සං, නි. නොබෝ කලකින්. Before long.
නච්ච, න. නැටීම. A dance; dancing.
නච්චි = නැටුවේය. He danced.
නට්ඨ, 3. විනාශවූ. Perished.
නත්ථුකම්ම, න. නස්‍යකර්මය. Nose-treatment.
නදීතීර, න. ගංතෙර. River-bank.
නභ, පු. න. අහස. The sky.
නමි = නැමුණේය. He bent.
නය, පු. ක්‍රමය. Method.
නරාධම, පු. අධම මිනිසා. Vile man.
නස්සති = විනාශවේ. Perishes.
නහාත, 3. නෑවාවූ. One who has bathed.
නහානත්ථාය = නෑම පිණිස. For a bath.
නහායිත්වා = නාවා. Having bathed.
නහාරු, පු. නහරය. A sinew or nerve.
නළකාර, පු. කුළුපොත්තා. Basket-maker.
නානප්පකාර, නානාවිධ, 3. නොයෙක් ආකාර ඇති. Various; [manifold.
නානාතුරිය, න. නොයෙක් තූර්‍යභාණ්ඩ. Various musical [instruments.
නාමකරණ, න. නම තැබීම. Naming.
නාමගහණ, න. නම් ගැනීම. Receiving of a name.
නාමෙත්වා = නමා. Having bent.
නායකත්ත, න. අධිපති බව. Leadership.
නාවාපට්ටන, න. නැව්තොටක් ඇති තැන. A town with a harbour.
නාසයි = නැසුවේය. He destroyed.

නාසාරජ්ජු, ඉ. නාස්ලණුව. Nose-rope; reins.
නාසිත, 3. නැසූ; විනාශ කළ. Destroyed by.
නාසෙත්වා = නසා; විනාශ කොට. Having destroyed.
නාළිකා, ඉ. නළය; බෝතලය. A bottle.
නාළිමත්ත, 3. නැළියක් පමණ. About a measure of.
නාළිකොදන, න. නැළියක බත්. Boiled rice from a measure of rice.
නික්කඩ්ඪිත්වා = ඇද දමා. Having dragged out.
නික්ඛමනදිවස, පු. නික්මෙන දවස. The day of going out.
නික්ඛමන්ත, 3. නික්මෙන. Going out.
නික්ඛමිම, පූ. ක්‍රි. නික්මී; පිටත්ව. Having gone out or started.
නික්ඛාමෙතුං, නි. පිට කරන්ට. To eject.
නික්ඛිත්ත, 3. තැබූ; දමනලද. Put down or laid aside.
නිගම, පු. කඩ ඇති ගම. Market town.
නිග්ගච්ඡන්ත, 3. නික්මෙන. Going out.
නිච්චල, 3. නොසෙල්වෙන. Motionless.
නිච්ඡාරෙත්වා = නික්මවා; පිටකොට. Having emitted.
නිත්ථරිතුං, නි. අවසන් කරන්ට. To get over; to finish.
නිදඝ, නිදඝසමය, පු. නියංකාලය. A drought.
නිද්දායති = නිදයි. He sleeps.
නිද්ධමන, න. අගල; කානුව. A drain; culvert.
නිපජ්ජති = හොවී; නිදගනී. Lies down.
නිපජ්ජාපෙත්වා = හොවා; නිදි කරවා. Having made to lie down.
නිපතිත්වා = වැටී. Having fallen down.
නිපන්න, 3. හොත්; නිදගත්. Lying down.
නිප්පචිත්වා = පිස; උයා. Having boiled or decocked.
නිපාතෙත්වා = බිම හෙළා. Having thrown down.
නිප්පීළියමාන, 3. පෙළනු ලබන. Being oppressed.
නිප්පීළෙසි, පෙළුවේය, මිරිකුවේය. He squeezed or oppressed.
නිප්ඵත්ති, ඉ. නිමවීම; සමෘඩවීම. Accomplishment; success.
නිප්ඵන්න, 3. නිපන්; නිමවූ. Produced or successful.
නිප්ඵාදෙති = සම්පාදනය කරයි. Produces or accomplishes.
නිබද්ධං, ක්‍රි. වි. නිතර. Constantly.
නිබන්ධි = පෙරැත්ත කෙළේය. He importuned.
නිබ්බත්ති = උපන්නේය. It arose; he took birth.
නිබ්බාපන, න. නිවීම. Quenching.
නිබ්බාපෙසි = නිවුවේය. He extinguished.

නිබ්බිද්ධ, 3. (විනි) විද ගිය. Pierced through.
නිබ්බින්න, 3. කලකිරුණු. Being disgusted with.
නිබ්භය, 3. භය නැති. Brave.
නිබ්බිසෙස, 3. වෙනසක් නැති. Showing no difference.
නිමන්තයි = ආරාධනා කෙළේය. He invited.
නිමන්තිය, පූ. ක්‍රි. ආරාධනා කොට. Having invited.
නිමිත්ත, න. ශුභාශුභ ලකුණ. Omen.
නිමුග්ග, 3. ගිලුණු. Sunk down.
නිම්මක්ඛික, 3. මැස්සන් නැති. Free from bees.
නිම්මිණිත්වා = මවා. Having created.
නියත, 3. ඒකාන්තවූ. Sure; certain.
නියාම, පු. නියමය; ක්‍රමය. command; definition.
නියොජෙති. = යොදවයි. He incites or orders.
නිරන්තර, 3. අතර නැති. Uninterrupted.
නිරාහාර, 3. ආහාර නැති. Foodless.
නිරොධ, පු. නැතිවීම; අභාවය. Cessation.
නිරොධධම්ම, 3. නැතිවෙන ස්වභාව ඇති. Subject to destruction
නිලීයි = සැඟවුණි. He hid himself.
නිවත්තිත්වා = නැවති. Having returned or stayed.
නිවත්තෙති = නවත්වයි. He stops or makes go back.
නිවත්ථසාඛ, 3. අතු ඇඳ ගත්. Dressed with foliage.
නිවාරණත්ථං, ක්‍රි. වි. වැළැක්වීම පිණිස. To avoid.
නිවාස, පු. විසීම. න. ගෙය. Living; an abode.
නිවාසනකණ්ණ, න. ඇඳිවස්ත්‍රයේ කොණ. The hem of a garment.
නිවාසාපෙත්වා = අන්දවා. Having made to dress in.
නිවාසෙත්වා = ඇඳගෙන. Having dressed oneself.
නිවෙදෙති = දනුම්දෙයි. Informs.
නිවෙසන, න. ගෙය. Home; abode.
නිවෙසනවාර, න. ගෙදෙර. House-front.
නිවෙසෙත්වා = වාසය කරවා. Having caused to live in.
නිසීදන, න. හිඳීම; වාඩිවෙන ආසනය. Sitting or a seat.
නිසීදාපෙත්වා = හිඳුවා. Having caused to sit on.
නිස්සද්ද, 3. කථා නැති; ශබ්දනැති. Silent.
නිස්සන්ද, පු. විපාකය; ඵලය. Result.
නිස්සංසය, 3. සැක නැති. Doubtless.
නිස්සාරජ්ජ, 3. නැතිගැන්මක් නැති. Confident on one's own power.
නිස්සෙණී, ඉ. හිණිමග. Ladder.

නීත, 3. ගෙන ගිය; පැමිණවූ. Carried by.
නීයමාන, 3. ගෙනයනු ලබන. Being carried or led by.
නීයාදෙත්වා = පාවාදී. Having handed over.
නීලවල්ලි, ඉ. නිල්වැල්. A medicinal creeper; indigo (?)
නීහරති = පිටත ගෙනයයි; ඉවතට ගනී. Takes out.
නීහරාපෙතුං = බැහැර කරවන්ට. To cause to remove.
නු, නි. දෝහෝ. Is it ?
නෙන්ත, 3. ගෙනයමින්. Carrying.
නෙති = ගෙන යයි; පමුණුවයි. Leads or carries away.
පකති, ඉ. ස්වභාවය. Nature.
පක්කඨිත, 3. කැකෑරුණු. Much heated; boiling.
පක්කාමි = ගියේය. He went.
පක්කොසති = කැඳවයි. He sends for.
පක්කොසාපෙසි = කැඳවීවේය. He ordered to summon.
පක්ඛ, පු. පක්ෂය; පියාපත. A party; a wing.
පක්ඛන්ත, 3. පැනගිය. One who has fled.
පක්ඛන්දිත්වා = පැන. Having jumped.
පක්ඛිපිත්වා = දමා. Having put in.
පග්ගහෙසි = ඔසවා ගත්තේය. He raised or held up.
පඞ්ක, පු. මඩ. Mud.
පඞ්කපිට්ඨ, න. මඩපිට. Surface of the mud.
පචනත්ථාය = පිසීම පිණිස. To cook.
පචාපෙත්වා = උයවා. Having ordered to cook.
පච්චන්ත, පු. පිටිසර. Countryside.
පච්චය, පු. (ජීවත්වීමට) ඕනෑ දෙය; හේතුව. A requisite; cause.
පච්චස්සොසි = උත්තර දුණි. He answered or promised.
පච්චාගච්ඡන්ත, 3. හැරී එන. Returning.
පච්චාසිංසති = බලාපොරොත්තු වේ. He expects.
පච්චුග්ගමන, න. පෙරගමන. Going out to meet.
පච්චුපකාර, පු. කළ උපකාරයට උපකාරය. Help in return.
පච්චුපට්ඨාපෙතුං = නැවත (සිහිය) එළවා ගන්ට. To regain one's memory.
පච්චුප්පන්න, 3. දැන් කාලය; පවත්නා. The present; existing.
පච්චූස, පු. අලුයම. Early morning.
පච්චේකබුද්ධ, පු. පසේබුදුවරයා. A private Buddha.
පච්ඡි, ඉ. පැස. Hand-basket.
පච්ඡින්දති = විසඳයි. Decides; puts an end to.

පජාපති, ඉ. භාර්යාව. Wife.
පජ්ජලි = දැල්වුණි. It blazed up.
පඤ්චවණ්ණ, 3. පස් පැහැයක් ඇති. Having five colours.
පඤ්චපතිට්ඨිත, න. පස්තැනකින් පිහිටීම. Fivefold prostration.
පඤ්චාවුධ, න. (කඩු-දුනු-සිරි-අඩයටි-මුගුරු යන) ආවුධ පස. The five kinds of weapon.
පඤ්චොඩ්ඩිත, 3. පස්තැනකින් බැඳුණු. Bound in five places.
පඤ්ජර, පු. මැදිරිය; කූඩුව. A cage.
පඤ්ඤත්ත, 3. පැණවූ. Made known; prepared.
පඤ්ඤාත, 3. ප්‍රකට වූ. Well-known.
පඤ්ඤාතභාව, පු. ප්‍රකට බව. Publicity.
පඤ්ඤපෙත්වා = පණවා; පිළියෙළ කොට. Having prepared (a seat).
පඤ්ඤායති = පෙනේ. It appears.
පඤ්ඤායමාන, 3. පෙනෙමින්. Appearing.
පටිකුජ්ජ, 3. යටිකුරු. Upside down.
පටිකුජ්ජෙත්වා = යටිකුරු කොට. Hɘving turned upside down.
පටික්කමන, න. පස්සට යාම. Going backwards.
පටික්කමි = ඉවත්විය. He went aside.
පටික්කම්ම, පූ. ක්‍රි. ඉවත්ව. Having gone aside.
පටික්කූල, 3. පිළිකුල්. Loathsome.
පටික්ඛිපි = ප්‍රතික්ෂෙප කෙළේය. He refused.
පටික්ඛිපිත්වා = බැරිය හෝ නැත කියා. Having refused.
පටිග්ගණ්හන්ත, 3. පිළිගනිමින්. Accepting or receiving.
පටිග්ගහ, පු. පඩික්කම. A spittoon.
පටිච්ඡන්න, 3. වැසුණු. Covered; obscure.
පටිච්ඡාදෙත්වා = වසා. Having covered with.
පටිච්ඡාපෙසි = භාරගැන්විය. He caused to accept.
පටිච්ඡාපෙත්වා = භාර ගන්වා. Having caused to accept.
පටිජග්ගති = පෝෂණය කරයි. Brings up or tends.
පටිජානි = පොරොන්දුවිය. He promised.
පටිජිනාති = ආපසු දිනයි. Conquers back.
පටිනාසිකා, ඉ. බොරු නහය. False nose.
පටිපජ්ජති = මගට බසී; පිළිපදී. Goes along or follows a method.
පටිපජ්ජිතබ්බ, 3. පිළිපැදිය යුතු. What should be followed.
පටිපජ්ජිත්වා = මගට බැස. Having begun one's journey.
පටිපන්න, 3. පිළිපන්; මගට බට. Wayfaring; journying.
පටිපාටි, ඉ. පිළිවෙළ. The order.

පටිපාදෙත්වා = පාවා දී. Having handed over.
පටිබද්ධචිත්ත, 3. බැඳුණු සිතැති. Enamoured.
පටිබාහිත්වා = වළක්වා. Having warded off or prevented.
පටියාදෙති = පිළියෙළ කරයි. He prepares.
පටිලභි = ලැබුවේය. He obtained or regained.
පටිවසති = වාසය කරයි. He dwells.
පටිවෙදෙති = දනුම් දෙයි. Informs.
පටිසන්ධි, ඉ. පිළිසිඳ ගැනීම. Conception.
පටිසරණ, න. පිහිට. 3. පිහිට වූ. Protection; helpful.
පටිසංවෙදෙසි = වින්දේය. He underwent.
පටිසාමෙත්වා = තැන්පත් කොට. Having set in order.
පටිසුණි = උත්තර දුණි. He answered.
පටිසුරියං, ක්‍රි. වි. ඉරට අභිමුඛව. Against the sun.
පටිස්සුත, 3. පොරොන්දු වූ. Promised.
පටිස්සුත්වා = පොරොන්දු වී. Having promised.
පටිහඤ්ඤමාන, 3. හැපෙමින්. Knocking against.
පටිහත, 3. හැපුණු. Collided with.
පටිහාර, පු. පණිවුඩ ගෙනයන්නා. A messenger.
පට්ටන, න. පටුන. A town with a port.
පට්ඨාය, නි. පටන්. Beginning with.
පඨමකප්පික, 3. ආදි කල්පයට අයත්. Belonging to the beginning of the world.
පඨමකම්ම, න. පළමු වැඩේ. The first action or product.
පඨමතරං, ක්‍රි. වි. පළමු කොටම. First of all.
පණාමෙත්වා = නමා; නෙරපා. Having bent or dismissed.
පණ්ඩුරොග, පු. සෙංගමාලය. Jaundice.
පණ්ණ, න. කොළය; ලියුම. A leaf; a letter.
පණ්ණත්ති, ඉ. ව්‍යවහාරය. Designation.
පණ්ණත්තිමත්ත, න. ව්‍යවහාර මාත්‍රය. Being only a designation.
පණ්ණසාලා, ඉ. පන්සල. Hermitage.
පණ්ණාකාර, පු. තෑග්ග. A present.
පණ්හි, ඉ. විලුඹ. The heel.
පතන්ත, පතමාන, 3. වැටෙන; වැටෙමින්. Falling down.
පතාකා, ඉ. කොඩිය. Banner.
පති = වැටුණේය. He fell.
පතිට්ඨහි = පිහිටියේය. Became established.
පතිට්ඨහිස්ස = පිහිටන්ට තිබුණි. Could have established.

පතිත, 3. වැටුණු. Fallen.
පතිමණ්ඩිත, 3. යුක්තවූ. Consisting of.
පතිරූප, 3. යෝග්‍යවූ. Suitable.
පතොදලට්ඨි, ඉ. කෙවිට්ලිය. A goad.
පත්තචීවර, න. පාත්‍රය හා සිවුර. Bowl and robe.
පත්ති, ඉ. කොටස; පැමිණීම. A share; arrival.
පත්තික, පු. කොටස්කාරයා; පයින් යන්නා. Shareholder;
පත්ථරිත්වා = අතුරා; පතුරුවා. Having spread. [pedestrian.
පදක්ඛිණංකත්වා = වටේ ගොස්. Having circumambulated.
පදවීතිහාර, පු. පා මාරුකොට තැබීම. Exchange of steps.
පදසා = පයින්. By foot.
පදුට්ඨ, 3. දූෂිත වූ. Corrupted; malignant.
පදුමසඤ්ඡන්න, 3. පියුමෙන් ගැවසී ගත්. Full of lotuses.
පද්ධග, පු. මගියා. Traveller.
පපඤ්ච, පු. ප්‍රමාදය. Delay.
පපතති = වැටේ. Falls down.
පපාත, පු. ප්‍රපාතය. A precipice.
පපුන්නාග, පු. තෝරගස. The plant Cassia Tora.
පබ්බජති = පැවිදිවෙයි. Becomes a monk.
පබ්බජිස්ස = පැවිදිවීනම්. If he would have become a monk.
පබ්බජ්ජා, ඉ. පැවිදිවීම. Ordination; taking up of the ascetic life.
පබ්බජ්ජාසුඛ, න. පැවිදි සැපය. The joy obtained through
becoming a monk.
පභාත, 3. හෙළිවූ. Becom clear. පු. උදෑසන. The dawn.
පමාද, පු. ප්‍රමාදය. Delay; negligence.
පයොජන, න. යෙදවීම; ප්‍රයෝජනය. Application; use.
පයොජයිස්ස = යෙදවීනම්. If he would have undertaken.
පයොජෙතුං, නි. යොදන්ට. To employ.
පරතො, නි. එහායින්; පසුව. Beyond; afterwards.
පරම, 3. උතුම්. Noble.
පරසන්තක, 3. අන්සතු. Belonging to others.
පරස්සහරණක, 3. අන්සතු ධනය පැහැරගන්නාවූ. One who takes
පරික්ඛය, පු. ගෙවියාම. Exhaustion. [other's things by force.
පරික්ඛිපන්ත, 3. වටකරමින්. Surrounding.
පරික්ඛිපාපෙත්වා = වටකරවා. Having made to surround.
පරික්ඛෙප, පු. වටකිරීම. Enclosure.

පරිගිලන්ත, 3. ගිලින; ගිලිමින්. Swallowing.
පරිච්ඡෙද, පු. ප්‍රමාණය, වෙන්කිරීම. Measure; division.
පරිජිණ්ණ, 3. දිරාගිය. Decayed.
පරිත්ත, 3. ස්වල්පවූ. Little; few.
පරිදෙවිත්වා = වැලපී. Having lamented.
පරිනිබ්බායන්ත, 3. පිරිනිවන්පාන. Dying without being reborn.
පරිනිබ්බුත, 3. පිරිනිවී. Released from transmigration.
පරිපුණ්ණ, 3. පිරුණු. Quite full.
පරිපුණ්ණගබ්භා, ඉ. පිරුණු ගැබ් ඇත්තී. A woman great with [child.
පරිබ්බය, පු. වියදම. Expenses.
පරිබ්බාජක, පු. ඇවිදින පැවිද්ද. Wandering ascetic.
පරිභුඤ්ජති = අනුභව කරයි. He eats or enjoys.
පරිභුඤ්ජන්ත, 3. අනුභව කරමින්. Enjoying.
පරිභොග, පු. පාවිච්චිය; අනුභවය. Use; enjoyment.
පරිභොජනීය, 3. පාවිච්චිකළයුතු. Fit to be used.
පරිමජ්ජන්ත, 3. අතගාමින්. Stroking; rubbing.
පරිමජ්ජිත්වා = පිරිමැද; අතගා. Having stroked.
පරියන්ත, පු. කෙළවර. The end.
පරියෙසමාන, 3. සොයමින්. Seeking for.
පරියෙසති = සොයයි. Seeks for.
පරියොදත, 3. ඉතා පිරිසිදු. Quite clean or white.
පරිවජ්ජනීය, 3. දුරු කටයුතු. That should be avoided.
පරිවජ්ජිතුං, නි. දුරු කරන්ට. To avoid.
පරිවත්ති = පෙරළුණි. It rolled round.
පරිවත්තිත්වා = පෙරළී. Having turned round.
පරිවත්තෙත්වා = පෙරළා. Having turned or rolled.
පරිවාර, පු. පිරිවර. Retinue.
පරිවාරයි = පිරිවැරුවේය. Surrounded (him)
පරිවාරෙති = පිරිවරයි. Surround as followers.
පරිවුත, 3. පිරවැරු. Surrounded by.
පරිසා, ඉ. පිරිස. An assembly.
පරිසුද්ධ, 3. පිරිසිදු. Clean.
පරිහරිත්වා = දරා; මගහැර. Having carried about or avoided.
පරිහසන්ත, 3. කවටකම් කරමින්. Mocking.
පරිහානි, ඉ. පිරිහීම; හානිය. Loss; ruin.
පරිහායි = පිරිහුණේය. Decreased; ruined.
පරිහීන, 3. පිරිහුණු. Wasted: ruined.

පරිහීනගත්ත, 3. පිරිහුණු ශරීර ඇති. With emaciated body.
පරොදි = හැඬුවේය. He wept.
පලාත, 3. පලාගිය. Run away; fled.
පලාතකාල, පු. පලාගිය කාලය. The time when one has fled.
පලාපෙති = පලවාහරියි; එළවාදමයි. Causes to flee.
පලායති = පලායයි. Runs away or flees.
පලාල, පු. පිදුරු Straw.
පලාස, පු. න. කොළය. A leaf.
පලොභෙත්වා = පොළඹවා. Having enticed or instigated.
පල්ලඞ්ක, පු. ඇඳි නැති ආසනය. A sofa.
පල්ලල, න. කුඩා විල. A small lake.
පවට්ටෙත්වා = පෙරළා. Having turned over.
පවත්ති, ඉ. ප්‍රවෘත්තිය. News.
පවත්තෙති = පවත්වයි. Carries out; keeps on.
පවත්තෙන්ත, 3. පවත්වමින්. Carrying out or keeping on.
පවාහෙස්සති = පාකරහරින්නේය. He will make it float.
පවිට්ඨ, 3. ඇතුල්වූ. Entered in.
පවිට්ඨසදිස, 3. පිවිසියාක් වැනි. As if one has entered to.
පවිසති = පිවිසේ; ඇතුල්වේ. He enters.
පවිසන්ත, 3. පිවිසෙමින්. Entering in.
පවේණි, ඉ. පරම්පරාව. Lineage.
පවෙසෙත්වා = ඇතුල්කොට. Having made to enter.
පසත, පු. පත; අත්ලෙන් ගතහැකි ප්‍රමාණය. A handful.
පසන්න, 3. පැහැදුණු. Clear; pleased with.
පසංසිත, 3. පසස්නාලද. Praised by.
පසාරයන්ත, 3. දිගහරිමින්. Spreading out.
පසාරිත, 3. දිගුකළ; දිගහැරි. Stretched or spread out.
පසාරිතඞ්ග, 3. දිගුකළ අවයව ඇති. Stretching out one's limbs.
පසාරෙත්වා = දිගහැර. Having stretched out.
පසිබ්බක, පු. පසුම්බිය. A purse.
පස්ස, පු. පැත්ත; ඇලය. Side; flank.
පස්සෙය්‍ය = දක්නේ නම්. If he would see.
පහරති = පහර දෙයි; ගසයි. Hits; beats.
පහාර, පු. පහර. A blow.
පහිණි = යැවීය. He sent.
පහිත, 3. යැවූ. Sent by.
පහොනක, 3. පොහෝනා; සෑහෙන තරම්. Sufficient.

පංසු, පු. පස්. Soil.
පාකතික, 3. වෙනස් නොවූ; මුල්සැටියෙන් පවත්නා. Natural.
පාකාරපරික්ඛෙප, පු. ප්‍රාකාරයෙන් වටකිරීම. Surrounding with a
පාචිකා, ඉ. පිසන ස්ත්‍රිය. A woman-cook. [wall.
පාචීනසීසක, 3. නැගෙනහිරට හිස දැමූ. Having the head towatds
පාජියමාන, 3. පදවනු ලබන. Being driven. [east.
පාජෙති = පදවයි; දක්කයි. He drives.
පාටිභොග, පු. ඇපය. A surety.
පාතබ්බයුත්තක, 3. බීමට සුදුසු. Fit to be drunk.
පාණිප්පහාර, පු. අතුල් පහර. A blow from hand. අත්පොළසන්
පාණී, පු. සත්වයා. A being [දීම. Clapping of hands.
පාතරාස, පු. උදෑසන බත. Breakfast.
පාතයි = හෙළුවේය. He felled down.
පාතිත, 3. බිම හෙළූ. Felled down.
පාතුකාම, 3. බොනු කැමති. Wishing to drink.
පාතුභවිත්වා = පහළවී. Having appeared or manifested.
පාතෙති = බිම හෙළයි. He throws down.
පාත්වකාසි = පහළකෙළේය. He made to manifest.
පාථෙය්‍ය, න. ගමනට උවමනා දේ. Provisions for a journey.
පාදතල, න. පත්ල; යටිපතුල. Sole of the foot.
පාදපස්ස, පු. පයපැත්ත. Side where the foot rests.
පාදමූල, න. පයමුල. At the feet.
පාදමූලිකපුරිස, පු. ළඟ සිටින සේවකයා. A personal attendant.
පාදසි = දුන්නේය. He gave.
පාදෙදක, න. පා සෝදන ජලය. Water to wash feet.
පාන, පානක, න. බොන දෙය. A drink; a syrup.
පානීය, න. පැන්, Water; 3. බියයුතු. fit to be drunk.
පානීයඝට, න. පැන් කළය. Water-pot.
පාපක, 3. පවිටු; ලාමක. Sinful; wicked.
පාපපුරිස, පු. පවිටු මිනිසා. Wicked person.
පාපුණිස්ස = පැමිණෙන්ට තිබුණි He would have attained.
පාපෙති = පමුණුවයි. He causes to reach or attain.
පායාස, පු. කිරිබත. Porridge.
පායාසි = ගියේය. He went.
පායෙන්තා, 3. පොවමින්. Causing to suck or drink.
පායෙසි = පෙව්වේය. Caused to drink or suck.

පාරිච්ඡත්තකපුප්ඵ, න. පරසතුමල්. Flowers of the coral-tree.
පාරිමතීර, න. පරතෙර. The other shore.
පාරුත, 3. පොරවනලද. Wrapped in.
පාරුපති = පොරවයි. Puts on a robe.
පාරෝහ, පු. අතුවලින් බසින මුල. A root descending from a [branch.
පාවක, පු. ගින්න. Fire.
පාවා, ඉ. එනම් ඇති නුවර. The city of Pävä.
පාවිසි = ඇතුල්විය. He entered in.
පාසාදතල, න. උඩුමහල. An upper storey.
පාසාදික, 3. සිත පහදවන. Lovely.
පාහිණි = යැව්වේය. He sent.
පිචු, පු. පුලුන්. Cotton.
පිට්ඨි, ඉ. පිට. The back.
පිට්ඨිතො, නි. පිටිපසින්. From behind.
පිණ්ඩපාත, පු. අහරපිඩු එක්වීම. Collection of alms.
පිණ්ඩපාතික, 3. පිණ්ඩපාතයෙහි යෙදෙන්නා, One who eats only [the collected food.
පිධාය, පූ. ක්‍රි. වසා. Having covered or shut.
පිප්ඵලීරුක්ඛ, පු. පුලිල ගස. Wave-leaved fig tree.
පිලන්ධන, න. පලඳනාව. Ornament.
පිලන්ධාපෙත්වා = පලඳවා. Having decked with.
පිලොතික, න. රෙදිමාල්ල. A rag.
පිළකා, ඉ. පිළිකාව. Blister.
පීඨසප්පි, පු. අත්පා කොරවූ අය. A cripple.
පීඨක, න. කුඩා පුටුව. Small chair.
පුච්ඡති = විචාරයි. He asks.
පුච්ඡෙය්‍යාං = විචාරන්නෙමි නම්. If I would ask.
පුඤ්ඡිත්වා = පිසදමා. Having wiped off.
පුඤ්ඤතෙජ, න. පුඤ්ඤානුභාව, පු. පින්බලය. The power of merit.
පුඤ්ඤවන්තූ, පුඤ්ඤසම්පන්න, 3. පින් ඇති. Fortunate.
පුටභත්ත, න. බත්මුල. A parcel of boiled rice.
පුට්ඨ, 3. විචාරනලද; පෝෂිතවූ. Questioned; brought up.
පුණ්ණ, 3. පිරුණු. Full.
පුණ්ණඝට, පු. පිරුණු කළය. Full pitcher.
පුත්තදාර, පු. අඹුදරුවෝ. Wife and children.
පුත්තධීතු, ඉ. දූ දරුවෝ. Sons and daughters.
පුත්තසිනෙහ, පු. පුත්‍රස්නේහය. Attachment to sons.
පුථුවිප්පදෙස, පු. බිම් පෙදෙස. A province (of the earth)

පුනදිවස, පු. පසුවද. Next day.
පුනප්පුනං, නි. නැවත නැවත. Again and again.
පුප්ඵන්තර, න. මල්අතර; මල්වර්ග. Among flowers; various flowers.
පුප්ඵමූල, න. මල් සඳහා මිළ. Money to buy flowers.
පුබ්බසිනෙහ, පු. පෙරකල ස්නේහය. Attachment in former births.
පුබ්බණ්හ, පුබ්බණ්හසමය, පු. පෙරවරුව. Forenoon.
පුබ්බසහාය, පු. පෙරයහළුවා. Former friend.
පුරතො, නි. ඉදිරියෙන්. In front of.
පුරිම, 3. පළමු. Former.
පුරිමතරං, ක්‍රි. වි. පළමුකොට. Earlier than.
පුරිසප්පමාණ, 3. අත එසෙව් පුරුෂයකු පමණ උසැති. About the height of a person with hand stretched up.
පුරිසසීහ, පු. ශ්‍රෙෂ්ඨ පුරුෂයා. A noble person.
පුරෙභත්තකාල, පු. උදයවරුව. Forenoon.
පුරොහිත, පු. රජුගේ (ආගමික) අනුශාසකයා. Adviser to a king.
පූජයමාන, 3. පුදන; පුදමින්. Honouring.
පූජිත, 3. පුදනලද. Respected.
පූතිමච්ඡ, පු. කුණු මස්. Putrid fish.
පූර, 3. පිරුණු. Full of.
පූරාපෙති = පුරවන්ට සලස්වයි. Makes to fill.
පූරෙත්වා = පුරවා. Having filled.
පෙත්තික, 3. පියා සතු. Come from the father.
පෙම, න. ප්‍රේමය. Love.
පෙසන, න. යැවීම. Sending off.
පෙසනකාරී, ඉ. වැඩ පණිවුඩ කරන්නී. Maid servant.
පෙසෙතුං, නි. යවන්ට. To send.
පොථෙත්වා = පොළා; ගසාදමා. Having shaken off.
පොථිතට්ඨාන, න. බැටදුන් තැන. Beaten place.
පොථීයමාන, 3. පහරදෙනු ලබන. Being beaten.
පොථෙති = බැටදෙයි. පහරදෙයි. Beats.
පොස, පු. පුරුෂයා. A man.
පොසයි = පෝෂණය කෙළේය. He brought up.
පොසාපිත, 3. පෝෂණය කරවූ. Made to bring up.
පොසාවනික, න. පෝෂණයට මිල. Money for bringing one up.
පොසිතබ්බ, පොසෙතබ්බ, 3. පෝෂණය කළ යුතු. Should be brought up.
ඵරි = පැතුරුණේය. It pervaded.
ඵලාඵල, න. ගෙඩිවර්ග. Various kinds of fruits.

ඵලි = පැළුණේය. It burst.
ඵලෙය්‍ය = පැළෙන්නේය. Would have burst.
ඵාණිත, න. පැණි හෝ හකුරු. Treacle or juggery.
ඵාල, ඵාලක, න. නගුල්තලය. Plough-share.
ඵාසුක, න. පහසුව. Ease; 3. පහසු. easy.
ඵාසුකට්ඨාන, න. පහසු තැන. Convenient place.
ඵුට්ඨ, 3. ස්පර්ශකරනලද. Touched by.
ඵුසති, ඵුසාති = ස්පර්ශ කෙරේ. He touches.
ඵුසිත්වා = ස්පර්ශකොට. Having touched.
බක, පු. කොකා, A crane.
බන්ධන, න. බැම්ම; බැඳීම. Binding; a bond.
බන්ධනාගාර, න. සිරගෙය. Prison.
බන්ධයිස්සාමි = බන්දවන්නෙමි. I will make bind.
බන්ධි = බැන්දේය. He bound.
බල, න. ශක්තිය. Power.
බලවසිනෙහ, පු. බලවත් ප්‍රේමය. Strong attachment.
බලිකම්ම, න. බිලිදීම, An oblation.
බහු, බහුක, 3. බොහෝ. Much; many.
බහුතර, 3. ඉතා බොහෝ. Very much; very many.
බහූපකාර, 3. බොහෝ උපකාර ඇති. Very helpful.
බාලක, පු. බාල දරුවා. A child.
බාලතා, ඉ. අඥාන බව. Folly.
බාලිසික, පු. බිලීබාන්නා. Fisherman.
බාවෙරුරට්ඨ, න. බාවෙරු රට. Baveria.
බාහා, ඉ. අතේ උඩ කොටස. The arm.
බාහිර, 3. පිටතවූ. Outer.
බාහිරතො, නි. පිටතින්. From outside.
බාළ්හගිලාන, 3. දැඩිසේ ගිලන්වූ. Seriously ill.
බිල, න. සිදුර. A den or hole.
බුද්ධඞ්කුර, පු. බෝසත්. One who is destined to be a Buddha.
බුද්ධභූත, 3. බුදුවූ. One who has become a Buddha.
බුද්ධලීළ්හා, ඉ. බුදු වේශය. Grace of a Buddha.
බුද්ධුපට්ඨාක, 3. බුදුන්ට උපස්ථාන කරන. Attending the Buddha.
බුධ, පු. පණ්ඩිතයා. A wise man.
බොධිතල, න. බෝමැඩ. The ground under a Bo-tree.
බොධෙතුං, නි. අවබෝධ කරවන්ට. To enlighten.
බ්‍රහ්මචරියා, ඉ. උසස් හැසිරීම. Religious life.

බෲහි = කියව. Tell me.
භක්ඛ, 3. කෑයුතු. What should be eaten.
භජ්ජිත, 3. බදිනලද. Fried or roasted.
භඤ්ජ, භඤ්ජක, පු. බිඳින්නා. One who breaks.
භඤ්ජන්ත, 3. බිඳින; බිඳිමින්. Breaking off.
භණති = කියයි. He says.
භණෙ, නි. බොල; බාන්. O man!
භණ්ඩාගාර, න. බඩු ගබඩාව. Store-house.
භති, ඉ. වැටුප්; පඩි. Wages.
භතිමත්තං = වැටුප් පමණක්. Even the wages.
භත්තකිච්ච, න. බත් කිස; ආහාර ගැන්ම. Taking of meals
භත්තපුට, න. බත් මුල. A parcel of boiled rice.
භද්දක, 3. යහපත්. Of good nature.
භද්දෙ (ආලපන), සොඳුර. Dear Madam.
භන්තෙ, (ආලපන), ස්වාමීනි. Reverend Sir.
භමරගණ, පු. බමර සමූහයා. A swarm of wasps.
භයප්පත්ත, 3. භයට පැමිණි. Afraid.
භයජනන, 3. භය උපදවන. Frightful.
භවිතබ්බ, 3. වියයුතු. What should happen.
භවිතුං, නි. වෙන්ට. To be or become.
භවෙය්‍ය = වන්නේනම්. If it would happen.
භස්සන්ත; භස්සමාන, 3. බසින; බසිමින්. Descending
භාග, පු. කොටස. A portion.
භාජන, න. භාජනය; බෙදීම. A vessel; distribution.
භාතික, භාතු, පු. සහෝදරයා. Brother.
භායති = භයවෙි. He fears.
භාරිය, 3. බරපතල. Serious.
භාසා, ඉ. භාෂාව. Language.
භික්ඛා, ඉ. ආහාරය; පිඩු සිඟීම. Food.
භික්ඛුසංඝ, පු. භික්ෂු සමූහය. Congregation of monks.
භිජ්ජි = බිඳුණේය. It broke itself.
භිත්ති, ඉ. බිත්තිය. A wall.
භින්දාපෙත්වා = බින්දවා. Having caused to break.
භින්දි = බින්දේය. He broke (it).
භීත. 3. බියපත්වූ. Afraid.
භියොසොමත්තාය, නි. බොහෝසේ. Exceedingly.
භුත්ත, 3. අනුභව කළ. Eaten.

භුස්සන්තො, බුරමින්. Barking.
භුස්සිත්වා, භුංකරිත්වා = බුරා. Havaing barked.
භූමිභාග, පු. බිම් කොටස. A plot of land.
භෙරිවාදක, පු. බෙරගසන්නා. Drummer.
භෙසජ්ජ, න. බෙහෙත. Medicine.
භොග, පු. ධනය; සර්ප ශරීරය. Wealth; the body of a serpent.
භොගක්ඛන්ධ, පු. ධන රාශිය. Great quantity of wealth.
භොජන භණ්ඩක, න. පිඟන් බඩු. Utensils used in eating.
භොජනීය, න. කෑයුතුදෙය. Something to be eaten.
භොජෙත්වා = වලඳවා; කවා. Having fed.
මක්කට, පු. වඳුරා. Mcnkey.
මක්ඛිත, 3. තැවරුණු. Smeared with.
මක්ඛෙත්වා = තවරා. Having anointed or smeared with.
මග්ගකිලන්තො, 3. ගමනින් වෙහෙසට පත්. Wearied of journey.
මග්ගමූළ්හ, 3. මංමුළාවූ. One who has lost his path.
මඞ්කුභාව, පු. ඇකුළුණු බව. Downcastness.
මඞ්ගල, න. මගුල; උත්සවය; ශුභ දෙය. Marriage; festival; auspicious thing.
මඞ්ගල-සම්මත, 3. ශුභයයි සම්මතවූ. Accepted as auspicious.
මඞ්ගල සංයුත්තා, 3. ශුභයෙන් යුත්. Auspicious.
මඞ්ගල සාලවන, න. රාජකීය සල්උයන. Royal sal-grove.
මච්ඡරිය, න. මසුරුකම, 3. මසුරුවූ. Avarice; miserly.
මච්ඡරියභාව, පු. මසුරු බව. Niggardliness.
මච්ඡරී, පු. මසුරා. A miser.
මජ්ඣත්ත, 3. මැදහත්. Impartial.
මජ්ඣත්තතර, 3. ඉතා මැදහත්. More impartial.
මඤ්චක, පු. කුඩා ඇඳ. Small bed.
මඤ්චපරායණ, 3. ඇඳෙන් නැගිටිය නොහැකි. Confined to bed.
මඤ්ජුභාණී, පු. මිහිරි කථා ඇත්තා. One who speaks sweetly.
මඤ්ඤමාන, 3. හඟිමින්; හඟින. Deeming; thinking.
මඤ්ඤිස්සති = හඟින්නේය. He will think.
මඤ්ඤෙ, නි. හඟිමි. Methinks.
මට්ඨ, 3. මට්ටම්වූ. Smoothed.
මණිගුළ, පු. මැණික් ගුළිය. A ball of gem.
මණිරතන, න. වටිනා මැණික. A precious jewel.
මණ්ඩල, න. වට දෙය; සමූහය. A disk; a committee.
මණ්ඩලපීඨිකා, ඉ. වටකුරු මේසය. A circular table.

මණ්ඩලමාල, පු. වට වේදිකාව. Circular pavilion.
මතකලෙබර, න. මළ සිරුර. Dead body.
මතපුබ්බ, 3. මැරී තිබෙන. One who has dead once before.
මතමූසික, පු. මළ මීයා. Dead mouse.
මත්තා, ඉ. ප්‍රමාණය. Quantity; size.
මත්තිකාපත්ත, පු. මැටි පාත්‍රය. Earthenware bowl.
මද්දන්ත, 3. මඩින; මඩිමින්. Crushing or subjugating.
මද්දන, න. Subjection; trampling.
මද්දනභාව, පු. මඩින බව. The fact that one would trample.
මද්දිත්වා = මැඩ; පාගා. Having trampled.
මධුපටල, න. මීවදය. Bee-hive.
මධුරස්සර, පු. මිහිරි සවරය; Sweet voice.
මධුලාජ, පු. මීපැණි දැමූ පොරි. Fried corn mixed with honey.
මනාපජාතික, 3. ප්‍රිය සවභාව ඇති. Pleasing; charming.
මනුස්සඨි, න. මිනිස් ඇටය. A human bone.
මනුස්සමල, න. මිනිස් කිලුට. Impurity of a human being.
මනොසිලාතල, න. සිරියල්තලාව. A plateau of red arsenic.
මන්ත, පු. න. මන්ත්‍රය. A charm.
මන්තණ, න. කථාකිරීම; කුමන්ත්‍රණය. Discussion; a plot.
මන්තෙසි = සාකච්ඡා කෙළේය. He discussed.
මන්ද, 3. අඩු; අල්ප. Less; slow.
මන්දාරවපුප්ඵ, න. මදාරා මල්. A kind of flower.
මරණපණ්ණ, න. මරණ ලියුම. A document giving power to kiil
මරණසමය, පු. මැරෙන කාලය. Time of death. [someone.
මරිච, න. මිරිස්. Chillies or pepper.
මරිචචුණ්ණ, න. ගම්මිරිස්කුඩු. Pepper-powder.
මලය, න. කඳුරට. Hilly district.
මල්ල, පු. මල්ල රටවැසියා. A man of Malla clan.
මසි, පු. දැලි. Soot.
මහප්ඵල, 3. මහත් විපාක ඇති. Rich in results.
මහාජන, පු. මහජනයා. The public.
මහාතල, න. මහමිදුල. Extensive courtyard.
මහානුභාව, 3. මහත් ආනුභාව ඇති. Of great majesty.
මහාපුරිස, පු. ශ්‍රෙෂ්ඨ පුරුෂයා. Great person.
මහාමග්ග, පු. මහපාර. Main road.
මහාරහ, 3. ඉතා වටිනා. Very precious.

මහාවිරව, පු. මහත් ශබ්දය. Great noise.
මහාසමණ, පු. උසස් ශ්‍රමණයා. The great sage.
මහාසම්පත්ති, ඉ. මහත් සම්පත. Immense wealth.
මහාසුසාන, න. මහසොහොන. Big cemetery.
මහීපති, පු. රජ. King.
මා කරි = නොකරව. Do not.
මා සොචි = ශෝක නොකරව. Don't lament.
මාණව, මාණවක, පු. තරුණයා. Young man.
මාතුකුච්ඡි, පු. ඉ. මව්කුස. Mother's womb.
මානස, න. සිත. The mind: 3. සිතැති. Having the thought of
මානිත, 3. බුහුමන් කරනලද. Respected by.
මානෙති = ගෞරව කරයි. He respects.
මාපෙති = මවයි. Creates.
මාරක, පු. මරන්නා. One who kills.
මාරාපන, න. මැරවීම. Causing to be killed.
මාරාපෙතුං, නි. මරවන්ට. To cause to kill.
මාරිස, 3. (මා වැනි) පින්වත්නි. Sir: Sirs.
මාලාකාර, පු. මල්දම් සාදන්නා. Garland-maker.
මාසක, පු. පණම. An anna.
මිත්තපධංසක, පු. මිත්‍රද්‍රෝහියා. A treacherous friend.
මිත්තසන්ථව, පු. මිත්‍රකම බැඳීම. Association with a friend.
මිස්සිත, 3. මිශ්‍රකළ. Mixed with.
මුඛතුණ්ඩක,, න. හොටය. The beak.
මුඛධොවන, න. මූණ සේදීම. Washing of the face.
මුඛරභාව, පු. දෙඩමලු බව. Talkativeness.
මුඛවට්ටි, ඉ. මුවවිට; ගැටිය. The rim or brim.
මුඛවාත, පු. කටින් පිඹින වාතය. Blowing from the mouth.
මුග්ගබීජ, න. මුංඇටය. A seed of green pea.
මුග්ගර, පු. මුගුර; පොල්ල. A cudgel.
මුඤ්චනුපාය, පු. නිදහස්වෙන පිළිවෙළ. Way to release oneself.
මුඤ්චාපෙසි = මිදෙව්වේය. He caused to be released.
මුඤ්චි = මුදහැරියේය. He released.
මුඤ්චිත්වා = මුද. Having released.
මුඤ්චෙතුං, නි. මුදවන්ට. To make release.
මුත්ත, 3. මිදුණු; නිදහස්වූ. Freed from.
මුත්තා, ඉ. මුතු. Pearl.
මුදු, මුදුක, 3. මොලොක්. Soft; mild.

මුඬා, පු. හිස. The head.
මුසා, නි. බොරුව. Falsehood lie.
මුස්සති = මුලාවේ; සිහිනැතිවේ. He forgets or goes astray.
මුහුත්ත, පු. මොහොත. A moment.
මූලකන්ද, පු. අල. Yams.
මූසිකවච්ච, න. මීලඩ. Mice-dung.
මෙත්ති, ඉ. මෛත්‍රිය. Benevolence.
මෙධාවී, පු. නුවණැත්තා. Wise man.
මොක්ඛ, පු. නිදහස්වීම. Release; freedom.
මොචෙතුකාම, 3. මුදනු කැමති. Willing to release.
මොචෙත්වා = මුද; නිදහස්කොට. Having released.
මොචෙන්ත, 3. මුදන; මුදමින්. Releasing.
මොරයොනි, ඉ. මොනර ජාතිය. The species of peacocks.
මොළි, ඉ. කොණ්ඩය. Top-knot of hair.
ය, 3. යම්. Which. (Relative.)
යක්ඛ, පු. යක්ෂයා. Demon.
යට්ඨාලය විහාර, පු. යටාලවෙහෙර. Name of a monastery in Ruhuna.
යට්ඨි, ඉ. හැරමිටිය; සැරයටිය. Walking stick.
යත්ථ, නි. යම්තැනක. Wherever.
යථා, නි. යම්සේ. As; like; just as.
යථා පුරෙ = පෙර මෙන්. As before.
යථාරුචිං, ක්‍රි. වි. කැමති පරිදි· As one likes.
යථාසම්මන්තිත, 3. සාකච්ඡාකළ පරිදි. According to former
යථාසුඛ, 3. පහසු පරිදි පවත්නා. Convenient. [agreement.
යදා, නි. යම්කලක. When. (Relative)
යන්ත, න. යන්ත්‍රය. A machine.
යමකසාල, පු. බද සල්ගස්. Twin Sal trees.
යස, පු. න. පිරිවර; කීර්තිය. Highest fame.
යසවන්තු, 3. කීර්තිය හෝ පිරිස් ඇති. Having fame or followers.
යාග, පු. යාගය. An oblation.
යාගහෙතු, නි. යාග පිණිස. For sacrifice.
යාගු, ඉ. කැඳ. Rice-gruel.
යාචක, පු. ඉල්වන්නා. A beggar.
යාචති = ඉල්වයි. He begs.
යාචන, න. ඉල්ලීම. Begging.

යාචිතපුබ්බ, 3. ඉල්ලා තිබෙන. Having begged before.
යාති = යයි. He goes.
යාන; යානක, න. රථාදි වාහනය. A vehicle.
යාව, නි. යම්තාක්. As long as.
යාවජීවං, ක්‍රි. වි. ජීවිතාන්තය දක්වා. As long as one's life lasts.
යාවදත්ථං, ක්‍රි. වි. සෑහෙනතාක්. As much as one wishes.
යුග, න. යුගලය; ජෝඩුව. A pair.
යුත්තරූප, 3. යොග්‍යාකාර ඇති. Suitable.
යොග්ග, න. වාහනය; කරත්තය; A vehicle.
යොජන, න. යොදුන. A measure of length which is about seven
යොජාපෙත්වා = යොදවා. Having employed. [miles.
යොනි, ඉ. ජාතිය; වර්ගය. Species.
රක්ඛිතුං, නි. රකින්ට. To protect.
රක්ඛිය, 3. රැක්කයුතු; රැක්ක හැකි. Fit to be protected.
රච්ඡා, ඉ; වීථිය. Street.
රජත, න. රිදී. Silver.
රජතදාම, පු. රිදී දම්වැල. Silver chain.
රජතපට්ට, න. රිදී තහඩුව. Silver-plate.
රජ්ජාභිකාමිනී, ඉ. රාජ්‍යය කැමැත්තී. Willing to occupy the throne.
රජ්ජු, ඉ. රැණ; ලණුව. A rope.
රතන, න. රියන; රත්න වර්ගය. A cubit; a precious thing.
රත්තන්ධකාර, පු. රෑ අඳුර. Darkness of the night.
රත්තිභාග, පු. රාත්‍රී කාලය. Night-time.
රථ, පු. රථය. Carriage.
රවමාන, 3. හඬලන; කෑගසන. Making a sound.
රාජකකුධභණ්ඩ, න. රජෙකුට අයත් ඔටුන්න ආදී ප්‍රධාන භාණ්ඩ
රාජකුමාර, පු. රජ කුමරා. A prince. [පස. Regalia
රාජකුල, න. රජ පවුල. The royal family or the royal palace.
රාජඞ්ගණ, න. රජ මිදුල. Palace-court.
රාජගෙහ, න. රජ ගෙය. Palace.
රාජපුරිස, පු. රාජ භටයා. An official.
රාජසුත, පු. රජුගේ පුත්‍රයා. King's son.
රාජුය්‍යාන, න. රජ උයන. Royal garden.
රාජුපට්ඨාන, න. රජු වෙත එළඹ සිටීම. Attending to a king.
රාසි, ඉ. සමූහය; ගොඩ. A heap.
රාහුමුඛ, න. රාහුගේ කට. Mouth of Rahu, the Asura king.
රුක්ඛතච, පු. ගසේ පොත්ත. Bark of a tree.

රුක්ඛබිල, න. ගස් බෙනය. Hollow in a tree.
රුච්චනක, 3. කැමතිවූ. Pleasing to.
රුජති = රිදේ. It ails or aches.
රුජිංසු = රිදුනාහ. They felt pain.
රූප, න. රූපය. Figure; image.
රූපග්ගප්පත්ත, 3. රූපයෙන් අගතැන්පත්, Very handsome.
රොග, පු. රෝගය. Disease.
රොචෙති = කැමති වේ. He likes.
රොචෙත්වා = කැමතිවී. Having one's consent.
රොදමාන, 3. හඬන; හඬමින්. Crying.
රොදිත්වා = හඬා. Having cried.
රොදිතුං, නි. අඬන්ට. To cry.
රොහණාභිමුඛ, 3. රුහුණට අභිමුඛවූ. Facing Ruhuna.
ලක්ඛ, න. ලක්‍ෂය: ඉලක්කය. A hundred thousand; a target.
ලක්ඛණ, න. ලකුණ. A sign or mark.
ලක්ඛණපාඨක, 3. ලකුණු බලා ශුභා ශුභ කියන්නා. An expert in [interpreting signs.
ලක්ඛණ සම්පත්ති, ඉ. ශුභ ලකුණුවලින් යුක්තවීම. Excellency of [marks.
ලඞ්කා, ඉ. ලක්දිව. Ceylon.
ලංඝිත, 3. උඩින් පැනගිය. Jumped over.
ලංඝෙත්වා = උඩින් පැන. Having jumped over.
ලජ්ජා, ඉ. ලජ්ජාව. Shyness.
ලද්ධ, 3. ලැබූ. Got or received.
ලද්ධබ්බ, 3. ලැබිය යුතු. What should be received.
ලද්ධාකාර, පු. ලැබූ ආකාරය. The way one had got (some-thing).
ලද්ධූපසම්පද, 3. ලැබූ උපසම්පද ඇති. One who has received higher [ordination.
ලද්ධුං, නි. ලබන්ට. To get.
ලබ්භා, නි. ලැබිය හැකිය. It is possible.
ලභති = ලබයි. He gets.
ලභනදිවස, පු. ලබන දවස. Receiving day.
ලභන්ත, 3. ලබන; ලබමින්. Receiving.
ලභෙය්‍ය = ලබන්නේ නම්. If he would get.
ලසිකා, ඉ. ශරීරසන්ධි ලාටුව. Synovic fluid.
ලහුං, ක්‍රි. වි. වහා. Quickly.
ලාඛා, ඉ. ලාකඩ. Sealing wax.
ලාභ, පු. ලැබීම; ලාභය. Gain.
ලාභග්ග, පු. උතුම් ලාභය. The highest gain.

ලාභසක්කාර, පු. ලාභය හා ගෞරවය. Gain and honour.
ලාලාකිලින්නගත්ත, 3. කෙලෙන් තෙත් සිරුරු ඇති. Having a body smeard with saliva.
ලිඛි = ලිවේය. He wrote.
ලිඛිත්වා = ලියා. Having written.
ලුඤ්චිත්වා = ඇද කඩා. Having singed.
ලුද්දක, පු. වැද්ද. Hunter.
ලෙඩ්ඩු, පු. මැටිකැටිය. A clod of earth.
ලොක, පු. ලොව; ලෝවැසියා. The world; the mankind.
ලොණ, න. ලුණු. Salt.
ලොණසක්ඛරා, ඉ. ලුණු පුපුර. A crystal of salt.
ලොභ, පු. ලෝභය; ආශාව. Greed.
ලොල, 3. ලොල්වූ; කෑදර. Greedy.
වක්ඛති, ක්‍රි. කියන්නේය. He will say.
වචන, න. කීම; වචනය. Saying; a word.
වච්චකූප, පු. අශුචි වල. A privy pit.
වජ, පු. ගාල. Cow-pen.
වජද්වාර, න. ගාල් දොරටුව. Gate of a cattle-fold.
වජිරාවුධ, න. දියමන්ති ආයුධය. A mace of diamond.
වජ්ජෙති = දුරුකරයි; තූර්‍යවාදනය කරයි. Avoids: sounds a musical instrument.
වඤ්චක, පු. වංචාකාරයා. A cheat.
වඤ්චිතභාව, පු. වංචාකළ බව. The fact that one has been cheated.
වඤ්චෙතුකාම, 3. රවටනු කැමති. Willing to cheat.
වඤ්චෙත්වා = වංචාකොට. Having deceived.
වටරුක්ඛ, පු. නුග ගස. Banyan tree.
වට්ටක, පු. වටුවා. A quail.
වට්ටකයොනි, ඉ. වටු ජාතිය. The specise of quail.
වඩ්ඪන්ත, 3. වැඩෙන; වැඩෙමින්. Growing.
වඩ්ඪාපෙසි = වැඩෙන්ට සැලැස්විය. He caused to increase.
වඩ්ඪි = වැඩුණි. It grew.
වඩ්ඪෙත්වා = වැඩිකොට. Having caused to increase.
වණ්ණෙති = වර්ණනා කරයි. Praises or explains.
වත, නි. එකාන්තයෙන්. Surely.
වත්තුං, නි. කියන්ට. To say.
වත්ථ, න. වස්ත්‍රය. Cloth.
වත්ථාලඞ්කාර, පු. ඇඳුම් පැළඳුම්. Clothes and ornaments.
වත්වා = කියා. Having told.

වදන්ත, 3. කියන; කියමින්. Saying.
වදමානා, ඉ. කියන්නී. Saying (woman).
වදෙති = කියයි. He says.
වදෙය්‍ය, ක්‍රි. කියන්නේ නම්. If he would say.
වධ, පු. පීඩාව; දඬුවම. Punishment; trouble.
වධත්ථාය = නැසීම පිණිස. To kill.
වනසණ්ඩ, පු. කුඩා වනය. Jungle.
වන්දාපෙතුං, නි. වන්දවන්ට. To make bow down.
වන්දිතබ්බයුත්තක, 3. වැන්දයුතු. Fit to be bowed down.
වන්දිත්වා = වැඳ. Having honoured.
වයප්පත්ත, 3. වැඩිවිය පැමිණි. Come of age.
වරගාම, පු. තෑගි ලැබූ ගම. A village received as a present.
වරණකට්ඨ, න. ලුනුවරණ ලී. The wood or stick of Varana tree.
වරණරුක්ඛ, පු. ලුණුවරණ ගස. The tree Crataeva Roxburghii.
වරභෝජන, න. උතුම් ආහාරය. Delicious food.
වරිය, 3· වඩා උතුම්. Nobler.
වලඤ්ජෙය්‍යාසි = පරිභොග කරන්නෙහි. You shall use.
වසන, න. වීසීම. Living; residing.
වසනට්ඨාන, න. වසන තැන. Abode.
වසන්තෝ, වසමාන, 3. වසමින්; වාසයකරනා. Living in.
වසාපෙති = වාසය කරවයි. Makes to dwell.
වසි = විසුවේය. He lived.
වස්ස, න. පු. අවුරුද්ද. Year; න. වැස්ස. rain.
වස්සන්ත, 3. වසිමින්; හඬලමින්. Raining or cooing.
වස්සසත, න. අවුරුදු සියය. A century.
වස්සාවාස, පු. වස් විසීම. Spending of the rainy season.
වස්සිත, න. හැඬලීම; පක්ෂි හඬ. Sounding of a bird.
වස්සිත්වා = හඬලා; වැහැලා. Having rained or cooed.
වහිස්සති = උසුළන්නේය. He will bear.
වංස, පු. කුලය; උණ ගස. A clan; a bamboo tree.
වංසපෙසිකා, ඉ. උණ පළුව. Split bamboo.
වා, නි. හෝ; නොහොත්. Or.
වාචෙති = කියවයි. He reads or makes to recite.
වාතපාන, න. ජනේලය. Window.
වාතාවරණ, න. වාතය වළක්වන දෙය, Screen for the wind.
වාදිත, න. බෙර ආදිය ගැසීම. Sounding of musical instruments.

වාම, 3. වම්. (පසට අයත්). Left (side.)
වාමපස්ස, පු. වම් පැත්ත. Left side.
වාමහත්ථ, පු. වමත. Left hand.
වායමන්ත, 3. උත්සාහ කරන. Striving.
වායමිත්වා = උත්සාහ කොට. Having strived.
වායස, පු. කවුඩා. A crow.
වායාම, පු. උත්සාහය. Endeavour; exertion.
වාර, පු. වාරය. Turn; occasion.
වාරක, පු. පැන් වත්කරන භාජනය. A jar or jug.
වාරියමාන, 3. වලක්වනු ලබන. Being prevented.
වාලිකාපුලින, න. වැලි තලාව. Sand bed.
වාසයි; වාසෙසි = වාසය කරවිය. He made to dwell.
වාසි, ඉ. වෑය. An adze.
වාසිඨ, 3. වසිඨගේ පරම්පරාවෙහිවූ. Of the clan of Vasittha.
වාළමිග, පු. චණ්ඩ මෘගයා. A beast of prey.
වාළවිජනි, ඉ. සෙමෙර වලිගය. A fan made of yak's tail.
විකාර, පු. විකාරය; වෙනස. Change; alteration.
විකාල, පු. නොකාලය. Improper time.
විකිරන්ත, 3. විසුරුවන. Scattering.
විකිරිත්වා = විසුරුවා. Having scattered.
විකූජන්ත, 3. නාදකරන. Cooing; sounding.
වික්කය, පු. විකිණීම. Sale.
වික්කිණන්ත, 3. විකුණන. Selling.
වික්කීත, 3. විකුණූ. Sold.
විචරති = හැසිරේ. He wanders about.
විචිත්ත, 3. විසිතුරුවූ. Variegated.
විජාත, 3. වැදූ. Given birth to.
විජායති = වදයි. She gives birth to.
විජායනකාල, පු. වදන කාලය. Time of child-birth.
විජිත, න. රාජ්‍යය. Kingdom.
විජ්ඣන්ත, 3. විදින; විදිමින්. Shooting at.
විජ්ඣායි, ක්‍රි. නිවී ගියේය. It went out (as fire).
විජ්ඣි, ක්‍රි. විද්දේය. He shot at.
විජ්ඣියමාන, 3. විදිනු ලබන. Being shot at.
විඤ්ඤුතා, ඉ. නුවණැති බව; වැඩිවිය. Discretion; age of puberty.
විටප, පු. අත්ත; අතුබෙලය. A branch or a fork of a branch.
විත්ථාර, පු. විස්තරය. Description.

විද්ධ, 3. විදනලද. Being shot at.
විධුනිත්වා = ගසාදමා. Having shaken off.
විනාස, පු. විනාශය. Loss; destruction.
විනාසිත, 3. විනාශකළ. Destroyed by.
විනිච්ඡය, පු. තීන්දුව. Decision; judgement.
විනිච්ඡයට්ඨාන, න. විනිශ්චය ශාලාව. Low-court.
විනිච්ඡයාමච්ච, පු. නඩු විසඳන ඇමතියා. A judge.
විනිච්ඡිත, 3. විසඳනලද. Decided or investigated.
විනිච්ඡිනාථ. ක්‍රි. විසඳුව මැනවි. Kindly try (my case).
විපස්සනා, ඉ. විශෙෂ ඥානය. Inward vision.
විප්පකාර, පු. විකාර-බලනු.
විප්පකිරිත්වා = විසුරුවා. Having scattered.
විප්පලපන්තී, ඉ. විලාප කියන්නී. Wailing (woman).
විප්පවිද්ධ, 3. විසුරුවා දැමූ. Scattered about.
විප්පසන්න, 3. ඉතා පිරිසිදු. Very clear or bright.
විභව, පු. සම්පත. Wealth.
විභූතිසම්පන්න, 3. සම්පත්තින් යුක්තවූ. Splendid.
විභූසිත, 3. සැරසූ. Decorated (with).
විමාන, න. මාලිගාව. Mansion.
විමුඛ, 3. අන් දෙසකට අභිමුඛවූ. Turned away from.
විය, නි. මෙන්. As; like (that).
විරජ, 3. කිලුටු නැති. Free from defilement.
විරවිත්වා = කෑගසා. Having shouted aloud.
විරත්තචිත්තතා, ඉ. නොඇලුණු සිත් ඇති බව. Unattachmen
විලිම්පාපෙත්වා = ගාවා; ආලේප කරවා. Having smeard with.
විලීයි, ක්‍රි. දියවී ගියේය. It dissolved.
විලුම්පාපෙති = කොල්ලකවයි. Causes to plunder.
විලොකිත, න. වටපිට බැලීම. Looking around.
විවට, 3. විවෘතකළ. Opened.
විවටමත්තෙ = හැරි කෙනෙකි. As soon as it was opened.
විවටමුඛ, 3. කට විදහාගත්. With mouth open.
විවදන්ත, 3. විවාද කරන. Contending; disputing.
විවරාපෙතුං, නි. විවෘත කරවන්ට. To make open.
විවරිත්වා = හැර; විවෘතකොට. Having opened.
විවරි = හැරියේය. He opened.
විවාද, විවාදක, පු. විරුද්ධවාදය;. කලහය. Dispute.

විවාහ, පු. ස්ත්‍රියක් පුරුෂයකුට පාවාදීම. To bring in a marriage.
විස, පු. න, විෂය. Poison.
විසද, 3. ප්‍රකට වූ. Clear, manifest.
විසපීත, 3. විෂ පෙවූ. Dipped into poison.
විසමචක්ඛුල, 3. සමනොවූ ඇස් ඇති. Having squint eyes.
විසහි, ක්‍රි. හැකිවිය. He was able.
විසෙස, පු. වෙනස. Difference.
විසුං, නි. වෙන්ව, Separately.
විස්සජ්ජන, න. වියදම් කිරීම; ප්‍රශ්න විසඳීම; පිටත්කිරීම. Spending; [answering; sending off.
විස්සජ්ජාපෙත්වා = අත්හරවා. Having caused to leave off.
විස්සජ්ජිත, විස්සට්ඨ, 3. වියදම්කළ; අත්හැරි; විසඳූ. Spent; left off
විස්සජ්ජෙසි = යැවීය; හැරියේය. He sent off or spent. [answered.
විස්සාසික, 3. විශ්වාස ඇති. Confident.
විස්සුත, 3. ප්‍රකටවූ. Well-known.
විහත, 3. තෙලූ (කපු ආදිය). Carded (cotten, etc).
විහරති = වාසය කරයි. He lives or dwells.
විහරන්ත, 3. වාසය කරන. Dwelling in.
විහාර, පු. ආරාමය. Monastery.
විහෙසා, ඉ. පීඩාව; වෙහෙස. Worry vexation.
වීජයමාන, 3. පවන්සලන. Fanning.
වීජෙත්වා = පවන් සලා. Having fanned.
වීතමල, 3. පහවූ කිලුටු ඇති. Passionless; pure.
වීතිනාමෙත්වා = කල් යවා. Having spent (time).
වීතිසාරෙත්වා = අවසන්කොට. Having finished.
වීමංසති = පරීක්ෂණය කරයි. Investigates.
වීමංසන්ත, 3. විමසන; විමසමින්. Investigating.
වුච්චමාන, 3. කියනුලබන. Being told (by).
වුට්ඨිකාල, පු. වැසි කාලය. Rainy season.
වුත්තනය, පු. කී ක්‍රමය. The way which has been explained.
වුත්ථවස්ස, 3. වස්විසූ. One who has spent the rainy season.
වූපසන්ත, 3. සංසිඳුණු. Calmed; allayed.
වෙග, පු. වේගය. Speed.
වෙජ්ජ, පු. වෙද. Physician.
වෙජ්ජකම්ම, න. වෙදකම. Medical treatment.
වෙඨෙති = වෙළයි. He twists or wraps.

වෙණුගුම්බ, පු. උණ පඳුර. A thicket of bamboos,
වෙණුබලි, පු. උණගස් දීමෙන් ගෙවියයුතු බද්ද. A tax to be paid
වෙත්තග්ග, න. වේවැල් අග. The tip of a cane. [in bamboo.
වෙතන, න. පඩිය; කුලිය. Wages.
වෙලා, ඉ. වෙලාව. Time.
වෙහාස, පු. අහස. The sky.
වො = තොපට; තොපගේ; තොප විසින්. To, of, or by you.
වොහාර, පු. වෙළඳාම; ව්‍යවහාරය. Trade; usage.
ව්‍යඤ්ජන, න. අකුර; ව්‍යංජනය. A letter (in the alphabet); a curry.
සක, 3. ස්වකීය; තමා අයත්. One's own.
සකට, පු. න. කරත්තය. A cart.
සකටභිත්තභණ්ඩ, පු. ගැලබුන්කඩ නම් තැන. Name of a place in
සකුණසංඝ, පු. සක්ෂී සමූහය. A flock of birds. [Ruhuna.
සක්ක, පු. ශක්‍රයා. Sakka, the king of devas.
සක්කත, 3. සත්කාර කරනලද. Honoured by.
සක්කභවන, න. ශක්‍ර භවනය. Sakka's abode.
සක්කරොති = සත්කාර කරයි. Treats with kindness.
සක්ඛරා, ඉ. හකුරු; ගල්කැට. Juggery or gravel.
සක්ඛරාපානක, න. හකුරු දමා සෑදූ බීම. A drink made with juggery.
සක්ඛි, ක්‍රි. හැකිවිය. He was able.
සක්ඛිස්සති = හැකිවන්නේය. He will be able.
සක්‍යකුල, න. ශාක්‍යවංශය. The Sakya-clan.
සක්‍යපුත්ති, පු. ශාක්‍ය පුත්‍රයා. Son of a Sakyan.
සංකාරකූට, පු. කසළ ගොඩ. Rubbish heap.
සංඛලිකා, ඉ. මාංචුව. A fetter.
සංඛිත්ත, 3. ලුහුඬු කළ. Abridged.
සංගති, ඉ. එක්වීම Union with.
සංගීති, ඉ. එක්ව කීම; සංගායනාව. Rehearsal in a convocation.
සචෙ, නි. ඉදින් If.
සච්ච, න. සත්‍යය. Truth.
සච්චකාර, පු. ඇපය; අත්තිකාරම. A surety or bail.
සජ්ජෙත්වා = සද, සරසා. Having prepared or decked.
සඤ්ඡන්න, 3. ගවැසිගත්. Covered with; full of.
සඤ්ජානනක, 3. හඳුනන්නා. One who recognizes.
සඤ්ජානාති = හඳුනයි. He recognizes.
සඤ්ඤා, ඉ. සංඥාව; ලකුණ. A sign; perception.
සඤ්ඤාණ, න. ලකුණ. A mark.

සඤ්ඤාපෙත්වා = අවබෝධ කරවා. Having convinced.
සට්ඨියොජනික, 3. හැටයොදුන් පමණැති. Having sixty leagues in [extent.
සණ්ඨපෙසි = තැන්පත් කෙළේය. Kept in order.
සණ්ඨාසි = සිටියේය; පිහිටියේය. It stood or was eastablished.
සණ්ඩ, පු. ලැහැබ. A thicket.
සණ්ඩාස, පු. අඬුව Pincers.
සත, න. සියය. A hundred; 3. සිහිඇති. mindful.
සතවය, න. දෙසියය. Two hundred.
සතමත්ත, 3. සියයක් පමණ. About a hundred.
සතසහස්ස, න. ලක්ෂය. A hundred thousand.
සති, ඉ. සිහිය. Memory.
සති (සන්ත-ශබ්දයෙන්) = ඇති කල්හි. When it is.
සත්ත, පු. සත්වයා. A being.
සත්තධා, නි. සත් ආකාරයකින්. In seven ways.
සත්තපදවීතිහාර, පු. සත් පියවරක් යාම. Going on seven steps.
සත්තභූමක, 3. සත්මහලක් ඇති. Havig seven stories.
සත්තම, 3. හත්වෙනි. Seventh.
සත්තරතන, න. සත්රුවන්. Seven kinds of precious things.
සත්තයොජනික, 3. සත්යොදුන් ඇති. Having seven leagues in height or length.
සත්තවස්සික, 3. සත් හවුරුදු ඇති. Seven eyars old.
සත්තහත්ථ, 3. සත්රියන් දිගැති. Seven cubits in length.
සත්තාහ, න. සතිය. A week.
සත්තිපඤ්ජර, පු. ශස්ත්‍ර ආවරණය. Lattice work of spears.
සත්තූපඝාතක, න. සතුරන් නැසීම. Destruction of enemies.
සත්ථ, න. ශාස්ත්‍රය; ආයුධය. A weapon; a science.
සත්ථා (සත්ථු-ශබ්ද) = ගුරුවරයා; බුදුරද. The teacher.
සද, නි. හැමකල්හි. Ever; always.
සද්ද, පු. ශබ්දය. Sound.
සද්දහති = අදහයි; විශ්වාසකරයි. He believes.
සද්දහාපෙන්ත, 3. විශ්වාස කරවන. Making to believe.
සද්දහිත්වා = අදහා. Having believed.
සද්දායන්ත, 3. ශබ්ද කරමින්. Making a sound.
සද්ධිවිහාරික, පු. සමග වසන්නා. Co-resident (pupil).
සනිකං, ක්‍රි. වි. සෙමින්. Slowly.
සන්ත, 3. විද්‍යමාන; ශාන්ත. Existing; tranquil.
සන්තක, න. අයිති දෙය. 3. අයිති. Possession; belonging to.

සන්තජ්ජෙත්වා = තර්ජනයකොට. Having threatened
සන්තජ්ජෙසි = තර්ජන කෙළේය. He threatened.
සන්ථව, පු. සේවනය. Acquaintance.
සන්ථාගාර, න. නගරශාලාව. Council hall.
සන්ධාය, නි. සඳහා With reference to.
සන්ධාරෙතුං, නි. උසුලන්ට. To hold or bear.
සන්නද්ධ, 3. යුධ ඇඳුම් ඇඳගත්. Donned with armour.
සන්නය්හිත්වා = ඇඳගෙන. Being armed with.
සන්නිධිට්ඨාන, න. රැස්කරන තැන. Hoarding place.
සන්නිපති = රැස්විය. Assembled.
සන්නිපතිත, 3. රැස්වූ. Come together.
සන්නිපතිතභාව, පු. රැස්වූ බව. The fact that they have assembled.
සන්නිපාත, පු. රැස්වීම. Assembly.
සන්නිසින්න, 3. සන්හුන්. Calm; settled.
සන්නිවාස, පු. එකට විසීම. Living together.
සපුත්ත, පු. ස්වකීය පුත්‍රයා. One's own son.
සප්පභාව, පු. සර්පයකු බව. The fact that it is a serpent.
සබ්බකාල, පු. සියලු කාලය. Whole period.
සබ්බට්ඨක, 3. සියලු දෙයින් අට බැගින් ඇති. Consisting eight of every thing.
සබ්බථා, නි. සියලු ආකාරයෙන්. In every way.
සබ්බපඨම, 3. සියල්ලට පළමුවූ. Foremost; very first.
සබ්බපච්ඡා, නි. සියල්ලට පසුව. After all.
සබ්බසත, 3. හැමදෙයින් සියය බැගින් ඇති. Consisting a hundred of each.
සබ්බස්සහරණ, න. සියලු සම්පත් පැහැරගැනීම. Confiscation of ones whole property.
සබ්බාලඞ්කාර, පු. හැම ආභරණය. Every ornament.
සභණ්ඩ, 3. බඩු සහිත. Together with goods.
සම, 3. සමානවූ. Equal. සමවූ. even.
සමග්ග, 3. සමගිවූ. United.
සමග්ගවාස, පු. සමගිව විසීම. Living in peace.
සමණධම්ම, පු. මහණකම. Duties of a monk.
සමණභාව, පු. ශ්‍රමණ බව. Monkhood.
සමණසාරුප්ප, 3. ශ්‍රමණයාට සුදුසු. Suited for a monk.
සමත්ථ, 3. හැකි; දක්ෂ. Able; clever.
සමය, පු. කාලය; ආගම. Time; religion.
සමස්සාසෙසි = අස්වැසීය. He consoled.

සමාකුල, 3. ගැවසීගත්. Crowded with.
සමාන, 3. සමානවූ. Equal.
සමානරූප, 3. නොවෙනස් රූප ඇති. Equal in appearance.
සමානෙත්වා = සමානකොට. Having compared.
සමාවහන්ත, 3. හමන; ගෙනැවිත් දෙන. Blowing. bringing near.
සමුදයධම්ම, 3. හටගන්නා සවභාව ඇති. Having the nature of [originating.
සම්පජාන, 3. මනාසේ දන්නා. Knowing well.
සම්පටිච්ඡි = පිළිගත්තේය. He accepted.
සම්පටිච්ඡිත, 3. පිළිගත්. Accepted.
සම්පත්ත, 3. පැමිණි. Reached; arrived.
සම්පන්න, 3. යුක්තවූ. Endowed with.
සම්පරිවාරයිත්වා = පිරිවරාගෙන. Having surrounded (someone).
සම්පරිකිණ්ණ, 3. ගැවසීගත්. Scattered all over.
සම්පස්සන්ත, 3. බලමින්. Looking to.
සම්පාපුණි = පැමිණියේය. He arrived.
සම්බහුල, 3. බොහෝ. Many.
සම්බාධට්ඨාන, න. ඉඩ නැති තැන. Inconvenient or narrow place
සම්බාහන්ත, 3. මඩිමින්; අතගාමින්. Stroking.
සම්භව, 3. හටගත්. Born from.
සම්ම, (ආලපන) = යහලුව. Dear friend!
සම්මජ්ජි = ඇමැද්දේය. He swept.
සම්මජ්ජිත්වා = අතුගා; පිසදමා. Having swept.
සම්මන්තෙත්වා = සාකච්ඡාකොට. Having discussed.
සම්මා, නි. මනාසේ. Well; rightly.
සම්මාන, න. ගෞරවය. Honour; respect.
සම්මිඤ්ජිත, න. අත්පා හැකිළීම. Bending of a limb.
සම්මුඛීභාව, පු. හමුවීම. Confrontation.
සම්මුඛීභූතත්තා, නි. හමුවූ බැවින්. Because one has met with [or is present.
සම්මුස්සති = මුළාවේ. He becomes forgetful.
සම්මොදනීය, 3. සතුටු වියයුතු. Enjoyable.
සම්මොදමාන, 3. සතුටුවෙමින්. Enjoying.
සම්මොදි = සතුටු විය. He delighted.
සයන්ත, 3. නිදන; නිදමින්. Sleeping.
සයං, නි. තෙමේ. Oneself. තමා විසින්. By one self.
සයාපෙත්වා = නිදිකරවා. Having made to lie down.
සයාපෙස්සති = හොවන්නේය. He will make lie down.
සර, පු. හඬ, ඊතලය, විල. Sound; an arrow; a lake.

සරතීර, න. විල් ඉවුර. Embankment of a lake.
සරතුණ්ඩ, න. ඊයේ තුඩ. Tip or shaft of an arrow.
සරතෙ, ක්‍රි. සිහිකරයි. He remembers.
සරන්ත, 3. සිහිකරන; සිහිකරමින්. Recollecting.
සරපරියන්ත, න. විලේ කෙළවර. The edge of a lake.
සරසම්පන්න, 3. මිහිරි හඬින් යුත්. Sweet-voiced.
සරීරකිච්ච, න. මල පහකිරීමාදිය හෝ මළ සිරුර පිළිබඳ වැඩ. Bodily function; obsequies.
සරීරනිස්සන්ද, පු. මලමූත්‍ර. Excrements of the body.
සරීරානි, (න. බ.) ශරීර ධාතූහු. The bodily relics.
සල්ලක, පු. ඉත්තෑවා. Porcupine.
සල්ලක්ඛිත, 3. සලකනලද. Considered by.
සල්ලක්ඛෙත්වා = සලකා. Having considered.
සල්ලපන්ත, 3. කථාකරන. Speaking to.
සල්ලපිතුං, නි. කථාකරන්ට. To speak to.
සහස්සභණ්ඩිකා, ඉ. කහවණු දසහක් ඇති පොදිය. A parcel of one thousand kahapanas.
සහාය, සහායක, පු. මිත්‍රයා. A friend.
සහායතා, ඉ. මිත්‍රබව. Friendship.
සහි = ඉවසුවේය; හැකිවිය. He endured or was able.
සංවච්ඡර, න. පු. අවුරුද්ද. Year.
සංවර, පු. ආවරණය; වැසීම. Restraint.
සංවසන්තී, ඉ. සමග වසන්නී. (A woman) living together.
සංවිදහි, ක්‍රි. විධාන කෙළේය. He arranged.
සංසග්ග, පු. ආශ්‍රය. Contact; association.
සංසන්දෙත්වා = ගළපා බලා. Having compared with.
සංහරිත්වා = අකුලා. Having folded up.
සා, පු. බල්ලා. Dog.
සාකටික, පු. කරත්ත පදවන්නා. A carter.
සාකුණික, පු. පක්ෂි වැද්ද. A fowler.
සාඛන්තර, න. අතු අතර. In between of the branches.
සාඛාභඞ්ග, පු. කැඩූ අත්ත. Faggots or foliage.
සාටක, පු. න. වස්ත්‍රය. A clothe.
සාණි, ඉ. තිරය. A curtain.
සාධු, නි. යෙහෙකි. It is good.
සාධුක, 3. යහපත්. Good.
සාපතෙය්‍ය, න. සම්පත; ධනය. Wealth.

සාමග්ගී, ඉ. සමගිය. Unity.
සාමඤ්ඤ, න. ශ්‍රමණ භාවය. Monkhood.
සාමණෙර, පු. හෙරණ. Novice monk.
සාමිපුත්ත, පු. ස්වාමියාගේ පුතා. Master's son.
සායණ්හසමය, පු. සවස්කාලය. Evening.
සාරණීය, 3. සිහිකටයුතු. Memorable.
සාලරුක්ඛ, පු. සල්ගස. Sal tree.
සාලවන, න. සල් වනය. Sal grove.
සාලා, ඉ. ශාලාව. A hall.
සාලිත්තකසිප්ප, න. ගල් විදීන ශිල්පය. The art of slinging stones.
සාලොහිත, පු. ලේ නෑයා. A blood-relation.
සාවත්ථි, ඉ. සැවැත්නුවර. The city of Savatthi.
සාසන, න. පණිවිඩය; ලියුම; ධර්මය. A message; a letter; teaching.
සාළිකපොතක, පු. සැළලිහිණි පැටියා. A young one of a Sarika or [Maina.
සික්ඛති = ඉගෙනගනී. He learns.
සික්ඛාපෙති = උගන්වයි. He teaches.
සික්ඛිත්වා = ඉගෙන. Having studied.
සිඛී, පු. කුඩුම්බි ඇත්තා; මොනරා. One who has a top-knot; a [peacock.
සිගාල, පු. සිවලා. Fox.
සිත, න. මද සිනාව. A smile.
සිතකාරණ, න. සිනාවට හේතුව. Cause for a smile.
සිතාකාර, පු. ප්‍රීතිමත් ආකාරය. Joyful attitude.
සිද්ධත්ථක, පු. අබ. Mustard seed.
සිද්ධි, ඉ. සිද්ධවීම; අභිවෘද්ධිය. Occurrence; welfare.
සිප්ප, න. ශිල්පය. Art.
සිප්පිකා, ඉ. සිප්පිකටුව; කවඩියා. Cowry shell.
සිර, පු. න. හිස. The head.
සිරිගබ්භ, පු. උතුම් කාමරය. Stately room.
සිරිසයන, න. උතුම් ඇඳ. State bed.
සිරිසොභග්ග, න. සම්පත හා ආනුභාව. Wealth and splendour.
සිවිකා, ඉ. සිවිගෙය; දෝලාව. A palanquin.
සීඝසීඝං, ක්‍රි. වි. වහ වහා. Very quickly.
සීත, 3. සිහිල්. න. සීතල. Cool; cold.
සීවථිකා, ඉ. අමුසොහොන. A place where dead bodies are [thrown to rot away.
සීසකපාල, පු. හිස්කබල. The skull.
සීහනාද, පු. සිංහනාදය; ශ්‍රේෂ්ඨ කථාව. Lion's roar.
සීහසෙය්‍යා, ඉ. සිංහයාගේ නිදීම. Lying like a lion.

සුකර, 3. පහසු. Easy to do.
සුඛසම්ඵස්ස, 3. සැපපහස් ඇති. Having a comfortable touch.
සුඛී, 3. සුවපත් අය. One who is happy.
සුඛීකරොති = සුවපත් කරයි. Makes happy or cures.
සුඛුම, 3. සියුම්. Fine; subtle.
සුගහණ, න. යහපත් ඇල්ලීම. A safe grip.
සුගහිතං, ක්‍රි. වි. මනාසේ ඇල්ලුවක් කොට. (Held) in a safe way.
සුට්ඨු, නි. මනාසේ. Well; in a good manner.
සුණන්ත, 3. අසන; අසමින්. Hearing.
සුණිසා, ඉ. ලේලි. Daughter-in-law.
සුණොම = අසමු. We hear.
සුත, පු. පුත්‍රයා. Son. 3. අසනලද. heard.
සුතපුබ්බ, 3. අසා පුරුදු ඇති. Heard before.
සුධචිත්ත, 3. පිරිසිදු සිතැති. Of clean mind.
සුනඛලුද්දක, පු. බලු වැද්ද. One who hunts with dogs.
සුන්දර, 3, යහපත්. Good.
සුමනපට්ටවිතාන, න. සමන් මලින් කළ වියන. An awning of [jasmine.
සුමනා, ඉ. සමන් මල්. Jasmine.
සුභ. 3. යහපත්. Good.
සුරා, ඉ. මත්පැන්. Spirituous liquor.
සුරාපීත, 3. මත්පැන් පානයකළ. One who is drunk.
සුරාමද, පු. රා මත. Tipsiness; intoxication.
සුරාවාරක න. රා භාජනය. A jug of liquor.
සුරාසොණ්ඩ, 3. සුරාවෙහි ලොල් අය. Addicted to liquor.
සුරියත්ථංගමන, න. හිර බැසීම. Setting of the sun.
සුරියුග්ගමන, න. හිරු නැගීම, Rising of the sun.
සුවණ්ණකාර, පු. රන්කරුවා. Goldsmith.
සුවණ්ණජාල, න. රන්දැල. A golden net.
සුසජ්ජිත, 3. මනාසේ සැරසූ. Well decked.
සුසංවිහිත, 3. මනාසේ යෙදූ. Well arranged.
සුසාන, න. සොහොන. Cemetery.
සුසානවන, න. සොහොන අසළ වනය. Forest near a cemetery.
සුසික්ඛිත, 3 මනාසේ උගත්. Well-versed; experienced.
සුසිර, න. සිදුර. Hollow of a tree.
සුසෙදිත, 3. මනාසේ තවනලද. Well moistened.
සුහජ්ජ, සුහද, පු. මිත්‍රයා. A friend.
සූචි, ඉ. ඉදිකටුව. Needle.

සෙඨ්ඨිකුල, න. සිටු පවුල. Family of a millionaire.
සෙට්ඨිජායා, සෙට්ඨිභරියා, ඉ. සිටු භාර්‍යාව. Wife of a millionaire.
සෙට්ඨිඨාන, න. සිටු තනතුර. Office of treasurer.
සෙට්ඨිභාව, පු. සිටු බව. State of a treasurer.
සෙතච්ඡත්ත, න. සුදු කුඩය. White parasol.
සෙතපදුම, න. හෙළපියුම. White lotus.
සෙති = නිදයි. He sleeps.
සෙන, පු. උකුස්සා. A hawk.
සෙනා, ඉ. භට සේනාව. An army.
සෙනඞ්ග, න. සෙනඟ. Divisions of an army.
සෙස, 3. ඉතිරි. Remaining; the other.
සොකාතුර, 3. ශෝකයෙන් පෙළුණු. Overcome with grief.
සොචති = ශෝකකරයි. He grieves.
සොණ්ඩි, ඉ. ගල්පොකුණ. Rock-pool.
සොතුං, නි. අසන්ට. To hear.
සොත්ථිභාව, පු. සුවපත් බව. Safety.
සොධෙති = ශුඩකරයි. He cleans.
සොභග්ග, න. සෞභාග්‍යය. Splendour; beauty.
සොමනස්ස, න. සතුට. Joy; gladness.
සොමනස්සජාත, 3. සතුටුවූ. Glad; joyful.
සොළසවස්සුද්දෙස, 3. සොළොස් අවුරුදු වයස. The age of [sixteen.
ස්වාක්ඛාත, 3. මනාසේ දෙසූ. Well preached.
හට, 3. ගෙනයනලද. Carried away.
හටභාව, පු. ගෙනගිය බව. The fact that something was carried. [away.
හට්ඨතුට්ඨ, 3. තුටුපහටුවූ. Joyful and happy.
හත්ථගත, 3. අතට පැමිණි. Come into possession.
හත්ථපාස, පු. අතපොවන හරිය. Distance of the hand.
හත්ථිගණ, පු. ඇත් සමූහය. A herd of elephants.
හත්ථිච්ඡාප, පු. ඇත් පැටවා. Young elephant.
හත්ථිරාජ, පු. ඇත්රජා. Elephant king.
හත්ථිරූපක, න. ඇත්රූපය. Picture of an elephant.
හදය, න. හෘදය. The heart.
හනන්ත, 3. නසන; නසමින්. Killing.
හන්ද, නි. එසේනම්. Well then.
හරණත්ථං = දුරුකිරීම පිණිස. To remove.
හලාහලවිස, න. ඉතා දරුණු විෂය. Deadly poison.
හසිත්වා = සිනාසී. Having laughed.

හානි, ඉ. පිරිහීම. Loss.
හාසයමාන, 3. සතුටුකරවමින්. Making joyful.
හිත, පු. න. යහපත. Welfare.
හිතෙසී, පු. වැඩ කැමැත්තා. One who wishes welfare.
හිරඤ්ඤ, න්. අමු රන්. Unwrought gold.
හිරිකොපීන, න. ලජ්ජාව කෝප කරවන අවයව. The male or [female organ.
හිරිසංවර, පු. ලජ්ජාව වැසීම. To hide one's shame.
හෙඨාභාග, පු. යට කොටස. The lower part.
හෙඨාමඤ්ච, පු. ඇඳ යට. Underneath a bed. යට මැස්ස. A lower [stage.
හෙතු, පු. කාරණය. Cause; reason.
හෙතුප්පභව, 3. හේතුවෙන් හටගත්. Originated by a cause.
හෙමසඞ්ඛලි, ඉ. රන් මාංචුව. Fetters of gold.
හෙස්සති = වන්නේය. It will be.
හොතු = වේවා. Be it so.
හොන්තා, 3. වෙමින්. Being or becoming.

ගැටපදය

පිට. පෙ.

1- 6 **න දින්නපුබ්බං** = නුදුන්විරූය; නොදෙන ලද්දේය.

1-29 **අක්ඛීහි න පස්සාමි** = ඇස්වලින් නොදකිමි. (මගේ ඇස් නොපෙනෙති යන අදහසයි.)

3-20 **එකවචනෙනෙ'ව පක්ඛන්දිත්වා** = එකවචනයෙන් ම පැන දුවලා. (දෙවරක් කියන තෙක් නොසිට දුවගොස්.)

4-14 **අක්ඛිං භින්දි** = ඇසක් බින්දේය; තුවාළ කෙළේය.

4-19 **මයා කතඤ්ඤුනා භවිතබ්බන්ති** = මා කළගුණ සලකන්නකු වියයුතුයයි.

4-33 **තිරච්ඡානගතෙහි'පි ගුණහීනා'ති** = තිරිසනුන්ටත් වඩා ගුණයෙන් අඩුවූවෝ යයි. මෙහි වඩා යන අර්ථය ලැබෙන්නේ ''තිරච්ඡානගතෙහි'' යන තැන පඤ්චමී විභක්තියෙනි.

11-28 **නක්ඛත්තං ඝුට්ඨං** = නැකතක් ඝෝෂණය කරනලදී. නැකැත් සම්බන්ධ උත්සවයක් පැවැත්වීමට දැනුම්දෙන ලදී.

12-26 **සිප්පිකානං සතං** = සිප්පිකටු සියයක් (පෙර මුදල් වෙනුවට කවඩි හා සිප්පිකටු පාවිච්චි කරනලදී.)

12-27 **කංසසතා ද්වෙ** = (මිශ්‍ර ලෝහයෙන් කළ) කාසි දෙසියයක්. (සත-ශබ්දය එකවචනාන්තවූ නමුත් වෙන්වූ රාශි වශයෙන් දැක්වීමේදී බහුවචනය ගනී.

13- 4 ''**ඛණං**'' යන්න සමූහාර්ථයෙහි එකවචනයි. **අඩහාරා** යන්න වෙන් වෙන් ද්‍රව්‍යවශයෙන් සලකා බහුවචනයෙන් යොදන ලදී.

15-25 **තස්ස පුනප්පුන කථෙන්තස්සාපි** = ඔහු නැවත නැවත කියන කල්හිත්. (අනාදරාර්ථයෙහි ෂෂ්ඨියයි.)

15-30 **කිමෙව සමණභාවෙන** = මට ශ්‍රමණභාවයෙන් ඇති ඵලය කිමෙක්ද? (මට මහණකම කුමටද? යන අදහසයි.)

16- 4 **කිං තෙ පුත්තෙන ගහිතෙන** = ගන්නාලද පුත්‍රයාගෙන් ඔබට කම් කිම? (පුත්‍රයා ගැනීමෙන් ඔබට ඇති ඵලය කිම?)

පිට පෙ.

17-11 **අග්ගිං.........උජ්ජාලෙසි** = ගිනි දල්වන්ට නොහැකිවන්නී හිරු නැංවිය. (හිරු නැංවීම ඇය විසින් කරන ලද්දක් නොවේ; හිරු නගිනතෙක් ගිනි දල්වාගන්ට ඕ අසමර්ථවී යයි මෙයින් අදහස්කරන ලදී.)

18-12 **ගුම්බතො ජාලං මොචෙන්තස්සෙව** = ලැහැබෙන් දැල මුද ගන්නා කල්හිම (කාලාපීයෙහි ෂෂ්ඨියයි.)

20-28 **තතියෙන පටිහාරෙන** = "පටිහාර" නම් පණිවුඩ ගෙන යන්නායි. මේ මහ වෙළඳකු මෙන් පෙනී සිටි පුරුෂයා සමීපයෙහි එක් සේවකයෙක් ද ඔහුට දුරින් තවත් සේවක යෙක්ද ඔහුටත් දුරින් තවත් අයෙක් ද යි මුරකරුවෝ තිදෙනෙක් වූහ. පිටතින් පැමිණියකු දුරින්ම සිටින සේවකයාට දන්නුවිට හෙතෙම දෙවැන්නාට ද දෙවැන්නා තුන්වැන්නාට ද දන්වයි. තුන්වැන්නා මහ වෙළඳනැනට දනුම්දෙයි. මෙසේ කරනලද්දේ මහ ධනවතකු බව පෙන් වීමටයි.

21-17 **ඨපෙත්වා යථාසුඛපරිභොගං** = පහසු පරිදි හෝ කැමති පරිදි පාවිච්චි කිරීම මිස.

21-23 **ද්වෙඅසීතිකොටි ධනං** = අසූකෝටි දෙකක් ධනය.

21-30 **තස්ස රාජකුලතො ආගච්ඡන්තස්ස** = ඔහු රජගෙයින් එන කල්හි.

25-14 **තං තං ගන්ත්වා ගණ්හාති** = ඒ ඒ අය වෙත ගොස් අල්වා ගනියි.

28-25 **මච්ඡානං චින්තනකබකො**=මසුන් ගැන (අනුකම්පාවෙන්) සිතන කොකෙක්.

29-15 **එතං කුසලං** = මෙය යහපති.

35-23 **සකලගාමං ආහිණ්ඩිත්වා** = මුළු ගමෙහි ඇවිද.

37-23 **කාලකණ්ණිං පවාහෙස්සාමි** = අශුභ කාරණය දුරු කරන් නෙමි. (සෝද හරින්නෙමි.)

41-21 **ආවාපං ආලිම්පෙස්සසි** = පෝරණයට ගිනි දමන්නෙහිද?

41-36 **ඉමෙ මං දරකා බහූං ලක්ඛං ජිනිංසු** = මේ ළමයි මා (පරදවා) බොහෝ ඉලක්ක දිනූහ.

42- 2 **බහුං හි ජිනිතො** = බොහෝසේ පරදවන ලද්දේ වෙමි.

42-12 **බාහා පග්ගය්හ කන්දන්තො** = හිසැ අත්බැඳගෙන හඬමින්.

පිට පෙ.

43–10 **නිබද්ධ පෙසනං** = පණිවුඩය තිබෙවා. (නවතිවා)

43–22 **පුබ්බෙ ච සනනිවාසෙන** = පෙර එක්ව විසීමෙන් හෝ

43–22 **පච්චුප්පන්නහිතෙන වා** = මේ භවයේදී කළ උපකාරයක් නිසා හෝ.

43–27 **මාතාපිතුන්නං අක්ඛුදිගිතතාය අපාසසන්තානං ඔප රිත්වා** = මවුපියන් අත් වැඩවල යෙදී සිටි බැවින් ඔවුන නොදක්නා කල්හි බිමට බැස.

46–11 **යථා පුරෙ** = පෙර මෙන්.

46–13 **සබ්බසතෙන** = සියල්ලෙන් සියය බැගින් දීම සමග..

46–28 **මූලෙන ගණ්හථ** = මුදලෙන් ගනිව්. (මුදල් දී ගනිව්)

46–29 **සතෙන දෙථ** = (කහවණු) සියයකින් දෙව්. (කහවණු 100 ක් ගෙන දෙව්.)

47– 2 **අවජ්ජරාසඥදන වස්සනි** = අසුරු (ඇඟුලි එක්කොට) ගැසී මෙන් හඬලයි. (අසුර ගැසූවිට හඬලයි.)

47–27 **මාලාගන්ධවිභූතිසම්පන්නං** = මලින් හා සුවඳින් සැරසී මෙන් යුක්තවූ.

49–16 **උතුං ගාහාපෙසුං** = සෘතු ගැන්වූහ. නැවීමෙන් ශීතොෂ්ණ යන්ගේ සමත්වය ඇති කළහ.

49–21 **එකඝනාණි අහෙසුං** = එක් සමභූමියක පිහිටියාහු මෙන් වූහ. (එසේ පෙනී ගියහ.)

51–28 **නච්ච-ගීත-වාදිතානි පයොජෙසුං** = නෘත්‍ය-ගීත-වාද්‍යයන් යෙදවූහ. (නැටුම් ගී කීම් හා තූර්‍යනාද පැවැත්වීම කළහ.)

52– 2 **පාකට හිතච්ජ-සම්බාධඨානා** = ප්‍රකටවූ බිය එළවන ලජ්ජා ස්ථාන ඇත්තියෝ; (නින්දේ දී වස්ත්‍ර ඉවත්වීමෙන් සිදුවූ වකි.)

53– 2 **කප්ඵකනිවත්තන-චෙතියඨානං දස්සෙත්වා** = කණ්ථක නිවර්තන චෛත්‍යස්ථානය දක්වා. (මේ නැවතී බැලූතැන්හි පසුකලක චෛත්‍යයක් ගොඩනංවන ලදී. සිඬාර්ථ කුමරුන් තුළ එහි චෛත්‍යයක් බැන්දවීමේ අදහසක් නොතිබුණු නමුත් අටුවා ලියන කාලයෙහි ඒ චෛත්‍යය බැඳ තිබුණු හෙයින් මෙසේ කියනලදී.)

පිට පෙ.

53–18 **අඩ්ඪුසභවිත්ථාරාය** = ඉස්බ අටක් පළලැති. (ඉස්බක් රියන් 140 කි.)

53–22 **න ලබ්භා තයා පබ්බජිතුං** = තා විසින් පැවිදිවීම නොහැකිය, (තට පැවිදිවන්ට නොලැබේ.) **ලබ්භා** යන්න නිපාතයකි.

54–16 **සබ්බඵාලිඵුල්ලා** = මල් පිපියහැකි සියලු තැන පිපුණු මලින් යුක්තවූවාහු.

55–22 **මල්ලපාමොක්ඛා** = මල්ලයන්ගේ අධිපතීහු.

56–16 **සරීරානෙව අවසිස්සිංසු** = ධාතූහුම ඉතිරිවූහ.

57– 4 **ඉරියාපථසම්පන්නො** = යහපත් ඉරියව්වෙන් යුක්තවූයේ.

57–16 **අප්පිච්ඡෙහි උපසඞ්කන්තං මග්ගං** = ඕනෑකම ඇත්තන් විසින් අනුදත් (පිළිගත්) මග හෙවත් ආකාරය.

60–10 **සත්ත ච මෙ වස්සානි අධියන්තස්ස** = ඉගෙනගන්නා මට සත් වසක් (ඉක්මුණාහ.)

60–32 **න සුකරා අපාථෙය්‍යෙන ගන්තුං** = මාර්ගෝපකරණ නැත්තහු විසින් යාම අපහසුය.

61–12 **නාසච්ඡිනො අඤ්ඤසි** = නාසයෙහි වත්කෙළේය; නස්‍යයක් වශයෙන් දුන්නේය.

62– 6 **උපරාජවධත්ථාය** = යුවරජු නැසීම පිණිස.

62–11 **සද්ධ–බලවාහනො** = භායස්ථාව හා භටපිරිස ද රථාදිය ද ඇත්තේ.

64– 5 **හත්ථස්සථරුකම්මස්ස කුසලො කතූපාසනො** = ඇතුන් අසුන් පිට යාමෙහි ද කඩුශිල්පයෙහි ද දක්‍ෂවූයේ, කළ පුරුදු ඇත්තේ;

64 **34 වෙනි ගාථාවේ භාවය:**

මාගේ පියා පුරුෂයෙක් වේ නම් මෙසේ නොකියයි; එහෙයින් "මේ ආභරණ පැළඳගනීවා"යි කියා ඒ කුමාර තෙමේ ඕහට (පියරජුට) ස්ත්‍රීන්ගේ ආභරණ යැවීය.

සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

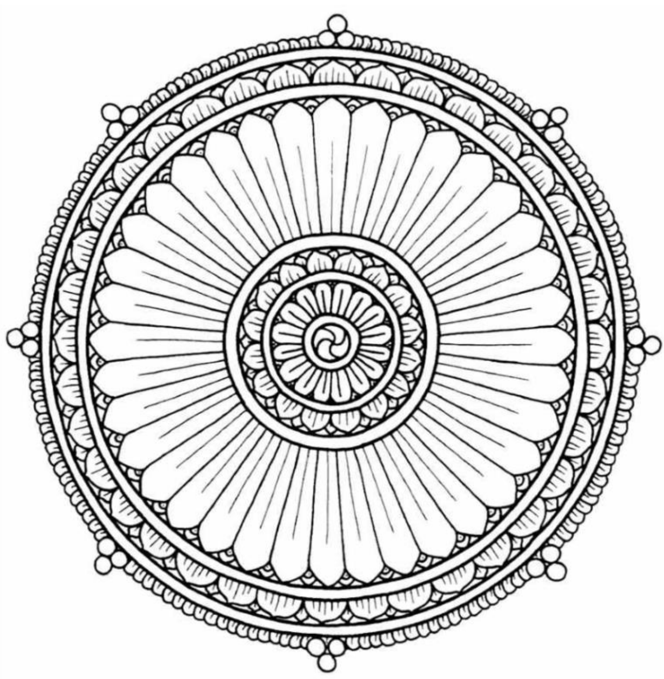

නිබ්බාන පච්චයෝ හෝතු